DE

Incerto, fallaci,

VRINARVM IVDICIO,

QVO VROMANTES, AD PERNICIEM MVLTORVM ÆGROTANTIVM, VTVNTVR: & qualia illi sint obseruanda, tum præstanda, qui rectè de Vrinis sit iudicaturus,

LIBRI TRES,

Per Dialogismum contra Vroscopos empiricos concinnati:

D. PETRO FORESTO ALCMARIANO, Medico, Auctore.

LVGDVNI BATAVORVM,

Ex OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Franciscum Raphelengium,

CIϽ. IϽ. LXXXIX.

IOHANNI HEVRNIO VIRO EXIMIO ATQVE MERITISSIMO, APVD BATAVOS SACRÆ MEDICINÆ PROFESSORI.

QVOTIES, Clarissime Heurni, à praxi medica & negotiis publicis animũ meum auoco, ad perpẽdendũ quorundam nostrorũ medicorum ingenia, ac studia; facere non possum, quin eo, quo debeo, dolore afficiar, & iustos edam gemitus miseratione huius delirantis temporis & status medicinæ. Quæ pulcherrima ars iam in varias factiones discerpta, & tam variis imperitorũ, audaciumque medicastrorum imposturis ac fraudibus lacera, adeò hebescit ac à prisca eruditione abit, vt dubites ægris ne maius periculum intentet indoctus medicus, an morbus qui bellum humanæ vitæ mouet: Propterea quòd integræ iam phalanges eorum medicorum qui Libitinæ, paucissimi qui Æsculapio sacrificant, in Republica locum habeant. Vbi enim corruptelæ & perniciosissimæ imposturæ, quæ in laudatissimá nostram

artē irrepſerunt, nō puniuntur? imò ne reprehenduntur quidem: vt mirum non ſit, ſerpere indies & tam latè ſpargi hanc perniciem, vt coërceri amplius non, ſi ipſa Salus velit, poſſe videantur. Et certè eorum plerique adeò delirant contumaciâ (vt fit in illiterata ſuperbia) vt nulla admonitio, vel correctio apud eos locum inueniat: ſed & ignauo faſtu & imprudenti pernicie, prudentes etiam & incorrupti maximè videri volunt. Et quum à vera medendi methodo, pellendique morbos arte, quàm longiſſimè abierunt, quidlibet potiùs pati malle videntur, quàm vt à ſuis erroribus inueteratis & ſiniſtris opinionibus, aliquo modo deflectant. Quod equidem nunc nimis frequens, circa vrinarum vaticinia, quibus plerique medici, ægro non viſo, nec examinato, vtuntur. Optarim cum Heurnio meo exiſtere & alios doctos viros, qui eiuſmodi erroribus maturè obuiam ire poſſint. Certè tu vnus & ingenio, & iudicio ita vales, vt, ſi velis modò, poſſis in tua ſtatione & technas quorundam detegere, & facilem bonis quibuſq. ac veram medendi viam commonſtrare: quod & Methodus medicinæ tua, nuper feliciter & cum omnium doctorū virorum applauſu, in lucem edita, ſatis declarat: de qua ego ſæpe mecum illud Lucretij, *omnes Extinxit ſtellas exortus*

vti

vti æthereus Sol. De Paracelsistis, quos vocant, multus olim mihi tecum sermo fuit: sed in refutandis illorum ineptiis & falsis opinionibus, excutiendisque à Republica & mundo medicamentis violentis ex mercurio aliisque metallicis perniciebus, quibus sæpe postposità verà methodo medendi, in multorum detrimentum ac perniciem vtuntur, quàm paruus tibi labor poneretur. Cœperam aliquid, sed ingrauescens ætas iubet me quiescere. Vroscopos satis erit aliqua parte pressisse. Dolet non leuiter mihi, quòd ægroti ipsi, non sine naturæ iniuria, saluti suæ iniurij sunt, dum satis illis est, quod nulli veterum satis fuit, vrinam ad medicum ferre, & salutẽ (vt aiunt) referre; ignoto & numquam viso aut tentato ægro: hinc anceps pharmacum, & certa sæpe mors: & vnam, id quod res est, sententiam dicam, * καλὸν πῆμα vrinæ inspectio, & inde augurium. Scio priscis illis & eximiis medicis abundè ex honorario superfuisse, vnde honeste viuerent, vt ampla illa stipendia medicorum illustrium apud Plinium lib. 29. cap. 1. demonstrant. Sed vt nobis, propter quorundam sordes & auaritiam, (liberales excipio) curta admodum relinquatur supellex, non eò tamen minus, quod nostri officij est, pergemus exequi, ne extra lineam eamus. Nam si non ab

id est, pulchra pernicies. πῆμα enim vocabulũ græcum omnibus modis conuenit vroscopis. cum latine dicatur Clades, detrimentum, malum, noxia, & infortunium.

 homini-

hominibus, à summo Deo saltem nostri laboris mercedem consequemur. Interim ipsi viderint: nam vbi eruditioni honos, labori suum prȩmium rependitur, ibi & ingeniū exsplendescit, & animus excitatur ad capessendam rerum omnium, abditarum etiam, cognitionem, & procuratur Reipub. salus. Contrà verò, si doctrina singularis, ac fides eruditæ professionis sua laude ac remuneratione semel fraudentur, ingenia discentium, docentium studium, & ardor simul flaccescent, nec erunt in posterum ob rerum ignorationē, qui rempub. laborantem commodè poterunt erigere in suum decus. Italiam spectas? Medici insignes, quorum & lucubrationes extant, & valdè vtiles. Sed quæ causa? certè vna, quòd amplissimo stipendio ad docendum plerique inuitentur, & ad scribendum præmiis alliciantur.. Laudandi tamen magis, quos virtus, & non fucata indoles ad eiusmodi studia impellit. Qua in re institutum tuum valde probo Heurni, qui præterquàm, quòd auditoribus tuis viuâ voce medicinæ præcepta scitè ac fideliter tradis, in publicum etiam libros aliquot dederis in vsum posteritatis, & nominis tui memoriam sempiternam, Galeno teste 6. De compos. medic. secundum loc. Verùm cur tibi, quicquid hoc libelli est, visum sit inscribere,

bere, velim ne mireris. Sciebam vtrique nostrum improbari periculosas illas ab vrinis prædictiones, quemadmodum & probis ante nos quibusque medicis. Sed & tu mihi auctor extitisti, vt hoc opusculum in manus hominum emitterem. Feci tandem. Dabis igitur operam, vt si maleuoli carpant, & insectentur, tuo tamen vnius patrocinio subsistat. Nec tibi hoc in difficili erit, & Professori, & medico. Impellet te, & studium rectè docendi, & medicinæ exercendæ fides. quorum vtrumque boni omnes et docti in te suspiciunt, admirantur: vt te iuuene, ego ætate iam grauis felix esse videar. Statueram antè (vt nosti) meis libellis in publicum editis quiescere, nisi tu cum aliis aliquot amicis efflagitasses, vt hunc contra Vroscopos nostri temporis libellum prelo quoque permitterem. Refragabar honestè, quòd tenue esset opusculum, non vt oportet politum & limatum, certè non dignum, quod ab excelsioris ingenij viris legeretur. Sed cùm tecum amici nihilominus instantissimè peterent, dedi hoc amicorum precibus. Irritarunt etiam duo in hoc comparata Epigrammata Iani Dousæ Nordouici Domini, viri genere ac natalibus clarissimi: quem vt Batauia, ita & Europa omnis, poëtam doctum, argutum, atque festiuum miratur, ac

celebrat. Lipſius quoque, cuius laudes nolo attingere, quum eruditionis eius fama plenus ſit terrarum orbis: illud tantùm de illo cum bonis omnibus voueo, vtinam talis * πύργος ἄστεο; ὄμμα τε φαεννότατον ξένοισι, non extra Rempublicam pedem haberet: * φαντὶ δ' ἔμμεν τῦτ' ἀνιαρότατον, inquit Pindarus, καλὰ γινώσκοντ' ἐκτὸς ἔχειν πόδα: Hic dico ille vir animum mihi addidit, nec ideò opuſculum ſupprimendum, quòd non à verbis cultum eſſet, ſed familiarem medicis & vſitatum loquendi módum retineret. Cauſas habes mi Heurni, cur in publicum prodeat hic meus fetus, & ſub tuo potiſſimùm nomine. Hóc itaque qualecumq. in te mei teſtimonium benignè ſuſcipe, boniq́ue conſule, & meum partum pro tuo tuere, vt ſicut nominis tui me ſcis eſſe obſeruantiſſimum, ita viciſſim te habeam meorum laborum vindicem ac propugnatorem. Vale. Delphis Batauorum ipſis Calendis Septembris, M. D. LXXXVIII.

* *Id eſt, turris vrbis, & oculus lucidiſſimus hoſpitibus.*

* *id eſt, aiunt hoc eſſe moleſtiſſimum, res praeclaras ſcientem, extra habere pedem.*

Petrus Foreſtus

tui obſeruantiſſimus.

AD CANDIDVM LECTOREM PRÆFATIO.

VETERIBVS *illis Empiricis, per nostrum Galenum, amice Lector, debellatis, aliud nunc nouum genus Vroscoporum empiricorum non doctum, vt prius, sed indoctum, nullisq; literis instructum, recurrit. Quale est & agyrtarum. Cùm autem pro arte, quam non habent, phalerata verba, fucos, & imposturam, & experientiolas quasdam iactent, nouo quodam compendio etiam se ad fallacem vromantiam conuerterunt, vt pro medicis quoque haberentur. Cuius ostentatione elati triobolares isti medici, omnia se ex vrina posse diuinare popello promittunt; persuadent etiam, ita vt cuiuis, nescio quid, ex vrina garrienti, imò mentienti ilico fides habeatur, & si omnium rerum imperitissimus sit, modò in vrinarum fallaciis & cautelis (vt vocant) instructus, pro medico tamen & colatur, & adoretur. Ad hos Vroscopos non tantum plebecula, sed etiam diuites sordidiores confluunt, quia ære minuto, qualiacumque velis, somnia vendunt, dum se præterita, præsentia, & futura, ex solo lotio posse cognoscere, venditant, artémque medicam, quantumuis difficilem & longam temerè & insolenter sibi tribuunt, cuius ne prima quidem elementa inspexerunt. Adeò valet apud plerosque hæc insana, imò stulta ex vrinis diuinatio, qua cæteros quosque, etiam optimos medicos, superare sibi videntur, iudice plebe: vt eò nunc ars medica, alioqui diuinissima, recidisse videatur, vt in re seria tam temerè ludus fiat, quamuis non hîc de lana caprina (vt prouerbium habet) agatur, sed de capite hominis, déque vita diuinæ creaturæ. Quàm fallax sit vrina & incertum eius iudi-*

cium, imò periculosum, probi etiã medici norint, si ex vnius lotij iudicio medicamenta præscribantur. Nam & boni medici, qui rem æqua lance perpendunt, mecum fatebuntur, quòd lotio prius in ædibus inspecto, ad languidos postea acciti, sæpe & sententiam, quam ex lotio reddiderant, prudenter mutarint, præscriptis etiam aliis medicamentis. Nihilominus huius vera cognitio, magnam quoq. artis medicinæ partem sibi vendicat, quæ ad Σημειωτικὴν pertinet. Etenim vrinæ inspectio non tantùm vtilis, sed etiam medico cognitu necessaria est, quæ hodie, proh dolor, ad imposturas & inanes fabulas (vt merito stultiloquium vrinæ à quibusdam doctis medicis vocetur) ob medicorum nostrorũ quorundam ignauiam, ne dicam auaritiam, delapsa est: vt hanc non amplius artem, aut medicinæ partem, sed meram imposturam rectè dixeris. Non enim nũc hæc ars prædicendi est (vt olim apud Hippocratem, Galenum & veteres illos generosos medicos erat, qui vrinas in ædibus ægrotantiũ spectabant, sed reliqua etiã apud ægrũ signa obseruabãt) sed expiscandi, imò potius ægrotos fallendi, qui non rectè curantur, sed perduntur. Et quidem meritò dubites, num medicũ lotia inspicientem domi suæ, vel potius ægrotos ipsos incusare debeas, qui sola vaticinatione vrinam inspicientis contenti (ob auaritiam vt arbitror) medicum peritum ad se non vocant. Proinde ne in posterum imperitum vulgus eiusmodi technis & imposturis capiatur, aut nimiam fidẽ habeat, eiusmodi circumforaneis vroscopis, & præstigiatoribus, eo quòd ex vrina interdum vera coniectẽt potius, quã cognoscant, hos libellos De incerto vrinarum iudicio composui, vt tirones iunioresq. medici verum & legitimũ modum iudicandi lotia intelligant, atque iisdem iudiciis apud ægros, dum medicã artem exercebunt, rectè & sincerè vti possint, vera methodo ægros curaturi. Et licet hic mos inspiciendi lotia in ædibus medicorum ægrè abolebitur, quũ altas iam impostura ista & medicinæ abusus,

radices

radices egerit: tamen hoc ſemper pro confeſſo apud intelligentes manebit, vrinarum iudicia ob multas cauſas incerta eſſe, nec ex vrina poſſe iudicia capi omnium paßionum ac morborum, multo minus ſi lotia in ædibus medicorum tantum ſpectentur. Contra vroſcopos & alij ſcripſerunt, etiam editis quibuſdã epiſtolis, quales ſunt illæ Ioannis Langij Principum Palatinorum Rheni medici, quas ad finem noſtrorum librorum adiecimus. Sic & Euritius Cordus (cum cuius filio Valerio Cordo Romæ egi, & eidem morienti adſui) quædam lingua Germanica contra Vromantas circulatores & medicaſtros edidit. Nemo tamen hactenus integrum tractatum, qui ad manus meas peruenerit, de erroribus, qui in inſpiciendis lotijs hodie committuntur, ſcripſit; quin & multa adhuc nobis reliquerit dicenda. Interea neminẽ ſuo honore fraudare voluimus, imò nomina, quorum è libris aliqua in hoc Dialogo excerpemus, candidè infra adiiciemus. Non enim noſtrum hoc loco inſtitutum eſt, auram popularem inde, aut gloriam periturã venari, cùm ſciamus hoc ſcripto multos crabrones in nos irritatum iri: Veritas enim odium parit (dicente Terentio) quam tamen vnicè (vt nos docuit Galenus lib. De medicæ artis conſtitutione) & ſemper amplecti debemus. Propterea ne ocioſi omnino nihil feciſſe videremur, & vt profeßioni noſtræ ſatisfaceremus, zoilis iſtis poſtpoſitis, hoc opus aggreßi ſumus. Labor enim & conatus noſter in eo conſiſtit, vt plebeculam imperitã admoneamus, vt ab impoſturis circumforaneorum, vroſcoporum, quas etiam detegimus, ſibi caueat, ne vt caßibus eorũ irretiatur. Ea propter, vt & breuiores eſſemus & maiorẽ lectori afferremus delectationem, Dialogiſmo in commentariis hiſce noſtris ſcribendis vti maluimus. Tu verò, amice Lector, noſtris laboribus fruere, & ſi quid melius noueris, in communia proferas. Vale.

I N.

IN N. VROSCOPVM MEDICASTRVM HADR. IVNII MEDICI

Carmen συλλιτευτικὸν.

SVFFENVS quidam misero mera somnia vulgo
Atque meros fumos verborum venditat, artis
Pæoniæ, & cuius vult esse repertor Apollo,
Inscius omnino, qui nec vel limine primo
Substiterit, cuius tamen is contingere culmen
Vertice se credit, nimium sibi credulus, atque
Cæcus amore sui, fastu præturgidus, ore
Effrenis, plus quàm Icario temerarius ausu:
Centones solum è scriptis farcire peritus,
Atque dolos rudibus suere & contexere technas.
Romuleo ignarus quicquam profarier ore.
Monstrum immane, expers omnis rationis & æqui,
Acrius Harpyis, fœtum liuore perenni.
Iste leuis vulgi Fatua subnixus, & aura,
Et fatuo applausu, patrij malè schemate textas
Sermonis vulgat passim per compita schedas.
Queis temere insultat medicis, qui dogmata callent,
Et recta armati morbis ratione medentur,
Ac solo pugnax rabiosæ verbere linguæ,
Lotia contendit certissima prodere signa,
Qua mitis morbus sedem aut obsederit atrox
Affectam, qui longa moræ solatia ducat,
Quíue breui claudat pallentia lumina somno,
Iamque & iudicio hoc solo præscribere iactat
(Proh pudor) haud ægris nocitura, at commoda semper
Pharmaca, qui Latio descripta Volumina ductu
Pellegere haud potis est, si quidquam mentior, hiscat
Opto terra mihi, aut me fulmine trudat ad Orcum
Iuppiter: hinc adeò deprensus sæpe notatur
Chalcographi vitio inuersas exscribere voces,
Quas nisi diuinus, potuitue industrius vnquam

Assequier,

Assequier, qui vel frondes nouisse Sibyllæ,
Sortibus aut Phœbi potuisset reddere lumen.
I nunc & medicos excludito ponte peritos,
Atque ægris aconita tuis securus in aurem
Colchica misceto, nulla ratione nec arte
Subnixus: tali iactet se vindice porrò
Ars medica vroscopo: ratio procul ipsa facessat,
Atque vsu vario parta experientia rerum
Funditus intereat, soli nunc impetus acer,
Vesanusque Furor, nec non temerarius Error,
Ductores cæci, regni iam fræna teneuto:
Adque istos qui morbus opem deposcit, habeto
Perfugium, hic tutus portus, spesque alma salutis:
Hoc adeò ritu crassa ignorantia rerum
Cum fastu coniuncta, semel radicibus altis
Postquam animo insedit, sensus exulcerat omneis,
Lethæaque sui facit obliuione teneri,
Amplius humana haud contentos conditione:
Ast age per mortes victor grasseris inultus,
Insignemque trahas per funera mille triumphum,
Hoc sapere est, hæc digna manet te gloria, & ætas
Gratiæ id acceptum referet tibi sera nepotum.

IANI

IANI DOVSÆ NORDOVICIS

IN DIALOGOS Cl. Medicinæ Doctoris PETRI FORESTII contra VROSCOPOS ET EMPIRICOS,

IAMBI PVRI ac meri.

QVID *hoc boni? quid aura nuntiat Deûm'*
Rei quid ore publicæ
Profecta gratulatio ista vult sibi?
Fauete voce, & auribus:
Fauete. Fallor? an Fauentiam suis
Silentiumque debitum
Apollo commodare nos iubet Sacris?
Apollo, non quidem specu,
Vbi Orbis vmbilicus esse fingitur,
Ciendus ille Delphico.
Vbi ALBA VIRGO *Fata consulentibus*
Lebete promat aureo,
Operta, flexa, septuosa, Pythiâ
Furente digna scilicet:
Sed hicce noster, anchora omnibus sacra,
Batauum apertus in modum,
Batauo in orbe, DELPHI *item Vrbis incola*
Apollo, an Æsculapius?
Cui ipsa DELII ARA *claritudinis*
Honore cedat, & fide.
Itâ euidenter explicare, quæ roges,
Palámque visus omnia.

Itâ

Itá apta cuique temperare pocula:
Receptum & in fidem semel
Leuare promtus efficace pharmaco,
Reapse dico, non logis.
Hic est Apollo noster iste Delphicus,
Nouum Batauiæ meæ,
Suæq; sospitale patriæ iubar.
At vnde murmur hoc repens,
Tumultus esse quale Panicus solet?
Quid? anne ad arma curritur,
Mihiq; signa ductitanda denuò?
Vt, ô, supreme cælitum
Parens, vt omne quod natricum alit suo
Modò in sinu Batauia; vt
Domi forísque, vt hostium quod vspiam est,
Eas repente perditum.
Repente dico, ne quid accidat, magis
Perisse cur eos velim.
Sat hoc: parari at istiusmodi nihil
Rei ipse Languor arguit,
*Et excitatus *ore dissono fragor.*
Et agmen ecce velitum
Inerme, castra commouentium sua:
Nihilque præter, irritis
Iouem ipsum & astra territantium minis,
Sacrum Histrioniæ gregem.
Araneoso an obsita hinc, & hinc situ
** Supina signa non vides?*
Nec vllus ordo: pilum, an hasta sit tibi,
An arcus, interest nihil.
Scias abesse multitudini Ducem,
Abesse corpori caput;
Pedes adesse, queîs fugacius nihil,

*Ominosum enim hoc antiquitùs.

**Signorum supinitas*, rei male gestæ, seu adhuc gerundæ inditium.

Nihil

Nihil meticulosius.
Viróne cûi timere tale conuenit
Manipularium genus?
Pithecia ista dico, sanguinis quibus
Marisq́; succi inest nihil.
Sed esto, demus esse vel Pholis pares,
Gyásque & Eurytos meros,
Quid est, quòd ipse tot duces habens Deos,
Focisq́; Præstites tuis
Lares, Gigantuli vllius lerociam
Morere? gnarus, impiam
Apollo Brenni vt attonauerit manum;
Solo mouente, ab æthere
Per alta templa lapsus. hinc suis rata
Loquace signa prælij
Dare arcu, & arma dissipare Gallica
Gelúque visus ac niue.
Graui illa Achaiam omnem, & arua Phocidis
Gelare fecerat metu
Iuuenta capta cæcâ opum cupidine,
Bonísque rebus insolens:
Apollini palam ausa comminarier,
Sacris nec ipsius Dei,
Nec abstinere gazâ ab aureâ manum,
**Philippicaq́; Pythiæ*
Pudore. Sed quid aut Emanus impiger,
Quid ipse ductor agminis,
Tumens've torque Thessalorus aureo, aut
Celoce onusta Liberi
Caterua, contra Iacchica arma frondibus
Operta, & ignei Dei
Caput bicorne Mœnadúmque tympana,
(Eöa queis cohors prius

* Allusum ad illud Demosthenis: *Pythiam* φιλιππίζειν. *Galli* enim *Torquati.*

Fugata)

Fugata) posset? hinc sonante Gorgone
Minerua, parte ab altera
Diana stare visa, cornuum eminus
Timenda flexu, & obuia
Ferire queq; vindice occupans manu,
Vt ira mota numini.
Sua ipsa mole consili orba vis ruit.
IO TRIVMPHE, IO. *Haud secus*
Et ipse Phœbe noster hoste de tuo
TROPÆA *victor eriges,*
Libros, Foreste, DELPHICOS *habens domi,*
**APERTÆ *operta sors quibus*
TRIPVSQVE *cedat, ancipésque* DICTIO.
Proin tua ista ciuibus
Citò, exterísque fac opella pareat,
Ope indigentibus tua.

Iustinum vide.

Aperta, Apollinis cognomentũ, quia patente cortina responsa dare solitus. Festus

** CARMEN

CARMEN II.
AD EVNDEM.

FORAS, foras Foreste. iam nimis diu
Sibyllæ ahena Delphicæ,
Et obsoleta Sortium silet fides.
Quid ah morare? quin frui
Tua ista scripta iure publico sinis,
Meo huîc tuóque sæculo
Diu expetita, nec tacenda posteris?
Foras Foreste quin migras,
Sat, ô, supérque muginate? prodeas
Virûm sub ora denique,
Apollinarè ô Æsculapij genus:
Manu, omnibúsque copiis
Gregi paratus obuiam ire barbaro,
Serapicisque Simijs,
Styli phinace rem gerens acumine,
Pedémque ferre cominus.
Cuniculis neque aggredi hoc genus modò,
Sed admouere machinas,
DEO approbante. Ne valere sit mihi,
Nisi his videbis illicò
Micare corda, membra contremiscere,
Labare genûa præ metu,
Lita haud cruore (vti addecebat) hostico,
Herili at vsta lotio.
Premente terga qualis hinc & hinc cane
Fuga esse Vulpium solet.
Vidésne vt ora pallor occupauerit,
Et ipsa primo in impetu
Remissa sponte tela dexteris fluant?
Vidésne terga vertere,
Tuis inusta terga stigmatum notis;

Suisque

Suiſque flere cladibus?
Fleant, eantque maximam in malam crucem:
Cucurbitaſque pingere
Foreſte, vapulare & improbos iube.
Abite carcinomata;
IATRICEN profeſſa LOTIO TENVS,
Sophiſticoque ſchemate
Adulterare, quidquid ARTIVM eſt, ſolens,
Hiante fauce, non oclis
Modò atque nare digna Lotium, & loqui
Quod erubeſco, paſcere.
Abi Idiota Circulator hinc, abi:
Faceſſe Agyrta de Foro.
Quibus loquacis affatim arrogantiæ eſt,
Peritiæ parum, aut nihil:
Neque vlla mica literarij Salis,
Crumenimulga natio.
Loquutuleîa turba abite Simij.
Foreſtiana ſcilicet
Foras fauente Pagina exit alite
Virûm ſub ora denique.
PERENNITATIS hoc, memento GLORIA,
Sinu almo vt educes Opus.
Nouo quod vſque flore GRATIÆ rigent,
Riget IVVENTA Nectare:
Laboris, artis, ingenî acrimoniæ
Foreſtiani imaginem:
Cui ipſa diam HYGEÎA luceat facem,
Opus Biluſtre, quod neque
Mala inquinare lingua, nulla Temporum
Necare vaſtitas queat.
Proin faueto, priua, ſiue publica
Cui vlla cor tagit SALVS.

Ex præcepto Horatij, nonū in annum premi iubentis, quod victurum putes.

Faueto, Dîſque Vota Soſpitalibus
Iouíque ritè ſoluere
Pius memento. faxo, vt vſque ad hanc diem,
GALENI in Arte doctius
Amœniúſue lectitaſſe te nihil,
Salubriúſue prædices:
Neque vnde voti opimitate plenior,
Magíſue viſus EVLOGVS
Abire. Teſtor Arctici Poli fidem,
Mariſque Sanctitudines,
BRITANNICÆ quod ARÇIS aſſonat ſolo,
Meiſque Nordouicibus.
Retenta queîs periculo meo in fide
Propinqua LEIDA viſitur.
Vbi TRIVMVIR ipſe Publicæ Scholæ
Datus, meóque LIPSIO
Poëta carus ante cæteros cluo.
Sua vnicuîque Gloria eſt:
Tibi, Foreſte, pellere ægritudines,
Et ante-ſtare cæteris
Medendi in Arte tempus, vſus, ac labor,
Genîque gnauitas dedit.
Quibus ſubinde pergè mactus aureum
Vocare Solis ad iubar
Pigro ſopore iam reuincta corpora:
Iubens Charonta denuò
Leui redire ſemper ad ſuos, rate.
Grauem hercle quam modò hoſtica
Velim eſſe ſtrage, & hoc genus ſtruicibus
Malè inuidentium tibi.

Alluſum ad operis ipſius argumentum, in quo EVLOGI perſona diſputantis inducitur.

IVSTI

IVSTI LIPSI
IN
P. FORESTI
CL^mi DOCTORIS LIBROS CONTRA VANOS VROMANTAS.

AD IPSVM.

O DECVS *Batauæ Foreste terræ,*
Qui vel depositos reducis ægros
Fati à limine, dásque Sanitati:
Vt pastor rapit è lupi cruentis
Agnum faucibus, asserítque vitæ.
Inter multiiugos tuos labores,
Queis arti Medicæ mederis ipsi,
Et pressam senio erigis fouésque:
Vel palmam sibi poscit hic libellus,
IVSTO *iudice. quo malas Agyrtûm*
Fraudes sic retegis fugásque, sicut
Phœbus nubila: & hos tenebriones
Mittis ad tenebras, suumque ad Orcum,
Ne mittant alios deinde ad Orcum.

ELENCHVS AVCTORVM,

QVI IN ISTIS LIBRIS DE INCERTO VRINARVM IVDICIO CITANTVR.

ACTVARIVS.
Ægidius.
Aëtius.
Amphion Sicyonius Poëta
Andreas Vesalius
Andreas Lacuna
Antonius Harwerus
Alexander Traliianus
Aristoteles.
Auicenna.
Bertrutius Bononiensis
Bernardus Gordonius
Cato.
Cicero
Cornelius Celsus
Donatus ab Alto mari
Diuus Hieronymus
Diuus Cyprianus
Ecclesiasticus
Ellideus Paduanus
Ennius
Euritius Cordus
Flaccus
Gabriel de Taregua
Galenus
Gisbertus Longolius
Herophilus
Heraclides Tarentinus
Hesiodus
Hippocrates
Iacobus Holerius
Iacobus Gopylus
Isaacus
Iohannes Ammonius
Iohannes Damascenus
Iohannes Montanus
Iohannes Langius
Iohannes Fernelius
Iohannes Argenterius
Iohannes Heurnius
Iohannes de Tornamira
Iulius Alexandrinus
Iuuenalis
Leonnius
Leonardus Iacchinus
Magnus Græcus auctor
Martinus Acakia
Marsilius de sancta Sophia
Memmius
Moyses
Paulus Ægineta
Petrus Aponus Conciliator.
Petrus Tusignanus
Plato
Poggius Florentinus
Plutarchus
Protagoras
Quintilianus
Rhases
Sauonarola
Sophocles
Terentius.

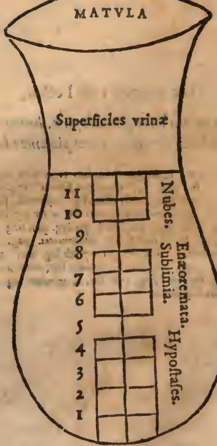
Hæc

Hæc quoque vide Lector,

Et quæ errata à me siue ab operis, humaniter condona, & ad hac exempla emenda.

PAG. 1. lin. 3. *acs* lege *acris*. ibid. lin. 5. *brutato* leg. *insensato* vel *stupido*. pag. 2. & pag. 34. *minúsque, fidenda*. leg. *minúsque eis fidenda*. pag. 15. in margine, *Construtum* leg. *constructus*. pag. 22. lin. 10. *sul.* leg. *sub.* scilicet *subtiliori*. pag. 23. lin 10. *aliter* leg. *alitur*. pag. 26. lin. 30. *nostro* leg. *nobis*. pag. 31. lin. 8. *quo* leg. *quis*. pag. 47. lin. 4. *nimis* leg. *minus*. pag. 53. in marg. leg. *subseruientia*. pag. 61. linea vlt. *proprium* leg. *propriam*. pag. 77. lin. 17. *ide* leg. *ideo*. pag. 100. lin. 24. *tam* leg. *tum*. pag. 167. lin. 9. *vrinarem* leg. *vrinarum*. pag. 252. lin. 2. *samunt* leg. *sumunt*. pag. 256. lin. 1. *agendum* leg. *agendi*. pag. 271. lin. 10. *seiuet* leg. *seruet*.

Formula locorum in quibus sunt contenta vrinarum.

FVNDVS MATVLÆ.

ARGVMENTVM
PRIMI LIBRI.

TRES hîc Colloquutores introducuntur: Philiatrus tanquam medicinæ amator, ac eiusdem artis acr s defensor. Deinde Brutus, qui ingenio minus humano, potius brutato ac moribus agrestis, Vroscopis Empiricis ac impostoribus adhærens. Postremò adiungitur Eulogus, veritatis amator existens, in suis disceptationibus nihil nisi veritatem quærens. Hic verò Philiatrũ sibi adiungens, Brutum ambo instruunt, vt fidẽ illam, quã hactenus empiricis circulatoribus in spectandis lotiis habuerat, deponere posit. Sub Bruti nomine omnes rudes ac idiotas, hominesq́; nimium incautos ac credulos, qui facilè ab Empiricis circumueniuntur, intelligimus. Philiatrus itaque ac Eulogus dant operam, ac multis rationibus demonstrant, vt Brutus intelligere posit, à quo sanitatem petiturus sit, si in morbum inciderit, non ab Vroscopis illis impudentissimis, qui plus æquo Vromantiæ dediti sunt, sed potius à doctissimis quibusque medicis, ac in sua arte experientissimis. In primo igitur libro, Philiatrus & Eulogus, Bruto (cum quo certamen erat Eulogo de incerto vrinarum iudicio) ostendunt lotij iudicium incertum esse, fallax, ac periculosum subinde: & vt hoc ipsum omnibus palam foret, statim explicant, quid sit Vrina & vnde illa generetur, & quomodo humores in sanguinis coctione separentur. Quibus tandem addunt superfluitates, quæ ex iisdem fiunt & procreantur. Deinde causas optimæ vrinæ declarant, & postremò inferunt ac concludunt, vrinarum iudicia nequaquam sufficere ad vniuersam considerationem de morbis, vt Brutus & ei similes falsò opinabantur.

CAPITA
LIB. PRIMI.

DE IN-

DE INCERTO, FALLACI, URINARUM IUDICIO, LIBER PRIMUS.

PETRO FORESTO Alcmariano Medico Auctore.

CAPUT I. *Quid sit Urina.*

PHILIATRUS, EULOGUS, BRUTUS.

PHILIATRUS. Audiui equidem hodie Eulogum, nostrum familiarem amicum, nobisque desideratissimum, in patriam incolumem rediisse: cuius nomen cum ipsa re, vel maximè conueniebat, cùm aliud nihil in disceptationibus nostris physicis ac medicis quærebat, quàm id, quod ratione firma ac veritate constabat. Cuius longiorem discessum & absentiam adeò diuturnam, vix æquo animo ferre potuimus. Solebant enim eius confabulationes vt plurimum me delectare, cùm in Italia, vnà Bononiæ in iisdem ædibus, cohabitaremus. Hic enim ne musarum ferias inerti otio cum irrecuperabili temporis iactura trásigeremus, vbi ab inuisendis ægris cum præceptoribus nostris paululum ocij nacti essemus, iocunda sua confabulatione animum subinde refocillabat meum, quò demum alacriùs ad ægrorú curationes me trans-

Bononia mater studiorum.

ferrem: cum quo & postea celebriora Italiæ literarum gymnasia perlustrare, & quam curandi morbos, docendique medicinam, methodum obseruarent medici Itali, explorare decreuimus. Ferrariam igitur venimus, deinde Venetias, postea & Patauium augustum Venetorum Museum accessimus: vbi Andream Vesalium Caroli Quinti Imperatoris Medicum, Anatomiam percelebrantem inuenimus, qui & nos honorificè accepit. Post aliquot menses denuo Bononiam venimus, circiter tres ferè annos hærentes; Eulogum deinde meum cùm Romam peterem, ibidem reliqui, qui & postea Galliam accessit. Sed nunc cùm eundem in patriam reuersum audio, non potui non eiusdem ædes accedere, vt viri probi more, eundem salutarem, ac incolumem rediisse illi congratuler. Verùm cùm ad eiusdem ædes peruenissem, eum domi esse negabant. Aiebant autem illum foras ambulatum iuisse: quamobrem vt hominem ipsum conuenirem, circa riuulum illum blandum, quò solitus fuit obambulare, quærere in animum duxi meum. Sed oportunè adesse illum video, quem quærebam, nisi me fallant oculi, alioqui in sole non satis perspicaces. Is ipsus est. quanquàm barba multo prolixior est, cùm toto quinquennio ferè hominem non viderim. O felicem & auspicatam occursationem! Verùm quid Brutus cum Eulogo nostro agit, cùm eorum mores & rationes plane inter se non conueniant: & quantum mihi videtur, quo propinquius accedo, acriter inter se disceptant? Tempestiuum est vt eundem saluum rediisse gaudeam, eidem congratulaturus, vt hac interpellatione, eorum quæstio seu lis quoque dirimatur. EVLOG. Quem oportunè quærebamus, hilari fronte nos accedit, cogitabundus

Andreas Vesalius Caroli V. Imp. Medicus.

Bruti & Eulogi mores inter se non conueniunt.

gitabundus tamen vt assolet, quin ipsum conueniamus? qui quæstionem illam, quam nobis Brute mouisti, facillimè soluet, teque ab illo scrupulo, qui anxius animo tuo iniectus est, haud difficilè liberabit. BR. Vt libet facito. EVL. Salue mi Philiatre. PHIL. Et tu quoque ô Euloge; plurimum enim gaudeo te incolumem ex Italicis Academiis, tum ex Gallia ad nos peruenisse. Saluáne sunt omnia? EVL. Maximè quidem, & magna voluptate afficior, quòd te amicum bene habitum ac saluum videam. PHIL. Sed quid hic Brutus apud te agit, cuius aduentus vel monstro similis est, qui tecum rixari videbatur. EVL. Non poterat vnquam tuus aduentus mihi esse gratior. Agitabatur inter me & Brutum quæstio de incerto vrinarum iudicio, ideò optatus ades, & si libet nostro consortio te adiungere, prædium suburbanum accedamus, vt id quod Brutus acriter defendit (nam hæc disceptatio medica est) absoluamus. PHIL. Nihil iucundius mihi contingere potest, modò Bruto non sim molestus; noui enim eius ingenium, eiusque mores, qui acriter defendit Empiricorum errata: nam & supra modum iis fidem habet, cùm videam eum cum agyrtis & circulatoribus perpetuò conuersari: ideo plurimum mirabar, quid illi negotij tecum esset. Sed disputationem vestram nobis ô Euloge prius explica. EVL. Indicta erat disceptatio medica de vrinæ falsitate, eiusq. imposturis, cuius iudicium falsum esse atque incertum proponebam, neque sufficiens esse ad considerationem de omnibus morbis, cùm ex sola lotij inspectione, omnes morbi manifestari non possent, ob multas causas, & ob eiusdem lotij continuam mutabilitatem. Vnde etiam illud malum irrepsit, quòd lotia ad ædes medicorum ad- *Quæ in his libris præcipuè tractentur.*

 feruntur,

feruntur, arti huic diuinæ contrarium, cùm veteres illi ac verè cordati medici ea tantùm apud ægros ſpectarent. Hinc illæ lachrymæ, & ægrotantium ſubitò interemptorum querelæ! hinc Empiricorum vulgarium & circumforaneorum vrinas inſpicientium liberior impoſtura! Hinc denique inſulſorum mortalium confidentia, circa incerta vrinarũ iudicia! Quæ Brutus hic præſens certa ac firma eſſe affirmare audet, atque hanc ipſam inutilem, imò pernitioſam vrinæ inſpectionem, quæ in ædibus vroſcoporum fit, longè à veteribus medicis alienam de inſpiciendis lotiis rationem, multis modis & laudare & in cælum vſque tollere videtur, qui partibus ψευδιατρῶν & imperitorum medicaſtrorum maximè fauet. Vnde diſceptatio noſtra orta, quum heri Brutus hic mihi obuiam factus eſſet, cum lotio vxoris ſuæ, quod ad nouum hunc circulatorem & vromantem, qui iſtis diebus huc acceſſit, attulerat: deinde etiam idem lotium medicaſtræ cuidam ſpectandũ dederat, ita vt vtriuſque iudicium de lotio, pluſquam alterius optimi ac periti medici, extulerit. BRVT. Hoc ipſum etiam & nunc facio, ac in eadem opinione perſiſto. Nam quos Eulogus videtur ridere & ſcommate afficere, illi tamen frequenter mihi veritatem ex inſpecto lotio pronunciarunt, quod nec iſti ſui medici atque Doctores eximij, de quibus tantum iactat, iudicare potuerint. Perinde eſt mihi, modò veritatẽ dignoſcam, ſeu hanc ipſam ex medici, ſeu circumforanei, ſeu medicaſtræ iudicio, intelligam. EVL. Rectè Cato aſinum riſit veſcentem carduis, inquiens, Similes habent labra lactucas. Si hoc quidem verum eſſet, aut veritas ipſa, vt tu exiſtimas, tunc quidem tolerandum eſſet, vt lotium ipſum, vt decet, ab ipſis rectè inſpiceretur,
& ab

& ab iisdem probè iudicaretur. Sed quum res ita se non habeat, vt certis rationibus facilè demonstrari possit, quod huic Philiatro nostro libens cōmitterem, qui hanc prouinciam (vt spero) non inuitus quoque susciperet, modò patienter ipsum audires, disputationem hanc inceptam ad finem optatum non difficilè perduceremus: ita vt & ratione & experientia & authoritate simul illustrium medicorum demonstraremus, vrinarum iudicia sæpius incerta esse, & vrinæ inspectionem, quæ à tuis circulatoribus & medicastris fit, hactenus à plebeis hominibus laudatam, nihil nisi imposturam esse. BRV. Vt vt res sese vertet, placet vtriusque ingenium & vires experiri, quanquam vos duos vnum facilè vincere posse scio: hac tamen lege, vt mihi liceat liberius à vobis dissentire, si absurdum quiddam attingere videbitis. EVL. Honestum petis, quum & libera debeat esse disputatio, vt tandem verum eliciatur: quamobrem & Philiatro huic concedas quæstionis huius interpretationem, eiusdemque moderationem, cùm hæc quæstio medica sit, & magis ad eum pertineat. BR. Perinde est, modò veritas dignoscatur, & ideò vires quoque Philiatri experiar, ea quoque lege, vt mihi liceat, quæcumque obscura, aut noua audiam, sedulo percontari & liberius confutare si quid contra meam sententiam protulerit. EVL. Probè Philiatri naturam & ingenium teneo, qui facilè etiam hæc tibi concesserit. PHIL. Maximè quidem. Cùm itaque hîc inter nos conuenimus, dum matutinus hic auium concentus recreat animos, inito colloquio hæc explicanda suscipio, quæ quidem non solùm Bruto, sed omnibus cuiuscumque conditionis hominibus & hanc disceptationem nostram aliquando vtilem futuram confido,

Disputatio libera esse debet

vt ſciant cui medico fidem habituri ſint, & quibus modis exercitatum in inſpiciendis lotiis rectè conſulent. Evl. Incipe igitur ô Philiatre, & vterq. noſtrum auſcultabit, & vbi res ita poſtulat aut vrget & expedit, tibi reſpondebit. Phil. Rem ipſam aggredior.

Præuidentia ab optimus quibuſque medicis maximè laudatur.

Quemadmodum præuidentia in omni caſu apud doctiſſimos quoſque medicos laudatur: ita apud eoſdem temeritas nō ſine ratione vituperatur. Præuidentiam verò tanti fecit noſter diuinus Hippocrates, vt nihil perinde medico neceſſarium duxerit, quàm vt eam quilibet medicus præ omnibus aliis medicinæ partibus addiſceret. Cùm autem & lotij inſpectio ad hanc præuidentiæ partem ſeu Σημειωτικὴν pertinet, nunc quidem ſpeculatio, non minus quàm reliquæ partes, vtilis ac neceſſaria eſt, licet ea non ſolùm impoſtores circumforanei, verùm & medici quidā ob auaritiam abuſi ſint: propterea vt hanc quæſtionem iam propoſitam & inceptam rectè ſoluere poſſimus, ſedulò impoſturas, ac technas, quæ circa vrinarum iudicium fiunt, omnibus ex æquo & noſtro Bruto aperire & manifeſtas facere oportet: ne is, aut indoctum vulgus poſthac in retia circulatorum & medicaſtrarum incautè ruat. Prætérea ne iſti nimium creduli homunciones ac idiotæ huic parti medicinæ, pluſquam ſufferre queat, attribuant. Deinceps declarabimus, quàm incerta præſagia ſint, quæ ſolùm ex vrinis capiantur, & quàm ſint periculoſa, ſi ex iis temerariè deſcribantur medicamenta ægro non viſo: Hæc autem docebimus auctoritate illuſtrium medicorum, ratione atque experientia quæ omnium rerum mater exiſtit. Neque hîc religio nobis erit quædam quoque adferre, & huic noſtræ diſputationi immiſcere, præſertim ea, quæ aliquam vtilitatem adferre poſſunt. Quod

Medici quidā ob auaritiam lotij inſpectione abutuntur.

ante me in suis vniuersis (vt Neotericos taceam) veteres medici fecerunt:ita Galenus non solùm ex Diocle, verùm etiam ex Hippocrate se multa compilasse ingenuè fatetur his verbis. Nullum, inquit, ob eam rem in commentariis mihi libuit enarrare volumen Hippocratis. Quæcumque enim arti vtilia ab eo didicisse oportuit, ea sunt in multis voluminibus pariter cum propriis enarrationibus comprehensa. Evl. Ad quid enim varios legimus auctores ô Philiatre, quem laboris indefessi fructum meliorem capimus, quàm vt imitemur, quæ in auctoribus tum probamus, tum admiramur? Laus quoque ipsi non exigua debetur, qui suis admiscere oportunè nouit, quæ in aliis elegantia inuenerit. Br. Hæc ipsa quoque haud difficilè admitto, cùm illam viam libentissimè sequantur viatores, qua tutò alij ambularunt. Phil. Hac ratione sequitur, antequam quæstionem vestram institutam soluamus, numquid certa sint vrinarum iudicia vel incerta, prius scire oportet, quid sit Vrina, & vnde generetur, & quid in corpore humano præstet, quibus viis & mediis è corpore exeat. Evl. Rectè dicis ô Philiatre, cùm semper incipiamus à rei ipsius essentia, quam explicare volumus, ita à definitione exordiendum eius rei, quam proposuimus; nam ea intellecta, reliqua faciliùs sequuntur. Omne id quod præponitur (vt Cicero De officiis dicebat) quod cum ratione alicuius rei aggreditur, ex descriptione, aut definitione eiusdem rei oriri debet, vt intelligamus, de qua re disputatio fiat. Brv. Age igitur. quid aliud est Vrina, quàm lotium ipsum quod mingitur? quod & pueris notum est: vnde & medici hodie vrinarum speculatores, vulgari idiomate dicuntur. Phil. Tales Vroscopos, quos tu medicos

Veteres medici etiam aliorum scriptis sua firmare uitebantur.

Viam libentissimè sequũtur viatores, quá tutò alij ambularunt.

Cicero.

dicos vocas, pro medicis nequaquā habemus, quanquam & optimi medici lotium quoque apud ægros inſpiciunt, at alio quidem modo; quod & Hippocrates & Galenus quoque fecerunt: Verùm ſordida illa lotij inſpectio, qua nunc paſſim quidam abutuntur, impoſturis referta, ad medicum optimum non pertinet, ſed ad vromantes illos, ſola lotij inſpectione admodū lubrica & fallaci contentos, qui iam dudum à dogmate Hippocratis diſceſſerunt, & nonnulli vt veſtri empirici, eo nunquam imbuti fuere, neque vrinæ veram definitionem (cuius iudicio adeò efferuntur & elati ſunt) adferre poſſunt. BR. Si itaque illud quod mingitur non ſit vrina; quid aliud ſit vrina ediſſere. PHIL. Eſt quidem & illud vrina, ſed ex iis verbis vera definitio elici nō poteſt. Verùm Vrina, propriè loquendo, eſt ſanguinis ſuperfluitas in magna vena delata per renes, & vaſa vrinaria in veſicam. Theophilus verò qui poſt Hippoc. & Gal. atque Magnum Græcè de vrinis libellum doctiſſimum compendioſè perſcripſit, vrinam ita definit. Vrina eſt colamentum ſanguinis & aliorum humorum. EVL. Hanc alij ideo ſuperfluitatem ſero ſimilem vocauerunt: alij aquoſam: alij ſanguinis putredinem. PHIL. Verùm de nomine, ô Euloge, propter Brutum quoq. nolo mouere λογομαχίαν, cùm illud ipſum magis ad ſophiſtas, quàm optimos medicos pertineat. Propterea inſequendo veſtigia illuſtrium medicorum: Vrina nihil aliud eſt, quàm colamentum ſanguinis & cæterorum humorum, qui ex naturæ actionibus proficiſcuntur. Huius ſententiæ ſunt, Iſaacus, & Gordonius, quibus & aſtipulatur Actuarius, omnium qui de vrinis ſcripſere, facilè princeps, dum vrinam appellat ſanguinis colaturam eſſe. EVL. Verum eſt Philiatre

Qui hodie vrinarum ſpeculatores dicuntur.

Vrina quid?

Iſaacus, Gordonius, Actuarius.

liatre quod dicis. Hinc etiam Galenus tuus lib. 5. De vsu partium inquit. Reliqua autem adhuc subtilis & aquosa superfluitas, (quam appellamus οὖρον, hoc est vrinam) vt quidem discernatur, renes operata natura, prope hepar ipsos posuit: vt autem probè excernatur, susceptorium quidem primò velut lagenam aliquam, creauit vesicam, in fine autem vesicæ musculum custodem intempestiuæ superfluitatum effluxionis. Brv. Scio quid sit vrina, res aquosa, quod lippis & tonsoribus notum est: sed nondum assequi possum, quomodo hæc ipsa aquositas in corpore humano generetur, nisi fortè id totum, quod bibimus, fiat vrina, quemadmodum vulgo persuasum est, potus abundantiam lotij scaturiginem gignere. Evl. Hoc dicto tuam ignorantiam Brute cum plebecula ostendis: non id quod comeditur totum in alimentum cedit, nec totum id quod bibitur, vrina efficitur: quanquam humidiora in copia assumpta multi lotij occasionem præbeant, interim ex humido quoque maxima accedit nutrimenti copia: ita nostris temporibus accepimus rusticum quēdam Scermerium, qui tota vita lacte semper pro potu ac cibo vtebatur, nec vnquam aliis eduliis, aut alio potu vsus est, alioqui vir robustus, qui tamen naturaliter secessum habebat, vt quiuis alius sanus, neque ob humiditatem lactis plus lotij quàm alius quisquā emittebat. Phil. Propterea cùm Brutus non sciat generationem vrinæ, eodem modo cum Empiricis suis atque insulsis mulierculis medicastris ignorat, quid vrinæ significent, quantumuis omnia se ex vrina apud plebem scire contendant; similiter cum iisdem delirat, existimans quiduis ex lotio posse iudicari. Brv. Imò constanter id dico, quod ex lotij inspectione vxoris meæ

Galeni definitio vrinæ.

Falsa vulgi opinio de vrina.

Rusticus tota vita nisi lacte vtens.

Empirici rectè declarant: quid ad me attinet, quomodo generetur lotium, modò isti diuinare sciant quid in corpore hominis lateat? PHIL. Nos tamen cõtrarium demonstrabimus, quàm infirmum, quàm instabile & inconstans sit iudicium de vrinis: quod quidem scire non poteris, nisi prius generationem vrinæ probè cognoueris. de qua nunc agemus.

CAPVT II.

De generatione Vrinæ, deq; apparatu sanguinis atque reliquorum humorum.

BRVT. Quomodo igitur vrina in corpore humano generatur? PHIL. Vt autem generatio vrinæ (quæ sanguinis colamentum extitit) exactè intelligatur, primò de sanguinis apparatu atque aliorum humorum dicendum est; mox verò de ipsa vrina, quæ in sanguinis separatione fit. BR. Hæc videntur mihi absurda, cùm in vrina non videã sanguinis mixtionem, nisi fortè quis sanguinem mingeret. EVL. Eodem modo neq. circulatores tui naturæ opera sciunt, tantum abest vt eadem contemplari possint, qui tamen de vrina nescio quæ non iactare soleant. BRV. Quid opus est sanguinis aut humorum apparatum cognoscere, cùm sciamus rem aquosam esse, & illi qui non studuerunt, hoc idem norunt? PHIL. Illud ipsum est, quod mox diximus, videlicet quòd vnà cum tuis, generationem sanguinis eiusque ac humorum apparatum ignoras, ex quorum separatione tamen fit vrina. BR. Esto, si quid commodi vel vtilitatis hæc notio inferat, explicato. PHIL. Imò ingentem vtilitatem producit. Et ideò vt hæc probè intelligantur, scire oportet, quòd vnaquæque pars in corpore huma-

Empirici circulatores non sciunt opera naturæ.

humano primò facultatem attractricem habeat, qua ad ſe naturaliter ad partis nutritionem, alimentum ſibi familiare attrahat, nunc per villos rectos, vt in ventriculo: vel à ſolo partis temperamento, vt in reliquis partibus; vel ad eiuſdem partis delectationem & voluptatem, quemadmodum vteri os ſemen viri ad ſe trahit. Poſtmodum natura ſagax, id eſt, Deus ipſe, vnicuique parti dedit facultatem retentricem, vt & ipſa retineret, donec abſoluta eſſet concoctio. Si alimentum eſſet vel etiam excrementum, donec quantitate diſtendens, aut qualitate acri & mordaci, vel vtraque ſimul, partem moleſtet, vt manifeſtè cernere licet in partibus magnam cauitatem habẽtibus, qualia ſunt ſtomachus, inteſtina, vterus, veſica: Non aliter partus in vtero, quàm cibus in ſtomacho retinetur, donec ipſum mole, pondere, morſu, à ſudore vel vrina fœtus ruptis cotyledonibus, vel cauſis aliis vrgentibus, excernere cogitur. Tertia eſt, coctrix, quæ alimentum in ſubſtantiam ſuam mutat, diuerſis tamen modis. Caro etenim ex ſanguine mox efficitur, os tamen vtpote frigidum, & durum multis alterationibus opus habet. EVL. Rectè quidem Philiatre. Hinc etiam duplex nutritionis inſtrumentorum genus eſt; vnum, quod nutrimentum trahit, vehit, continet, coquit, ſeu onus alienum expellit. Vehit, inquam, vt primæ cocturæ, os, gula, ventriculus, inteſtina: ſecundæ, meſaraicæ venæ, hepar, caua vena: tertiæ, partes ſingulæ ſimilares, atque ex his organicæ & venæ capillares, quæ vt maiores, alimentum cuique parti idoneo alterando præparant. Alterum quod nutrimenti excrementum trahendo ſecernit, vehit, retinet, excernit, vt lien, renes, ambæ veſicæ, cum ſuis ſtomachis & meatibus, inteſtina præſertim craſſa,

Facultas attractrix.

Facultas retentrix.

Facultas coctrix.

Duplex genus nutritionis instrumentorũ.

crassa, spincteres ambo, musculi octo epigastrij, & qui anhelitus cohibitionem, deiectioni & mictui vt partui maximè vtilem, & interdum necessaria efficiunt. Alteratione hac nutritoria partibus iam factis quod affluit, simile efficitur, ob id assimulatio quoque dicitur: alteratione verò generatoria, quæ partes prius non erant, postea factæ sunt. PHIL. Ita quoque natura quartam facultatem effecit, quæ expultrix vocatur. Cùm autem ea quæ peruinci, concoqui, perfectè alterari atque in substantiam mutari non possit, à se naturaliter repellit, præsertim ea, quæ onere alieno grauant, quantitate distendunt, aut qualitate acri molestant, vel vtraque offendunt, probè à se depellit. Iuuatur autem hæc maximè villis transuersis, quibus partibus hi sunt, vt ventriculo, intestinis, vesicæ vtrique tam fellis, quàm vrinæ, venis & arteriis. Expulsio tractioni contraria sæpe fit per eosdem meatus, vt vomitus, deglutitio per gulam: semen, fœtus, per collum vteri. Distributio alimenti, attractio medicamentorum purgantium, & succi in nobis abundantis spontanea in ventrem expulsio per venas mesaraicas. BRV. Quid sibi volunt omnes istæ quatuor facultates, cùm nondum intelligam, quid his ostendere, aut quò tendere velis. PHIL. Has autem quatuor facultates naturales ideo recensere oportuit, quas si rectè & earundem functionem intellexeris, non erit difficile sanguinis generationem inuenire. Nam vbi cibus dentibus à natura ad hoc adaptatis, contritus fuerit, probè per gulam ad stomachum per primam facultatem trahitur, deinde ibidem retinetur, postea verò concoquitur in substantiam chyli, deinde à se ad intestina propellit. Hinc Galenus lib. 4. De vsu part. in principio ita inquit. Igitur cõmunis quidem & maxi-

Assimulatio.

Facultas expultrix.

& maxima, & prima omnium via, qua ſagax natura nutrimentum ab ore ad ventrem defert, quaſi ad promptuarium aliquod commune omnium particularum, in medio animali conſtructum. Nomen au- *Quare ſtomachus in medio animali conſtructum.* tem ingreſſus huius, proprium quidē οἰσοφάγος, commune autem στόμαχος. Omnium enim ventrium collum præpoſitum, inſtar iſthmi cuiuſdam anguſtum, ſic nominatur. Promptuarium autem hoc, cibum vniuerſum recipiens, ceu diuinum non humanum ſit opificium; laborat circa cibaria primo labore, ſine quo illa ſunt inutilia, & in nullam rem commoda animali. Expurgat enim ex eis, ſicut qui circa tritici elaborationem periti ſunt, ſi quid terræ aut lapidum, aut ſylueſtrium ſeminum inferatur, quæ nocere corporibus nata ſunt: Ita & ventriculi virtus ſi quid fue- *Ventriculi munus.* rit tale, pellit inferne: reliquum verò totum, quantum vtique fuerit natura benignum & commodum, commodius adhuc efficiens, venis quæ ad eum ventrem & inteſtina perueniunt, diſtribuit. Cùm autem hæc maſſa ptiſanaria (vt ita dicam) ad inteſtina propulſa fuerit, tunc eandem ex parte retinent inteſtina, alterant, atque nonnihil ex hac, qua alantur, in ſubſtantiam mutant, deinde verò ſuperuacanea, dum *Inteſtina.* aut grauantur copia, aut acredine moleſtantur, demum expellunt. Interim dum cibus, aut quoduis nutrimentum ita iam ex parte alteratum concoctumque, à ſtomacho ad inteſtina propulſum, ibidem ab inteſtinis (vt dictum eſt) aliquandiu continetur & retinetur, ac tum venæ meſaraicæ, quæ originem ab *Venæ meſaraicæ.* ipſo hepate per venam ramalem ſumunt, ipſiſque inteſtinis inſeruntur, ab his cibum illum concoctum (quem medici Chymum appellant) exugunt, emul- *Chymus.* gentque tanquam colarent, ac chyleſactiuum attrahunt,

hunt,traiiciuntque ipsum ad loca caua hepatis,eumque virtuti sanguinis effectiuæ præsentant: atque si nihil illic sit quod impediat, iam Chylus in sanguinem alteratur, ac postea perfectius hepatis facultate sanguifica. Evl.Optimè quidem Philiatre. Vnde & Gal. tuus lib.4.De vsu partium ait.Caro hepatis,quæ est proprium eius corpus, primum sanguinationis est organum:propter quod & venis, quæ ad ventrem & vniuersa intestina perueniunt,inest virtus quædam sanguifica: qua chylum enim, qui ex cibis distribuitur, venæ ex parte in sanguinē permutare natæ sunt, priusquam ille ad hepar perueniat, tamen in hepate postmodum perfectè completur. Sic etiam vult in lib. 3.De facultatibus naturalibus.Intestina venasque mesaraicas virtute hepatis quandam quoque facultatem sanguificam habere, vt natura in via non remaneat ociosa. Phil. Cùm ergo cibus sic paratus & dispositus in chylū alteratus peruenerit ad hepar ipsum, tunc fit ebullitio,digestio & humorum generatio. Et quemadmodum, clarioris exempli gratia, Galenus dicit in musto esse spumam supernatantem, fæcem, aquositatem & vinum: Sic in humoribus est aliud spumosum quod supernatat,atque nomine bilis appellatur: aliud crudum,semicoctum tamen(vt medicè loquar)in potentia sanguinis,tale autē est phlegma seu pituita. Aliud fæculentum crassumque vt melancholia: aliud verò vinum, & est sanguis purus. Aquositas autem quæ est vrina, quæ ex sola & longa segregatione humorum (teste Galeno primo De Crisi) contigit, aliqui appellant humorem subtilem & aquosum: qualem supernatare sanguini, post phlebotomiam peractam sæpius videmus. Brv. Si hoc ipsum sit vrina,quod cum sanguine exit in phlebotomia

Caro hepatis primum sanguinationis organum.

Venis mesaraicis inest vis quædam sanguifica virtute hepatis.

Quomodo fiat humorum sanguinisq. generatio.

Vrina fit ex longa segregatione humorū.

botomia, vt ais, quomodo non vna transit sanguis per vesicam & simul emingitur? PHIL. Vt hoc autem intelligas, maiore speculatione opus est, quam & nûc declarabo. Sanguine enim iam formato, ac perturbatione facta, illud ipsum quod leue ac subtilissimum est, vtpote choleram seu bilem, trahit ad se vesica bilis, seu receptaculum fellis, maximo puluillo iecoris introrsum inhærens, ad aliquam tamen necessitatē, & vtilitatem: nempe quod corpus ipsum à tali superfluitate releuet, intestina à stercore & pituita viscosa abluat, vt etiam acredine sua intestina pungat, quo melius excrementa excernantur. Hinc vesica fellis habens meatum, qui in Ecphysim intestini ex iecore descendit, per quem bilem ad intestina transmittens vehementiam actionis adiuuat, & pituitam insidentem expellit: atque ob hoc videmus naturaliter excrementa hominis sani mediocriter flauescere. Hoc ipsum est, quod à Galeno v. De vsu partium ita scriptum habemus. Quod enim non distribuitur, maxima fides est diuersitas egestionum, vt quæ in ictericis: comestorum custodiunt colorem, nempe non expurgata inferne cholera; sed ad totum corpus relata. In sanis verò hæc colorantur flauo colore, quo materia flauæ choleræ humor ad intestina iis cõfluit. Et nimirum si hinc rursus ad hepar retrocederet, manifestum, quod non egestiones solùm, sed etiam totius corporis color, ab eo, qui ictericorum est, nihil differret. Igitur cùm ibidem fiat obstructio, ita vt bilis non possit transire ad intestina, regurgitat ad vesicam fellis, deinde ad hepar, postmodum ad venas ab hepate proficiscentes, atq. tunc per easdem per consequens transsudans per poros, cutim totius corporis flauo colore tingit, est tunc excrementum plærumque

Bilis vtilitas.

Quare in sanis excrementa flauo colore tinguntur.

Quibus excrementa alba spectantur. album, quod exoneratur, & sæpenumero tunc adiungitur durior aluus: eo quòd acredine bilis, quæ iam aliò fluxit, intestina non stimulentur ad secessum. Illud quod in ebullitione sanguinis, terrestre ac veluti sanguinis fæx est, id totum lien ad se trahit, naturalibus quibusdam attractionibus, vnoquoque scilicet membro id quod proprium est attrahente: vt corpus ipsum partim ab hac superfluitate melancholica ex- *Melancholiæ vtilitas.* purgetur; & vt lien partim ex hac nutriatur. Demum verò ex liene vas venosum in os stomachi porrigitur, quod humorem defert melancholicum, quo appetitus excitetur, ventriculus constringatur, corroboreturque. Superfluitas verò aquosa sanguinis, quæ ibi remansit, aut humor serosus trahitur à renibus per *Aquosa sanguinis superfluitas, quo modo à renibus trahatur.* venas emulgentes, atque per renes non aliter quàm colatorium transiens, mox per ὀυρητῆρας & meatus vrinarios, in vesicam, tanquam susceptorium aut lagenam suscipitur. Atque quod dictu mirum est, obliquo itinere vesicæ meatus illi ὀυρητῆρες dicti inseruntur, ne quippiam inde denuò ad renes regurgitet: reseruatur autem ibi (vt iam dictum est) donec copia, aut acrimonia grauata vesica superfluitatem illam excernere cogitur, quam nos vrinam vocamus. Hinc *Vesicæ positus.* sagacissima natura (nostro adstipulante Galeno) voluit vesicam infimam ponere, quo scilicet loco etiam cibi superfluitates euacuātur: Renes autem (vt ostensum est) prope hepar, necessarium fuit ad vesicam ex *Renes cur prope hepar positi.* renibus operari quasdam vias. Facti igitur sunt pori *ὀυρητῆρες.* quidam prælongi, fortes, quos ὀυρητῆρας nominant, hoc est vrinarios, qui renes copulant vesicæ. Ita quidem vrinæ segregantur à sanguine renum facultate: & in- *Vrinæ à sanguine segregatio.* de per vreteras ad vesicam emittuntur, indeque excernuntur, quo tempore scilicet ratio iusserit. Atque

ob hoc

ob hoc etiam natura ſagax ne vrina vltro ob acredinem ſtimulata, quam in ſe continet, efflueret, muſculum in collo veſicæ tamquam cuſtodem, (vt ab initio retulimus) intempeſtiuæ effluxionis ſuperfluitatum procreauit. Br. Vtcumque nunc vrinæ generationem capio, & qualis ſeroſus humor exiſtat, & quomodo in veſicam recipiatur, & deinde ſuo tempore effluat: ſed nondum intelligo, quomodo etiam ſeroſus ille humor in ſanguine reperiatur, vt in phlebotomia peracta ſæpe apparet. Phil. Hîc verò mentem ô Brute diligenter adhibere oportet: nam totus iſte ſeroſus humor, qui in hepate cum ſanguine exiſtebat, à renibus non trahitur: ſed & huius pars quoque nonnulla, ibidem à natura non ſine vtilitate reſeruatur: quandoquidem tam ratione, quàm ſenſu compertum eſt, ſanguinem craſſiorem eſſe ineptum ad venas minutiſſimas quaſque penetrãdas, niſi hunc humorem ſeroſum ſibi admixtum haberet, quo facilior tranſitus ſanguinis fiat ad capillares quoque venas: Tum etiam vt faciliùs de concauis hepatis partibus ad conuexas chymum ſeu chylum natura traiiceret. Ob id quoque natura indiſcretum ipſum (atteſtante Actuario) ſeruauit, eo quòd ipſa erat de concauis hepatis partibus ad conuexas chymum tranſmutatura, & venæ cauæ coniunctura, ducente ſeroſo humore. Quæ deinde coniunctos humores parum alterauit in venæ cauæ ramo, qui à figura labdæ Græcæ literæ, Labdæa à nonnullis quoque vocatur: conceſſit renibus natura perſpicax, vt ſequeſtrarent & traherent ſeroſum humorem per venas, emulgentes dictas, quæ quidem ex vena caua originem ſumunt, in renes propagantur, vt eò ſeroſum humorem deferant. Vena verò caua, ob magnitudinem ſic dicta,

Cur vrina vltrò non effluat.

Seroſi humoris vtilitas.

Vena labdæa.

Venæ emulgentes.

Vena Caua.

 per to-

per totam animalis longitudinem excurrit, habensq; originem à gibbo hepatis, ſicuti vena porta ſeu ramalis à caua iecoris parte. Cũ enim hoc viſcus principium eſt omnium venarum, has duas ex ſua ipſius ſubſtantia grandes emiſit, è quibus in omnes per totum corpus venas ſanguis diſpenſatur. Quantum igitur ſanguinis reliquum fuerit cum proportione exigua aquoſitatis ſeroſæ, vt melius tandem per venas capillares (vt diximus) fluere poſſit, id per venam cauam atque amplam cordis cæteris quæ deinceps venis diuiſum diſtribuit. Sanguis verò hic, qui ita ad profundiora quæque loca corporis penetrat, mutatur à quarta vocata concoctione in alterationem carnis, neque tunc priorem quam habebat rubedinem, ſed decidit in diminutam albedinem: quandoquidem eiuſmodi concoctio ad valde remiſſam rubedinem, qui ſanguinis color eſt, ac ad eam quæ carnis eſt, tranſponit: atque hic finis eſt vniuſcuiuſq. nutrimenti, reliqua autem fiunt poſtmodum à partibus ſimilaribus, vnaquaque parte ſibi attrahente, quod naturale eſt, atque in ſui ſubſtantiam mutante. Cùm itaq. pars aliqua adhuc relicta illius ſeroſi humoris in venis cum ſanguine iuncta ſit, vbi fit venæ ſectio, ſanguine effluxo & nunc refrigerato, in ſuperficie eius natat ſeroſus ille humor, qui ſi effundatur in matulam vrinæ ſimilis exiſtit. Hæc inquam omnia naturæ opera ſcire oportet, vt rectius deinde iudicium de vrinis fiat. Propterea ſi opera naturæ ad vnguem callere ſtudeas, perlegas libros Galeni De facultatibus naturalibus, de vſu partium, vbi hæc omnia fuſiùs tractãtur. Quamobrem, ô Brute, non opus eſt hîc recenſere opinionem Eraſiſtrati, qui vrinam ipſam ad renes potius fluere, quàm attrahi dicebat. Neque Aſclepia-

Vena porta ſeu ramalis.

Sanguinis per corporis partes diſpergendi ratio.

Opinio Eraſiſtrati de vrina à Galeno refellitur. ita

Aſclepiadis dogmata refellere, qui humores qui biberentur, in halitus ſolui, & in veſicam non aliter quàm halitus recipi volebat. Lyci quoque, qui vrinam renum nutritionis excrementum eſſe dixit. quorum falſas opiniones ſatis deuaſtauit Galenus, ita vt non opus ſit eas hîc oppugnare & conuellere. EVL. Hac Philiatri demonſtratione iam ſatis manifeſtum euaſit, qualis ſit ſanguinis ac reliquorum humorum apparatus & vrinæ generatio. Quanquam nunc ſcioli quidam, quos Paracelſiſtas vocamus, non deſint, qui optimos quoſq. medicos tam veteres quàm neotericos humoriſtas appellant, tanquam humores neque in corpore generatentur, & naturam propriam egreſſi morborum cauſæ non exiſterent. Sed iis omiſſis, ad noſtrum inſtitutum redeamus. Audiuiſti iam ô Brute; quòd vrina ſit ſanguinis colamentum, & quomodo hæc ipſa generetur: putas ne tuos Vroſcopos, circulatores, ac errones, tũ mulierculas inſulſiſſimas, tum alios omnes ſola Vromantia inflatos, originem vrinæ poſſe cognoſcere? de qua apud plebeculam tam ſuperbiſſimè ſeſe efferunt? Certè ſi hos ipſos de his rebus interrogemus, quid aliud reſpondebunt, quàm quod tu antea ſomniabas, totum id quod bibitur, vrinam fieri, neque vrinam ſanguinis colaturam eſſe, ſed potius renum excrementum, vt Lycus ſentiebat, contendent? BR. Fateor nunc quidem me erraſſe, quanquam nondum victoriam tibi concedo. Sed quo modo hoc fieri poteſt, quòd renes adeò puſilli, per quos vrina tranſit, tãtam copiam lotij in ſe poſſent continere, cùm aliqui tres quatuórve congios vini vel ceruiſiæ vno tempore vel admodum breuiſſimo interuallo ſumunt, ac deinde mingunt? EVLOG. Quamuis fatemur quoſdam tantum minxiſſe (quod in Dia-

& opinio Aſclepiadis & Lyci.

Paracelſiſtæ medicos veteres malè Humoriſtas vocant.

in Diabete vitio renum etiam contingit) quantum bibiſſent, tamen quatuor interim totos, vel etiam plures excrementi congios, tantilla corpora renum poſſe continere, planè ridiculum cum Galeno arbitramur. Sed eiuſmodi cùm vitio renum fiant, cum tanta copia vrinæ potius transfluit per renes in veſicam, varias cauſas habet, vt de Diabete ſcribunt medici, quas omnes non opus eſt hîc recenſere. Satis eſt quòd vel fit ex debili virtute retentrice, & forti attractrice, vt omnis humiditas eò attrahatur, vel ex ſtultiliori potione earum rerum quæ mingere faciunt, vel in ebrioſis qui multo potu vtuntur. Ex quibus tamen non ſequitur in bene diſpoſitis ac ſanis, quòd omnis potus in vrinam verteretur, vt tu aliâs putaſti. BRV. Exiſtimabam tamen duas gulas aut duo gutturis foramina eſſe; ita vt per vnum potus, per alterum verò cibus in ventrem deſcenderet. EVL. In tales egregios magiſtros hactenus incidiſti Brute, qui vrinam tuam tum vxoris tam probè ſpeculari norunt, qui impudentiſſimo ore eiuſmodi meatus mentiuntur, cùm per vnum potum, per alium verò cibum deferri nugentur, quaſi potus non eſſet vehiculum cibi, vt eo commodius ab ipſo ſtomacho per gulam & œſophagum attrahatur alimentum, non autem per duos canales, vt iſti Sycophantæ ac idiotæ ſomniant, eò dilabatur. Diſtribui enim ex ventre (vt teſtis eſt Galenus, 4. De vſu partium) id quod debet nutrire, non potuit, niſi conductum ab aliquo ita liquido. Has igitur tenues humiditates, poſtquam proprium opus expleuerunt, non oportet amplius manere in corpore, onus alienum futuras aliis venis. Cuius vtilitatis gratia renes facti, organa concaua, ſtomachis aliis quidem attrahentia, aliis autem emittẽtia ſubtilem hanc, & aquo-

Vulgarium Idiotarum ſtulta opinio.

Potus vehiculum cibi.

& aquoſam ſuperfluitatem. Adiacent autem ex vtraque parte, ipſi cauæ venæ (quam paulo antè maximam diximus) parum ſub hepate, vt totus quantus in eam aſſumitur ſanguis, cõfeſtim mundetur, & ſolus poſtea is qui purus eſt, eat per totum corpus, pauca omnifariam permixta & quadam aquoſa humiditate, vt dixit Philiatrus. Immiſcetur itaque potus cibo, vt meliùs diſtribuatur nutrimentum, neque omnis potus in vrinam, neque omnis cibus in fæces mutatur, ſed vtriſque corpus aliter, ac ſuperflua prout opus eſt natura expellit. Valeant igitur iſti tui præſtigiatores ô Brute, cum ſuis meatibus, per quos potus & cibus diuersè rapiatur. Diſtinctionem aſperæ arteriæ ac gulæ ignorant miſeri. Aſpera verò arteria meatus ille eſt, qui in pulmonem deſcendit & inſeritur, cũ cibus aliud ve aut potus ſubitò in eum irruerit vel inciderit, vulgares dicunt aliquid in contrariam gulam incidiſſe. Hinc cùm tuſſiant, ne ſtrangulentur, rectè in dorſum percutiunt, vt commodiùs illud, quod illapſum eſt, exiliat. BR. Hoc ipſum tum cauſam huius ignorabam, quanquam ſæpe viderim eos conſuetos eſſe, ita in dorſum percutere. EVL. Tales autem phyſici ac philoſophi tui ſunt vrinarum ſpeculatores, & ita probè corporis humani conſtitutionem ſciunt, vt hepar ipſum ex lotio ſpeculentur, calido potu à bibulis abſumptum eſſe, cùm tamẽ hepar ſanguificationis organũ exiſtat, vt iam audiuiſti, ſine quo nec vita hominis vel momentum conſtare poſſet. Eadem audacia mentiuntur hominem liene poſſe carere, atque id cum tanta temeritate plebeculæ perſuadent, vt eiuſmodi Sycophantis fidem habeant, cùm tamen lien fæcem melancholicam attrahere debeat, vt Philiatrus rectè oſtendit. Hæc eſt illa ô Brute

Splẽdida Vroſcoporum Empiricorum mendacia.

tuorum Empiricorum & imperitorũ præstigiatorum physiologia atque anatomia. Atq. hæc ipsa tum multa plura tanquam vrinæ innatantia præuident, stultisque hominibus, tibique similibus, nescio quæ non persuadent, & sic miserè plebi imponunt, vt in progressu demonstrabitur. PHIL. Rectè quidem. Verùm vt hæc ordine fiant, cùm Brutus iam audierit de sanguinis humorumque apparatu, & quomodo lotium generetur, iam necessarium erit prius de superfluitatibus agere, quæ in vnaquaque concoctione sequestrantur, vt ita rectius ea diluamus, quæ certa esse circa iudicia vrinarum nititur probare. EVL. Hoc ipsum & mihi placet, cùm & hæc præcedere debeant.

CAPVT III.

De superfluitatibus, quæ in vnaquaque concoctione sequestrantur, deq; vrina secundum omnia mediocri, & quæ eius sit causa.

BRV. Cùm de superfluitatibus, quæ in vnaquaque concoctione separentur, loqui institueris ô Philiatre, eas aggredere. Non possum tamẽ assequi quid disceptatio de his ad nostram quæstionem faciet, quę erat de iudicio certo aut incerto vrinarum. PHIL. Ob illam tamen, has ipsas ad vnguem tenere oportet, è quibus quoque (vt ostendemus) iudicia morborum sumuntur. Quatuor igitur sunt (vt Actuarius quoque testatur lib. 1. De differ. vrinar. cap. 5.) concoctiones generales, quæ in diuersis locis corporis fiunt. Prima, quæ in ventre agitur. Secunda in ramali vena, seu vena porta, mesaraicis ve, atque in caua hepatis parte. Tertia in curua eiusdem, ac venis quæ deinceps ab hepate proficiscũtur. Vltima autem in extremis cor-

Quatuor digestiones seu concoctiones & earundẽ loca.

mis corporis terminis, in quibus etiã appositio quædam & compago, atque similatio fit. Harum concoctionum primæ superfluitates sunt, quæ per os emittuntur, tum ea quæ per ventrem descendunt. Secundæ verò sunt humores alterius speciei, quæ in sanguificatione perficiuntur, vt est sanguis, cholera, pituita, bilis atra. de quibus non opus est sermonem producere, cùm de his paulo antè egerimus, ac medicorũ libri referti sint: tamen breuiter (præter ea quæ dicta sunt) hæc de humoribus accipito. Sanguis humor calidus est, humidusque, dulcis atque aëri respondens, plus reliquis humoribus benignus, colore rubro, atque temperata concoctione generatus existit. Pituita verò frigida ac humida esse perfertur, dulcisq. & qualitatis expers, vt aqua, colore quidem albicans, genita verò per coctionem debilem, apta per coctionem vlteriorem conuerti in sanguinem. Bilis autem flaua, aut cholera, calida ac sicca, igni comparatur, colore rubeo claro aut pallido, amari saporis aut acumen habentis, generata verò per coctionem superfluam. Melancholia frigida tũ sicca, acerba atque grauis, terræ assimilatur, veluti fæx pessum sidens, superfluens ex temperata coctione sanguinis. Distinguuntur autem hi humores ab Auicenna diuersis modis, in naturales quidem & non naturales: quorum distinctiones non opus est huc adferre. Vide eum lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 1. De humorum diuisionibus. Attamen prædicti humores non semper eandem (teste Galeno lib. 2. De facultatibus naturalibus) formam seu speciem obtinent. Aliter enim se habent, dum homo secundum naturam disponitur, aliter verò cùm præter naturam afficitur. Hinc etiam si efferantur, non simpliciter dicuntur humores, sed

Quatuor superfluitates concoctionum.

Sanguinis natura.

Natura pituitæ.

Bilis flauæ natura.

Natura melancholiæ.

Auicenna.

Non semper eandem formã seu speciem seruant humores.

cum additione, vt ſanguis bilioſus, pituitoſus, melancholicus, bilis vitellina, æruginoſa, pituita vitrea, ſalſa, atra bilis, acida & abradens. Proinde vbi qualitates naturales ſeruant humores, ſalubres dicuntur: vbi verò eaſdem mutauerunt, inſalubres. Exuperat præterea alius (auctore Hippocrate) in alio magis corporis loco. vt ſanguis in corde: pituita in capite: flaua bilis in iocinore: atra in liene. Sic etiam vnus altero magis iuxta anni tempora præpollet (vt in libello Hippoc. De elementis conſtat) quemadmodum ſanguis in vere, cholera in æſtate, melancholia in autumno, pituita in hyeme vigent. Vſus autem eorum (præter ea quæ diximus cap. præcedente) talis præcipuus eſt; ſanguinis, vt nutriat: pituitæ, vt articulorum motionem adiuuet: flauæ bilis, vt vẽtris excretiones incitet: atræ verò, vt appetitum concitet. De his plura vide apud Gal. De atra bile; vbi & ſalſum ſanguinem & pituitas inſalubres eſſe ait. ac pituitæ ſpecies recenſet 2. de loc. aff. cap. 6. & de diff. feb. & lib. 3. de loc. aff. cap. 5. vbi & melancholiæ ſpecies tradit. Plura idem ſcribit de humoribus lib. 2. De facul. natural. & lib. De atra bile & de plenitudine, & Hippocr. de Elementis: quæ loca omnia ô Brute perlegere poteris ſi placeat: ſatis equidem nobis eſt quòd eò te relegamus. BRV. Has ſuperfluitates primæ & ſecundæ concoctionis vtcumque nunc intelligo, quare eas quæ tertiæ ſunt concoctionis, aggredere.

In quo loco & quo tempore magis exuperent humores.

Vſus humorũ.

PHIL. Tertiæ verò concoctionis ſuperfluitates, ſunt vrina, & quæ vrinæ ſubſiſtentia continentur, de quibus deinceps, quantum noſtro videbuntur accommoda, ſermonem inſtituemus. In vltima verò & quarta ſuperfluunt tam ea, quæ latenter & per ſpirationem abeunt, quàm quæ veluti effloreſcant, cùm ad cu-

Tertiæ concoctionis ſuperfluitates.

ad cutem promoueantur. BRVT. Istæ concoctiones quas adeò diligenter prosequuti estis, quid ad vrinas faciunt? EVL. Imò plurimum, quæ omnia vestri Empirici Vromantes & medicastræ (quanquam vrinas iudicant) planè ignorant; quibus tamen tantum fidei hactenus adhibuisti. Nam omnes hæ concoctiones seu digestiones prædictæ si proprio fungātur munere, tunc vrinæ congruus adest color, atque substantia naturalis, tum contenta proprium locum obtinent, suntque & lenia & æquabilia. PHIL. Optimè quidem ait Eulogus, cùm & hoc ipsum ab Hippoc. 2. prædictionum, prædictione 26. habetur sic dicente. Vrina illa optima est, in qua residet album, lene, æquale. Si autem talis per totum morbi decursum apparuerit, securitatem, breuemque morbum significat. Quod si aliquid horum deest, vt modò liquida sit, modò album leneque in ipsa resideat, hæc vt longiorē morbum denuntiat, ita securitatem minorem pollicetur. Alij autem (teste Actuario) ita vrinam optimam definiunt. Vrina optima est, quæ sit hominis secundum omnia temperati, ac magnitudine respondente ei quod bibitum est, colore subaureo vel subcroceo: hypostasi verò alba, leni & æquabili. Namque per quasuis concoctiones contingeret sanguinem aberrare ab eo quod decet; vrina etiam manifestè transmutatur, atque per quas caussas transmutata sit, indicat inuenire. Siquidem humoris, qui in vrinis est, per totum corpus concedentis superflua, quæ sequestrantur, apparent in matellis. EVL. Verùm vt Brutus ista planiùs intelligat, possēmus id euidēter & certò ostēdere, quomodò peccatum est in concoctionibus, maximè verò in vlceribus, in quibus clarè hæc res apparet. mamque si album & lene, & parum vel nihil olens

Quarta concoctionis superfluitates.

Optima vrina.

Tum alibi tum præcipuè lib. præsag.

Coctionis probæ exemplum. olens fluxerit pus, neque quicquam diuersi generis continuerit, demonstrat, bonam vlceris fieri concoctionem. Si verò quicquam horum defecerit, indicat concoctionem peccasse, ita vt hinc liceat coniectare, si quid malignitatis subiuerit vlcus, aut si retardetur, aut nigrescat, aut aliud quicquam aut maius aut minus patiatur æquè respõdens peccato concoctionis. PHIL. Hinc Galenus lib. 1. De feb. cap. 8. inquit. Vbi igitur natura ipsa omnino superet, pus optimum gignitur, visu candidum ac crassum & sibi simile vndique: lene autem tangenti, ac minimè fœtidum. Quod si velut semiputridum fuerit, tertium genus (quod paulo inquit Galenus supràdiximus) consistit. Porrò diximus tale genus multiplex esse. Nam quòd magis ac minus recipiat concoctionem, innumerabilis differentia est. Sæpe enim candidum effectum aut fœtidum est, aut tenue consistentia, quandoque verò non candidum, sed liuidum apparet, atque in omnibus his magis & minus infinitum. EVL. Ita quoque in vrinis (vt idem paulo pòst refert Galenus, cui & Actuarius consentit) videre est, iuxta humorum concoctionem, substantiam, colorem & contenta transmutari; quare & Galenus hoc modo suum prosequitur sermonẽ. Cæterùm quot in abscessibus putredinis differẽtiæ sunt, tot in febribus ex putredine accensis vrinarum formæ existũt. Optima enim vrina, quæ ex putrescente humore adepto, ex continenti vase per concoctionẽ efficitur, candidũ, leue, aliâs lene, æquale, ac minimè fœtidum sedimentum habet. Pessima verò maximè cõtraria huic est. Ea verò quæ media est, quo magis alteri earũ propinquet, tãto melior, aut deterior est. PH. Ideò & Actuarius dicebat: Namq. quantitates vrinarũ, si minus seruarint

Quomodo peccatum concoctionis cognoscitur ex vrina.

uarint proportionē, etiam ſubſtātiæ diffugere moderationē. Colores verò ſi ſuſceperint tincturæ intēſionē, & contenta neq. coniunctionē, neq. colorem neq. locū neq. lenitatē & æquabilitatē ſeruauerint, decēter ſignificauerint effugiſſe naturæ ſtatutum, & moderationem ipſam, atque nocumentum aliquod factum eſſe in corpore. Si quidem magnas intemperaturas ſimilarium, & officialium partiū, & oppilationes, & intenſos humores, concoctionesque & cruditates, atque reliquas quaſque non contemnendas paſſiones vrinæ demonſtrant illi, qui diſciplina iam inuenta ſciuerit vti: Sed veſtri Empirici, quantumuis elati vromantes, qui hac diſciplina carent, coniecturis inutilib. tantùm aguntur, tamquā arundine, quæ vento huc atque illuc impellitur, mobiliores, modò in hanc, modò in alterā partem inclināt, iis minus datum eſt, cauſas mutationum humorum ac vrinarum cognoſcere. BRV. Quid, iis opus eſt, cauſas illas ſæpius inanes more rhetorum aut ſophiſtarum inſpicere, cùm ipſi nobis plurima & certa ex vrinis diuinent? EVL. Si hoc arte facerent, aliquid certi nobis pronunciaſſe viderentur: verùm cùm nemo rectè vnquam vrinas iudicare poterit, niſi prius omnes nouerit vrinarum cauſas, & quibus rationibus ſæpius mutentur: Hinc medici præclari veri iudicatores, & coniectores, omnium primò incipiunt ab optima vrina, eiuſque cauſam inueſtigant, & demum ad alias deſcendunt, quæ ab hac ipſa diſceſſerint. PHI. Optimè quidē Euloge, cùm à certa regula incipere oporteat, eaque recta & firma, vt alia, quæ ab ea deflexerit, facilius cognoſcamus. Cùm à quadam veluti amuſſi, vel regula mediocri & temperata, & ſecundum naturam vrinæ liceat capere omnium paſſionum iudicia, decens eſſe videtur

Empirici vromantes coniecturis inutilibus & incertis aguntur.

Primo cur de iudicio vrinæ ſecundum omnia mediocris, tractandū ſit.

videtur, vt priùs de vrina ſecundum naturam & quæ mediocris eſt, diſputetur. Deinde de iis, quæ aliquo pacto diſſimiles ſunt mediocri, veruntamē quod non omnibus hominibus, eædem ſunt corporis temperaturæ & ætates, neque exercitia eadem, neque cibi iidem, neque eædem regiones, & anni tempora aut horæ, neque cætera alia eadem ſunt, quæ ſuapte natura corpus humanū alterare poſſint, vt poſtea etiam latiùs declarabimus. Ideo videtur rationi conſonum, vt Bruto adhuc clariùs vrinam optimam explicemus, vt noſtris rationibus tum medicorum illuſtrium magis fidem habeat, cùm eidem & poſtea demonſtrabimus, quòd hæc quæ alterant, Empirici ſui minimè animaduertant. Brv. Agito vt libet: nondum enim victoriam conſequuti eſtis. Phil. Conſequemur autem poſtea. Verùm nunc illud potius oportunum eſt, vt hominem omni ex parte mediocrem (vt & Actuarius facit) & temperatum primò ſtatuamus: deinde ad eum referamus vrinam ſecundum naturam ſe habentem. Cognoſcenti enim, vt vrina ſecundum naturam ſe habeat erga hominem, vel in homine ipſo omni ex parte temperato, veluti hic initium fecerit, licebit quoque cognoſcere omnes caſus, & declinationes à temperamento: Quamobrem & iudicia in his, præſertim doctis & peritis medicis (non autem ſpeculatoribus vrinæ circumforaneis in hac palæſtra nequaquam exercitatis) perquàm facilè patebunt, veluti tractando apertè demonſtrabuntur.

Indies corpus alterantia: ita quoque & vrinam.

Vrina corporis ſani indicium.

Similitudo.

Vt autem regula & amuſſis cùm adhibentur, oſtendunt vt ligna curua, & obliqua atque diſtorta ſint; ita vrina quæ omni ex parte mediocris eſt, demonſtrat eam, quæ vel magis, vel minus à mediocritate declinauerit. Eſto igitur homo exactè ſanus, & vigēs

ætate,

ætate, & temperatura corporis mediocris, qui vescatur cibis boni nutrimenti, & temperatis, exerceat se neque diminutè, neque superfluè, sitque in regione & anni hora temperatis, salubri: Et (vt summatim loquar) in omnibus eius rebus sit mediocritas, medio & diuisione carens. Huius viri vrina esse solet, colore subaurea, vel subcrocea, substantia mediocris, ac proportione respondens potui facto, in quo nulla innatet bulla, neque tuberculum aliquod subsideat, non inhæreat matulæ, hypostasis alba, lenis, æquabilis, omniaque sint sibi similia: neq. quicquam cum hisce complicetur ex eis, quæ solent inferri similia capillis, & ramentis, & eiusmodi generis. Hæc vrina optima est, & secundum omnia mediocris, atque sana. Quæ verò aliquo modo ab hac declinauerit, hoc ipso ab optima & pura sanitate cecidisse intelligatur. Nec ignoramus sanitatis ipsius magnam esse latitudinem, atque aliqua decenter eorum, quæ reiecta sunt à regula vrinarum, in vrinis eorum qui simpliciter sani sunt, apparere posse. Veruntamẽ scire oportet orationem præsentem non esse de sanitate, quæ latitudinem habere putatur: sed de sanitate ea, quæ pura & inculpatilis est. Hac enim veluti depicta ratione certissimè noueris, quantum quis ab optima sanitate secesserit. Sic etiam Galenus lib. 1. de Crisi cap. 12. Ex his igitur illa optima est, quæ vrinæ sanorum simillima. Quæcumque verò non est talis, simpliciter incocta est, vel præter hoc & pernitiosa. Vrina itaque moderata substantia & colore oportuno, qualis est subaurea, habensque hypostasim albam, planam & æqualem, omnium optima percensebitur. Si autem aliqua præter hæc iam dicta, superflua; aut minus habeat, quæ diximus; hanc secundum natu-

Vrina hominis sani & temperata, quæ omnium optima existit.

Sanitatis magna latitudo.

ram non dicimus,& in quibus defecerit iudicandum erit, quemadmodum ſuperius docuimus. Hæc autem Sycophantæ tui vrinarum quantumuis diuinatores maximi, ô Brute, ignorant, dum in ſpeculando lotium, matulam commouent, cùm potius vrina ſubſidere debeat, vt contenta in ea rectè animaduertamus, videntur inſpiciendis lotiis vel ipſo Hippocrate aut Galeno ſapientiores, dum matulam ipſam aut vrinale (vt vocant) in gyrum circumagant, non aliter quàm ſphæra, aut decimum cælũ, ſeu primum mobile reliquos omnes orbes ſecum rapiens, ſuper polos mundi circumrotatur, ac viginti quatuor horis ab oriente per meridiem in occidentem, denuò ab occidente per ſeptentrionem rurſus ad orientem indeſinenter ſuam perficiens reuolutionem: ita quoq. videntur iſti tui Vromantes, ſtellas ipſas ac ſidera non per viginti quatuor horas mota, ſed momento quodã in vrina ſpeculari, dum toties matulam circumagant: ex qua vromantia forſitan iudicia ſua, nõ aliter quàm aſtrologi à ſtellis ſua petant: nihil penſi habent homines omnium rerum imperitiſſimi, quòd ex eiuſmodi circumuolutione vrinæ & hypoſtaſes, & contenta, & quæcumque vrinæ innatant, perturbentur & è ſuo loco tranſponantur. EVL. Iiſque tamen lotiis ita perturbatis ac commotis ô Philiatre, æque bene ac miranda diuinant, tamquam ex cote omnia contemplarentur. BRV. Non opus eſt meos empiricos ita ridere: noui & ego quendam ex veſtris medicis, qui itá in inſpiciendo lotio, matulam ſurſum deorſum exagitabat, vt tota vrina ex motione vehementi & continua in ſpumam conuerteretur, ex qua ſpuma non ſolùm apud plebem ſed diuites quoſque mira ſe diuinare poſſe pollicebatur. PHIL. Quamuis illud quidem ad

Similitudo.

Vrina inter ſpectandum non debet commoueri.

dem ad vulgi oſtentationem eundem feciſſe arbitror, vt eius iudicium,licet ineptum de vrinis, à plebe maioris fieret; ea tamẽ motione doctis imperitiam ſuam plus oſtendebat,ita vt hunc ipſum neque Actuarium neque doctos de vrinis inſpiciendis legiſſe exiſtimo, & tales vel proximè ad tuos empiricos accedere videntur. Br. Garrias vt velis, noſtri Vroſcopi empirici, etiam multo maiora ex vrina nobis diuinant, quàm tui ſimiles. Evl. Crederem equidem, niſi noſtri medici illuſtres ac dogmatici (qui veritati ſemper adhæſere,eamq. auro,margaritis,cæteris rebus excellentioribus, quæ in hoc mundo habẽtur, pluris æſtimarunt) nos aliter docuiſſent: videlicet vrinas non ex ſolo colore, quantitate, ſubſtantia eſſe diiudicandas, verumetiam ex ſubſidentiis & contentis, & aliis, quæ vrinæ innatare ſoleant. Quod quidem minimè conſiderare licet, niſi matula ipſa mitiùs attractetur ſine vlla motione: alioqui ea ipſa (vt dictum eſt) facilè commouentur ex quibus hypoſtaſeos & aliorum fit iudicium, eoque magis redditur incertum,ſi ea facilè hac motione perturbentur. Phil. Sed de his aliâs clariùs dicturi ſumus, cùm cauſas in medium adferemus,quibus vrinarum iudicia & perturbentur & impediantur. Sed vt ad quæſtionem propoſitam propius accedamus, tempeſtiuum ducimus iam declarare vtrum vrinarum iudicia incerta ac fida ſint, nec ne, poſtquam docuimus,quid ſit vrina, & quomodo ea ipſa generetur, & quibus modis fiat ſanguinis & humorum apparatus, & quæ ſuperfluitates ex quatuor concoctionibus ſequeſtrentur: quæ & poſtea in teſtimonium cedent, vrinarum iudicia non ſemper fida eſſe, quibus adeò Brutus confidit, vt vix alia doctrina medicum egere putet, quàm vrinarum ſolis

Ex quibus vrinæ iudicium fiat.

præſagiis, quamuis nõ aliter atq. cæcus de coloribus iudicet. Br. Licet me cæcum hac in re arbitreris, auditus tamẽ mihi nõ deeſt, cùm & poſſem enarrare ea, quæ mihi aliquando circumforanei & medicaſtrę ex lotij inſpectione pronuntiarunt: magis confido auribus meis, quàm inani tuæ rationi, qua me ſuperare contendis. Niſi enim aliter id demonſtraueris (quanquam concedo, quod matula ita moueri non debeat, dum lotia inſpiciuntur vt docuiſti) tibi nec Eulogo ne latum digitum cedam; cùm certò compertum habeo, quòd vera ex vrina, etiam illi, quos vromantes appellatis, empiricos ſcilicet meos, ſæpe protulerunt. Audiam tamen vtrumque veſtrum patienter diſceptantem, num iudicia vrinarum firma ſint. Phil. Quòd iſti tui cæcorum magiſtri veritatem minimè attigerint, id manifeſtum ſuo loco euadet, dum ita ratione inuincibili atque viuis exemplis te conſtringemus, vt & ipſe fatearis volens nolens, te fraude ab eiuſmodi agyrtis circumuentum fuiſſe. Sed id quod præ manibus habemus, nunc primò enucleemus. Evl. Hoc ipſum diſputatio requirit: quare te oratum cupimus, vt rem ipſam, in qua cardo totius diſputationis verſatur, aggrediaris.

Capvt IIII.

Quòd vrinarum iudicia incerta ſunt, imò ſæpius periculoſa, minúſque fidenda.

Phil. Cùm etiam quæuis amore Philoſophiæ & ſapientiæ ſint attentanda, quanquàm & hæc humeris meis ſuſtinenda imparia ſint: tamen hanc prouinciam ſuſcepi, cùm planè huius artis tam præſtantis & inſignis immodico amore tenear, licet fortaſsè

ea in medium adducturus, quæ vestro palato minus sapient, & potissimùm Bruto minus grata erunt, qui adeò acriter Empiricos defendit, etiamsi ab iis, vt plebs incauta, quotidie deludatur. Scio quoque quòd odium multorum incurram dum studeam medicinam, artem adeò præclaram, ab hac vromantia inutili & incerta liberare, quæ passim in ædibus medicorum, non sine ægrotantium incommodo, exercetur. Verùm vt veritas, è latebris suis tandem in lucem erumpens, omnibus innotescat, faciam quod possum, omnesque neruos intendam, & hanc quæstionem lucidè prius interpretabor, atque tandem inferam, vrinarum iudicia incerta esse. Br. Videas tamen, ne tibi, quod multis euenerit, contingat, vt demonstrationũ necessitate compulsus, in paradoxum aliquod recidas. Phil. In sole non est opus (vt aiunt) lucernam adhibere, cùm res adeò perspicua est, vt & pueris tandem innotescet. Sed omissis ambagibus rem aggredior. Si autem ea, quæ antea retulimus, de generatione vrinæ, quæ tertiæ concoctionis superfluitas est, in curua hepatis parte peracta, ad vnguem intellexeris: non erit difficile ea quoque, quæ nunc dicentur, probè intelligere. Per vrinam igitur præcipuè cognoscuntur hepatis dispositiones, ac venarum & per consequens totius corporis. Br. Hoc pro me facit: & ideo celebris ille medicus Gordonius & insignis practicus, inquit, vt ego aliquando legi, quod per eiusdem exactam cognitionem poterimus deuenire, in cognitionem sanitatis, ægritudinis ac neutræ dispositionis. Phil. Id quidem verum est, sed ille idem adiungit & sentit, medico non sufficere scientiam de vrinis vagam & confusam (qualem circumforanei tui vroscopi habent) sed certam & determinatam habere,

Quæ præcipuè vrina indicat.

bere,ne facilè in eius iudicio falleretur.Si doctus medicus facilè in eà fallatur, quanto magis imperitus, qui ne his quidem instructus est? Cæterùm vt hæc quæ paulo antè diximus,melius percipias,scire oportet quòd sanguis cùm formam suam substantialem à formatiua hepatis virtute adipiscatur; fit vt secundum sanguinis qualitatem, cuius vrina est superfluitas & colatura, quæ in renibus colatur (vt Theophilo placet & cõfirmat Ægidius) æqua proportione respondeat. Hinc manifestum (admonente doctissimo quoq. Leennio in epistola præfixa libris Actuarij De vrinis) non modò renum ex vrina, sed imprimis hepatis,atq.venarũ dispositiones posse indicari. Vnde quoque non difficile est ratione assequi, cùm materia illa aquosa, ex qua fit vrina, & secernitur in renibus, plurimum à venis atque hepate patiatur,membra colaturæ à natura demandata, affectum aliquem præter naturam posse præsagire.Certam igitur in morbis hepatis, & venosi generis partibus vrinam habere significationem constat:quanquam aliquando contingat ex aliquo accidenti, vt postmodum demonstrabimus, eam ipsam transmutari, ac sic medicum quoq. fallere posse. Br. Si iudicia vrinarum etiam optimos quosque medicos aliquando fallant, vt ais, quid igitur opus est vrinas inspicere? Phil. Quanquàm ex accidenti aliquo hæc fieri possunt, non tamen inutilis est consideratio de vrinis, neque ideo vt res vana aut inutilis spernenda, neque ex manibus medicorum abiicienda, vt quidam contenderunt nihil conferre, vel ad iudicium vel ad præuidentiam: sed potius illud accidens considerandum erit (vt suo loco dicemus)quo medicus decipitur aut fallitur. Ideo vt vt hæc res se habet,vrina certius aliquid iudicare magis pro-

Cur vrina hepatis dispositionem & venarum certius significet.

In quibus certa vrina indicia.

gis proprium est, de his membris prædictis, quàm de aliis, atque hoc ipsum inficias ibit nemo. Quamobrem plurimum quoque násuti isti homines à scopo veritatis multum aberrant, qui huius iudicium planè contemnant. Diligens enim eius inspectio, si Theophilo doctissimo fidem habemus, manifestat dispositiones hominum. Idem ferè refert Actuarius, lib. I. De diff. vrinar. cap. I. inquiens: Cùm multæ rerum cognitiones habeantur, quibus quisquam ægritudines nos occupantes dignoscere poterit: puto hunc non minore ratione electurum illam, quæ de vrinis est, quippe quæ maximopere cōducat ad vnāquamq. ægritudinem cognoscendam. BR. Ex vltimis illis verbis dicere videris, quantum ego notare possum, quòd auctores prædicti manifestè demonstrant, vrinas vnāquamq. ægritudinem posse indicare. PHIL. Hoc ipsum non statim ita simpliciter proferunt: nam si hos eosdem auctores diligenti examine scrutemur, videbimus etiam eorum auctoritate vrinarum iudicia in plærisque morbis incerta esse, neque earum iudicio omnes posse morbos rectè dignosci: quanquàm de vrinis cognitionem summopere laudant, interim & alia quoque innumera esse, ex quibus ægritudines nos occupantes rectè cognoscantur, affirmant. Nam inter has rerum cognitiones, Actuarius (vt ex loco iam citato constat) etiam vrinas nominabat, quamvis reliquas subiicuit: Sed cap. VII. sui libri eas perfunctoriè descripsit, vt est cognitio pulsus, excrementorum & aliarum prædictionum, quas breuiter enumerat. BRV. Quid igitur hac ratione certò concludi potest? cùm modò iudicia vrinarum laudent, modò incerta eadem dicant, aut minus fida esse contendant? EVL. Philiatrus rectè tamen dixit, &

Iudicium vrinæ planè contemnendum non est.

Vrinarum iudicia in plærisque morbis incerta esse.

auctores ſupradicti ſibi inuicem non aduerſantur nec repugnant: Sed vera pronuntiarunt, ita vt nobis oſtenderent, quòd in medio conſiſteremus, neque vrinæ cognitionem omnino ab vſu medicinæ artis excuteremus, neque huius iudicio ſoli adeò confideremus, vt Empirici veſtri circumforanei faciunt, neglectis aliis ſignis, tamquam nulla alia præuidentia indigeremus, quàm hac ſola, quæ ex inſpectione lotij ſolùm habetur. Quamobrem non minus delirant etiam illi, qui vrinarum iudicio tantum tribuunt, ac ei ſolum inſiſtunt, vt exiſtiment aliis ſignis non opus eſſe ad cognitionem morborum, cùm difficile non ſit vrinarum iudicium incertum eſſe, experientia, ratione, & auctoritate demonſtrare. BRVT. Quo pacto id experientia efficere poſſes, quæ omnium rerum mater exiſtit, qua nihil in hoc mundo illuſtrius ac antiquius eſt, quam ego præ ratione magis amplector, nunc explica. EVL. Hoc autem probare non erit mihi graue. Eſt enim vt plurimum, vrina fallax in peſte atque in febribus peſtilentialibus, ita vt etiam doctiſſimis medicis in quotidiana praxi imponat. PHI. Eulogus, ô Brute, veritatem ipſam narrat: nam vt ipſe ingenuè fatear (quod non pudet me dicere) ſæpe in peſte Delphica illa famoſa, hoc ipſum expertus ſum, quòd cùm vrinæ optimæ ſpectarentur, ita vt vix febrem indicarent, tamen ægri peſte laborantes, præter ſpem tunc maximè morerentur. BRV. Sed huius cauſam, ſi noueris, ediſſere: cur magis ſit fallax vrina in peſte, quàm in aliis febribus? PHIL. Dicam: cùm enim materia ipſa ſit peſtifera aut venenoſa atq. maligna, natura eam ipſam non audet inuadere, eritque vrina (vt ipſi experti ſumus) ſanorum ſimillima, qualem antea deſcripſimus optimam: quamuis alij hanc cauſam,

Vrinæ iudicio omnia non tribuenda, cum & reliqua ſigna ſpectanda & trutinanda ſint.

In quibus morbis vrina fallax.

Cauſa cur vrina in peſte medicum fallat.

causam, vt in libris Obseruationũ medicinalium de febribus & præcipuè de peste retulimus, insufficientẽ esse autument, medico & philosopho indignam: sed hoc fieri volunt, quòd putredo in corde sit, & natura debilitata, excrementa per vrinam expellere non potest, ideo subtilis permanet & boni coloris, quia nihil de excrementis in ea permiscetur: impotẽs ideò est, quoniam putredo confirmata est in substantia cordis: & ideo eiusmodi febres ex lotio non cognoscebantur, sed potius ex odore malo & fœtore anhelitus: & sic facilè decipiuntur medici quantumuis in arte periti, si vrinam viderint optimã in peste, quanquam æger mox extinguatur. In hoc casu medicus si ægrotum non viderit, aut pulsum tetigerit, hominem ne ægrotare quidem ex iudicio vrinæ eidem allatæ diceret, aut saltem eundẽ subitò à morbo liberatum iri, quamuis æger, cuius vrina deferebatur, mox superueniente crisi, vel sine crisi subitò exspiret. Non solùm talis vrina medico imponere potest, si ægrotum non viderit, verùm etiam si eum quotidie inuisat: iudicaret enim ex vrina illum ipsum euasurum, quamuis idem viribus deficientibus mox moriatur. Ob hoc diligens medicus, hìc mentem adhibeat oportet, ne ex vrinæ iudicio fallatur, se quoque ad pulsum conferet, atq. diligentissimè eundem examinabit: vtpote cùm pulsus virtutis vitalis (quæ vitam sustinet) debilitatem manifestet. Quamobrem de morte, vita, aut hora mortis, longè certius per pulsum quàm vrinam fit iudicium. Pulsus enim à corde per arterias fit: & cor iuxta Aristotelem philosophorum principem, membrum est, primum viuens, ac vltimum moriens. EVLOG. Non solùm in peste vrina fallax fertur, imò & in quartana, aut alia febre intermittente,

De morte, vita aut hora mortis certius fit iudicium, per pulsum quã vrinam.

Vrina fallax in quartana aut febre intermittente.

præſertim ſi infirmus bona vtatur diæta: ita vt ab ipſo principio in vrina ſigna concoctionis appareant. Nam medicus & hic fortaſſe tempora morborum diſtinguere volens, facillimè à ſcopo aberraret. Non autem in his tãtùm, verùm & in aliis morbis omnibus, quæ extra venas ſolent ſuboriri (omnium medicorum illuſtrium, qui de vrinis ſcripſere iudicio) vrina fallax, & incerta eſt. Apparebunt quidem ſæpius, vt in quotidiana praxi cernere licet, optimæ ac ſanorum ſimillimæ, decentis coloris atque ſubſtantiæ & contentorum ſanis ſimilium, quamuis æger moriatur. Et hoc magna ex parte reperias, quandocumque in morbis valde peracutis, vel acutis, vt in pleuritide, peripneumonia, angina aut aliis, qui etiam febrem continuam admixtam habent, vrina optima appareat, iam morti magis propinquos plerumque ægros, quàm ſaluti eſſe, quotidiana experientia comprobatur, quamuis vrina aliud ſignificet: & ita ſignum quidem ſalubre in vrina, ſæpe lethale fit. PHI. Cùm igitur vrina ſæpius appareat in morituris, non aliter quàm ſani hominis eſſet: poteſt vna & eadem vrina ſalutem & mortem iudicare; vnde non difficile probatur, vrinam eſſe fallacem, maximè verò in graui morbo (teſte quoque Gordonio) ſi ſanorum ſimilis ſit, tunc plerumque ſignum mortale exiſtit, ob cauſam iam dictam. Sic etiam quotidiana experientia comperimus vrinam vnam & eandem ſecundum colorem, ſubſtantiam atque contenta, diuerſos morbos, imò quandoque & contrarios, ita vt ſibi inuicem ex diametro oppugnent, iudicare. BR. Id ego non poſſum credere, quòd vrina vna & eadem, eadem quoque manens ſua eſſentia diuerſam ſignificationem habeat. PHIL. Id tamen in confeſſo eſt apud doctos.

In morbis acutis aliquando vrina medicum fallit.

Vna & eadem vrina ſalutem & mortem iudicare poteſt.

Vna atque eadẽ vrina morbos contrarios poteſt indicare.

doctos. Vrina tenuis ac cruda potest apparere in sanis, in quibus ventriculi indigestionem præsagit: similiter & hæc apparens in febre acuta ac ardente phrenitidem & delirium significabit, estque tunc certum quoque mortis signum, vt exemplis ostendimus aliâs in libris nostrarum Obseruationũ de febribus. Hinc etiam Hippoc. lib.4 aphor.aphorismo 72. idem nos docuit his verbis. Quibus vrinæ albæ & perspicuæ, malæ, præsertim si in delirantibus appareant. Et Galenus in commento eiusdem Aphor. inquit. Nullum enim vidi delirantem, in quo talis vrina apparuisset, seruatum. Si autem eiusmodi crudæ ac tenues vrinæ ad medicorum ædes ferantur, ne somniabunt quidem de acuta ac ardente febre & delirio, si ægrum non viderint. Evt. Accidit autem hoc ipsum non tantùm in prædictis morbis, sed in alijs quoque, ita vt vrina facillimè medicum fallat, quemadmodum in hydrope, vrinas sæpe laudabiles spectamus, quamuis æger subitò moriatur, aqua supra præcordia irruente & ægrum subitò suffocante. Fallax quoque sæpe in morbis pectoralibus est, in quibus sputum magis, quàm vrina animaduertitur: ita quoque in iis, qui sanguinem, bilem, pituitam, aut aliud quippiam euomunt, & vrina spectabitur quidem optima, quamuis ægrotus, nimia vomitione viribus deiectis, mox animam vnà cum vomitu reddat. Non minus in vlceribus gutturis aut columellæ inflammationibus, & anginam patientibus, qui aliquando subitò strangulentur, atque in iis qui dysenteria, sanguinis fluxu, aut diarrhœa tentantur, vrinæ iudicium fallax est. Neque hæc nobis potest manifestare hæmorrhoides, neque condilomata, neque ani excrescentias, aut vlcera, neque abscessus aut

Vrina tenuis alba, perspicua in delirantibus mortem, in sanis malam cibi coctionem & cruditatem præsagit.

In multis morbis vrina potest fallere medicum.

apoſtemata exteriora, neque puſtulas ſcabiémve, neque luem Gallicam, quamuis veſtri circumforanei plenis buccis mentiantur hæc omnia ſe ex vrina diuinare poſſe. Præterea nobis vrina indicare nequit, neruorum contractiones, neque paralyticos & iuncturarum paſſiones, neque podagram, aut chiragram, iſchiaticoſque & arthritides, ramicum ſpecies, neque muſculorum affectiones, neque vitia quæ in cute erumpunt, aut tumores præter naturam. Quod quidem ex Galeno ipſo demonſtrare minimè difficile eſt: qui in cõmento lib. 4. De victus ratione in morbis acutis pag. 80. (vbi Hippocrates mentionem facit de tetano aliiſq. neruorum morbis) docet his verbis morbi facilitatem ex vrinarum concoctione non tutò prænoſci; ſic inquiens. Tametſi febris cruditates per vrinas iudicentur, morborum tamen muſculos infeſtantium, haud quaquam ſecura eſt per vrinas ſignificatio, imò exigua. Et ob hoc neque per vrinam caſus ab alto, percuſſiones, vulnera, contuſiones, fracturæ, propriè iudicare poſſumus. PHIL. Etiam & illud adde, quòd ſæpius in morbis vrina ſit remiſſa, cùm deberet eſſe intenſa, & econtrario rurſus intenſa, cùm eadem remiſſa quidem ſpectari deberet: atque hoc ipſum non minus ratione, quàm experientia multis exemplis poſſemus probare. BRV. Nondum tamen hoc mente aſſequor. PHI. Id iam tibi demonſtrabo. Exempli gratia, ſit aliquis temperaturæ biliosæ, morbo cholerico ſeu bilioſo laborans, cuius quidẽ vrina, in matula appareat remiſſa, quamuis potius iuxta morbi & temperamenti exigentiam, eadem intenſa eſſe deberet. Si enim in gibba hepatis parte ſit quædam obſtructio, tum quoque in venis, ac aliis partibus, quæ ad renes tendunt: meatus verò, qui in

Mala externa ex lotio non rectè iudicantur.

Exemplis quibuſdam probatur vrinam fallacem eſſe.

Ecphyſim

ecphyſim tendit, per quem bilis ex veſica fellis, gratia irritandi fæces (vt anteà diximus) dilabitur, ſit dilatatus: tunc enim bilis, quæ ſolebat ire vnà cum vrina ad veſicam, ad inteſtina diuertitur, ac ibidem ventris fluxum ſæpenumerò & excoriationem tandem inteſtinorum inducit, vnde quoque vrina remiſſa apparet. Aut ſi forte cholera vel bilis in ſtomachum dilabatur (vt nonnunquam contingere ſolet) nauſeam inferet & vomitum: ſi verò per totũ corpus diſpergatur, ἴκτερον, quem alij arquatum & regium morbum vocant. Si verò, vt in febre acuta ſæpius fit, ad cerebrum rapiatur (vt dictum eſt prius) phrenitidem producet. Quamuis igitur temperamentum ſit calidum, tum morbus calidus, attamen quoties cholera aut bilis, aliò quàm ad vias vrinales tendat, vrina apparebit remiſſa: ita vt non ſolùm medicus falleretur in eius iudicio, verùm etiam multo magis peccabit, ſi inſcius ex lotij iudicio præſcribat medicamenta calida, quibus facilè hominem è medio tollet, niſi & alia ſigna apud ægrotum diligenter obſeruauerit. Quibus rationibus tum experientia ipſa ritè infertur, ac indubitatum probatur, non tantùm iudicia vrinæ incerta eſſe, verùm etiam periculoſa, ſi medicus ex ſolo vrinæ iudicio adeò incerto, temerariè medicamenta præſcripſerit, vt ſuo loco etiam latiùs declarabimus. At eodem modo in contrarium fit in homine pituitoſo, & morbum vel affectum frigidum habente, vbi vrina intenſa eſt, quamuis remiſſi coloris eſſe deberet. Id quidem ſæpenumerò euenire ſolet in imbecillitate iocinoris, virtute verò ſegregatiua in hepate exiſtente debili, cùm humores eliquantur ſine diuiſione, apparebitque vrina rubea ſimilis loturæ carnis. Hinc Auicenna rectè admonebat medicos, quòd

Lotium in hydrope medicũ ſæpe fallit.

quòd in hydropicis,licet quidem ex cauſa frigida ſine febre,lotium ipſum ſit aliquandò maximè coloratum: non ob hoc arguitur, inquit,talem hydropem ob calidam cauſam eueniſſe. E v l. Non nimis Philiatre vrina intenditur & coloratur ob dolorem intenſum, quamuis ſit ex cauſa frigida, præſertim ſi is versùs meatus vrinarios tendat, & non alia ratione hoc fit, quia in omnibus doloribus natura in auxilium mittit ſanguinem & ſpiritum,vnde etiam tingitur illa aquoſa ſuperfluitas. Ita etiam quandoque ſolet contingere in obſtructionibus, magis tamen illius meatus qui in Ecphyſim inteſtinorum vergit,per quem bilis dilabitur in inteſtina. Etiam in colico affectu,aliiſque doloribus interioribus,licet ex cauſa frigida ſubortis, ob eandem cauſam, quam nunc diximus, vrina tingitur. Hæc autem niſi diligens medicus attentè animaduerterit, ſæpiùs fallетur: Nam vrinæ iudicium per ſe ſignum fallax & infidum eſt, non ſolùm ob cauſas iam dictas, verùm etiam propter eius facilem mutationem vt ſuo loco demonſtrabimus. B r v. Scio equidem conſentaneum eſſe vt experientiæ fidem habeam, ſimiliter etiam aliqua ex parte rationi, ſi vna cum experientia conueniat. Verùm cùm anteà iactaſtis quòd idem demonſtraretis autoritate illuſtrium medicorum, non video quomodò hoc poſſetis præſtare, cùm apud doctiſſimos quoſque medicos legerim, quòd mirandæ ſignificationes nobis ex vrina reſultant. Si itaque huius iudicia ita incerta ſunt, vt dicitis, ad quid opus eſt tanta huius partis medicinæ cognitione? Ev. Quòd hæc pars æquè vtilis ac neceſſaria, id priùs diximus, vt non opus ſit eadem repetere. Quodque autores ſcribunt, id quidem verum eſt. interim noſtrum eſt eorum ſcripta ruminare &

diligen-

diligenter inquirere, & mentem autorum rectè perſcrutari, vt id quod dicere velint perfectè conſequamur, quemadmodum nunc oſtendimus, lotia quidem multa poſſe ſignificare, quorum etiam cognitio valdè vtilis eſt: attamen in multis eorum iudicia non ita ſunt certa, vt iam ex parte demonſtrauimus, & etiam pleniùs demonſtraturi ſumus, quamuis in primo putabas adeò firma & ſtabilia eſſe, vt medicum fallere non poſſent; imò ita rata eſſe harum iudicia, vt vroſcopos tuos nihil latere poſſet, quin omnia ex iiſdem diuinent. Verùm cùm in contrarium res ſe habeat, nempe quòd incerta ſint horum iudicia, cauſam illius, quòd vrina infida ſit, vel medicum fallere poſſet, diligenter examinare & inueſtigare oportet, ne eius iudicio fallamur, vt nunc oſtendimus. BRV. Quænam igitur eſt vrinæ principalis ſignificatio? EVL. An ne hoc tibi memoria excidit? cùm illud prius dictum ſit, cùm eius præcipua ſignificatio ſit de hepatis diſpoſitione, quod & autoritate Auicennæ de vrinis manifeſtè declaratur, cùm ſic dicat. Scito etiam quòd prima ſignificatio, quam vrina habet, eſt, de diſpoſitione hepatis & viarum aquoſitatis, & ſuper diſpoſitiones venarum, & eis mediantibus alias demonſtrat ægritudines. Firmior tamen ſignificatio eſt illa, quæ de hepate exiſtit, & propriè de diſpoſitione gibboſitatis ipſius. BRV. Quantum igitur ex tuo ſermone colligo, vrina ſignificat de hepatis diſpoſitione; ſed quomodo hæc ipſa venarum diſpoſitionem ac ægritudines alias aperit, explica. EVL. Venarum morbos inſinuat vrina (teſte Sauonarola) hac ratione: nam à materia, quæ in venis eſt, aliqua pars deciditur ac vrinæ coniungitur, ipſamque tingit. Si enim fuerit bilis, rubicundior fit, aut intenditur eius color:

Auic. 2. primi cap. 1.

Venarum diſpoſitionem quomodo aperiat vrina.

Si

Si pituita, magis alba aut eiusdem color remittitur, ita & à sanguine ruborem acquirit & à fæce atra nigrior euadit. Brv. Ex istis tamen verbis non colligitur vrinam fallacem esse. Phil. Tamen si verba Auicennæ, quæ mox in medium adduxit Eulogus, diligentiùs consideremus, & penitùs introspiciamus, facilè ex his colligemus & concludemus, vrinam fallacem esse, seu eius iudicium medicum fallere posse: cùm dicat quòd firmior eius significatio est de hepate: ergo in aliis morbis & affectibus minus firma ac certa erit, sæpiùs autem fallax ob plurimas conditiones in vrina etiam obseruandas, vt suo loco, Deo concedente, ostendemus; quemadmodum ipse met Auicenna in principio eiusdem capitis his verbis nos admonet, & vigiles facit. Viæ significationis (inquit) dispositionum vrinæ, non oportet credere, nisi postquàm certæ quædam conditiones (quas postea recenset) obseruatæ fuerint. Evl. Sic etiam Gabriel de Taregua, diligens Auicennæ affectator, post multa argumenta in quæstione 30. ita concludit de vrina. Signum sumptum ab vrina est fallax, & ideò doctores ex ipsa sola haud quaquam temerariè iudicant: sed de aliis signis diligenter inquirunt. Nam circa ipsam multi errores contingunt, eò quòd facilè ex quantitate, aut qualitate cibi, vel rei alterius tingentis, ipsius iudicium permutetur. Huic adstipulantur Sauonarola & Petrus Apponus, Conciliator dictus. differ. 85. Sic & alij omnes qui de vrinis scripsere. Brv. Multas hîc autoritates adducitis ex Auicennistis, quos multi medici hodie parui æstimant & flocci pendunt Barbaros & Arabum asseclas. Sed quid Græci vestri autores ac Galenus ipse, tum Galenistæ de his sentiant, in medium adferte. Evl. Nos enim non ita autori-

Auicennæ autoritate probatur vrinam fallacem esse.

Gabriel de Taregua.

Sauonarola.

Petrus Apponus.

autoritatibus ipſius Auicennæ ſolùm mouemur, neque etiam vnius Galeni, vt quidam nunc Galeniſtæ faciunt, qui planè omnes Auicenniſtas, Arabes ac Barbaros de gradibus deiiciunt, & omnes medicos præter vnum Galenum, contemnunt, tamquã in verba magiſtri iuraſſent; quamquàm veris philoſophis ac medicis ea libertas eſſe debeat, vt optima quæque eligant; perinde enim eſt quiſquis dixerit ſiue Græcus ſiue Arabs, ſiue Barbarus, ſiue Iudæus fuerit, modò verum dixerit. Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas. Et quamuis ita ſit, quid Auicenna, vel potius eius interpres in multis deliquerit, non tamen quæ optimè dixerit, omninò abiicienda erunt: qualis nunc quorundam affectatorum natura eſt, qui id ſolum modò admirantur quod à magiſtris ſuis acceperint. Quamobrem ô Brute, vt & tibi in hac re ſatisfaciamus, qui fortè Auicennæ autoritatem cum cæteris multis ſpernis, nunc hoc idem Galeni verbis demonſtrabimus: quod equidem minimè operoſum nec difficile erit, præſertim cùm omnes medici tam Galeniſtæ quàm Auicenniſtæ (vt vocant) in hoc concordent & vnanimes ſint, ſcilicet, quòd vrinarum iudicia ſæpius optimos medicos fallant, ſi alia ſigna ad morborum cognitionem neceſſaria, penes ægrum non animaduertant. Quamobrem vt etiam tibi, tum aliis omnibus ſatis fiat, id quoque autoritate Galeni demonſtrabimus. Ita ſuum de his ſermonem lib. 1. de criſ. cap. 7. inſtituit. Coctionis quæ inſpirandi inſtrumentis fit, ſputa: eius vero quæ in venis, vrinas: illius autem quæ in ventre, excrementa, ſigna ſtatuere oportet. Et in febribus omnibus, quoniam venoſi generis ſunt paſſiones (nam & arterias in hoc genere conprehendimus) ad vrinas præcipue attendere oportet.

Medicis ea libertas eſſe debet, vt ex omnibus autoribus optima quæque eligantur.

Vrina Galeni autoritate omnibus ſignu non ſatu facit.

tet. Brv. Antea dixiſtis, quòd vrina ægritudines venarum tantùm aperiret, at nunc ex Galeno veſtro, arteriarum quoque mentionem facitis? Phil. Quod ibidem Galenus loquitur etiã de arteriis, vt ex allegatione Eudoxi conſtat, ô Brute, noſtris ſuperioribus verbis non repugnat: nam quod de arteriis dixit Galenus, his enim mediantibus atque venis, cor incenditur. Nam ſi eidem Galeno credimus primo De differ. Febrium, (vt & latiùs quoq. in libris noſtris Obſeruationum medicinalium de febribus ad longum oſtendimus) non poteſt eſſe febris niſi cor calefiat: nullum enim membrum eſt, quod æquè poteſt totum corpus calefacere: itaque incenſo corde febris eſt, & quia huius materia poteſt eſſe tam in arteriis quàm venis ipſis. Hinc eſt quod Galenus in iudiciis vrinarum etiam arterias, in hoc genere venoſorum comprehendit. Sanguis licet purior in arteriis quàm venis exiſtat, arteriarum tamen diſpoſitionem, tum febrem vrina manifeſtat: Nam vt ab initio demonſtrauimus (ſi benè memineris) ſanguinem ad quamlibet partem corporis per venas ipſa mediante aquoſitate vrinali penetrare: non aliter quoque hoc ipſum contingit per arterias, quemadmodum per venas fieri diximus. Cæterùm cùm arteriæ ſanguinem puriorem ac magis elaboratum ſimul & ſpiritum vitalem continent, per motum earundem, nempe pulſum arteriarum, non minus quàm per vrinam cognoſcitur febris, ac arteriarum ſimul & cordis diſpoſitio, ſic & aliarum paſſionum quoque: quas tamen vrina, ob alias cauſas iam dictas, cùm ſæpiùs ne iudicari quidem poteſt, per pulſum (vt abundè philoſophatur Galenus in lib. De pulſuum cognitione, differentiis & cauſis) doctè comprehenduntur. Ex his verbis facilè

Quomodò vrina arteriarum diſpoſitionem tum febrem manifeſtet.

cilè coniectari licet,vrinam in aliis passionibus præter venarum & hepatis affectiones plærumque fallacem esse. præterea cùm & hepatis morbi, sic & venarum, atque febres sæpiùs inter se commisceantur, ac cum aliis membris colligantiam habeant: Vrinæ quoque facillimè ob multas causas (quas suo loco referemus) cùm mutationem subeant, non minus & hic vrinarum iudicia fallere possunt, quàm in aliis morbis, quos impropriè quandoque debili significatione indicant. Quamobrem rectè ego arbitror Galenum,in commento lib.4. De victus ratione in morbis acutis dixisse (vt anteà mentionem fecimus) morborũ facilitatem ex vrinarum concoctione non bene prænosci. Hanc etiam ob causam, in omnibus suis libris, tam de febribus quàm iocinoris morbis, alia innumera, præter vrinas signa quoque describit, vt rectiùs quis in horum omnium cognitionem deueniat. Idem etiam testatur doctissimus Actuarius,vrinæ iudicium non esse sufficiens ad vniuersam considerationem (quod & prædictionum libri Hippocratis declarant) de morbis, vt sequenti capite longiore oratione demonstrabimus. Hinc etiam Rhases, experimentator maximus,diligenter admonebat, ne quis iudiciis vrinarum adhæreret, nisi priùs reliqua magis necessaria apud ægrotum obseruasset. EVL. Rectè quidem & ob hoc,vt de omnibus decens fiat consideratio, aliis innumeris signis indigemus, alioquin facilè, cum tuis vrinarum speculatoribus, Empiricis ac medicastris,sola inspectione lotij decipiemur,quamuis Circumforanei tui supra modum sese efferant atque extollant, tamquam omnia vt arioli ex lotio diuinarent. BRV. Quanquam vestram hanc sententiam defendere adeò vrgetis, nondum litem hanc inter nos

Actuarius.

Hippocrates.

Rhases.

Circumforanei vt arioli omnia ex lotio se posse diuinare iactant.

ista moderatione dirimi posse existimo. Ego enim de suscepta simul opinione nihil remittam, sed omnia summo iuris rigore persequar, de qua nulla vis, nullum periculum me possit depellere, mordicus tenebo, quòd isti Empirici miranda ex lotio prænuntiant, & ob hoc multum illis tribuo, vtpote qui mihi ex vrina satis feliciter de loco affecto responderunt, ego machinas vestras potentiores ne tanti facio. PHIL. Machinis fortasse nullis te inuademus, sed latentibus tantùm subterraneisque cuniculis te petemus. Verùm de celebrium vestrorum magistrorum (si Deo placet) eximio vrinarum iudicio, nunc nihil dicemus, sed in aliud tempus magis commodum illud reseruabimus. At nunc postquam ex parte exemplis ac firmis rationibus demonstrauimus iudicium vrinæ incertum esse, id latiùs nunc enucleabimus, quod nec ipsum sufficiens sit ad vniuersam considerationem de morbis, ita vt tandem velis nolis te victum esse fateri necesse habeas. EVL. Difficile tamen erit incitatum contentione ingenium moderari. Tu tamen Philiatre pergas eà, quæ cœpisti, aperire: nam in hoc rerum cardine totius quæstionis fundamentum versatur. Si enim iudicium vrinæ non suffecerit ad vniuersam considerationem de morbis: Si ex sola vrina (cuius iudicium incertum est, vt validis argumentis ostensum est) omnes morbi indicari nec affectus poterunt: opus erit ad horum cognitionem aliis signis. Hoc itaque confirmato, multo facilius deinde erit abusus, qui in diiudicandis lotiis obrepserunt, corrigere.

CAP.

CAPVT V.

Vrinæ iudicium non esse sufficiens ad vniuersam considerationem de morbis.

BRV. Nunc igitur demum, si ita videtur, quod totius est nostræ disputationis caput, aggredere: in hunc enim vastissimum medicinæ campum si descenderitis, sæpè in salebris hærebitis, quibus hæc quæstio consperfa est: ita vt vobis necessarium sit incurrere in vias non satis tritas, cùm experientia sæpe viderim, lotia ad medicos optimos eosque diuersos & ad Empiricos simul fuisse allata, Empiricorum tamen iudicium vestrorum medicorum, quantumuis excellentium, superasse. EVL. Nugas istas tuas parui facimus, cùm huc ipsi concessimus, vt ardua quæque, spinosa & inuia consectaremur, quæ nos fortasse terendo plana reddemus. Age igitur ô Philiatre, omissa omni contentione, reconciliataque voluntate Bruti, rem ipsam rursus aggredere, neque sit tibi molestum communi studio ô Brute nos audire, qui veritatis cognoscendæ causa huc accessimus. BRV. Pulchrè mones: iam dudum illius contemplationis efferor desiderio. Quum itaque simus grauioribus laboribus, curisque vacui, in hoc diuerticulo ab omni turba & strepitu seiuncti, liberè scrutemur ipsam veritatis lucem. PHIL. Quando his me suasionibus, tamquam stimulis acriter vrgetis, rem ipsam aggredior. Vt igitur ea quæ nunc instituimus dicere, rectè ô Brute intelligas, nõnulla hîc altius repetẽda sunt de differentiis partium humani corporis, vt ita quæstionem propositam meliùs soluamus. Quare nostræ doctrinæ cõfirmandæ gratia, Galenũ in arte medicinali cap. IX. Ita sermocinantem in medium adferamus. Sunt verò

Quatuor præcipuæ partes humani corporis.

partium quatuor vniuersæ differentiæ. Quoniam nonnullæ earum principia existunt, aliquæ verò ab ipsis originem habent, aliquæ nec aliarum gubernationi præsunt, neque aliunde gubernantur, cùm insitas habeant à natura potentias, à quibus regantur: quædam verò sunt quæ insitas simul & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt, cerebrum, cor, iecur, testiculi. Ab illis verò ortum habent, atque eisdem subministrant: nerui quidem & spinalis medulla cerebro: cordi verò arteriæ: iecinori venæ: ipsa verò seminaria vasa testiculis. Quæ autem à se ipsis gubernantur, sunt: cartilago, os, copula seu ligamentum, membrana, adenes, adeps, caro simplex. Reliquæ verò partes, quum vnà cum istis habeant ex se ipsis regimen, arteriis, neruis & venis insuper eguerunt. Capillorum autem atque vnguium, neque regimen vllum est; sed generatio tantummodò. Cæterùm de his longum sermonem producere præter nostrum institutum est: cùm multi eximij medici atque philosophi innumeri de his tractarint, qui commentarios in hos Galeni libros ediderunt. Nos autem ea tantùm referemus, quæ huc pertinere videntur. EVL. Et illud quidem vtile ac necessarium est, vt ex his prius dictis conclusio firma sequatur, quòd membrorum constitutiones omnes vrina sola indicare non poterit. PHIL. Propterea tria sunt membra maximè principalia, quæ vitam humanam stabiliuere, sine quibus animal intereat necesse est, vnde quoque principia ab ipso Galeno dicta fuere. Sine cerebro enim ac corde, aut hepate nullus viuere potest, quamuis vestri vroscopi potiùs præstigiatores, etiam hæc membra apud plebeculam rudem auferri vel saltem diminui somnient: sic Thraso quidam circulator

Membra principalia.

culator iactabat se vulnus capitis curasse, in quo cerebri partes læsas cochleari exceperat, atq. hæc quoque vromantes vestri in lotio vidisse aliis persuadent, & ad fabæ verò magnitudinem hepar deductum, aut calido potu absumptum ex lotio diuinant mendacissimi arioli. Brv. Existimabam tamen in bibulis atque vinosis hominibus, eos veritatem, quod ad hepar attinet, prædicere. Sed quid testiculi ad vitam faciunt? nam & in lue Gallica quosdam sine testiculis vixisse audiuimus; & totam mentulam ex putredine excidisse. Cur itaque Galenus his membris principalibus testiculos annumerauit? Phil. Dicam: quanquam homo sine testiculis viuere possit, inter principes partes, testiculos tamen ob conseruationem indiuidui Galenus adiunxit, non obstante quòd etiam hi ipsi quibusdam in bello sclopetis ablati fuerint, inculpatè tamen iisdem viuentibus. Cerebrum itaque est principium sensus & motus, scilicet per neruos ipsos corpori hæc tribuens. Cor autem vitæ & thesaurus naturalis caliditatis ac ipsius roboris vitalis, quę per arterias toti corpori communicat: Hepar verò nutritionis, habens in se calorem naturalem proficiscentem à corde, ac toti corpori deinceps participat per venam cauam dictam: est enim principium omnium venarum, ac organum ab ipsa conditrice natura (vt anteà quoque diximus) conditum ad sanguificam virtutem peragendam. Testiculis verò inest vis generationis; & sicuti his subministrant vasa quædam præparantia testium, à neotericis dicta, quæ capiti ipsorum aufractuosis circumuolutionibus adhærescunt: & sic nerui cerebro; arteriæ cordi; venæ hepati (vt iam diximus) particulæ subministrantes sunt. Quæ autem à se ipsis gubernantur particulæ, qualia sunt:

Membra subseruentia principalibus.

Quæ à se ipsis gubernantur.

ſunt: cartilago, os, copula ſeu ligamentum, membrana, adenes, adeps, caro ſimplex (vt dictum eſt) habent à natura inſitas potentias, quibus ſe ipſa gubernant. BRVT. Quid enim intelligis hoc verbo Se ipſum gubernare? id enim non ſatis mente aſſequor. PHIL. Se ipſum verò gubernare eſt (vt annotauit doctiſſimus Iohannes Ammonius Agricola in ſuis commentariis in artem Galeni) conſeruare potentias, quibus nutrimentum conficitur. Illarum nempe eſt nutrimentum attrahere, retinere, alterare, apponere, vnire, aſſimilare, ſuperuacua expellere: quas facultates ab aliis non recipiunt, ſed illis inſitæ ſunt. BRV. At quales ſunt illæ partes, quas inſitas ſimul & aliunde emanantes potentias habere dicebas? PHIL. Hæ ſunt; pulmo, ſtomachus, matrix ſeu vterus, renes, lien & eius generis: Sic pulmo habet inſitas facultates, quia aërem attrahit & expellit. Vterus fœtum retinet & eiicit ſuo tempore, & ſemen ad ſe trahit ac retinet. Renes ad ſe vrinam eliciunt: ſtomachus cibum coquit. Inſuper habent potentias aliunde emanantes, indiguere enim arteriis, vt per has ipſas vitæ à corde per ſpiritum & calorem influxus fiat: venis verò, vt ipſis nutrimentum ab hepate perferant: neruis, vt ſenſus & motus à cerebro ad ea deriuentur. Cor enim non indiguit arteria ſui cauſa, ſed ad vtilitatem aliorum. Idem quoque de iocinore reſpectu venarum: & de cerebro reſpectu neruorum ſentiendum eſt. Communicant autem hæc membra ſibi inuicem, atque mutuò afficiuntur, perinde ac vnus eſſet in eis confluxus & vna conſpiratio. BRVT. Verùm quid cauſæ eſt quòd dicebas capillos, vngueſque corporis particulas non eſſe, cùm tamen nec hæ particulæ videntur à corpore ſeparatæ? PHIL. Capilli autem

Se ipſum gubernare quid ſit.

Partes quæ inſitas ſimul & aliunde habent potentias.

Cur capilli inter particulas corporis nec vngues numerentur.

tem quamuis non ſint propriæ partes corporis, ſic & vngues, non enim habent vitam. Anima quippe non regit has partes, ſed generat tantùm ipſarum materiam, tamquàm ſuperuacaneam à corpore expellendo. Occulunt tamen & exornant capilli, vngues res minutiſſimas quaſque arripiunt, ſcabunt, ſcalpunt, ſordem auferunt corporis. Et hinc Galenus vltimo adiunxit, quia ab his particulis licet ab excrementis ortis, & à natura propulſis, nonnihil cognitionis, quò ad corpus ægrotum, tum etiam ad temperaturam cognoſcendam, accedat: vt in eodem libello paulo pòſt docet Galenus, ac confirmat pluribus in locis Hippocrates. Si enim corpus adeò graue eſt ac debile, & vngues quoque ac digiti liuidi ſunt, expectanda mors eſt. Quibuſcumque tabe laborantibus capilli à capite defluunt, ij, alui profluuio ſuperueniente, moriuntur: atque horum exempla aliqua poſuimus in libris noſtris Obſeruationum medicinalium de febre hectica. Et hæc de partibus humani corporis hîc dixiſſe ſufficit, quæ aliò non tendunt quàm ad demonſtrationem illius, quòd vrina neque ſanitatem, neque ægritudinem harum particularum ſola nobis poſſet indicare: ita vt ſi ea quæ de partibus diximus intellexeris, ea quæ deinceps demonſtrare decreuimus, facilè percepturus ſis. Huc arrige aures Brute. Cùm itaque membrorum ſeu partium humani corporis non vna eademque differentia ſit, atque ſuperfluitatum diuerſa quoque in corpore receptacula ſint: diuerſum quoque harum omnium particularum in aliquibus deficientium iudicium ſit neceſſe eſt. Sicuti arteriæ (vti diximus) originem habent à corde: ita quoque per earundem perpetuam & indeſinentem motionem, quam nos pulſum vocamus, cordis affe-

Quæ per pulſum dignoſcantur.

ctus, per quamque causam ei accidentes manifestantur: etiam cæteræ quoque passiones, quæ in diuersis corporis partibus fiunt, per pulsuum cognitionem aperiuntur. Quibus modis hoc fiat, satis ex libris Galeni De pulsibus constat, qui hanc scientiam planè diuinam tractauit & perfectè absoluit, quomodo optimo sensu manuum puroque intellectu, attentione summa diligenter quilibet doctus metiri valeat motionum spacia, atque quietem, & spaciorum tempora, intercedentesque spissitudines, insuper morbos ex his distinguere, prædicere, ac cognoscere, & quæcumque de pulsibus doctrina pertractat, non minus medico scientia hæc præclara necessaria, quàm vrinarum cognitio. Quod autem de venis diximus, quæ originem ab hepate habent, indicantur harum particularum morbi per vrinam: nam ex sanguificatione in ipso hepate peracta, vrina principium sortita, quantitatem & qualitatem humorum, passionesque hepatis præcipuas, tum eas quæ sanguinis corruptione fiunt, declarat. Sic etiam orationis pronuntiatio actionem virtutis rationalis testatur, atque ex sensu tum neruorum debili motione, cerebri passiones indicantur, neque solum modò ex his, verùm & screatu, atque iis quæ per nares, tum aures eiiciuntur. Est enim ille meatus vterque insignis in palato, vt screatu faciliùs excrementa ex cerebro attrahantur, atque per os educantur. EVL. Rectè quidem Philiatre, vnde & Galenus lib. 8. De vsu partium ita nobis scriptum reliquit. Quum namque ventriculi cerebro subiecti, excrementa ex continentibus eos corporibus confluentia non rarò excipiant, frequenter vtique apoplexiis occuparetur animal, nisi viam aliquam, horum effluxui idoneam, hic quoque natura excogitaret. Sed

Quæ per vrinam dignoscantur.

Quæ per orationis pronuntiationem sensum motumque indicantur.

neque

neque excogitari melior potuit ampla ſimul & decliui. Tutus igitur foras per narium meatus excrementa efferuntur. Foris autem intrò ſenſibilia & obiecta virtutis odoratiuæ. Ita organum vnicum duabus his vtilitatibus famulatur: quarum vna quidem ad ipſam vitam, altera ad viuendum melius, eſt neceſſaria. Sunt autem præter hæc, alij duo canales ac ductus decliues, qui per palatum in os, totius cerebri excrementa eructant. Qui duo ſoli expurgando cerebro efficiunt, quandiu omninò id rectè valet, atque alimentum vincit & percoquit. Quare prima vtilitas ipſorum cerebri in nares foraminum, propter quam potiſſimùm facta ſunt, non eſt ipſa ſuperfluitatum excretio, ſed hoc prætereà auxilium velut auctarium quoddam cerebro ipſi malè habito & offenſo additum eſt. Præcedit autem id auxilium ipſa odorum dignotio, & hac adhuc antiquior, & ad ipſam vitam neceſſaria, ipſa in cerebrum inſpiratio. PHIL. Quæque igitur pars ſuos habet proprios meatus, per quos ſuperflua expellit, ex quibus quoque ſubinde morborum iudicia fiunt. Atque ex his iam dictis facilè conſtat, oculorum morbos, aurium ſurditates, vertigines, memoriam abolitam, lethargum, carum, apoplexiam, epilepſiam, ephialtem, maniam aliaſque cerebri paſſiones propriè ex vrina iudicari non poſſe. BRV. Circumforanei tamen mei mihi in contrarium ſemper perſuaſerunt. EVL. Tales autem omnia ſe ex vrina poſſe ſpeculari promittunt, quanquam res longè aliter ſe habet, cùm ad horum cognitionem etiam aliis ſignis opus eſt. Cupienti igitur iudicare vel prædicere ægritudinum accidentia, non ſolùm opus eſt (Actuario teſte, qui tamen multa ex lotij inſpectione pollicetur) vrinarũ differentias cognoſcere:

Quæque pars ſuos habet proprios meatus per quos excrementa ſua eructat, ex quibus diuerſa morborum iudicia.

licet etiam vrinæ ſolæ quandoque viderentur, ad faciendam conſiderationem de paſſionibus non contemnendis ſufficere: ſed oportet etiam pulſus ipſos tangere atque egeſta ſpectare, motionem reſpirarionis, & poſituram faciei,& corporis totius accubationem, atque linguæ prolationem: vt horum vnoquoque proprium munus ſuppeditante, non etiam æſtimatis ipſis, qua mutuis afficiantur affectibus, reddi poſſit certum iudicium, & præuidentia certa. Pulſus enim primùm vim caliditatis & frigiditatis in ſpiritibus indicant. Vrinæ verò demonſtrant quantitatem & qualitatem humorum. Egeſta oſtendunt ventris concoctiones & cruditates. Orationis enim pronuntiatio teſtatur actionem virtutis rationalis. Qualitates inſuper accubationis totius corporis, ac faciei affectus alia quædam tibi demonſtrant, veluti ex aliis libris cognoſcere eſt. PHIL. Hac etiam occaſione, Brute, diuinus quoque noſter Hippocrates non ſemper ex vrinis ſuum facit iudicium. Sed præ omnibus, vt in prædictionibus eius cernere licet, iudicium ſumit, ab ipſa facie, numquid nares acutæ, oculi concaui, collapſa tempora, frigidæ contractæque aures, cutis circa frontem dura, intenta, aut arida, totius faciei color aut niger, aut pallidus, liuẽs aut plumbeus, vel ſui ipſius ſimilis. Mox capit indicia ab oculis ipſis, à palpebris, naſo, labris: deinde ex decubitu, ex dentibus, ore atque ſomno, etiam ab exſpiratione, ab vlceribus, manuum latione: vt feſtucas carpere, à veſte floccos, à pariete paleas; qualia in acutis morbis plærumque ſunt mortalia. Ab ipſo ſudore, præcordiis, à tumoribus & ſuppuratione. EVL. Hic idem in 2. Præſagiorum, ventrem, lumbos & ilia animaduertit, tumores pedum, frigiditatem caliditatemque membro-

Quid pulſus, vrina, egeſta, pronuntiatio orationis indicent.

Hippocrates iudicium ac ſigna morborum ex variis colligit, non ex ſola lotii inſpectione.

membrorum exteriorum, grauitaté manuum, pedum ac totius corporis, vngues quoque atque testiculos, somni rationem, excrementa alui, tandem vrinas, vomitum simul & sputum ipsum, suppurationes atque abscessus. PHIL. Sic & in tertio Prædictionum plurima in febribus obseruat, quæ visu atque ægroti præsentia, non autem ex vrina quæ ad medicorum ædes fertur, cognoscuntur. Quid aliud quoque agit longiore sermone in libris Prorrheticorum? Similiter iubet in libello De probitate, vt medicus non solùm hæc iam dicta, verùm etiam alia quamplurima consideret apud ægrotum ita dicente. Pulchrum autem est & cognitu facile, cùm ad ægrotum intraris, considerare eius sedem, habitum, compositionem, stragulum, recreationem, breuiloquentiam, imperturbationem, statum, adsessionem, diligentiam, curam, & quæ respondeat ad ea quæ illi dicuntur, aut obiecta, quo nam pacto sibi constet, quum afficiatur molestia, & quonam pacto tumultus patiatur, quomodoque sit promptus ad ea quæ subministrantur. Ex his itaque omnibus, tum aliis innumeris fit iudicium, neque ab excrementorum specie tantùm cognoscitur aliquis affectus in corpore, verùm etiam à loco, natura, doloris proprietate, & à propriis accidentibus, quemadmodum Galenus lib. 1. De locis affectis ita admonet. Porrò accidit sæpenumerò, vt ex vno iudicio, simul & locus & dispositio deprehendatur. Aut locus vnà cum causa, veluti locorum notæ, & ab actione læsa, & excrementis, & positu, & doloris proprietate, & propriis accidentibus sumuntur. Affectum verò, & ab excrementorum, & loci natura, & doloris proprietate & propriis accidentibns. Quomodò autem hæc inter se distinguantur, & probè percipiantur, abundè in omni-

Quibus loci affecti cognoscuntur.

Quibus affectus dignoscitur.

in omnibus, ſex libris De locis affectis idem docuit; quos ipſe perlegere poteris & Argenterij libros De ſignis quæ medicus obſeruare debeat: inuenies autem in prædictis libris campum latiſſimum ad morbos rectè diſtinguendos & cognoſcendos, ex quibus quoque intelliges vrinam ſolam non ſufficere huic negotio, alioqui inutile fuiſſet tot tractatus de aliis ſignis compoſuiſſe. BRVT. Video medicinam latè patere. EVL. Idem adhuc in proceſſu magis videbis. ita vt etiam nunc ex iis quæ diximus facilè cauſam intelligas, ob quam natura ſagax in membris iam dictis procreandis, non vnum meatum, ſed plures condiderit; quibus recrementa ſua repurgatent: alij enim morbi per ſputum: alij per vomitum: alij per ſcreatum: alij per egeſtiones: alij per vrinam: alij per ſanguinis narium profluuium: alij per hæmorrhoides, vt in viris: alij per menſtrua, vt in mulieribus: alij per ſudorem: alij per cutis efflorentiam, papulas vel puſtulas: nonnulli per alium modum cognoſcuntur & terminantur morbi. Hinc Hippocrates ille diuinus medicus & venerandus ſenex, breuiter Aphor. 12 lib. 1. hæc animaduertens, ait. Acceſſiones verò & conſtitutiones morbi indicabũt, & anni tempora, & circuituum ſucceſſiua incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per maiora interualla fiant. Sed ex iis, quæ mox apparent, iudicia ſumuntur: quemadmodum in morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum breuiat; ſi verò poſteà appareat; producit. Et vrinæ, & alui excrementa, & ſudores, quæcumque apparuerint, vel bonam morborum iudicationem, vel malam, vel breues, aut longos ferè morbos oſtendunt. Non autem de vrina ſolummodo dicit, ſed de aliis quoq. omnibus, quæ morbum iudicare poſſunt.

Cur natura non vnam ſed plures vias condiderit, per quas repurgetur.

Ita

Ita & Galenus 1.de Criſ.cap.7. hunc locum Hippocr. interpretatur. Quodcumque igitur coctionis ſignum poſt tertium diem in pleuritide apparuerit, breuem & ſalutarem morbum futurum oſtendit. Tale quidem eſt ſputum, quod in morbo laterali apparet. Nam cuiuſque partis in corpore ſuperfluitas, eam quæ illi ineſt diſpoſitionem, oſtendit: ſi cocta quidem fuerit, ſalubrem: cruda autem ægram. Ita & illa ſcripta ſunt. Alui autem excrementa optima ſunt, quæ mollia ſunt,& cohærentia,& quæ eandem exitus horam ſeruant, quam in ſanitate habuerunt. Quantitas verò eſſe debet pro ratione cibi, qui aſſumitur. Nam ſi exeuntia talia fuerint, ventrem inferiorem ſaneſcere indicant. Et ſputum quoque cùm fuerit exquiſitè ſimile illi quod aduenit ſanis, integram ſanitatem inſtrumentorum quibus vis ſpirandi eſt demandata, ſignificat. Si quo modo autem impediatur, atque naturali receſſerit habitu, tantùm ea læſa eſſe demonſtrat, quantùm ipſam formam naturalem amiſerit. Quòd verò illi quod ſecundum naturam, & maximè contrarium, exiſtit crudum: magnamq́ue oſtendit membrorum patientium imbecillitatem. Quod viroſæ cauſæ aliquod ſignum habuerit, quemadmodum nigrum, pernitioſum hoc eſt. Ita etiam in vrinis ſeſe res habet. Nam & hæ quæ ſanis ſimiles ſunt, venoſum inſtrumentorum genus ſatis robuſtum eſſe demonſtrant: quæ verò crudiores ſunt, eiuſdem imbecillitatem ſignificant. Quæ verò maximè ſunt ſanis contrariæ, hæ quidem omninò ſunt crudæ & maximam indicant imbecillitatem venoſi generis vniuerſi. Quæcumque verò & ſuperantis cauſæ prauitatem oſtendunt, veluti nigræ hæ ſunt penitus exitiales. Hæc igitur tria ſignorum genera proprium

Sputum in morbo laterali potiſſimum attenditur.

Alui excrementa.

Sputum.

Vrina.

cuiuſque

cuiusque membri coctionem significant: sicuti inferioris ventris excrementa, quæ secundùm naturam se habuerint: Venosi generis vrinæ: Instrumentorum autem quibus spiramus, sputa. Sicuti verò hæc locorum ipsorum ex quibus excernuntur indicia præbent: eodem, vt arbitror, modo & vrinæ renũ & meatuum, per quos vrina defluit, & vesicæ & penis. Et paulò pòst idem inquiens. Neque vnqnam vsu contingit, quin tria hæc signa prædicta aliquod magnum ostendant coctionis indiciũ. Sanguinis autem profluuium & sudores, & tumores qui iuxta aures fiunt, & reliqui defluxus, si in tempore quidem fiant oportuno, prodesse possunt: intempestiua autẽ nihil iuuant. Etenim non hæc tantùm, sed difficultas anhelitus, & dementia, & lachrymæ, & vigiliæ, & graues somni, & tenebræ obortæ oculis, & hallucinationes, & ventriculi fastidia, & cordis capitisque dolores, reliquíue casus atq. dolores, qui singulis partibus corporis eueniunt, exigunt distinctionem, & quando iuuent, & quando noceant, & quando non modò nihil prosint, sed etiam signa sint deteriora. PHIL. Rectè quidem Euloge, ex quibus verbis Galeni satis declaratur vrinam ipsam solam nequaquam omnes passiones ac morbos posse indicare, tum etiam morborum tempora, nisi & alia considerentur signa, quæ ægroto adsunt vel adimunt: Oportet aliquandò & omnia simul perscrutari. Quum enim febris pertineat ad genus venosum, ex vrina iudicatur. Potest & hæc aliis morbis complicari. Sic enim in iis, qui laterali morbo afficiuntur, primum quidem sputum, secundo loco vrinas: quoniam is morbus omninò cum febribus iungitur, quamuis sæpiùs vrina in morbis pectoralibus, quemadmodum in alio capite diximus, fallax est,

Alia signa quomodò considerentur.

Sputum certius quid de morbu pectoralibus quàm vrina iudicat.

eſt, atque ex ſputo certius iudicium habeatur. In paſſionibus ventris ſi ſine febre fuerint, ſola excrementa inſpicere oportet: ſi autem cum febre, etiam vrinas. BRV. Veſtra argumenta vndique me opprimunt, nondum tamen victoriam conſequuti eſtis. Quid opus eſt tanta enumeratione ſignorum, cùm Empirici vromantes, iis ſignis poſtpoſitis, ex ſola vrina ſæpiùs rectè diuinant? PHIL. Si ita vis, rectiùs vero diuinant, quàm ſciunt. Velles, ſcio: quòd tibi glorioſius eſſet vincere, ſed hanc gloriolam contemnunt viri ſapientes. Dum enim ardua de re colloquia inter ſe conferunt, rem omnem vltrò, citroque agitatis rationibus enucleant, ſimulque ingenij ſui, in quærenda veritate, periculum faciunt, nullam è victoria laudem aucupantes, ſed tantùm lætantes quòd verum inuenerint. Sed age quæſo Brute, ſi aliquid ſalis in te eſt. quid enim hæc omnia, quæ hactenus in medium adduximus, aliud quæſo ſonant, quàm quòd particula quæque ſuos habeat meatus, non ob hoc tantum, vt ex iis recrementis, quæ regurgitant, iudicium morborum fiat, verùm etiam vt eò quoque materia (vbi opus eſt) per eaſdem vias commodiùs diuertatur vel etiam expellatur, ſi natura hanc ipſam exonerare cupit: oportet autem vel naturam ipſam hîc accuſare, vel te victum eſſe confiteri: nam amica veritas, modò ea intellexeris, quæ dixerimus, ad illud te coget & impellet. BRV. Non huc veneram, vt tam inquietè exagitarer, neque id eſt allicere ſtudioſos, ſed è ſcholis potius exſibilare. PHIL. Vis ne omnia tibi donari? Philoſophica iſta diſceptatio, ſeu potius medica, nobis vltrò & gratis eſt ad eruditionem conceſſa, atque illi tempus id impartitum, quod viri candidi ac modeſti, ad animi recreationem ſibi delegerant vacuum & liberum.

Hodie circumforanei ſpretis alijs omnibus ſignis ex lotij tantum inſpectione quædam iudicant.

berum. Dum auté alternis interrogationibus respon- sionibusque modestè verum inquiritur, quid tibi iniuriæ illatum putabis, si fortè imbecillior es deprehensus? EVL. Si vtile ducis optime Brute, disputationem ad exitum perducere, esseque veritatem nobiscumque communiter inuestigandam, oportet mutatis vicibus respondere: at si me viceris, non vt tu mihi, sic ego tibi infestus ero. quare si libeat, Philiatrus suam demonstrationem prosequatur. BRV. Audiam denuo, numquid particula quæuis ob aliam quoque vtilitatem & commoditatem suos meatus habeat. PHIL. Habet autem eos vt dicere cœperamus, non solum vt ab iis, quæ per istos meatus transeunt, signa tum iudicia morborum colligeremus, sed etiam vt materiam peccantem & morbos facientem per eos & fluxiles redderemus, & deduceremus, & euacuaremus, cùm opus esset. Et propterea optimè dicebat Gal. lib. XI. methodi. Illud te profectò non fugit, nos singularum particularum meatus, qui iis ad superuacuorum emissionem sunt proprij, fluxiles reddere: Intestino, ventriculo, & mesenterio, & concauis iocinoris: Renibus, vesicæ, iocinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnæ, & omnibus quæ in lumbis habentur, eum qui vrinis est delegatus. Pulmonibus, & pectori, ipsam asperam arteriam, & fauces. Cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatum & nares descendit. Sic etiam in commento Aph. 12. lib. 1. dicit, loca conferentia euacuationibus sunt, intestina, venter, vesica, vterus & cutis vniuersa: ad hæc palatum, nares, quando videlicet vel cerebrum expurgamus, vel per profluuium sanguinis fit excretio: præcipuè recto tramite, hoc est per directum ad locum patientem. Huic etiam adstipulatur Hippoc. lib. 4. De vict. rat. in morb.

Ob quam causam quæuis particula suos meatus habeat.

Loca conferentia euacuationi.

morb. acutis, dum morborum ſolutiones enumerat, quas medicus prudens, etiam cùm opus, eſt imitabitur, ſcilicet ea, quæ infeſtant per loca conferentia, quò maximè natura vergit, ducere. Hæc ſunt illius verba. Morbi ſoluuntur omnes vel per os, vel per aluum, vel per veſicam, vel per aliam, quæ talis ſit, partem. Sudor autem morbis omnibus eſt communis. Cæterùm hic ſermo (teſte Galeno) neque communiter ineſt omnibus, neque enim per hæc ſolùm, morbi ſoluuntur, verùm quoque & per vterum, & per ſanguinis è naribus eruptionem. Sed de his ſermonem noſtrum prolongare, nō eſt noſtrum inſtitutum. Tractantur autem hæc in diuerſis locis apud Hippocratem, in libris Aphoriſmorum, prædictionū, prorrheticorum, & de coacis prænotionibus ac in aliis paſſim ab Hippocrate ſcriptis: non minus quoque à Galeno, vt in libris De criſibus, diebus decretoriis, de locis affectis, de prænotione, & in aliis multis, in quibus iudicia morborum ac ſigna declarantur. Quare vt rem ipſam paucis in compendium contractam concludamus: Quæcumque igitur inferiùs egeruntur, inteſtinorum morbos, concoctiones, cruditateſq. ventriculi, paſſiones concauitatis iocinoris atq. eiuſdem ægritudines & venarum meſaraicarum (vt demonſtratum eſt) indicant. Sic etiam vomitus, imbecillitates ſtomachi, atque eiuſdem affectus, tum morbos ſubinde manifeſtat, & aliorum aliquando membrorum colligantiam cum ventriculo habentium, quum in eundem humor, qui euomitur, regurgitet. Renum autem, veſicæ, iocinoris, venarum, lumborum, quandoque vrinæ aperiunt. Pectoris verò pulmonis affectus, vitia, tum morbos, ſputum. Cerebri per excrementa eius quæ per palatum, nares, aureſque deſcendunt

Quæ inferius egeruntur quid indicent.

Vomitus quid indicet.

Vrina.

Sputum.

Excrementa cerebri.

Pulsu. dunt, vt diximus. Cordis autem mala per pulsum. Evl. Cæterùm aliquando(Actuario teste)neque pulsus ipsi, omnes passiones, neque egesta,neque vrinæ, neque alia quæ reperta sunt, ad faciendum iudicium de passionibus nos occupantibus, detegunt. Sed horum alia,aliis promptiora ad cognoscendas ægritudines. Inter cætera tamen iudicia maximè laudat cognitionem pulsuum & vrinarum,cùm ita dicat. Veruntamen illum,qui vtramque cognitionem de pulsu & vrina calluerit,aut nihil aut perparum fugerit,quod ad iudicium & præuidentiam conducit. Sicuti illum qui altera disciplina sine altera vtitur, multi sequuntur errores. Brvt. Ex verbis istis Actuarij à te citatis videretur, atque ego inferre possùm duo hæc, nempe pulsus ac vrinæ cognitionem satis esse ad quæuis iudicia proferenda: quanquam priùs dictum sit à vobis vtrisque, quòd etiam spectanda sint excrementa,& ea quæ vomitu aut tussi expelluntur, cum aliis multis signis ad morborum cognitionem requisitis. Evlog. Quomodò hæc pro te facerent, non video ô Brute. Cùm pro Empiricis & Circumforaneis vroscopis hoc certamen susceperis,quibus neque pulsus cognitio contingit, cum sola inspectione lotij,non præsentes ægro,omnia se posse iudicare falsò promittunt. Et si etiam sustinere velint quòd satis est in ædibus suis lotiũ inspicere, pulsus cognitio nec iis opus est,qui coram ægro exploratur: At hoc argumenti genus explicandum in aliud tempus reseruabimus. Verùm nec ipse Actuarius ea verba (vt tu sinistrè interpretaris) ita intelligit, quum is ipse (vt paulo antè dictum est) de positura faciei, de motione, respiratione, accubatione, egestis, atque aliis sermonem habuit. Vult igitur his verbis (quæ mox in medium attulimus)

tulimus) innuere, hæc duo præ cæteris maximè esse præcipua ad passiones & ægritudines diiudicandas, sine quibus medicus esse quis non potest: interim idem Actuarius nec alia refugit signa ab aliis rebus desumpta, ad iudicium quoq. necessaria, vt ex cap. 7. lib. 1. De differentiis vrinarum eiusdem, si libet, ad longum videre poteris. Quamobrē velis nolis concedere cogeris, vrinæ iudiciū non esse sufficiens ad vniuersam considerationem de morbis. BRV. Ne nunc quidem victoriam tibi facilè concessero, quanquam vterque vestrum hæc ipsa ita se habere demonstraueritis: nā quæ ab Empiricis ex vrinæ iudicio audierim, non tam facilè ex cerebro excutietis meo. EV. Mirum est, cùm hæc ipsa vel luce clariora existant, tam mordicus tuam opinionem adhuc teneas, quam cùm defendere non possis, attamen ne latum digitum ab ea quidem deflectas, licet ita veritatem, tot autoritatibus medicorum excellentium confirmatā, ob oculos tuos posuerimus, vt eam vel inuitus amplecti debeas. Cæterùm qui semel labyrinthū ingressus est, quo longius à via aberrauerit, eo difficilius sese extricare poterit. Quod tibi Brute nunc euenit. Quamuis nunc mente captus, & oculis apertis veritatem nondum contemplari possis, ex hoc tamen labyrintho in viam rectam & planam te deducemus, & adhuc clariore sermone incerta vrinarum esse iudicia, propter continuā earundem mutationem, demonstrabimus. PHIL. Idq. oportunum quoq. duco, cùm plurima ei sint obseruanda, qui rectè de vrinis iudicabit: & diligenter sunt prius examinandæ vrinarū mutationes, quas ex variis causis suscipiunt. At illud in crastinum reseruabimus, vbi rursus inter nos conuenerimus, quum iam tempestiuum sit, vt singuli domum repetamus.

Signa præcipua quæ spectanda alijs non prætermissis.

Simile.

ARGVMENTVM
LIBRI SECVNDI.

HOC Secundo libro Philiatrus & Eulogus Bruto explicant causas vrinæ iudicium impedientes ac mutantes, simul & doctissimos ac in arte medica exercitatissimos viros subinde fallentes. quos etiam admonent ne & ijs decipiantur, quæ cum vrina similitudinem habeant, quibus concludunt vrinæ iudicium magis incertum esse. Deinde imposturas, fraudes, astutias atque cautelas, & splendida mendacia Empiricorum vroscoporum, ac circumforaneorum, quibus plebeculæ in spectandis lotijs imponunt, aperiunt & palam faciunt. Atque his postremò adiiciunt fiduciam, & temerariam confidentiam atque simplicitatem idiotarum, quam in vrinæ stultiloquio & insulsa diuinatione eiusdem, seu vromantia posuerunt, cui & Brutus plusquam temerario ausu fidebat, vnde & facilè isti omnes ab eiusmodi præstigiatoribus decipiuntur.

CAPITA
LIBRI II.

DE IN-

DE INCERTO, VRINARVM IVDICIO &c.

LIBER SECVNDVS.

PETRO FORESTO Alcmariano Medico Auctore.

CAPVT I.

De varijs causis quæ vrinæ iudicium impediunt.

EVLOGVS, BRVTVS, PHILIATRVS.

EVLOGVS. Postquam huc rursus venimus, serenissima aura hac atque iucundissima nos ad deambulationem incitante, Peripateticorū more denuò disceptationem nostram resumamus, & ea quæ heri diximus, ruminemur, nempe vrinarū iudicia incerta esse, neque satisfacere ad vniuersam considerationem de morbis, vt iam Bruto multis & variis præstantissimorum medicorum autoritatibus, tum ratione atque experientia compertis, demonstrauimus; nunc etiam causas in medium proferamus (vt heri polliciti fuimus) earundem mutationum, quibus & incertiora vrinarum iudicia esse, adhuc euadent. BRV. Inciperem quidem & nunc vacillare, atque de quæstione, quam adeò mordicus defendere cupiebam, dubitare: nisi Theophilus ille medicus eximius, qui græcè libellum De vrinis conscripsit, quem tandem latinitate donatum perlegi: niteretur confirmare, iudicium Theophilus.

vrinæ certum esse; inquiens. Nam vrinarum aperta inspectio, manifesta facta, non apparentes & patientes locos cognoscit: & quomodò dispositi sint, & secundùm vnamquanque temperaturam vnumquodque eorum se habeat, aut secundum naturam dispositi sint: aut præter naturam constituti sint: aut dispositi extra naturam. Eius enim qua sanguinem operatur virtutis quomodolibet secundum opus proprium impeditæ, nuncius non fallax, vrinarum diligens inspectio nata est, esse. Evl. Verùm Brute audiamus Gordonium, medicum illum in suis prognosticis excellentissimum, contra Theophilum sic disputantem. cuius verba si diligenter & valdè internè inspexeris, faciliùs nostræ sententiæ accedes. Brvt. Paucis igitur dicas, quæ Gordonius contra Theophilum adferat. Evl. Dicam; quæritur (inquit) vtrum vrina sit nuntius fallax. videtur quòd sic, quia aliquando in morituris apparet vrina sicut sanorum, & ita vna & eadem vrina (quo argumento & nos antea vsi sumus) significat salutem & mortem. Oppositum dicit Theophilus, scilicet quòd vrina non sit nuncius fallax. Dico quòd vrina ad hoc quòd sit veridica, requirit multas conditiones, quas oportet cum diligentia pertransire. Oportet enim discurrere per res naturales, non naturales, & contra naturam, & omnibus perfectè examinatis nullus cadet error. Ad hoc peruenire, hoc opus, hic labor est. Nam ex prædictis facilè peruertitur vrinæ iudicium; hinc fit nisi conditiones illas, quas medici obseruandas tradunt, rectè quis considerauerit ac diligenter animaduerterit, facilè ex vrinæ iudicio falletur, fietque eo iudicium vrinæ magis incertum; cùm multæ causæ sint, quæ medicum etiam doctissimum sæpe à scopo aberrare

Gordonius

rare faciunt, & multo magis vestros empiricos, qui vrinam in ædibus suis & non apud ægrotos inspiciunt: neque enim omnibus eadem temperatura est, neque ætas, neque cibus, neque regio, neque anni tempus. Hinc est quòd omnes medici qui de vrinis scripsére, vnumquemque de certis quibusdam regulis in iudicio vrinæ obseruandis admonent; easque iubent diligenti examine ad communem vtilitatem excutere, quibus animaduersis, de vrinis iudicant. PHIL. Hac etiam de causa maximè necessarium existimo Euloge, de his primùm mentionem facere, atque omnes causas enucleare, quæ lotij prædictionem immutare possent, vt Brutus cognoscat non leue quid esse, aut parui momenti, rectè ex lotio iudicare: nam causis eius mutationis non obseruatis, doctissimi quique medici, vt rectè dixisti, perperam de vrinis iudicant, & in scopulum malè vrinas inspicientium incurrunt. BRV. Hoc tamen raro meis circumforaneis euenit, qui neglectis causis istis, non adeò scrupulosi vt vestri medici, rectius sæpe de lotiis prænunciant. Verùm cùm has causas cognitu necessarias & adeò vtiles extollatis, licet fortasse nimis portentosas, à vobis audire libet. PHIL. Minimè portentosæ aut monstrosæ sunt, sed cum rerum natura adeò conuenientes: quas si medicus neglexerit, neque debitè obseruauerit, nunquam rectè lotia iudicabit. Exordiemur itaque de matula ipsa, in qua lotium spectamus, quod pauci ex vestris vroscopis circulatoribus obseruant. Inprimis matula ipsa, in qua vrina alicuius inspicietur, debet esse composita ex vitro tenuissimo, albo, mundo ac perlucido, vt colores vrinæ exactè in ea appareant. Quæ autem viridescunt, non satis pellucidæ manere queunt. Candorem enim vitri (teste

Matula pellucida esse debet in qua vrina inspicitur.

Actuario lib. De iudiciis vrinarum cap. 1. De differentiis matularum) ſequitur pelluciditas. Virideſcentes igitur non ſolùm coloribus aliquid auferunt, ſed etiam ſubſtantiam vrinarum imminuunt: cùm etiam in eis neque contenta exactè repræſententur. Hinc Auicenna laudabat vitrum clarum in modum Cryſtalli. Videbis & quaſdam matulas ſtigmata quædam craſſiora vel aſperiora habere, tales & fugere oportet, etiam ſi tenuiſſimæ ac albiſſimæ eſſent & perſpicuæ. Non minus quoque vitri color croceus, quàm viridis aut craſſioris ſubſtantiæ, vrinæ iudicium impediunt. EVL. Hæc minimè tui Vromantes ô Brute animaduertunt, quamuis vrinarum celebres ſpeculatores, cùm vel lotia in quibuſuis vaſculis, imò in ligneis illis ruſticorum calceis reſeruata inſpicere norunt. Sæpe enim vidi illorum matulas adeo ſordidas puluere & fumo obductas, quaſi per annum integrum in infumibulo ſuſpenſæ fuiſſent, & ex iis tamen lotia ſpectabant, aut ex aliis poculis, ſi matulæ ad manum non eſſent. Hæc de coloribus matularum atque earundem ſubſtantia, nunc de figuris, ſi libet, Philiatre ediſſere. PHIL. Figuræ verò matularum differentes quoque habentur, quibus etiam quodammodò iudicium læditur ac peruertitur. Namq. in matulis valdè patentibus, vrina præſertim ſi fuerit quantitatis mediocris, diducta per amplitudinē ſola, perparum altitudinis occupabit: nec erit cognoſcere iuxta Actuarium, quem locum altitudinis contenta obtinuerint, breui non alta manente vrina. Matulæ quoque nimis arctæ atque prolixæ, in parte inferiori latæ, non probantur. Sic etiam apud noſtrates matulæ vitreæ collum habentes admodum prolixum & anguſtum, inferiorem verò partem paulo ampliorem nimiſque rotundam,

Figura matularum differentes.

tundam, & ſtatim in arctum aſſurgentes, non laudantur. neque illæ, quibus in Galliis quidam vtuntur quæ in fundo planæ ſunt, nullam habentes rotunditatem, ſed ſtatim vndiq. aſſurgentes, non aliter quàm cyathi apud nos, quibus in menſa vinum bibimus. Hæ verò propter nimiam exiguitatem & planitiem in fundo habentes, aſpernantur & minus commodè ſunt. Optimæ verò cenſentur (Actuario quoque approbante) quæ fundum habent non planum, ſed verſus deorſum paulatim extumeſcentem, ita vt fundus in conum videatur colligi; hæ quidem vbi oportuerit ad mouendas vrinas, eaſq. multas capeſſendas opportunæ cenſentur. Tales in Italia apud medicos adhuc in vſu ſunt, quarum figuram vnam poſuimus in frontiſpicio horum librorum. Idem volebat Michael Sauonarola Auicennæ autoritate, quod vitrum rotundum deberet eſſe in fundo: ne ex eleuatione fundi ad ſuperiora, (vt in cyathis anguſtis atque phialis) impediatur debita vnio hypoſtaſeos. Hæc de matularum figuris. Brv. Exiſtimabam noſtras matulas vitreas communes, ſpectandis lotiis ſatis aptas & commodas eſſe. Evl. Empiricis vel iſtæ tuis conueniunt, cùm non ad matulas, ſed potiùs ad crumenas reſpiciunt, quantum nummorum hæ contineant, vt ab ipſis cautè euacuari & inaniri poſſent. Verùm vt ſeſe matulæ habeant, flocci faciunt, ac parum penſi habent, cùm æquè bene ex iis lotia inſpiciũt, ſiue craſſæ, ſiue tenues, ſiue pellucidæ, ſiue obſcuræ, ſiue virides aut flauæ vel nigræ, aut abſurda forma fuerint. Verùm nũc videamus, quæ nã vrina inſpici debeat, num ea quæ noctu, aut quæ die reddita ſit, vel quo tempore vel hora. Ex iis enim imperitia celebrium tuorum vrinarum ſpeculatorum, & medicaſtrarum inſania,

Matularum forma idonea, qualis in principio huius libri depicta.

ſania, palam fiet. Brv. Nodum in ſcirpo quæritis. quid adeò minutula oportet obſeruare, cùm ego quouis tempore vrinam ſpectandam medico poſſe exhiberi, putarem: quanquam mos inoleuit apud medicos plæroſque, quòd manè lotia inſpiciunt, quæ ad eorum ædes feruntur. Phil. Talem vrinæ inſpectionem & vromantiam ne obolum facio, atque eos dementes iudicamus, qui lotia tantùm ad medicorum ædes iudicanda ferunt, & medicum ad ægrum probè curandum non vocant, vt ſuo tempore oſtendemus. Verùm nunc loquimur de iis vrinis, quæ in ædibus ægrotantium inſpiciuntur. Atque hæc vrina iuxta communem medicorum ſententiam, ſpectanda eſt, quæ noctu reddita fuit, maximè verò poſt primùm ſomnum: tunc enim in plæriſque peracta eſt primum digeſtio, ſeu concoctio, quæ fit in ſtomacho & hepate: ſolet autem ea in multis vt plurimum ferè poſt ſex, ſeptémve à cena horas completa eſſe: attamen in quibuſdam citiùs, in aliis verò tardiùs, ratione ætatis aut virtutis, vt pueris quidem aut robuſtioribus citius: ſenioribus verò & debilioribus tardiùs. Etenim tunc vrina naturaliter expulſa ſuum vigorem in omnibus obtinet: nam ſi longiorem moram contraxerit, à calido exiccatur & calefit; hinc etiam natiuus color inmutatur. Adde præterea quòd noctu melior, quàm de die perficiatur concoctio, nec ita homo alteratur exercitio, aliiſque curis, quemadmodum interdiu. Vnde colligere eſt, facilius ex ea vrina, quæ manè reddita eſt, nos melius morbos aut ſanitatem cognoſcemus, quàm ex ea, quæ poſtea emicta eſt, aut multo antea. Hinc dicebat Auicenna: Oportet enim vrina quæ conſideretur, ſit prima vrina, quæ in manè colligitur: Et non permaneat

Qualis vrina ſpectanda.

longò

longo tempore, & non ſit per noctem integram reſeruata. Licebit tamen ſingulatim omnes noctu emiſſas recolligere in diuerſis matulis vitreis, eaſque collectas omnes ordine inſpicere, ob varietatem inter ſe. Hoc Itali medici plærumque obſeruant in communi praxi apud ægros, neque ſolùm has, verùm etiam & alias quoque omnes, quamuis non matutinas in ædibus ægrorum ſolùm, ſed etiam interdiu quoque emiſſas inſpiciunt: eò quòd & morbi & febres modò noctu, modò die magis infeſtent: quos & nos rectè imitamur, vt varietates omneſque mutationes probè cognoſcamus. Potiores tamen in ſanitate, etiam in ægritudine ſemper elige, iuxta Auicennam manè reſeruatas: nam alias in id tantùm ſeruabis inſpiciendas, vt videas quid à matutinis, vrinæ diurnæ differant. Actuarius verò de tempore proprio ſpectandarum vrinarum, ita nos admonet. Vrinæ in matulis factæ, ſi etiam ſubcalidæ tactu fuerint, vt ſolùm exhibent colores, exactè ſpectari, ita in eis minus exactè ſpectantur contenta, ſubſtantiæ atque etiam bullæ. Namque bullarum aut omnes, aut aliquæ cum ſpirante vrinæ calore abeunt, aut conſiſtunt cum refrigerata vrina. Contenta verò, ſtatim facta vrina, non facilè apparent. Vbi verò illa refrigerata fuerit, ea hora conſpectantur, ſed tempore quodammodo menſurato. Namque principio ſubapparent nubeculæ, quæ aut manēt, aut pedetentim ad medium matulæ concedunt, veluti poſtremò ad fundum deſcendunt. Subſtantiarum verò, quæ mediocritatem ſeruant, cum coloribus conſpectantur: quæ verò ad craſſitudinem vergant, hæ poſtquam ſtatuta ſunt contenta, demonſtrantur, idque etiam tardiùs. Et harum quæ ſtatuuntur, non priuſquam refrigerata ſit vrina,

Lib. 1. de iudicijs vrinarum cap. 3. de tempore proprio ſpectandarum vrinarum.

vrina, inſpici decet. Quin etiam non oportet has vrinas commoueri vehementer priuſquam omnia videris, ne multa in eis tranſponantur; bullæ namque & rumpuntur & tranſportantur. Contenta quoque concuſſa vi, diffugiunt propria loca, quemadmodum omnium craſſorum commotione facta confunditur, quæ facta erat veluti ſtabilitas. EVL. Vides Brute Vromantes tuos malè matulam in gyrum hinc inde circumrotare (vt dictum eſt prius) dum lotia inſpiciunt. BRVT. Meminiſti ne quòd & tuos medicos hoc idem facere dixerim? EVL. Quicumque id facit, totum lotium conturbat, vel imperitę hoc agit, vel aſtutia & quadam inuidia, ſi collegam in curatione habeat, & prius ingreſſus, ſic vrinam mouendo, contenta, hypoſtaſim, tum omnia perturbat, vt ex iis ſecundus medicus poſtea veniens nihil rectè iudicare poſſit: Cùm vterque ſimul ad ægrum intrare deberet, & vnus alium expectare, & ita de lotio, excrementis, tum aliis iudicium facere: deinde mutuo conſilio ægrum vera methodo curare. Cæterùm vroſcopi tui in hoc peccant, quòd matulas ſtatim commoueant, verùm etiam vrinas ſtatim in matulas tranſfundentes ilicò inſpiciunt, quanquam ex illa transfuſione, contenta perturbata minus ſpectari poſſunt. *Gordonius.* Ideo rectè Gordonius cap. 5. tractatu De vrinis, iubebat vrinam ſtatim in matulam vitream emictam in ædibus ægrorum, ſtatim vt conſpiceremus, mox verò per exiguum temporis ſpecularemur, numquid ipſa reſidentiam feciſſet: deinde iterum paulo pòſt, propter diuiſionem regionum & contentorum. Hæc inquam omnia infra horam naturalem fieri vult: nam poſt horam integram etiam ſecundum Auicennam vix certum aliquid ex vrina iudicabis. PHIL. Rectè

quidem

quidem & ideò vrinas quæ ad medicorum ædes deferuntur, vel ex vrbe aut pago aliquo, nequaquam inſpiciendas eſſe probatur (quamuis hic mos qui tyrannus eſt inoleuerit) cùm notæ earum ſint incertiſſimæ, tam ob transfuſionem & corruptelam, quam habent, quàm ob hoc, quòd hora, qua redditæ ſunt, ſæpe iam dudum pertranſierit. Hæc vulgaris inſpectio ne gry quidem facienda, quam neque veteres illi medici, neque Hippocrates neque Galenus cognouerunt, nec tali vrinæ ſtultiloquio & vromantia tempus inutiliter conſumpſerunt. Quem morem conſuetum vt tyrannum ſuo tempore depugnabimus. BRVT. Tu tamen eas quoque hactenus vidiſti, quæ ad ædes tuas feruntur. PHIL. Fateor quidem, ſed quàm inuitè hoc fecerim Deus nouit, ſed non ſine præmonitione dixerim præſtantius eſſe ſemel ægrum vidiſſe, quàm decies lotiũ ita temerariè inſpexiſſe. Ide vt redeamus ad Auicennam, vera illa ſunt ab Eulogo citata. Sic enim ait Auicenna lib. 1. fen. 2. cap. 1. De vrinis. Similiter cùm ipſa multis permanſerit horis, non eſt inſpicienda: quoniam ipſius ſignificatio debilitatur, & color mutatur, & fit ſpiſſior: quamuis ego dicam nec poſt horam vnam: Alij verò, inter quos fuit Iſaacus, iubent etiam eam videri prima hora, deinde verò ſecunda ac tertia, vt eius mutatio intelligatur. Verùm hoc quidem (teſte Michaele Sauonarola) potius dictum eſt licentia medicorum, quàm quòd reuera ita ſe res habeat. Nam ea quæ poſt horam aut paulo vlteriùs inſpicitur, longa experientia ac quadam coniectura veri ſimili ſuſpecta habetur, cùm mox recipiat interiùs atque exteriùs alterationem: etenim calore mutato hypoſtaſis diſſoluitur atque vrina fit craſſior. EVL. Ex iſtis facilè conſtat Philiatre quòd vrinæ medico

Auicenna.

Iſaacus.

Michael Sauonarola.

medico ἔξωθεν, in ſuas ædes allatæ magis incertæ ſint, vt paulo antè dixiſti, quàm quæ in ædibus ægrotantium inſpiciuntur, cùm magna ex parte in ollis, ſeu vaſculis terreis vel ſtanneis reſeruatæ, vt à ruſticis fieri aſſolet, & à ciuibus plus æquo tenacioribus, ad medicum deferantur, & deinde in matulas vitreas transfundantur. Vix enim apud nos, quum adeo rudes homines ſint, in matulis reſeruatas inſpiciendas medico tradant. imò vix in ædibus ægrotantium matulæ vitreæ (vt decet) reperiuntur: adeò ſordidi & attentè auari ſunt quidam & ſuæ ſanitatis negligentes. Sed quod magis miraberis, ſæpiùs eadem vaſcula in quibus vrinæ deferuntur, impuriſſima ſunt: quæ modò acetum, modò oleum, modò aquam vitæ aut vinum Romanum, vel cereuiſiam gedanam redolent: nam hæc plerumque, proh dolor, ſine diſcrimine ruſtici ac plebeij ægrotis obtrudunt, à quibus nondum repurgata vaſcula cùm ſint, non eſt mirum, lotium alium colorem contrahere, & has inquam ſordidas vrinas medicorum naribus obtrudunt. Phil. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc magis. ego enim cùm vrinas transfunderem in matulas vitreas, modò tinctas ab atramento, à luto, aliiſque ſordibus conſpexi, vt demum coacti fuerint domum redire, & puriores iterum colligere, quanquam & harum omnium iudicia nullius ſint momenti ob transfuſionem, etiam ſi nullis liquoribus alienis ſint permixtæ. Dum enim harum fit transfuſio ex vaſculis iam dictis in matulas vitreas, contenta, bullæ, hypoſtaſes transferuntur & perturbantur, neque ſpectari poſſunt. Iam quoque ſi craſſæ fuerint vrinæ, & igne vel aqua calida aut aliter diſſolueris, non ſunt iudicandæ, niſi denuò ſubſiſtant & ſubſidant, præter id quòd igne immutatæ, earum iudicium

Vrinæ ad medicorum ædes allatæ ex trãſfuſione incertioris iudicij ſunt.

iudicium quoque ſuſpectum reddatur. Neque hic error à multis hoc tempore animaduertitur: quantò enim magis vrinam transfundas, tanto plus eandem turbare oportet: transfuſæ quoque vrinæ licet non craſſæ ſed tenuiores, niſi ad quietem venerint, rectè iudicari ſtatim non poſſunt, antequam rurſus hypoſtaſis colligatur, licet vim quoque ſuam amittat ex transfuſione. Non ſolùm hæ vrinæ incertæ & ſuſpectæ ſunt, quæ ita aliunde ad medicorum ædes feruntur, imò in ædibus ægrorum in matulas vitreas transfuſæ ſi ſtatim inſpiciantur, hypoſtaſis nondum collecta ſpectari poteſt: Nam quomodò vrinæ illæ ſpectari debeant & quo tempore, iam diximus. Brv. Attamen veſtri medici inſigniores quoq. quæ è longinquo deferuntur lotia inſpiciunt, quantumuis multis diebus ea reddita fuerint. Ego enim audiui (cùm iuuenis eſſem) medicum magni nominis, vrinam ex Dacia allatam inſpexiſſe, atque ex eius inſpectione dalerum accepiſſe, quæ non ſex aut quinque horis, ſed diebus pluribus emicta non fuerat, tamen ex hac putulentiſſima vrina, optimum iudicium protulit. Phil. Dalerus id effecit, qui ne ex manibus medici extorqueretur, vrinam inſpexit, quamuis non dubitem eum ignoraſſe ex tali lotio firmum iudicium ferri potuiſſe. Neq. hoc tuos vromantes Brute excuſat, imò potiùs incuſat, qui non ſimilia tantùm, imò multo magis abſurda perpetrant. Evl. Verùm iſtis impoſtoribus omiſſis, cùm de tempore quo lotium ſpectari debeat, ſatis dictum ſit, nunc paucula iuxta optimos medicos, Philiatre, de loco eius congruo, in quo ſpectare debent, adiicias. Brv. Nugas refers: mihi perinde eſt in quo loco ſpectentur, modò rectè quis de iis iudicet. Phil. Imò locus ipſe iudicium vrinæ

vrinæ interturbare poteſt, cùm loci vmbratiles (teſte Actuario) non parum de coloribus vrinarum tollant, eas ipſas transferemus ad lucidas. Quod ſi valdè lucidi,& ſolares, luceſcentia multa,reddunt colores remiſſiores ad videndum : oportet id quoque cauere. Atque ob hoc vtrorumque locorum excellentias auferentes colorum varietatem, ita vt non exactè de vrinis conſiderari poſſit,fugere ſtudendum eſt.Quærenduſque locus medius eſt inter hoſce , qui colores nullo pacto lædere poſſit, quemque oportet eouſque ſufficere, quò contenta manifeſtè videantur. Quod ſicubi loca apud ægrotos ſint valdè obſcura non euidentia , tunc transferre vrinas oportet prope ipſum ſolem,vt in loco ſublucido latentia pateant. Cauendum tamen eſt, ne ſub radiis eius teneatur matula; nam ex his facilè perturbatur : calidi enim eſt ſegregare heterogeneum, vt patet primo De generatione. Hinc dicebat Gordonius, Cauendum eſt ne radius candelæ directè in vrinale incidat. idem quoque de radiis ſolaribus intelligendum. At nunc quoque dicendum, à quibus vrina cuſtodiri debeat; à multa motione, de qua iam ſatis dictum eſt, ita & à frigore cuſtodienda:nam ob aëris frigiditatẽ frequenter contingit corruptio atque citiùs craſſeſcit,ſed præcipuè à gelu, ne calor eiuſdem naturalis deſtruatur, quanquam ruſtici noſtri etiam in hieme congelatas vrinas medico ſpectandas obtrudunt. BRV. Medicus ſi velit igne eas diſſoluere poſſit. PHIL. Neque hoc ſatis eſt, cùm nunquam rurſum ad veram cõſiſtentiam,quam prius habuere, perueniant. Adde etiam (vt Auicenna ac cæteri medici nos docuere) quòd non minùs à calore vrinam præſeruare oporteat, æquè enim ab eo quàm frigore afficitur, ideò minus igni admouenda. Nam

De loco congruo ad ſpectandũ vrinas lib. 1. de iudiciis vrinarum cap. 2.

A quibus vrina ſit cuſtodienda.

Nam caliditas impedit hypoſtaſim; facit enim in ea perturbationem,ac quaſi ſemiebullitionem. Hinc quidam ſubinde errant, vrinam craſſam & corruptam ad ignem vel aquam calidã reducentes, eamq́. ſtatim inſpicientes,prius quàm rurſus incipiat reſidere. Etenim videbis ſæpius dum tales vrinas calefacias, potius ebullire quàm diſſolui. Si autem eas ipſas ſine calefactione reſideri ſinas in matula,craſſitiem quandam in fundo, ſæpe etiam cineream, non tamen hypoſtaſim veram in ea cernes, in ſuperiori autem parte in matula omnia eſſe ſubtilia videbuntur. Quamobrem melius eſt tales videre antequam congeleſcant aut craſſeſcant, quamuis contingat craſſas quandoq. reddi, mox reſidere: aut tenues, mox verò craſſèſcere. Quæ verò craſſæ minguntur atque mox reſident, melius eſt eas per ſe relinquere vt ſubſideant: nam ad ignem tales raro diſſoluuntur aut admodum difficulter, ita vt potius ebullire videantur,quàm diſſolui. Aliæ verò quæ tenues ſunt cùm mingantur,mox verò propter frigiditatẽ aëris craſſeſcunt,tales apud ignem diſſoluere oportet. Harum tamen iudicia ſemper ſunt ſuſpecta, cùm iam ab aëre, frigore vel gelu corruptæ ſint, licet ad ignem reducantur, non tamen naturalem colorem, hypoſtaſim & ſubſtantiam denuo recipiunt: ideo adhuc præſtaret tales inſpicere ante quàm corrumpantur. Non ſolùm à gelu eas ſeruare docet Auicenna,verùm etiam à vento, ne perturbentur, & hypoſtaſeos ſeparatio compleatur: non autem deſcendit ilico vrina,vt ex eiuſdem verbis conſtat,ſed paulo pòſt, atque tunc prius completur eius ſignificatio. BR. Quis hæc omnia tam ſcrupuloſè obſeruabit, & propterea meos Empiricos feliciores exiſtimo, qui ſtatim quæuis ex oblata vrina iudicant. EVL. Bru-

tus eandem ſemper occinit cancionem: quem tamen Philiatre ſi arctiùs preſſeris, metuo vt velut expreſſus atque eliſus ſubterfugiat, vel tandē doctior euadens, vti ſpero nobiſcum ſentiet. PHIL. Niſi hoc fecerit ſciens ac videns, ſponte in tenebras ſe ipſum præcipitabit, vnde poſtea lucem aſpiciet nunquam. Verùm ne turpiter adhuc à ſuis circulatoribus imponatur, rem incœptam perſequamur. Non ſatis eſt hæc iam

Vrina integra inſpicienda.

dicta aduertiſſe, ſed vrina quoque quæ inſpici debeat, integra ſit oportet. Aberrant igitur illi quibus vrina magna copia mingitur, nec tamen totam inſpiciendam medico tradunt, ſed partem tantùm, quod ſæpe vſu venit, qui diabete laborant. Nec illi quoque errore vacant, qui multas vrinas vno tempore emictas, pro vna, medico inſpiciendas, exhibent, vt ruſtici noſtri aliquando facere conſueuerunt, in iis potiſſimùm, qui ſæpe parua quantitate lotium diuerſis vicibus reddunt: putant enim copia vrinas rectiùs iudi-

Matula debet eſſe pura in qua lotium ſpectatur.

cari. Id quoque vnicè obſeruandum vt matula ſit pura & à ſordibus repurgata, in qua lotium reſeruata vel transfuſa, iudicabitur. Sunt & aliæ cauſæ tam externæ quàm internæ, quæ lotium magis incertum reddunt, ſi quis eas leui pede præterierit, quas etiam ô Brute ſcire oportet, vt omni fidelitate vrinæ inſpiciantur, & non fraude vt tui circumforanei faciunt. BRVT. Finis exitum rei declarabit, quid de hac re futurum ſit: video enim vos denuo quid noui admoliri, quo me circumueniatis. EVL. Tua tamen ſtultitiæ, vel ſi mauis imperitiæ fundamenta, & incredulitatis atque peruicaciæ mox ruent, veritatis ipſius admonitione. BRVT. Experiamur. adhuc integris ſum viribus, neq. laſſus: quid tuus Philiatrus rurſum proferet? PHIL. Rideas vt velis, cùm mox te proſternemus.

Quod

Quod enim vrina toties atque leuissima de causa alteretur vel mutetur, vel hoc solum arguit eius iudicij inconstantiam, quæ singulis horis atque momentis mutari posset. Imò eius iudicium variatur vel maximè iuxta cibi qualitatem & quantitatem eiusdem. Si enim quis multũ ingurgitat, vel cibo se ad summum impleat: illi calor opprimitur, generanturque humores frigidi, huic & albæ vrinæ, & discoloratæ sunt. Si pauca edulia sumantur, calor magis accenditur: vnde etiam non exigua pars eius, quod nutrire deberet, in bilem mutatur, atque vrinam tingit. Ita ieiunantium vrinæ flammeæ croceæ, tenuesque apparent, & minorem hypostasim continent. Qui autem fame premuntur iuxta Actuarium, horũ vrina est tenuis, alba, & hypostasi priuata, & cum quodam splendore occurrit. Non minus quoque qualitas cibi vrinam alterat: calida enim inflammat: frigida verò colorem remittit, quod maximè in his cernere licet, qui potu plurimo aquæ vtuntur: cuius iudicium etiam mutatur ex assumptione rei tingentis: sic Rhabar. & crocus vrinam flauedine tingit: cassia autem nigredine: olera verò viriditate: salsamentum verò atro colore. ideo admonebat Auicenna ne quis eius lotium inspiceret qui aquam biberet & cibum non comederet, aut in cibo aut potu rem tingentem accepisset. nec eius inspicienda est, qui pharmacũ assumpsit, quod bilem, melancholiam, aut pituitam trahat: hæc similiter vrinam tingunt, maximè ea medicamenta quæ per vias vrinales euacuant, color enim eorum facilè vrinis immiscetur. Calida igitur omnia, vt allium, cepe, piper, gingiber, aqua vitæ vrinas tingunt, vti & vinum vrinam mutat secundum suum colorem: frigida verò vt lactuca, portulaca, pisces, colores vrinarum remittunt.

Ex cibi qualitate & quantitate, vrinæ iudicium variatur.

Ieiunantium vrina.

Famelicorum vrina.

Cautio.

tunt. Cereuiſia Gedana colorem paſſeum in vrinis procreat: diceres tales, qui hanc bibunt, quamuis ſanos, ictero affectos. Cauſa igitur diligenter inquirenda, quæ lotium mutet, alioqui facilè quis ex vrinæ iudicio falletur. Noui quoſdam qui vrinam ex propria natura etiam ſani adeò tinctam & rubram ſemper habebant, vt eos febricitare dixiſſes. Quare naturalem vniuſcuiuſq. priùs cognoſcere oportet, vt eò certius, cùm ægrotare cœperit æger, fiat iudicium, & quantùm à naturali diſtet, tunc minus erit difficile, ex hoc lapſus diiudicare. BRV. Quis quæſo hæc minutula obſeruabit? PHIL. Vt tamen obſeruentur, neceſſe eſt omninò. Hanc etiam ob cauſam minimè inutile cenſeo, ſi quis ſeſe circa temperaturas exerceat: nam ſecundùm has, vrina ſimiliter ſæpiùs immutatur. Ad hæc, inquit Actuarius, operæ precium eſt docere, quæ accidant ob naturales intemperaturas atque ob paſſiones. Namque cùm ſint duæ paſſiuæ qualitates, item aliæ duæ actiuæ: humiditas & ſiccitas cùm ſint paſſiuæ, ſi exceſſerint ſolæ, minimo quodam, caliditas & frigiditas magnopere alterare poſſunt. At verò vt humiditas excedens obtundit vrinæ naturalem calorem, ita quantitatem auget. Et ſi huius ſuperficies exaſperetur, hypoſtaſis verò augeſcit, atque cruda manet. Siccitas verò minuit vrinæ humorem, atque contenta. Et ſi pelluciditatem, ac fulgorem ei infundat, atque colores mediocres gignit. Hypoſtaſis quoque & ſi ſit in vrina ſecundùm alia mediocri, tamen apparet ſubſtantia craſſiore. Caliditas verò paulò excedens modum, vrinam ſubauream, atque ſubcroceam reddit: & vrinæ ſubſtantia cõſtat, vt mediocris, quanquam fulgor modicus in ea ſplendeſcat. Hypoſtaſis etiam mediocris eſt, habita comparatione

Quomodò tẽperaturæ inmutent lotiũ lib. 1. cap. 6. De iudicijs vrinarum quæ fiunt in ſimplicibus intemperaturis.

Qualitates quatuor paſſiuarum qualitatum effectus.

Actiuarum qualitatum effectus.

paratione ad quantitatem vrinæ, verumtamē recedit ab albedine consueta. Frigiditas quinetiam facit vrinas vergere ad album colorem, atque secedere à mediocri substantia, sed aucta frigiditate, aut vrina subtilis, aut crassa redditur. Si vel subtilis fuerit, vel non pura, hypostasis erit aut obscura & pauca: aut multa, sed varia & incocta. Hæ sunt iuxta Actuarium ideæ secundùm simplices intemperaturas. Tu verò ratione ductus ab hisce facilè intellexeris & coniugationes intemperaturarum, & vrinas sic apparentes. Habent itaque biliosi etiam sanguinei vrinas magis intensas: pituitosi verò ac melancholici magis remissas: nisi enim priùs temperaturā naturalem noueris, difficile erit lapsus diiudicare. Si enim in frigidioribus vrina tincta apparet, poterit ea febrem significare, vt pote quia multum à naturali distet, cùm tamen in calidioribus nullus lapsus significetur. Eodem modo in calidis quidem temperaturis si quis febricitet, sitq; eius vrina remissa, longus morbus significabitur, eritque signum non adeò bonum, eò quòd multum à naturali discesserit. Oportet igitur vnamquamque vrinam ad vniuscuiusque temperaturam reducere, & mox declinationes atque casus omnes ab hac iudicare. BRVT. Percipio quidem hæc ipsa difficillima esse, atque ea nisi magna industria percipi posse. PHIL. Nunc quidem rectè Brute sentis, & propterea vrinarum iudicium admodum difficile apud imperitos magis incertum habetur, eò quòd hæc quæ diximus, vt docti atque in artis operibus exercitati, obseruare non sciant. Neque enim hæc sola vrinæ iudicium impediunt, sed & exercitium ipsum vrinam immutat: qui enim forti vtuntur exercitio, his spiritus inflammatur & humores: vnde vrina illis quoque tingitur.

Vrina biliosi, sanguinei, pituitosi, melancholici.

Exercitium vrinam immutat.

Vigiliæ & animi affectus lotium immutant.

tingitur. Eodem modo vigiliæ atque animi affectus vrinas omnes immutant. Vnde dicebat Auicenna: Neque ſit vrina illius, quæ inſpicitur, qui ſe exercuerit motibus corporis, aut operationibus, aut diſpoſitionibus quæ ſunt extra curſum naturæ, quæ vrinæ colorem inuertunt: ſicut ieiunium, vigiliæ, labor, ira, aut timor. Omnia enim hæc vrinam tingunt ſecundùm citrinitatem aut rubedinem. Sic etiam vomitus atque euacuatio (eodem teſte) colorem & ſubſtantiam vrinæ ſubuertunt, quemadmodum inanitio & repletio. & quemadmodum gaudium moderatum, vrinam mediocrem procreat: ita triſtitia, diſtemperatam. Omnis labor excedens & coitus vrinam tingunt: attamen coitus (eodem Auicenna autore) vrinam etiam impinguat. Qui verò pluſquam par eſt, ſeſe exerceant, iis vrina (vt refert Actuarius) ſubcrocea, atque etiam ad croceum colorem accedens apparet. Hypoſtaſis quoque his parua, atque tenuis ſubſidet, cuius quoque colorem contingit alterari. Cùm etiam in vrina eiuſmodi hominum innatare apparet liquamentum quoddam, præſertim cùm homo vehementer fatigauerit, & ſi aliquandò aliqua alia cauſa conſentiat. Sed tamen vbi id viſum fuerit, ſuſpicandum eſt, cauſam aliquam ægritudinis adeſſe. Verùm cùm noſtrum inſtitutum non ſit omnium vrinarum cauſas & iudicia huc adferre, non opus eſt de hiſce vrinis hìc docere. Eorum verò qui in ocio & quiete vitam ſaginant, vrinæ ad albedinem vergere ſpectantur, à quibus hypoſtaſis & maior & craſſior ſubſidet. EVL. Hinc etiam Philiatre facilè recolligere eſt iuxta officium & artem, quam quiſque exercet, vrinam immutari. Nam piſcatores, ſcriptores, ſutores & alij omnes qui ſedentariam vitam ducunt, habent

Vomitus, euacuatio, manitio, repletio, vrinæ iudicium ſubuertunt, & omnes res non naturales.

Labore & exercitio ſeſe fatigantium vrina.

In ocio degentium vrinæ.

habent vrinam remiſſam. Fabri verò, vinearum & agrorum cultores, athletæ, atque omnes gymnaſtæ, intenſam. PHIL. Eodem modo ex parte ſexus non minus variantur vrinæ: maſculorum enim ſunt intenſæ: mulierum verò remiſſæ, & habent mulieres hypoſtaſim magis congregatam quàm viri. Docet autem Auicenna cap.10. in ſermone de vrinis, quibus modis vrinæ mulierũ à viris diſtinguuntur, licet ob vrinæ facilem mutationem difficillimum ſit eas ſine errore diſtinguere: quamuis veſtri ſycophantæ Empirici hoc ſe præſtare poſſe apud plebeculam iactent. BRV. Imò experientia id vidi, cùm de lotio vxoris meæ id rectè pronuntiarint. PHIL. Qua aſtutia id faciunt, poſteà explicabimus: at nunc dicamus vrinas quoque iuxta ætates variari. Ita iuuenis temperati eſt ſubaurea & ſubcrocea: Senum ſubtilis & alba, atque paucam hypoſtaſim habens, quæ ad cruditatem inclinat. Puerorum verò vrinæ (teſte Actuario) parum recedunt à ſubaureis & croceis, hypoſtaſim cumulatam congregatamque continent: ita & ſubſtantia parum excellunt iuuenum vrinas. Et quò pueri fiunt natu maiores, eò colores vrinarum eorum erunt intenſiores: Hypoſtaſis verò quantitates videbuntur minores. Cùm verò pueri ad vigorem iuuentæ vadunt, tum colores vrinarum ceſſant procedere pluſquam ad ſubaureum. Hypoſtaſis verò in mediocri quantitate apparet. At verò quantum ætas à floreſcente declinat, tantum etiam vrinæ ab eiuſmodi colore recedunt, verſus album tendentes, atque hypoſtaſis eò maior & obſcurior apparet. Adoleſcentibus enim atque iuuenibus, quibus caloris acumen eſt, vrinæ coloratæ ſunt. Puerorum verò adhuc lactantium valdè inconſtantes ſunt atque incertæ, calor

Sexus verè ex vrina nō poteſt indicari.

Ætatum vrinæ indicium variant.

Puerorum lactantium inconſtantes vrinæ.

enim his ſubmerſus multis humiditatibus eſt. Horum autem omnium naturales perſpectas primò habere oportet, vt ſcias quantũ vnaquæq. à naturali declinauerit. Nam in puero febricitante ſi appareat aquoſa, malum eſt, maximè ſi digeſtiua virtus fortis ſit. In ſene autem admodùm colorata, peſſimum eſt; fortis eſt enim ignis ille, qui aqua non extinguitur. EVL. Non quidem ob has cauſas tantum Brute vrinæ immutantur, quas hactenus Philiatrus recenſuit, verùm etiam tempora anni iudicium vrinæ ſubuertunt, cùm & ſecundum tempora diuerſæ appareant. Æſtas verò coloratas, hyems autem remiſſas nobis producit: aliis temporibus habent ſe mediocriter. Vrina itaque ſi parum in hyeme intendatur, febrem quidem, non tamen in æſtate ſignificat. Actuarius verò lib. 1. De iudiciis vrinarum cap. 8. ita vrinas per anni horas diſtinguit. Vere, quantum tempus proceſſerit verſus calidum, tantum colores vrinarum à ſubſpiceo, ac ſpiceo ſecedentes, procedunt verſus colorem ſubaureum & croceum. Quinetiam abeunte inæqualitate ſubſtantiarum, accedit ad id, quod eſt ſecundum naturam, ipſa & æqualitas commenſuratio. Hypoſtaſis quoque temporis huius de craſſiore incipit mutari in tenuem, atque procedit verſus tenuitatis mediocritatem. Ad hæc quantitas humoris maior nunc apparet ex proportione eius quod bibitur. Veruntamen cùm æſtas incipit, atque frigus exactum eſt, tum vrinæ apparent ſubaureæ, atque ſubcroceæ: ſubſtantia verò, mediocris. Temporis verò huius hypoſtaſis tenuior mediocri apparere incipit, ſed alba & lenis & æquabilis. Procedente æſtate, ac ad ſummum accedente, quantitas humoris minor ex proportione ſpectatur. At hypoſtaſis à naturali albedine

Secundũ tempora anni vrinæ diuerſæ apparent.

Verna vrina qualis.

Æſtiua vrina.

dine ſecedens, verſus ſubſpiceum colorem concedit, eſtque multo minor ac tenuior. Sed tenuitas in vrina ſplendet cum fulgore quodam, & ipſa quoque inclinat erga croceum atque aureum. At verò vbi Autumnus acceſſit, tum colores reuertuntur ad mediocritatem, ſed fulgeſcentia & tenuitas adhuc remanent. Hypoſtaſis obſcura eſt adhuc & parua, ſed alba, lenis & æquabilis. Procedente verò Autumno ad mediocritatem, ſecundùm omnia redit vrina. Cùm verò ſol fuerit circa ſolſtitium hyemale, tunc quantitas vrinæ ex proportione redditur. Cuius color vergit verſus album, & hypoſtaſis maior extat: Secundùm alia verò mediocris. Procedente verò hyeme, ſubſtantia vrinæ varia ſpectatur, color etiam albus: quantitas verò humoris maior ex proportione rei ebibitæ. At verò contenta huius & maiora ſunt & incocta. Vbi verò æquinoctium vernale adeſt, tum hæc diſſeparantur, atque diriguntur, vt redeant ad mediocritatem. Hoc ita pacto diſcere eſt, vt vrinæ appareant per anni horas & tempora. Non minus vrina mutatur ratione regionum: qui enim habitant in regionibus calidis, vrinas tinctas habent: in frigidis autem remiſſas. His quidem cognitis facile erit iudicare lapſus à naturali. Vnde iubet idem Actuarius loco citato, eas comparare ad anni horas, cùm ſcilicet proportione illis reſpondeant. Ita quoque facit de cibis ac dietis calidioribus vel frigidioribus, vel ſiccioribus, humidioribuſque, iuxta temporum qualitatem: quæ tales producant vrinas, quales gignunt memoratæ intemperaturæ. Sic & concoctiles, bonæque ſubſtantiæ, cibi tales vrinas pariunt, quales generantur in temperatura temperata: vt incoctilia & malæ ſubſtantiæ alimenta gignunt vrinas colore variatas, &

Vrina Autumnalis.

Vrina hyemalis.

Vrina regionū, temporū anni vrinis proportione reſpondent.

Vrina ciborum aſſumptorum.

tenues, & quarum contenta ſunt prorſus extranea. Sed minora & diuerſæ ſubſtantiæ contenta apparent in vrinis incoctilium ciborum, maiora verò ac in totum ſibi diſſimilia in vrinis alimentorum malorum. Et hoc pacto poteris ex hiſce iudicare de vrinis: quæ apparent per ætates & ſexus & intemperaturas & regiones & horas anni atque dietas. PHIL. Rectè quidem Euloge: qui enim hæc non obſeruant, facilius à ſcopo in diiudicandis vrinis aberrant, cùm non ſolùm hæc, ſed & habitus corporis vrinas immutare ſoleãt: qui enim craſſi, obeſi ac pingues ſunt, habent vrinas admodum remiſſas, & ferè tales, quales illi qui in ocio viuunt. Macilenti verò atque extenuati, intenſam. Hæc maximè ſequuntur temperaturam aut complexionem corporis & humorum: modò aliò non diuertantur, vt de bile dictum eſt. EVL. His conditionibus iam dictis obſeruandis, concluditur vrinæ iudicium inconſtans eſſe, & ſæpius incertum: atque hæ conditiones, vt rectè obſeruentur requirunt medicum diuini ingenij ac optimi iudicij. BRVT. Imò videtur mihi quaſi impoſſibile, vt vnus omnia illa animaduertat. EVL. Si ita eſt, ſequitur, apud tuos Empiricos vrinarum ſpeculatores hoc iudicium multo incertius eſſe, quàm apud optimos quoſque medicos, qui omni modo ſtudent has mutationes prius diſcernere, antequam de vrinis iudicent, quanquam adhuc facilè illaqueantur etiam ob alias cauſas, quas etiam nunc dicturi ſumus: quarum obſeruationem cùm veſtri vromantes negligant, impoſſibile eſt, vt vrinas arte iudicent, ſed diuinatione tantùm contenti, imò impoſturis & cautelis, quibus plebem (poſthabitis regulis iam dictis etiam à Rhaſi, Auicenna aliiſque pręſtantiſſimis medicis deſcriptis) perſua-

Habitus corporis.

persuadent omnia se posse ex vrinis iudicare, quibus & idiotæ tuique similes fidem habent.

CAPVT II.

Quomodo medici etiam in artis operibus exercitati, in inspiciendis lotijs decipi poßint.

BRVT. Non irascor tibi ô Euloge, quòd me inter idiotas numeraueris, cùm sciam eorum iudicium tamquam hominum simplicium, minus esse corruptum, quàm eorum qui docti videri volunt. EVL. Videris rursum reuiuiscere, qui ferè mortuus apparebas, tamquam resumptis viribus, alia argumenta noua inueneris, quibus denuo nos oppugnabis, quanquã videbaris paulo antè ad nostram planè sententiam accessisse. BRVT. Accesseram quidem, sed nunc rem ipsam magis ruminans, & verba præponderans, atque ea quæ dixistis, in memoriam magis reuocans, plurimum adhuc hæsito num vrinæ iudicium adeo sit incertum, vt vos concluditis? Si enim ita esset, circumforanei illi, quos idiotas vocas, veritatem aliquando ex ea non pronuntiarent? EVL. Si hæc veritas est: oportet & ea vera esse, quibus & illi naturam extirpare conentur, & hanc ipsam ad nihilum redigere. Numquid & is naturam vel eius opera extirpat, qui eandem ociosam esse prædicat? tamquam hæc ipsa labore lassata & somno obruta, sui ipsius obliuisceretur, & munere proprio destituatur, & ad alia se contulisset minus vtilia? Sed tu Brute dic quæso, quis exactiùs opera naturæ perscrutatur, quàm medicus ille, qui omnium consensu in arte sua absolutissimus habetur, quod & nos tibi euidentissimis rationibus demonstrauimus, quomodò natura

vrinam

vrinam generet, & quæ particulæ in eius generatione laborent, vnde eiuſdem propria indicia habentur, ex quibus intelligere debebas vrinam ſolam non ſufficientem eſſe ad perfectam de omnibus morbis conſiderationem: hæc validiſſimis argumentis oſtendimus; cùm vel vrinæ iudicium incertum eſſe vel hoc ſolo argumento didiciſſes, cùm tot ſint cauſæ quæ eam immutare poſſunt, & inconſtantem faciunt, vt nunc vltimò à nobis palam andiuiſti. Brv. Neſcio quid de natura garrias, potius auribus meis fidem habeo, cùm audierim & Empiricos vera ex lotio coniectaſſe non tantùm, ſed dixiſſe. Evl. Eos ne homines? Brv. Ad quid rides? Sunt ne homines? Evl. Tales quidem vt tu es. Brv. Videor tamen potius homo eſſe quàm puer, imò magis homini ſimilis quã aſino. Evl. Quid igitur, numquid & puer homo non eſt? cùm eandem animam ſortitus ſit, vt tu habes? Brv. Neque hic tamen poteſt hominis, aut ſi mauis viri officinm præſtare. Evl. Neque aſinus hoc idem præſtabit. Brvt. Ad quid rides, num & ego talis ſum? Evl. Non & nos rideremus? cùm & pueruli idem quoque faciant, qui & nobiſcum homines ſunt, & vnà nobiſcum rideant: aſini verò nequaquam? Et hic quoque modus refellendi eſt per ironiam, dum quis ea dicat, quæ abſurda ſunt, digna tamen quæ derideantur, & ita quidam non ineptè nullis alijs argumentis, quàm riſu dignis, his ſeſe opponunt. Brvt. Sunt ne igitur circulatores aſini, non homines? Evl. Id ego non dico. Verùm vtrum inceſſum ſolitum cum aſinis relinquere norint, & ab arte medica deſiſtere, quam à prima ætate & ab vnguiculis non didicerunt, id tu ſcire poſſes. Sed hoc ſcio, quòd vrinæ iudicium ſit incertum, & quòd medicos

dicos doctos non tantùm, ſed multo magis tuos Empiricos fallat, qui nec veritatem ex lotijs proferunt, ſed ſæpius mendacia, quæ & vobis cariſſimè vendunt, de quibus nunc dicere ſuperſedeo, cùm illud in aliud tempus magis oportunum reſeruabimus. Ideò omiſſis omnibus ambagibus, ad hoc tantùm reſpondeas velim, cùm in peſte vrina optima cernatur (vt iam prius demonſtratum eſt) & tamen ægrotus moritur, quod doctis quoque imponit. Si talis vrina Empirico ſpectanda, oblata fuerit, nonne & illum fallet? BRV. Hoc ipſum non expertus ſum. EVL. Eiuſmodi obſcura reſponſio, Brute, nihil aliud eſt, quàm pro olla ænea ligneum operimentum quærere, vt vulgò dicitur, qua ſubterfugere exiſtimas. Ponamus in hoc caſu & Empiricum aliquem aut circulatorem ægroto quoque adeſſe, quid mali ex lotio tam optimo referet, cùm pulſum tangere nec explorare norit, qui pulſus mortis indicium præbebit, quod ex vrina nequaquam Empiricus, vt doctus medicus, ex pulſu potuit prædicere. Non enim probè perſpectas habet ægrotantium vires Empiricus, quas doctus ex pulſu percipit. Hinc apud medicos verſus ille vulgaris admodum percelebris eſt,

Vrina in peſte vnà fallit medicum & Empiricum.

Vrinæ fraudes aperit diſcretio pulſus.

Vrina autem (vt dictum eſt prius) ſemper perfectiùs naturalem virtutem, quàm pulſus declarat: pulſus verò commodiùs virtutis vitalis conſtantiam. Hinc rectè Gordonius aſſerebat, pulſum quædam ipſa vrina certiùs indicare: & rurſus nonnulla vrinam perfectiùs pulſu poſſe prænuntiare: ita tamen vt cognitio vnius abſque ſcientia alterius minimè ſubſiſtere poſſit, & non ſolùm his, ſed alijs ſignis omnibus (vt oſtenſum eſt) indigemus, ad perfectam omnium

nium morborum cognitionem. At circumforanei vestri, cùm hæc signa non obseruant, sed vnius vrinæ falsô & incerto iudicio homines plusquam temerarij innitentes, necesse est vt in multis aberrent: ita quoque & medicus, si alia signa neglexerit. PHIL. Rectè quidem. nam vrinæ iudicia incerta esse viua exempla palàm docent. Ego enim istis diebus ad ægrum in Hagham Comitis accitus, cùm matulam vitream in qua vrina reposita erat, in aula viderem, antequam ægri cubiculum intrarē, eam inspexi, quæ erat tenuis & alba & clara instar aquæ, adeò vt ne de febre ardente somniassem, qua decumbebat, vt mihi tunc narrabatur. Verùm cùm cubiculum ægri accessissem, atque manu arrepta pulsum ægrotantis attigissem, eiusque faciem conspexissem, & quæ circa ægrum acta forent à medico præsenti, ab astantibus intellexissem: pronunciaui nō solùm ægrum habere febrem ardentem, sed quòd idem statim eodem die, qui septimus erat decretorius, in delirium incideret, & eius viribus perpensis, quòd non solùm deliraret prædixi, sed quòd in nono die cum delirio moreretur, ob vrinam tenuem & crudam iuxta Hippocratis prædictionem superius etiam citatam, in tam acuta febre: quemadmodum quoque euenit, quod ne somniassem quidem ex solo lotio, nisi hominem conspexissem, & reliqua signa animaduertissem: ex qua prædictione maximam laudem assequutus sum, alioqui ex solo iudicio lotij deceptus fuissem, vt reliqui circulatores tui, ac iudicassem, non viso ægro, stomachum ex cruditate affectum, ex vrina clara tenui inconcocta & cruda. Circumspectus itaque medicus minus decipitur, quàm Empiricus, qui omnem signorum congeriem negligit. BRVT. Scio tamen vestros medicos non

Exemplū quo probatur iudicium vrinæ incertum ac inconstans esse.

minus

minus quàm meos Empiricos deceptos, cùm lotium animalium vel alium liquorem pro lotio humano inſpexerint! PHIL. Sit ita Brute, quòd eiuſmodi deceptores inueniantur, qui omnibus modis operã dant, vt peritum medicum fallant: neque ipſa fallacia medicum imperitiorem reddet, verùm ſuos met autores incuſat, contumelioſoſque facit, ac ſtultitia, eoſmet ipſos arguit. non enim laudem ex impoſtura, ſed ignominiam referunt. Cùm autem iunior medicus eſſem, ac in patriam rediiſſem, ita vt coactus fuerim ſatis inuitus morem patriæ obſeruare in diiudicandis lotijs, quæ ad medicorum ædes ferebantur: quædam inſulſa mulier, ſed ad fallendum gnara, neſcio à quibus ſubornata, ex quinque vel ſex hominibus lotium in vna matula collegit, mihiq. ſpectandum præbuit, ſed per amicum prius admonitus fraudem percepi, cumq. egregiè mulierẽ obiurgaſſem, fraude detecta, magna cum confuſione abiit, & me ſolum in cubiculo reliquit. Ita vt ne docti quidem eiuſmodi impoſturis ſe offendere debeant, quanquam hîc diligenti animaduerſione vtentur, dum vrinas ad ſe allatas contemplaturi ſint num vrina ſit alicuius animalis, maximè cùm talis humanæ non admodum quandoque diſſimilis eſt, ita vt etiam doctis atque peritis ſubinde imponat medicis, vt ſæpius ab hominibus peruerſis compertum eſt, qui ouium vel equorum aut aliorum animalium vrinas, nulla neceſſitate coacti, ſed tantùm fallendi cauſa, ſuſceperunt, & medicis aut doctoribus inſpiciendas obtruſerunt. EVL. Faxit Deus ne eiuſmodi impoſtoribus & ſceleratis hominibus, morbos quibus talia animalia obnoxia ſunt, immittat, ita vt etiam inuiti cogantur ſuaſmet vrinas ad medicum deferre, vel eiuſdem opera vti, quem ita decipere

Qui alios decipiunt non ex ea laudem, ſed ignominiam referunt.

Contra eos qui animaliũ vrinas medicis pro humanis oſtenderunt.

decipere ac fallere conati sunt. Esto quòd aliquis medicum ita deceperit, quid enim cōmodi eidem accessit, & quid damni quoque medico ex ea fraude & mera petulantia fallendi contigit? idem semper maneat, oportet: æquè doctus, æquè peritus & expertus, imò nihil illi deest, quin & artem probè, vbi res exigat, exerceat. Quid igitur aliud ex hoc consequuti sunt? nisi quòd vrinæ animalium, quandoque humanis similes sint. Cùm nec huius diuinum Hippocratem pudeat, & hoc ipsum minimè inficias eat, dum ita loquitur lib. 4. Aphor. 70. Quibus vrinæ perturbatæ, quales sunt iumentorum, his dolor capitis vel adest, vel aderit. Quamobrem hæc impostura tuos vroscopos magis infamia afficeret, qui omnia se posse prædicere ex lotio, apud rudem plebem egregiè mentiuntur, quod optimi medici nequaquam fieri posse, admittunt. BRVT. Eiusmodi tamen imposturas neque ego laudare possum, quod vrinas iumentorum ad medicum, decipiendi causa, spectandas deferunt: quanquam ego audiui etiam Empiricos illas ab humanis rectè distinxisse, cum magna confusione eorum qui tentandi causa illos accessissent. EVL. Sed eo fortasse modo, quo nuper medicastra quædam, quam ego noui, cui ex pago Diui Eligij prope Alcmariam, aqua ex puteo Diui Willebrordi collecta, pro vrina spectanda exhibebatur; cùm famula inscia in poculo sumendo errauerat: medicastra tamen mira ex ea diuinabat. Quanquam postea vxor mariti (cuius putabatur esse vrina) subsequens, lotium viri, qui ægrotabat, ad eam deferebat, sed tardiùs, prædictione ex aqua pura peracta: at vxor rem gestam aperiens, medicastram imperitiæ insimulauit, ita vt medicastra pudore affecta mulierem orauerit, ne illud iudicium

Medicastra aquam putealem pro lotio iudicauit.

perperam

perperam ab ea prolatum omnibus palam fieret, ne sic fidem illam insignem, quam hactenus longo tempore apud plebem de lotijs rectè iudicandis habuerat, tam subitò amitteret. BRV. Hæc tamen absque fraude fortuitu euenerunt, cùm famula ad decipiendum non venerat, sed in poculo capiendo aberrans, aquam pro lotio ostendit, quod & tuis medicis, si contigisset, eundem errorem incurrissent. EVL. Modò non olfecissent puram ac simplicem aquam fuisse, cùm vrina fœtorem habeat, etiamsi cruda & alba instar aquæ fuerit, quæ apparere quidem potest, vt illa quæ malam coctionem ventriculi notat, fœtore tamen à pura aqua distinguitur. BRV. Sed hac medicastra omissa, si vrina iumentorum humanis similis sit, (vt paulò anteà dictum est) omnis vrinæ consideratio videtur mihi inutilis esse. PHIL. Accidit tibi, quod vsu venire solet, quicumque falsæ opinionis defensionem suscipiunt; vt dum se ex vna difficultate explicare tentant, alia se imprudentes implicant. Aduersus hos atque tuam opinionem Actuarius lib. 1. de diff. vrinar. cap. 6. hunc in modum scribit. Sunt qui cōsiderationem de vrinis, vt rem inutilem aspernantur, cōtendentes nihil conferre vel ad iudiciū, vel ad præuidentiam, vbi vel ouium, vel equorum, vel canum vel aliorum animalium vrinis imperitos deceperunt. Nos aduersus eos hæc paucula vbi dixerimus, reliqua deinceps explicanda aggrediemur. Igitur si vrinam sanguinis colaturam esse, dictum sit à viris circa res has sapientibus, alia plura verò, & quæ memorata sunt animalia sanguinea natura existunt, quid mirandi erit, si & vrinæ horum animalium ad vrinas hominum mutuam quandam rationem habuerint? Ea certè ratione vrinæ hominum, & anima-

Aduersus eos qui opinantur, inutilem esse considerationem, quæ fit ab vrinis.

G lium

lium illorum inter ſe differre poterunt, qua non eandem concoctionem in omnibus fieri contingat, præſertim ſi neque alimenta, neque exercitia, neque genuinæ vires,& temperaturæ omnibus eædem affuere. Neque mirari id oportet in iis animalibus quæ ſpecie differunt, cùm vel maximè animalium eorundem ſpecie, atque ſanorum vrinæ multo differentes inſpiciantur ob differentias temperaturę & alimentorum, & ætatum, & conſuetudinum, & locorum,& eorum quorum aliquod conſueuit alterando inducere diuerſitatem. Nam interdum vrinæ, quæ in quibuſdam ſanis cernuntur, in alijs ægrotantibus (vt prius quoque dictú, & exemplo oſtenſum eſt) ſpectantur. Senum quoque vrinæ, ſi in pueris aſpiciantur, demonſtrant hoſce minus rectè habere: & quæ puerorum ſunt, in ſenibus ſi apparuerint, oſtendunt in eis ſanitatem turbatam eſſe. Quin etiam in ægrotantibus multas differentias videris, ſecundùm qualitates ipſorum accidentes. Quamobrem patet, vt interdum contingat, animalium irrationalium vrinis ſimiles eſſe vrinas malè ſanorum hominum, quæ ſimiles ſunt vrinis iumentorum. quemadmodum ait Hippocrates de conturbatis vrinis hominum, quæ ſimiles ſunt vrinis iumentorum. At verò ipſe (inquit idem Actuarius) aliquando decreui de vrinis, quæ videntur in animalibus nobis conſueſcentibus tractare, ne ab iis qui perquàm facilè eiuſmodi obiectiones machinantur, deciperemur; veruntamen videremur mutuò colludere. Colluſio verò eiuſmodi aduerſus homines ſuper natura ſtupentes vſque quaque inoportuna exiſtimatur. Inanis equidem opera foret, ſi quiſquam niteretur ab eiuſmodi ineptiis artem commendare: præſertim ſi intellexerit, vt poſſint ob aliquas affe-

Vrinæ quandoque eædem, ſed genere & ſpecie differentibus egeruntur.

ctiones

ctiones spectatu consentire vrinæ brutorum cum humanis. Ergo eiusmodi inoportunam orationem superfluam esse putans, atque decentia pronuntians iis qui nituntur ludere super rebus grauibus non ludibriis, de hisce alia dicere prætermisi. Et ideo nos iuxta Actuarij verba, non desistemus, quin lotia in ædibus ægrorum (vt decet) spectabimus, cùm ibi vtilis & necessaria sit vrinæ consideratio. BRVT. Cæterùm cùm Actuarius nõ scribat, quibus distinguantur animalium irrationaliũ vrinæ ab humanis, numquid alij auctores de vrinis scribentes huius quoque meminere? nam harum differentias cognoscentes medici minus deciperentur. PHIL. Sunt aliqui qui & harum differentiarum mentionem faciunt, inter quos est potissimum Gordonius, cuius tempore, proh dolor, etiam vrinæ ægrorum ad ædes medicorum, vt inspicerentur, deferebantur, quare hac ratione motus fuit, tractatum de cautelis vrinarũ scribere, ne optimi medici fallerentur. Et ideo ibidem medicos admonet de vrinis quadrupedum, quòd vrinæ animalium etiam valde perturbatæ sunt, quales & hominibus apparere possent dolore capitis affectis. cap. 2. De vrinis sic scribens. De vrina quadrupedum non tractat medicus, sed deceptores apportant, vt illudant medicum. Sed docet cautela ne decipiatur: quia vrina hominis apparet magis spissa de propè quã de longè, & quanto magis elongatur, apparet magis clara. In animalibus non ita euenit, neque circulus vt in humanis vrinis apparet. Quanquam & hoc signum exercitatos quoque medicos fallere posset, cùm & vrinæ hominum ita perturbentur, vt vix ab vrinis animalium discernas, vt etiam Auicenna palàm professus est, ita inquiens. Plærumque confert medico

Vtilis & necessaria vrinæ consideratio in ædibus ægrorũ.

Gordonius.

Quomodo vrina animalium irrationalium ab humanis distinguantur.

Lib. 1. fen. 2. cap. 11.

cùm animalium vrinas cognoſcit propter ea, quod cum eis ipſe experitur certitudinem facere: & hoc quidem difficile eſt. Quidam autem dixerunt quòd vrina aſini eſt ſicut butyrum liquidum cum turbiditate & craſſitie externa. Et ſubiugalium vrinæ ei ſimilantur, ſed ſunt citrinæ,& videbitur quòd ſuperior medietas vrinalis ſit clara, & inferior medietas ſit turbida. Ouium verò vrinæ ſunt albæ ad citrinitatem trahentes, propinquæ vrinis hominum,ſed ſubſtantiam non habent: & earum ſedimen eſt ſicut oleum vel amurca. Et cuiuſcumque nutrimentum erit melius,erit clarior: Vrina verò capreoli vrinis hominum & ouium comparatur, ſed nec ſubſtantiam habet, nec ſedimen,& eſt clarior vrinis ouium. Hæc tamen adiecimus præter noſtrum inſtitutum propter deceptores. EVL. Propterea ſi fortè quoque inueniantur homines impudentiſſimi & peruerſi, qui aquæ puriſſimæ Serapium aut mel aliaſque confectiones vel ſuccos aut hydromel immiſceant,atque ea ipſa medicis pro vrinis ſpectandis obtrudant, non alia de cauſa quàm vt iiſdem imponant: Abſit, ne quandoque permiſſu diuino, illis deſint, neceſſitate vrgente & annonæ caritate, ſerapia aliaq. id genus pharmaca,tum liquores,tam acetum,oximel & ſimilia, quæ non ad imponendum, ſed ad vtilitatem & neceſſitatem mortalium altiſſimus, ſicuti alia omnia, condidit Deus. Verùm rectè dixit Chryſoſtomus,nemo læditur niſi à ſe ipſo: vnde dolum, fraudem, & impoſturam ad ſeſe pertinere putabunt, & non ad medicum. quibus autem modis diſtinguantur ab vrinis humanis, ſcribit idem Gordonius hunc in modum. Scire debes quòd vrina hominis de prope eſt magis ſpiſſa, & ſi extendatur manus cum vrinali, videbitur

De alijs liquoribus, qui vrinæ aſsimilentur.

Cap. 5. de conditionibus obſeruandis in iudicio vrinæ.

debitur magis clara, nec habet hypostasim liquor, vt vrina humana. Ideo idem de cautelis hæc adiungit. Si sit vinum, eius odorem senties. Si autem sit aqua mellis, vel hydromel, considera spumam, est enim citrina propter mel quod citrinum est: si non habeat spumam, concutias matulam, & apparebit spuma in superficie. Si sit liquor ex ficubus vel vrticis, non facit rotunditatem nec pineam, vt est vera hypostasis: quanquam aqua rosacea & ficuum decoctio videantur hypostasim facere vel residentiã; si tamen moueris, instar aquæ mouentur, quod in vrina nõ fit: iam etiã succi aliarũm rerum faciunt residentiam, atque hæc ipsa si moueantur instar liquoris mouentur. Hinc & Auicenna cap. 12. Syrupum acetosum & omnes liquores qui fiunt ex aqua & melle, & aqua & ficubus & reliquos, qui sunt ex croco & eis similibus, quanto plus tibi appropinquaueris, erunt in claritate magis augmentati: & quanto plus elongaueris, ea considera an augmentetur crassitudo. Vrina hoc modo ab his est diuersa, hydromellis præterea spuma est citrina & aquæ ficuum sedimen à latere descendit, & non in medio, neque ordinatè, si moueatur. Si verò sit ceruisia, vti vinum ex odore percipietur. Praui itaque homines malè doctrinam medici hoc modo experiuntur, cùm huic decipulas ponunt, vt famam eius perstringant, quamuis vnicè in hoc studeat medicus & laboret, vt proximum iuuet, hanc etiam ob causam omni industria perlustrabit causas quæ vrinam incertã faciunt, ne decipiatur. PHIL. Propterea Bertrutius medicus Bononiensis & suo tempore medicinæ professor, medicum admonendo ita scribit. Cùm quis venerit ad te in domo vel platea consilium petens, vel vrinam deferens, non sis promptus ad consi-

In Compendio suo medicinæ cap. 2. de informatione medici & de consiliis porrigendis, fortuitu occurrentibus.

consilium adhibendum. Sed primò conditionem considera personæ,& consilium quod petitur. Deinde vrinam formidanter respice, præuidens ne sit acetum, vel liquor alius, vel vrina subiugalium, quibus illuduntur frequenter medici, & si nihil horum adfuerit, consilium tribue. Si verò vnum ex eis videris, eos proteruo vultu repellas. Consueuerunt namque vetulæ de veneficio, vel imprægnatione, vel abortu, vel menstruorum prouocatione versutè consilium petere, ipsis tamen sunt omnia talia protinus deneganda: Et cùm vrinam inspexeris, oculos & linguam cohibe, & intentum atque solicitum te prætende: neque de vrinæ iudicio responde, donec á nuntio sexum, ætatem, querimoniam patientis, & consimilia singulatim inuestiges, aliter in vrinæ signo decipieris: quia sæpissimè compertum est, eandem vrinam secundùm coloré & substantiā diuersas passiones, imò quandoque contrarias indicare. BRVT. Quid opus est sexum, ætatem & quo loco æger laborét interrogare, cùm hoc ex lotio nostri Empirici diuinent? PHIL. Eò quòd diuinent, sæpius aberrant, quanquam medici sagaciores, omnia signa causasque mutationum vrinæ prius inuestigantes antequam iudicent, minus decipiantur. interea quicumque vrinas inspiciet, boni quoque visus sit oportet, alioqui non rectè cõtemplabitur, colorem, substantiam, contenta, alioqui in iudicio facilè quoque deciperetur, vt etiam Gordonius admonuit cap. 5. De vrinis. Atque hæc satis esse puto, quibus ostendimus, quomodò medicus in inspiciendis lotijs sese gerere debeat, & quæ illi sint animaduertenda, vt rectiùs vrinas iudicet & minus à scópo aberrando deflectat, neque à vafris hominibus decipiatur. Omnia vrinarum iudicia hic percur-

Consilia non subitò neque temerariè danda.

Medicus qui vrinam inspiciet, boni visus sit, oportet.

percurrere, & quid vnaquæque iudicet præter nostrum institutum est: Satis est ostendisse iudicia vrinarum minus certa esse, & quæ incommoda ab impostoribus Empiricis sequantur, qui huius iudicio abutuntur, quod postea adhuc luculentiùs explicabimus. Verùm qui exactam cõtemplationem de vrinis atque earum omnia iudicia addiscere velit, omni semota fraude ac impostura; huic operæprecium puto vt auctores (qui infiniti inueniuntur) diligenter perlegat, quos de vrinis scripsisse nouit. Quorum ex albo, vel primæ classis censetur (mea quidem sententia) apud Græcos Actuarius, in arte medica facilè princeps, tum vnicè in iis quæ ad vrinæ dignotionem faciunt, adeò præstitisse, vt in præsentiarũ, quotquot eius farinæ tractandæ suscepere operam, longo interuallo post se reliquerit. Septem autem libros integros De vrinis græcè edidit: in quibus omnia quæ de vrinarum iudiciis dici possunt, doctissimè tractata continentur. Quos quidem omnes Ambrosius Leo Nolanus vir eruditione præclarus latinitate donauit: Iacobus Gopylus recognouit. In illis autem medicinæ candidatus tamquàm in campo latissimo sese exercere potest. Nos autem sparsim ea tantùm quæ nostro instituto conuenire videbantur, ex probatis auctoribus adduximus, ex iisdem rursus concludentes, vrinam incertam ac fallacem esse, multoque magis, si regulæ illæ (de quibus diximus) tam mutationum vrinæ, quàm falsitatis ac deceptionis, non obseruentur. EVL. Atque hæc præcipua causa est cur medici periti solo iudicio vrinæ minimè inhæreant, cùm ex iis omnes morbi non cognoscantur: quare omnium primò student inuenire omnium ægritudinum causas, atque ex iis auxiliorum virtutes, cum quibus

Actuarius egregie de vrinis scripsit.

quibus & operantur & ratiocinantur, vt vnicuique ægritudini rectè mederi possint. Cùm enim morborum numerus quotidie inualescat, & magis magisque augeatur, quidam etiam à nouo oriuntur, quorum remedia quoque debeat inueniri, non ex lotio hæc ipsa comprehenduntur, sed certa methodo: qua quidem Empirici vestri vromantes destituuntur, tum iis omnibus quæ inter inspiciendũ lotium obseruare oporteat, necesse est vt neque lotia rectè iudicent, neque ægris probè auxiliari possint, cùm neque situm membrorum cognoscant, neque colligantiam, vsum, naturam, substantiam, compositionem, numerum, magnitudinem, atque in omni signorum genere hallucinentur, impossibile est vt morbum dignoscant, & eius causam inueniant, & tempora vniuscuiusque ægritudinis distinguant, ac ægri virtutem considerent, sine quorum cognitione nemo curari potest. Sed cognito morbo ac causa eius inuenta, nequaquam difficile est curationem eiusdem inuenire, ac rectè sanare, modò natura planè non aduersetur: fatis enim resistere impossibile est. Quod equidem ex signis decretoriis iuxta Hippocratis & Galeni doctrinam, quilibet doctus (modò in iis perscrutandis diligentem se præbuerit) facilè prædicere poterit, magis autem si in iisdem exercitatus fuerit; & ideò non satis est eos auctores perlegisse, sed oportet apud præceptores hæc obseruare. Nam quicumque praxim medicam (vt multi nunc hodie factitant) proprio suo marte arripiat, quantumuis in Academiis instructus, & cum præceptoribus ægros coràm non viderit, in multis aberrabit, non aliter quàm nunc circulatores & medicastræ faciunt, solo lotij iudicio contenti; quantumuis sibi ipsis persuadeant, nullum medicum licet doctum,

doctum, de vrinis ea industria iudicare posse, qua ipsi vulgo imponunt. Nam inter ipsos, qui ex mendaciis ac vrinarum stultiloquio, melius & plures pecunias colligere nouit, pro doctiore medico habetur, & summam suæ artis laudem apud tuos similes Brute meretur. quorum tamen iudicia si rectius introspexeris, nil nisi mendacia & technas esse comperies, & quæ naturæ planè repugnent. ita vt postea te, aliosque tuos clientes nimium credulos vnà tecum ab iisdem vroscopis delusos senties, & meritò tibi ipsi irascêris, quòd hactenus erroribus implicitus, Empiricis tuis tantum tribueris, doctis verò medicis ac veris, gloriam iustam tam diu detraxeris, ita vt optabis ab eiusmodi ignorantia, in tenebris densissimis sedẽs, ad veram lucem reuocari. BRVT. Vestras cauillationes ne tantillũ facio, & ideo nolo hîc tuis nugis respondere. Interea agite (vt libet) & omnes vires recolligite, & mendacia Empiricorum proferte, cùm in contrarium sustinebo, & viuis exemplis demonstrabo, eos vera ex lotio prædicere, neque imposturis vti. EVL. Etiam atque etiam vide, quid agas: in præcipiti enim ac lubrico stas, vix vt insistere, aut sine casu possis. Nihil enim facilius nobis erit, quã hoc ipsum ostendere, ac omnibus palam facere, modò Bruti naturam exuere velis ac rationibus auscultare; idem nobiscum senties. BRVT. Parturient montes, nascetur ridiculus mus: mira enim prædicas, ac pollicitis diues es. age igitur cum tuis rationibus si quid potes. EVL. Possim plûrimum, & arridet conditio, cùm breui te victum confiteberis. interim patere obsecro, vt & Philiatrus hanc quæstionem dirimat, suis quoque adductis argumentis. BRVT. Placet, & proferat is in medium, si quid habeat ad hanc rem momenti.

menti. Phil. Rectè quidem id conabimur, vt ea quæ inceperimus, ad finem cum modestia perducantur: quare & illud Platonis dictum nobis considerandum, nempe opinionem ipsam duplicem esse; vnam, quæ ad veritatem viamque rectam nos deducit: alteram autem ad diuerticula & mendacia: quæ & multas tenebras nostris oculis offundit, ac menti nostræ nubem obscuram ac crassam obiicit, ita vt ad veritatem numquam perueniamus: quod equidem multis hoc euenit, non tantùm hominibus plebeis, verùm etiam viris doctioribus, qui Empiricis quoque adhæreant, & fidem adhibeant, tanta mentis caligine, tamquam obicibus à veri cognitione exclusi, longissimè ab ipso vero aberrantes, imposturas, fraudes, ac technas Empiricorũ deprehendere norint. Ad hoc probandum nunc accingimur. Brvt. Incipias, vt velis, in promptu habeo, quæ tibi mutatis vicibus respondeam. Evl. Hac lege contenti sumus, cùm sciam hunc Philiatrum te facilè superaturum.

Opinio duplex.

Capvt III.

Quòd Empirici vromantes, circulatoresque & medicastræ ex vrinæ inspectione potius mendacia proferant, quàm verè de vrinis iudicent, quæ & hominibus nimium credulis & imperitis vera esse persuadent.

Phil. Postquam demonstrauimus vrinarum incerta esse iudicia, & quòd potissimum illi in iudicandis lotiis decipiantur, qui regulas medicorũ, quas obseruandas esse diximus, non animaduertunt, aut leui pede (quod dicitur) percurrunt. Quid igitur sentiemus de vulgaribus Empiricis & circulatoribus qui medici non sunt, & nobis in spectandis lotiis mendacia

dacia vendunt, & præter imposturas nullam aliam artem habent, quibus perditè miseris mortalibus quotidie imponere non erubescunt: cùm vrinam isti nugigeruli non arte aut peritia, sed quadam occulta impostura iudicant, & potius diuinant quàm quid certi ex ea pronunciant. præcipuè autem aggrediuntur & indoctam plebeculam, aliquando & doctos, sed incautos, vt ex ipsis inter diuinandum lotia, nescio quæ non à rudioribus eliciant & extrahant, ita vt vera subinde ex vrina videantur diuinare, quæ tamen si penitiùs introspiciamus, videbuntur magna ex parte portentosa & splendida esse mendacia, impostura, fraude doloque referta, quibus bis carnifices miseris mortalibus impunè imponunt, atq. simplicissimis hominibus quæuis ex lotio persuadent, non tantùm internos affectus se posse prædicere, sed etiam quæuis mala externa licet ipsa non videant, sese ex lotio posse spectare promittunt, cæteris omnibus morborum signis prætermissis. Neque hoc mihi videtur admiratu dignum: cùm omnes isti adeò rudes reperiantur, vt omnia illa signa, tum quæ ad arté medicam spectent, addiscere, illis sit impossibile. Sciunt enim hæc ipsa doctis valdè esse molesta ac laboriosa, vt ingenij diuini sit oportet, vt hæc comprehendat. Ideò Empirici compendium quærentes, cùm eorum humeri tam abdita atque abstrusa sustinere non queant, quodque facilè tanto oneri succumberent, posthabitis signis, tum iis quæ ad totam artem pertinent, ad vromantiam, & vrinarum imposturas tamquam ad asylum imperitorum medicorum ac omnium medicastrarum sese conferunt: nam harum diuinatio iis leuissima existit, & sine labore addiscitur, modò ea quæ priùs à plebeis hominibus expiscantur, & occulta

Empirici vroscopi mendacia plebeculæ vendunt & occulta impostura de vrinis diuinant.

Imperiti ac impostores ad vrinarũ stultiloquium sese conferunt.

cautione indagant, more pſittacorum denuo referre poſſunt, iam pro medicis ſeſe venditant, & vrinas cum tanta laude diuinant, vt omnes doctos medicos ſuperare videantur, licet interea & mendacia impudentiſſima eructent, quæ tamen hominibus perſuadent vera eſſe, non alia de cauſa quàm vt plebi imponant, & prædam quam ambiunt, & cui inſidiantur, clàm auferant. BRVT. Hoccine eſt imponere? cùm nobis veritatem ex lotio, quod ad eos ferimus, pronuntiāt? EVL. Quam veritatem quæſo eiuſmodi homunciones tibi dixerunt, num quid Empiricus ille circumforaneus, qui huc recens venit, & extra portam hoſpitium habet, vera tibi ex lotio vxoris diuinauit? cui heri vxoris lotium detuleras, vt nobis in principio noſtri congreſſus retuliſti. BRVT. Imò melius rem acu tetigit & addiuinauit, quàm quiuis alius medicus in hac vrbe. PHIL. Hæc ipſa cogitabam Euloge Brutum dicturum: quia vrinarum ſpeculatio nihil aliud eſt apud circumforaneos, quàm diuinatio quædam & incerta coniectura, nō autem iudicium. Diuinant autem vt arioli atque aruſpices, & non iudicant. BRVT. Quamquam ego dixerim illum diuinaſſe, hoc verbo intelligo, quòd vxoris meæ paſſionem ex lotio perfectè mihi dixerit; quod alij medici ne coniectare quidem potuerunt, ex eodem lotio, quod etiam ad illos inſpiciendum detuleram: adeò enim peritè Empiricus ille circumforaneus vxoris meæ malum pronuntiauit, tamquam intus in corpore omnia perluſtraſſet. EVL. Ridiculum caput! imò ſapientiſſimum! cùm laterna aut candela incenſa abdita quæque tenebroſa in corpore latitantia, tenebrio inſpexit? Sed dic quæſo, quid ille nugator atque ariolus tamquam ex tripode pronuntiauit. BRVT. Dixit vxori

Vrinarum inſpectio apud circulatores eſt incerta coniectura.

vxori meæ aqueas puſtulas variolarum aut morbillorum inſtar, cordi adhærere; quæ ſi rumperentur, antequam ille eas ſanaret, procul dubio morituram illam, atque hanc eſſe cauſam, ob quam valetudinaria vix incedere poſſit, tamquam tabida foret. Evl. Illas ne puſtulas in vrina innatantes ſpectabat; dum lotium vxoris tuæ inſpiceret? Nonne & tu eaſdem lotio innatantes cernere poteras, cùm non minus oculatus eſſes, quàm ille? Brvt. Non ſcio equidem vtrum ipſas in vrina conſpexerit: cùm neq. eas mihi in mentem venerit in vrina videre. Verùm hoc ſcio quòd veritatem mihi dixerit. Evl. Quid igitur? ſi variolas illas, vel morbilloſas puſtulas aqueas Empiricus viderit, vel ſi mauis eas ipſas ex capite addiuinauerit, habet ne vxor tua morbillos illos groſſos, ſeu luem Gallicam? vel ita cordi adhuc inhærẽtes, minus exterius prorumpant? Brvt. Ad quid me rides Euloge? vnde vxori meæ Gallicus morbus obrepſerit, cùm ſola mecum dormiat, atque ego ab illa contagione liber & ſanus ſum? Evl. Attamen medicus ille tuus & inſignis vroſcopus, vt dicebas, in vxoris vrina ſpectabat puſtulas illas aqueas morbillorum inſtar. Brvt. Verum quidem, ſed idem narrabat cordi tamquam veſiculas adhærere, non tamen eſſe morbillos, ſed eis ſimiles. Phil. Huius rei Brute plurimum admiror, quòd in corde puſtulæ oboriri poſſunt: cùm neque cor, vt omnes medici exercitatiſſimi quoque nobiſcum ſentiunt, puſtulas neque tumores, neque vlcerationes neque abſceſſus pati poſſet, cùm vita in corde præcipuè conſiſtat, vt antea demonſtratum eſt, ita vt cor membrum princeps, ne leuiſſimum malum pati poſſet, quin homo intereat neceſſe eſt. quare ſi eiuſmodi puſtulæ cordi vxoris tuæ adhæſiſſent,

Cor non poteſt pati puſtulas, quas mugantur Empirici vroſcopi ſe in lotio videre.

ſent, vel ipſo momento mortem incurriſſet, quæ adhuc in ædibus obambulat, licet Gal. (vt habetur lib. 5. cap. 1. De loc. affect.) in ſimia extrema macie cõſumpta, ſecta poſt mortem, in ambiente cor tunica inuenerit abditam cauſam poſt mortem (non ex lotio inſpecto) tumorem ſcilicet præter naturam in ſe continentem humorem qualem puſtulæ, quas Græci hydaridas vocant, emittere ſolent: Sed hæ puſtulæ neque cordi adhærebant vel inhærebant, ſed in cordis panniculo ſeu præcordio continebantur: cor enim tumorem præter naturam non ita ſuſtinet, nec videri poſſet, ſi præcordium occupet, ex lotio. Vides igitur hæc paradoxa eſſe? quæ tuus vroſcopus tam acutè inſpexit? Brvt. Sint paradoxa nec ne, parum attinet, cùm rectè Empiricus meus circumforaneus dicebat, quòd circa cor vxor doleret: nam & ille in me ipſo locum affectum demonſtrabat, quo illa afficiebatur. Evl. In quo loco id oſtendebat? Brvt. In hoc ipſo loco, quem nunc digito tibi commonſtro. Evl. Papæ! non ibi cor ſitum eſt, ſed ſtomachus, ſiue mauis ventriculus. Nonne & hoc egregium iudicium eſt, quod ad cælum vſque extollis? cùm ne ipſi quidem ſciunt ac locum ipſius ſtomachi aut ventriculi, quod vel lanio qui bouem aut porcum exenterare ſolet, melius cognoſceret, quàm veſtri celebres Empirici vrinarum ſpeculatores admodum eximij. Brvt. Quid? numquid ſtomachus eſſet? Phil. Quid aliud eſſet Brute? cùm & ego ex ſolo vxoris aſpectu iam dudum & ex vultu animaduerti adeo pallido, eam ipſam ex ventriculo laborare, qui cibum non concoquat, atque ego auderē dicere, quanquam vrinam vxoris non viderim, vrinam eiuſdem valdè tenuem atque albam eſſe ſine ſubſidentia, qualis eorum

rum est qui cibum non concoquunt, & circa stomachum tensionem & dolorem sentiunt. Brvt. Mira narras, atque obstupesco, cùm res ita se habeat. Evl. Quid igitur habes, quod nunc dicas? numquid adhuc adfirmare audes circulatorem tuum veritatem tibi prædixisse, quòd cor eiusmodi pustulis affectum sit? Brv. Hoc non audeo, & facilè nunc dubitarem, nisi is locum, quo vxor laborabat, mihi demonstrasset, licet locum ipsum affectum cor, non autem stomachum appellauerit. Phil. Quomodò igitur isti rectè iudicabunt, qui partem læsam non sciunt proprio nomine vocare? Sed heus tu Brute, quid remedij pro vxore ille tuus Empiricus attulit? Brvt. Dabat autem tabulam quandam valdè exiguam, quæ saccarum & alia continebat: quam cùm vxor deuorasset, infrà supraque multa egessit. Evl. Num quid nunc ab assumpto medicamine melius habet? Brvt. Nequaquam. imò multo peius posteà habere cœpit, vt eam post exhibitũ pharmacum moriturã putabam, & pessimè adhuc habet. Evlog. Attamen huius præstigiatoris iudicium ex vrina adeò extollis, quòd veritatem ex ea multo feliciùs aliis medicis quantumuis præstantissimis, prædixerit. Brvt. Quid ni? quanquam & aliqui medici fuerant, qui prius lotium viderunt, & de ventriculo quid dixerunt, tamen non ita vt hic Empiricus locum affectum digito mihi ostenderunt: quamquam circumforaneus diceret circa cor morbum esse, cui pustulæ iam dictæ adhærerent. Phil. Numquid miratu dignum est, Brutum hunc oculatissimum, cæcitate mentis percussum esse, atque in hac cæcitate vnà cum rudioribus hominibus delectetur, quamuis admonitus, vt denuò ab Empiricis suis decipiatur? Brvt. In vestram sententiam

Vrina qualis sit eorum, qui cibum non concoquunt.

Homines imperiti difficulter ad mentem redeunt etiam admoniti.

Mendacia licet impudentissima Empiricorum ab idiotis vix animaduertuntur.

tentiam ferè adducor, nisi ille Empiricus ab omnibus hominibus extolleretur, quòd nemo ei sit similis, qui ita veritatem, atque is ipse, ex lotij inspectione prædicere norit. PHIL. Talem quidem veritatem, qualem singulis diebus pronuntiãt, quæ naturæ contraria existat, neque in rerum natura consistere posset, cùm adeo splendida eorum sint mendacia, quæ vel in densissimis tenebris etiam à cæcis palpari possunt, quæ miseris mortalibus vera adhuc esse persuadere conantur. Persuadent enim homines perfrictæ frontis plusquam temerario ausu, sine pudore, non tantũ quosuis morbos sese ex vrina posse speculari, imò & causas omnes, quæ eosdẽ induxerint, auxerint, vel adhuc foueant: & quod magis ridiculum est, etiam causam primitiuam seu externam (quam Græci προκαταρκτικὴν vocant) iactant se in vrina posse videre. Quæ & stolidi homines etiam credunt, & mentientibus istis tenebrionibus fidem habent, & quod magis stolidum est, etiam optimos quosque medicos arguunt, qui eiusmodi in vrinis quantumuis oculati, videre non possunt: quemadmodum ille, de quo Michael Sauonarola cap. 1. De vrinis, mentionem facit, qui ex curru ceciderat, medicum alioqui peritissimũ calumniabatur, eo quòd nec boues aut currum in vrina eius, dum eam inspiceret, animaduertisset. Adeò isti præstigiatores simplicium hominum mentem peruerterunt, vt ne medicus licet optimus, istis rudioribus in vrinis diiudicandis satisfacere valeat. Ita stultum hoc genus rusticorum & quorundam ciuium non modò vulgarium, sed etiam eorum qui sapientiores esse velint, vt ab Empiricis circumforaneis certò sibi persuasum habeant, nihil tam obscurum, nihil tam abditum atque abstrusum esse, quin

Lepida historia Michaelis Sauonarolæ.

quin hoc ipſum ex vrina poſſit iudicari, non aliter quàm ſi equi, aut bouis vel currus figura, in hac ipſa vrina, huc atque illuc fluctuaret: hoc etiam ex vrina poſſe prædici ab vroſcopis dementati, exiſtimant: vnde nunc eò, proh dolor, deuentum eſt, vt nec medicus quantumuis doctus, iuxta veram huius medicinæ partis cognitionem, quid rectè, quod eorum auribus gratum ſit, pronunciare ex lotio poſſet. E V I. Rude & indocile vulgus (vt Flaccus ait) quid diſtant æra lupinis ignorat, & ſic facillimè à vero aberrat, nec bonum à malo, nec verum à falſo, nec genuinum ab adulterino, etiamſi conferantur, diſcernere aut eligere nouit. Eſt enim eorum ingenium ita ſtupidum atque ignauum, vt optima quæque ac vera non intelligant, neq. id quod honeſtum ſit, appetant vnquam: Vnde non aliter multi ex iis admodum ſocordes, vti ſues perpetuò in luto deuolutari gaudent: amant impoſtores, præſtigiatores, eoſque in cælum efferunt, quamuis ſæpius ab iiſdem deluſi, & optimos quoſque medicos deſpiciũt, & ad infimum gradum deiiciunt: nõ aliam ob cauſam quàm quòd peritus medicus (vt opinor) veritati adhæreat, vrinarumque iudiciis incertis ſolùm non ſit contentus, ſed omnium morborum ſigna alia apud ægrotos obſeruare ſtudeat, antequam aliquid certi de vrina pronunciare velit. Impoſtori verò, fortè nimium tenaces, cùm tantum nummulum vnum ex lotij diuinatione accipiat, confidunt, qui impoſturis delectatur, fucum ac paleas pro nummulo vendit, & veritate abiecta, multa apud illos rudiores homines nimiũ credulos, ἀδύνατα quaſi ex vrina auguratur, prædicit ac iudicat. Quæ tamen vrinarum circumforaneorum iudicia, ſi quis medullitus introſpexerit, meras nugas intelliget, atque reuera

Vulgus indocile ac rude nõ nouit verum à falſo diſcernere.

Vulgus impoſtores efferunt, bonos medicos deſpiciunt.

uera decipulas atque hamulos eſſe, quibus miſeri capiuntur hodie mortales & ineſcantur. Sed tu Brute dic quæſo, cùm optimus & exercitatus medicus de ſtomacho vxoris malè habente diceret, cur ei æquè fidem non adhibuiſti, quam tuo circumforaneo vroſcopo habuiſti. BRVT. Id iam dixi: quia locum affectum medicus mihi non oſtendit, vt circulator fecit. EVL. Non tamen in eo loco (quem perperam oſtendebat Empiricus tuus) cor ſitum erat, vt iam diximus. Sed vnum eſt, quod te rogatum adhuc velim. Dic obſecro, cùm vrinam tuam aut alterius ad medicum defers, nonne locum quem dolere ſentis, cognoſcis antequam medicum accedas? eundem tamen vis ex vrina te tam fallaci prædici ac demonſtrari. BR. Quid ni hoc vellem? ea de cauſa medicum accedo, vt ex eo morbum meũ audiam, alioqui neq. hic medicus doctus erit, qui locum affectum mihi non prædixerit. EVL. Prædixit tamen tibi de ſtomacho vxoris, & Empiricus tuus de corde. Oportet igitur tales tantùm medicos eſſe, qui te decipere ſtudẽt: cùm antea nos validiſſimis argumentis demonſtrauimus locum affectũ ex ſola vrina non poſſe diuinari. Audio itaque, eo quòd optimus medicus te minimè fallere vult, quanquã locum affectum ex lotio ſolo non coniectauerit, oportet vt talis ſit indoctus, & in arte ſua imperitus, tua quidem opinione: Neq. hoc tibi ſatis eſt, verùm vrges vt eundẽ alioqui doctiſſimum, etiam nos pro blitteo ſeu inutili ac nullius precij habeamus: quamuis antea confeſſus fueris Empiricum tuum ad morbum vxoris tuæ non rectè conſultaſſe, cùm ex medicamento illius aſſumpto peſſimè deinde habuerit, quem tamen putabas morbum rectè ex lotio prædixiſſe. quod etiã falſum erat: Nam ſi morbum perfectè

Locus affectus ex sola vrina non poteſt diuinari.

fectè

ſectè cognouiſſet, non difficile eidem fuiſſet, vt vxorem quoq. ſanitati reſtituiſſet. Numquid & illud abſurdum tibi videtur, ſi medicaſtra aliqua mendacium menti tuæ obiecerit, quam tamen iuxta falſam tuam opinionem de morbo rectè diuinaſſe putas? Sit ita. cognoſcét ne ilico morbi cauſam & eius originem? Numquid & ſtatim omnia accidentia callet? & vires ægro tantum probè perſpectas habet? quæ ex lotio diuinari non poſſunt. quæ inquam ſi ignorauerit, quomodo morbum curabit? BRVT. Nos non loquimur nunc de curatione, ſed quod huius farinæ homines etiam norunt vrinas bene iudicare. PHIL. Eſto Brute. Sed quid tunc habes, niſi manum muſcis repletam, vt idioma vulgare habet? Quid enim abſurdius eſt, morbum meum alienis notum eſſe, qui eundem curare non poſſunt? At cùm, magna ex parte, circumforaneorum iudicia, mendacijs ſplendidiſſimis ſæpe ſint referta, vt de morbi vxoris tuæ iudicio conſtat, cur ea tanti æſtimas, cùm ferè ſemper idem iudicant, callida quadam ſubtilitate, qua incautos circumuenire norunt? verborum etenim lenociniis quiduis perſuadent, ac ea tantũ referunt, quæ ab hominibus nihil tale cogitantibus priùs expiſcati fuerint. Et ſi inter narrandũ, videantur quid omiſiſſe, aut rem acu non bene attigiſſe, mox ad mendacia ſua & fraudes reuertuntur, cùm ipſis proprium ſit, hominibus imponere. Tunc enim ex vrina mira comminiſcuntur: modò diuinant ſtomachum à proprio loco prolapſum, quẽ rurſus ſe ſuſtentare poſſe pollicentur; vel hepati veſiculas aqua refertas innatas eſſe; aut lapides, fabarum inſtar eidem increuiſſe, vociferantur; vel potione nimia abſumptum dicunt: cerebrum autem concidiſſe, pulmonis fiſtulas obſtructas, hinc

Vrina morbi cauſam nõ indicat, nec eius originem, nec ſymptomata, nec vires ægri.

Proprium eſt Empiricorum hominibus imponere.

ſonum edere non poſſe, lienem ad nihili redactum, cor quoque morbilloſis papulis refertum eſſe: Renes prorſus excretos, & per veſicam extillatos, veſicam diruptam vt lotium non contineat, inteſtina diſcerpta & feces regurgitantia. Quis autem eorum mendacia numerare poſſit, quid non audent temerarij præſtigiatores apud indoctam plebeculam effutire, & de membris internis mentiri? quorum ne locum quidem norunt, nec ſitum aut compoſitionem, tantum abeſt vt actionem horum omnium intelligant: nominantque ſæpius ea, quæ nunquam perceperunt, aut perluſtrarunt. Hic tamen ſimplex idiota, iis adſiſtens, eorum verbis intentiſſimè inhians, & inſigniter mentientis pendens ab ore, omnia illa credit vera eſſe, atque ſibi omnia in tuto eſſe putat, quòd iudicium eorum ex lotio audierit: verùm vbi ad medicamenta deuentum fuerit, minimè ea quæ æger ſperabat, cuius lotium ad vroſcopum delatum erat, conſequitur. Rectè igitur eorum circa vrinas iudicia pro coniecturis inanibus & puerilibus habenda? PHIL. Vtrum tantùm puerilia eſſent, modò ſcelera nefanda non ſubſequerentur, & ſub prætextu huius artis, quam nunquam didicerunt, medicinam in ægrotantium pernitiem, exercerent, atque mortem per experimenta agerent. Et, quod magis dolendum, etiam quidam ex noſtris medicis, qui tamen cum Empiricis conferri nollent, hac perdita impoſtura in lotiis inſpiciendis ſimul vtuntur, vt eos non pudeat palam mentiri. Sic medicus quidam, non infimæ notæ, vt ex hiſtoria ſubſequenti intelliges, vt maioris fieret, miranda ex lotio proferebat in patria mea, quæ tamen potius ridenda erant, quàm extollenda. Quid autem illis diebus mihi vſu venerit, referam.

Defere-

Historia de vrina crassa & vinei coloris.

Deferebatur ad me per famulam quandam cuiusdam mulieris vrina admodum perturbata, confusa & crassa, vinei coloris, exiguæ quantitatis: quam equidem cùm inspicerem, illam ipsam quæ deferebat vrinam, interrogaui, An ne illa cuius esset vrina, ventrem lubricum aut constrictum haberet? respondit, quidem aluum iam multis diebus supra modum citam fuisse. Eo audito statim iudicaui, id quidem factum esse, ob hepatis imbecillitatem. Et quia eiusmodi vrina (Actuario teste, lib. De præuidentiis ex vrinis cap.7.) sæpius sanguinē bilescentem significat: prædixi fluxu hepatico eam laborare. Non quòd hisce rationibus velim sustinere fluxum hepaticum, vel dysenteriam, aut alium quemuis fluxum ex tali vrina certò colligi posse, imò hoc ipsum non minus difficile quàm fallax signum esset. Et ideo cùm quantitatem ipsam valde exiguam atque colorem vrinæ animaduertissem, non statim ex his hoc ipsum volui asserere: sed prius de fluxu ventris inquisiui; & cùm is diu perdurasset, eo confidentius de sanguineo fluxu asserebam. Dum hoc inquirendo rectè coniectare videbar, atque hoc ipsum famula audiente, maximè me suspiciebat, inquiens, Rectè tu quidem iudicasti: iamdudum hera mea fluxu sanguinolento laborauit, & etiam ex hepate. Nam alius quidam medicus (quem Doctorem appellabat, neque immeritò, nam & barba, moribus ac vestitu talem se præferebat, cùm & diu in Academia Coloniensi versatus, nunc domum reuersus medicinam faciebat) hactenus illam frustra curare nisus est: quanquam nunc, vt mihi videtur, cum hisce diebus aliquot à medicamentis eiusdem abstinuerit, melius habeat, licet venter adhuc sanguinem aquosum deiiciat. Et ob hoc dicit idem medicus hepar ad fabæ

Medicus referens hepar ad fabæ quantitatem deuenisse, & nunc denuo accrescere.

diminutionem perueniſſe, nunc denuò creſcere. Quod cùm audirem, non potui me temperare, quin cachinnum tollerem: Tibi, inquiens, ô famula hoc ipſum facilè perſuadere poterit bonus iſte medicus, tum heræ tuæ. mihi autem difficillimè. nam hepate hoc modo diminuto, matrona tua in hanc diem non vixiſſet. BRVT. Nonne & hepar diminui poteſt? dictum enim eſt mihi à præclaris medicis & hiſce diebus à ſacrificulo iſto vroſcopo, quem noſti, qui in inſpiciendis lotiis apud omnes maximi fit, hic enim prędixit cuidam, quod ei hepar diuturna potione abſumptum eſſet, cùm & vulgares quidam ferunt, de inſignibus potatoribus, eos pulmonem & hepar potu conſumpſiſſe & abſtuliſſe. EVL. O delirum caput, qui tales medicos doctos vocas: non poſſum ſatis admirari craſſitiem & ruditatem tuam Brute, cùm tamen ante audieris à nobis hepar ſanguinationis organum eſſe, à quo denuo totus ſanguis per venas corpori vniuerſo eiuſque particulis omnibus diſtribuatur: Si enim ſanguis non fit, quomodo vita ſeruabitur? Itá ne extollis iudicium illius vroſcopi impoſtoris, qui & album nigrum eſſe tibi facilè perſuadebit, ſi velit? Similem ferè hiſtoriam refert Euritius Cordus, nō minus inſulſam, quàm Philiatrus iā retulit, de quadam medicaſtra, quam & nunc libet adferre. Noui equidem, inquiens, veneficam quandam præſtigiatricem, quæ perſuaſerat nobili cuidam viro, hepar illi ſuum inmoderata venere vitiatum primò, ac deinde paulatim penitus conſumptum: imò extorſit ab eodem octuaginta florenos, vt ei ſuis medicamentis nouum crearet hepar. Idem quoque affirmant quidam circumforanei tenebriones de pulmone abſumpto: atque auferunt à nonnullis ſtolidis homuncionibus aliquot

Sacrificulus indicans hepar potu abſumptum eſſe.

Medicaſtra perſuadens nobili viro hepar ſibi venere ablatum fuiſſe.

quot aureos nummos, quò hanc præclarã ſuam artem illis tradant. Atque hæc mihi profectò videtur ridicula impoſtura, quod dicunt, ſe hæc intrinſeca membra (hepar dico & pulmonem) clarè aperteque quibuſuis poſſe oſtendere in vrina abſumpta eſſe: idque agunt tanta confidentia, vt homines eorum ſermonibus deluſi, ſanctè deierent ſe vidiſſe illa. Haudquaquã tam facilè ſe his impoſtoribus deridendos præberent, nec vllis eorum ſtrophis caperentur, ſi hepatis atque pulmonis actionem, tum munus cognoſcerent. Eſt enim iecur (ſicut antea abunde dictum eſt) membrum & quaſi inſtrumentum homini omnino neceſſarium, per quod quaſi medium natura vtilem ſanguinem creat, ac ſine intermiſſione concoquit, qui deinde à corde attrahitur, & à vitalibus ſpiritibus perficitur. Vtitur quoq. cor noſtrum ad id officium ſuum perficiendum, opera pulmonis. Nam vitales illi ſpiritus non ex ſanguine tantùm, ſed etiam ex aëre, qui attrahitur per pulmonem, excitantur & conficiuntur. Neceſſarium quoque eſt, vt feruidum noſtrum cor huiuſmodi aëre tamquam flabello aſſiduo refrigeretur ac reficiatur. Vnde oportet hominem perpetua hac reſpiratione anhelitum ſuum ducere: adeò vt ſine hac reſpiratione & inſpiratione, quæ fit per pulmonem, homo vix momentum vitam tueri poſſit. Iam verò cuiuis facilè perſpectum eſſe poteſt, quàm fœdè hi rabulæ mentiantur, quum affirment ex vrina homines carere iecore & pulmone: digni profectò, qui fœtido iecore ac putido pulmone ex omnibus vrbibus expellerentur, ne amplius incautæ plebeculæ ſuis ſplendidiſſimis mendaciis imponerent. Quid? qui turpis lucri gratia auream vel argenteam monetam alicuius principis corrumpunt vel diminuunt, com-

buruntur publicè, aut in feruidam aquam vel oleum coniiciuntur. Si verò ſceleſtiſſimi nebulones, qui non pecuniam tantùm, ſed imaginẽ ſummi principis, id eſt, Dei ipſius ſæpe adeò dilacerant, dilaniant, ac corrumpunt, vt tandem commoriantur ægri, eorum vehementioribus pharmacis, vt colocinthide, & ſimilibus, quibus vtuntur plærique iſti Empirici vromantes, poſtquam lotium inſpexerint, non viſo ægro. Tales autem in precio habentur etiam à nobilibus, qui eorum fraudes nõ animaduertunt: hi enim apud plurimos in honore ſunt, atque dolo ac fraude ditantur: Ad hos vndique concurrit turba multorum, doctus vbique iacet ac contemnitur, cùm ſycophantæ eiuſmodi ſtrophis in precio habeantur. Quis non quidlibet quã optimus & doctus medicus eſſe velit: cùm nunc ars tam præclara dependeat ex ſolo vrinæ iudicio, quantumuis vrina decies mutetur in hora, atque iſti vrinarum ſpeculatores, diuinatione hac, quæ fit ab euentu, elati, pluſquam temerarij, ſceleratiſſimis, portentoſis, & periculoſis mendaciis diteſcunt. PHIL. Referunt & alia mendacia ſuperioribus multo ſplendidiora & impudentiora, dum arbores ex vrina ſpeculantur in corpore humano naſci. Propterea vt quiuis eorum ſtrophis minus irretiatur, aliam non minus lepidam hiſtoriam, quam paulò antè à me dictam huc referam, quæ mihi ipſi quoque contigit, cùm adhuc Alcmariæ praxim exercerem. Anno enim Domini noſtri ſeruatoris 1551. In Theſſaliam noſtræ Hollandiæ inſulam, nõ autem Græciæ, forte fortuna ad quendam ægrotum accitus ſum: inter cæteras tunc vrinas, quæ mihi ibidem offerebantur, vt moris eſt, quædam muliercula lotium ſuum ſecum adferens me quoque acceſſit. Erat autem vrina alba

Hiſtoria lepida cuiuſdam præſtigiatoru, qui arbores in corpore humano naſci, ſpeculabatur.

alba tenuis, diaphona, ac indigesta sine hypostasi: quæ cruditatem, malamque ventriculi concoctionem, tum hepatis obstructionem optimè indicabat. Cùm enim venter extumesceret in maximam molem & prominerete, non difficile erat intuenti mulierem hydrope affectam esse. Vnde percontatus sum diú ne hoc malo laborasset? respondit iam dudum in hydropem incidisse, qua etiam aliquot ante annos priùs laborauerat, atque tunc cuidam medico circumforaneo, admodum perito (vt aiebat) lotium suum inspiciendum tradiderat: qui referebat (postquam de tumore ventris audierat) arborem quandam in ventre excrescere, quæ ventrem ita extendebat, vt nunc vix progredi posset, ita vt metus esset ne venter rumperetur arbore ita excrescente: interea iactabat se medicamentum in promptu habere, quo ipsam ab arbore liberaret & pristinæ sanitati restitueret; atque dedit mulierculæ potionem, pro qua Empirico persoluit quatuor florenos. Addebat insuper sycophanta, si nec illa potione absumpta ac ebibita curaretur, nunquam eam à quouis medico exercitato posse curari. Cùm ex hoc poculo ventris tumor nihil sese remitteret, post aliquot deinde menses per se incepit vmbilicus intumescere, ac foris propendere, qui tandem sua sponte disruptus est ob molem aquæ vmbilicum extuberantem & tandem disrumpentem, quæ vmbilico aperto purissima fluxit, ad quatuor plurésve congios. Mulier verò, eorum tempore non animaduertens occasionem (teste Hippocrate) præcipitem esse, nō adhibuit medicum peritum, atque ea de causa vmbilico per se occluso & consolidato, quod mirum fuit, post aliquot annos deinde incepit venter non aliter quàm antea intumescere, hydrope magis iam confirmata.

Cæterùm cùm lotium tunc spectarem, consulebam vt Alcmariam veniret, vt sic periculum faceremus, numquid eam denuo optimis adhibitis remediis curare possemus. Sed fortè ad rem attentior, quæ tamen pro vnica potione Empirico suo priùs dederat quatuor florenos, hoc nostro consilio spreto, longo tempore miseram protraxit vitam, ac tandem, vt mihi postea relatum est, hydrope obiit. Delfensis tamen illa mulier, de qua audiuisti, simili casu laborans, nautæ vxor, cui vmbilicus diruptus est, sed aqua per vmbilicum paulatim effluente, hæc industria ac alterius medici ac duorum chirurgorum, adhibitis quoque remediis ad hepatis correctionem facientibus curata fuit. quanquam non diu pòst facta recidiua & aqua per vmbilicum effluente, tandē & hæc obiit. Evl. Est ne illa ars, ô Philiatre, ad imponendum promptissima? idiotis hominibus persuadere arbores atque frutices in ventre humano enasci, non aliter quàm è terra suppullulascunt, vt eo callidius nummos à plebecula indocta extorquere possint? Brv. Quomodò igitur Philiatrus vxorem illam Typographi Delphensis, mulierem adeo obesam & pinguem anno 1562. curauit, quam omnes dicebant, non quidem vulgares tantùm, sed etiam paulo peritiores homines, eam in ventre arborem habere; cùm crassiorem in vita non viderim? Phil. Quomodò autem eam curauerim, id præter nostrum institutum est hîc nunc exponere. Sed quid stulti homines de ea commenti sint, id ego corrigere non potui: cùm aliqui dicerent eam hydrope laborare, alij verò imprægnatam esse, vt & obstetrix quædam sentiebat, quamuis contrarium mihi videbatur, sed etiam potius molam carneam ac ventosam habere coniectabam,

Mulier hydropica, drupto vmbilico & effluente aqua curata: sed rursus, facta recidiua, obijt.

bam; nec me mea fefellit opinio, cùm & noſtris remediis deinde ab ea liberata eſt, quanquã ſtultarum quarundam muliercularum ori frenum iniicere non potuerim, quæ palàm profitebantur, arborem huic mulieri in corpore innatam fuiſſe. quod etiã de muliere altera Alcmariana, quę in platea Cœltunia dicta, ex hydrope decumbebat, referebant. Sed hæc ipſa grauida ac ſimul hydrope laborans, poſtquam pepeciſſet, quinque deinde diebus à partu mortua eſt, ventre æquè diſtento permanente. hinc ſuborta opinio, eorum qui artis medicæ gnari non ſunt, qui dicerent arborem in corpore adhuc permanſiſſe. alij verò vt & obſtetrix, ſecundum partum adhuc in corpore ſubeſſe, conſtanter pronuntiabant: aliæ verò mulierculæ molam eſſe ſuſpicabantur. aderat & ſacrificulus empiricus, qui veſiculas hepati adhærere ſomniabat, ex quibus aqua in ventrem deſtillauerat. Ego verò cùm ſuſtinerem, neque ſecundum partum eſſe, neque molam, ſed ventrem diſtentum eſſe hydrope: & cùm precibus quibuſdam diuitis matronæ, vir eò perductus eſt vt in vxore mortua fieret inciſio, quam cùm admiſiſſet, effluxit è ventre tanta aquæ copia, vt octo congios Hollandicos pluréſve vas cadaueri ſuppoſitum receperit. Erant autem interna viſcera præſertim inteſtina fere omnia præter vterum ac renes corrupta & liuida, neq. alius fœtus in vtero inuentus eſt, neque mola reperta: peritoneum verò vndique diruptum erat ex aquæ mole vt arbitror; omentum planè conſumptum, vt eius partes putridæ & diſruptæ cernerentur: hepar verò in ſcirrhum erat mutatum, ac lienem quaſi lapidoſum conſpeximus. Sed arborem (vt ſycophantæ delirauerant) nullam inuenire potuimus. Quamobrem Brute ſi ſapis, ſtultam

Inciſio ſæpe medicum celebrem facit.

tam

tam illam vulgi opinioné ab omnibus optimis medicis execrandam, modò cum tuis præstigiatoribus insanire non velis, posthac ne sequaris, alioqui te stolidum, quotquot sunt viri probi, iudicabunt. BRVT. Quanquam Empirici ac mulierculæ hac in re à scopo aberrarunt, quidam ex iis sæpius tamen vera diuinarunt: imò non desunt, qui etiam mihi prædixerunt num viri aut mulieris vrina esset, & vtrum prægnans & grauida foret: quare eorum iudicium non adeo contemnendum puto, vt vos existimatis. EVL. Dictum est prius, quàm difficile hoc iudicari posset, licet vestri vroscopi id promittant, non aliter vt nuper medicastra quædam (quam nos nouimus) puerperium in vrina spectare quibusdam persuadebat, cùm tamen ipsa adeò annosa & visu orbata ob senium, vt ne hominem sibi familiarem probè agnosceret, qui vrinam ad illam deferret. Hæc tamen monacha & religioni dicata, minimè irreligiosum putabat, eiusmodi mendacia proferre. Eadem quoque iactabat se cistam, qua cadauera mortuorum recondita continentur, in vrina fluctuantem videre, in iis qui morituri erant. Neque hæc solùm ô Brute vromantes tui in vrina speculantur oculatissimi, verùm & ætates vniuscuiusque, ac annorum numerum, tempus quoque quo æger in morbum inciderit, & quàm diu is quoque ægrotauerit, & quid ille comederit ac biberit, ex qua re morbum contraxerit, & quæ apud eundem agantur, & prius acta sint, denique fere omnia exteriora (quæ apud Galenum infinita sunt) vt latratus canum, rumores, clamores, luem Gallicam, & omnia vitia exteriora se posse prædicere gloriantur, cum eiusmodi persuasione, vt iis fides adhibeatur. BRVT. Quòd quædam ex his præstare possunt, experientia ipsa

Medicastra puerperium in lotio spectans.

ipſa docet; cùm etiam tui auctores ac medicorum principes idem doceant, quibus modis lotium mulieris à viro diſtinguatur. Quod ſi Empirici mei idem prædicant,id adeò in contrarium trahere non debetis: Nam Auicenna veſter medicorum princeps appellatus,palàm his verbis idem ſciri poſſe profitetur. Mulierum vrinæ ſemper ſunt maioris groſſitiei & albedinis, & minoris pulchritudinis, quàm virorum vrinæ. Et hoc quidem eſt,propter debilitatem digeſtiuæ earum,& propter ſuperfluitatum ipſarum multitudinem, & propter amplitudinem canalium vnde egrediuntur ea quæ ab eis exeunt: & propter illud quod ex earum reſoluitur matricibus, & ad vrinæ inſtrumenta tendit. Maſculorum verò vrinas cùm moues, turbantur, & declinat earum turbatio ad ſuperiora: & eſt quod ſecundum plurimum turbidentur. Sed mulierum vrinæ ferè turbidantur ex motione propter paucam ſeparationem ſui: & habent ſecundùm plurimum ſupra ſummitaté ſuam ſpumam rotundam, & ſi turbidæ fuerint, earum turbatio pauca erit. Evl. Verum eſt quod Auicenna & alij auctores hoc ſcribunt: tamen ex iis verbis impoſſibile eſt diſcernere vrinas virorum & mulierum: nam æquè bene vrinæ tenues ex alia cauſa & boni coloris in mulieribus apparere poterunt, quàm in viris: & è conuerſo craſſæ & albæ & minoris pulchritudinis in viris æquè ac in mulieribus quandoque apparent,potiſſimùm ſi morbo aliquo afficiantur. Et propterea medici excellentiores veritati magis addicti (quos ne huius quidem pudet) palàm profitentur,quòd eiuſmodi coniecturæ de ſexu ſæpe incertæ ſint & minus fidæ. Verùm ſi imo ſcire deſideres, quibus fallaciis Empirici veſtri vromantes id ſciant, facillimè hoc tibi oſtendero.

Lib. 1. fen. 2.

Mulierum vrinæ.

Maſculorum vrinæ.

Brvt.

Quomodo vromantes Empirici eliciunt sexum ab ijs, qui vrinas deferunt, quem postea ex vrina diuinasse videntur.

BRVT. Quomodò igitur hoc sciunt? numquid aliter illi hoc cognoscunt, quàm ex verbis illis, quæ tui Doctores ipsimet scripserunt? EVL. Ex iis procul dubio nunquam scirent, neque ad vnguem id semper diuinarent. Verùm quando tu vel alius quilibet simplex idiota, lotium illis spectandum præbet: tunc rogant subdola quadam cautione, quando persona lotium emiserit vel aliud huic simile, & ex responsione generis masculini vel fœminini, ille vel illa, probè intelligunt viri ne an mulieris vrina sit. Vbiauté ex inprudentiori sermone (cùm nihil nó elicere norunt, dum verba aucupantur, quibus sexus discrimen significatur) intellexerint mulieris vrinam esse, tunc latissimum campum diuinandi habentes, vlterius cum quadam admiratione procedunt, & vterum incusant, omnesque morbos, tum dolores ex eo originem sumpsisse prædicant, & tamquam ex tripode diuinant. BRVT. Fortè & eodem modo vestri medici, qui etiam vrinas inspiciunt, eadem eliciunt. EVL. Fatemur quidé: interim non adeò temerariè iactant hoc se posse ex lotio diuinare aut cognoscere, quod vestri palam mentiri non erubescunt, dum & chartulas suas impressas portis vrbium affigunt, vel in cuiusuis ædes & cellas vinarias ac alias apothecas vltro iaciant; in quibus pollicentur ac promittunt, quòd ex lotio de omnibus morbis à capite ad calcem pedis, optimum & verum iudicium laturi sint, & quòd sexum simul distinguere norunt, & quòd certò diuinabunt, nunquid vrina mulieris aut viri sit, quæ ad eos deferetur: quod quidé optimi quique medici nec pollicentur, & ingenuè fatentur quòd id nequaquam sciri posset, nisi ex subdola cautela, de qua re etiam, eos qui ad consilium veniunt admonent, ne eiusmodi

strophis

ſtrophis decipiantur. BRVT. Non deſunt tamẽ Errones qui ſexum ex lotio ſæpius prædixere. EVL. Non aliter fortè, quàm nuper quidam Empiricus Gronnigæ (vti aliquando à fide dignis accepimus) à pharmacopœo hoſpitio acceptus, ea lege vt illum doceret, qua ratione ac arte quid certi de ſexu ex lotio pronunciare poſſet. Quum verò longo tempore lautè vixiſſit Empiricus apud pharmacopœum, & vxor ſæpius maritum adhortaretur & admoneret, vt Erronem à ſe dimitteret: tandem cùm diu apud pharmacopœum hæſiſſet, vroſcopus vt ſuis pollicitis ſtaret, pharmacopolæ inhianti vt ſexum ex lotio diuinare poſſet, reſpondit. Diligenter, inquit, animaduertas, dum lotium ad te adfertur, nam dextro pede ſi cubiculum intret, tunc viri vrina erit: ſi ſiniſtro, mulieris. Ita deluſus pharmacopola ab Errone, meritò etiam ab vxore obiurgabatur, quòd tam diu impoſtorem domi ſuæ aluiſſet. Hoc modo, ſi velint, tui vromantes de ſexu diuinare poterunt. Et quemadmodum certò non poſſimus prædicere de ſexu, ita quoque nec mulierem imprægnatam eſſe. BRVT. Aliud tamen ſentit de vrinis prægnantium & veſter Auicenna, loco citato ſic inquiens. Vrinæ prægnantium ſunt claræ & ſupra earum ſuperficiem eſt nebula, & quandoque trahunt ad colorem aquæ cicerum; aut aquæ pedum, in qua coquuntur pedes animalium, & in ipſa eſt color irinus; & ſupra ſummitatem earum eſt nebula: ſed quocumque modo fuerit, in medio videtur ſicut cottum carminatum, & eſt cùm in eis ſunt veluti grana, quæ aſcendunt & deſcendunt. Cumque irinus color manifeſtior fuerit, erit imprægnationis principium: & cùm loco illius fuerit rubedo, erit in fine imprægnationis, & propriè ſi turbantur cùm mouentur.

Iucunda hiſtoria de pharmacopœo ab impoſtore illuſo.

Vrina prægnantium.

Sauonarola.

tur. Phil. Verùm quid dicit Sauonarola ſupra hunc textũ Auicennæ in libro ſuo De vrinis? quod videris omittere aut locum illum non legiſſe. Admonet enim nos ne iis ſignis ſolùm inſiſtamus, cùm etiam apparere poſſint in muliere non grauida, vt in iis, quæ menſes conſuetos retentos habent, vel mola afficiantur: ita vt aliquando doctiſſimi ac celebres medici ex vrina in tali caſu decepti fuerint, ac infamiam incurrerint, quemadmodum ſuo tempore in celeberrima Academia Papienſi euenit doctiſſimo medico Marſilio de ſancta Sophia & Petro Tuſignano ſuo tempore medico clariſſimo & egregio practico, qui viri alioqui ingenio excellentes, quod & ſcripta eorum in medicinis declarant edita, in hac re nimium confidentes vrinæ iudicio, à vero ſcopo cum ignominia aberrarunt. Horum admonitione docemur quòd ſoli vrinæ ſigno adeò fallaci non inſiſtemus, ſed reliqua ſigna imprægnationis conſiderabimus à medicis variis in propriis locis deſcripta, & præcipuè illud ſignum celebre quod Hippoc. lib. v. Aphor. Aphor. 41. deſcripſit. tu ſi velis perlegere poteris. Atque hæc præcipua eſt cauſa quòd hoc ſignum imprægnationis ex ſola vrina deſumptum, non tanti faciunt optimi medici, vt Empirici veſtri, qui ſeſe efferunt & confidenter ex ſolo lotio iactant grauidã mulierem poſſe cognoſcere: quamquam in hac re longè à veritate aberrant, vt nuper Delphis filio Iudæi circumforanei contigit vrinam grauidæ mulieris ruſticæ ſpectanti, qui cùm ex lotio illam grauidã eſſe videre non poterat, neque animaduerteret illã imprægnatam eſſe, medicamentũ, proh dolor, fortiter infra ſupraq. ventrem deiiciens, cũ propinaſſet, abortum excitauit, ita vt ab exhauſto pharmaco, non ſolùm pepererit

Signum impragnationis in vrina ſæpe fallax.

Filius Iudæi medicum factitans abortus cauſa, tum mortu exiſtẽs.

mulier

mulier gemellos mortuos, ſed & ipſa paulo pòſt extincta fuit. Hæc ſunt tuorum Empiricorum præclara iudicia, adeo ab inſulſis hominibus decantata, licet ad perniciem hominum inuenta ſint,& quocumque modo videant ſe ſæpius in vrinæ iudicio (& quod magis dolendum) in remediis adhibendis,erraſſe: tamen animo adeò obſtinato nunquam ab illa iactatione deſiſtent,dum iſti præſtigiatores hominibus incantis perſuadent nihil ſibi deeſſe, quod ad vrinas ſpectandas attinet,licet callida impoſtura vtantur: & tempus eſt Philiatre vt hoc ipſum nobiſcum demonſtres. PHIL. Hoc ipſum propoſueram me nunc facturum. BRVT. Placet, quanquam nunc incipio horrere, ita vt cor mihi palpitet, mihique metuam, ante belli exitum, tamquam præſagium futuri interitus, quòd victoria penes vos futura ſit. EVL. Nihil eſt Brute quod metuas, quin te rurſum ad bellum præpares, atque tuos Empiricos, vt hactenus feciſti, defendas, & ſi quid habeas, acriter eorum partes tuearis. BRVT. Ne ita eos rideas, cùm & illi experientia quadã polleant, quos tam indignis vocabulis perſequimini: valent inquam in praxi, licet illiterati ſint quidam ex iis,nec artium bonarum cyclopediam abſoluerint, nec phyſicam didicerint,aut medicorum volumina Latina euoluerint. Interea ne nimis pertinaciter meis vrinarum ſpeculatoribus adhærere videar, libentiſſimè vobiſcum adhuc ſermonem conferam, veſtris quoque monitis, ſi rationibus veris me conuiceritis, acquieſcam. Si id non demonſtraueritis, meos medicos nolite cauillari, vt hactenus feciſtis. EVL. Ne quæſo præſtigiatoribus hoc celebre nomen medici attribuas, antequam ſcias quid officium boni medici ac exercitati & pij requirat,à quibus

bus alieni ſunt, vt noſter Philiatrus validis argumentis & docebit & demonſtrabit: quare vt is ſermonem ſuum perſequatur, admitte. BRVT. Id quod æquum eſt, libenter fero ac admitto.

CAPVT IIII.

De impoſtura, dolo, fraude, cautelis, quibus in vrinarum iudicijs Vroſcopi circumforanei vtuntur.

PHIL. Cùm iam ſatis audieris ô Brute, vrinarum iudicia & incerta eſſe & minus firma, atque ex ijs diuinationes, quibus circumforanei vtuntur, plærumq. mera eſſe mendacia, quibus plebi imponunt, dum ea perſuadeant, quæ in rerum natura exiſtere non poſſunt: ita vt liquidò conſtet eorum artem de vrinis diuinatoriam, nihil aliud eſſe, quàm impoſturam, qua callidè plebeculam incautam circumueniunt, idque diuerſo modo, & variis ſtrophis vtentes, dum vrinas inſpiciunt. De quibus nunc dicere inſtituimus, & horum impudentiſſimas fraudes, quas in iudiciis vrinarum quotidie apud rudes homines minuſque circumſpectos exercent; quamuis etiam paſſim de his per tranſennã egerimus, fuſiorẽ tamen de iis tractationem in hoc caput reſeruauimus, idque in vtilitatem proximi, non alia de cauſa quàm vt quilibet etiam imperitiſſimus idiota, & hic quoque noſter Brutus à nebulonum impoſturis ſibi in poſterum cauere poſſit. Quæ cùm variæ ſint ac penè infinitæ, præcipuas attingemus: nam omnes factiones quas ſimiarum inſtar, in iudicandis vrinis, adferunt, impoſſibile eſſet eas omnes recenſere, exceptis adhuc iis technis, quibus prius plebem ad ſe alliciunt, tum hos ipſos præcipuè, qui ad eorum ædes, lotia ægrotantium

Ars diuinatoria ex vrinis Empiricorum nihil aliud eſt quam mera impoſtura.

Diuerſæ impoſturæ quibus Empirici in ſpectandis lotijs vtuntur.

tantium

tantium apportant: modò matulas ipſas, vel earundem thecas ſportaceas vel ſtramineas (in quibus matulæ cuſtodiri ſolent) pro domibus ſuis ſuſpendant, modò ſe ipſos in tabulis depictos, modò matulas ipſas lotio repletas, tabulis ligneis excauatis & ad hoc opus deſtinatis imponunt, idque in ædium primo ingreſſu, vt à tranſeuntibus ſpectari poſſint. Sed cùm iam vrinā iudicaturi ſint, nullibi magis eos in technis exercendis opulentiores inuenies (quibus & circumforanei ita & medicaſtræ inter ſe certant, vt neſcias cui maior gloria in his debeatur.) adeò vt nemo ferè ſit, qui eas omnes explicare poſſet. Nonnulli enim ex his, vt nugatores maximi, vrinas circa ſpecula contemplantur, non alia de cauſa, quàm vt ea nouitate, maior turba idiotarum ad ipſos confluat. Alij ex annulo & fide cacodæmoni præſtita, vrinas necromantici ac magi peſſimi iudicant, artemque noſtram adeò præclaram & diuinam, dæmonum præſtigiis commaculant, quæ neque noſtra religio fert, magiam cum arte medica confundunt, multos in perniciem animæ ſimul rapiunt, qui ad eos conſultandum veniunt. Et vt maior fides illis adhibeatur, eiuſmodi annulos Venetiis venales eſſe palàm profitentur; hinc digitum tali annulo inſignitum, dum vrinas inſpiciunt, auri admouent, tamquam Dæmon in aurem ſuſurrando priùs de vrinis prædictionem ſuggerat, quam deinde aliis, qui vrinam deferunt, quaſi prædicit. BRVT. Iſti reliquos ſuperant in diuinando. talem annulum Empiricum quendā chirurgum habuiſſe fertur, qui mira ex vrina pronuntiabat, cum omnium mortalium admiratione, quem & ego aliquando acceſſi cum lotio, atque morbum ipſum miro ordine recitabat, annulo ad aurem admoto. PHIL. Et

 tu ho-

tu homuncio non animaduertis hæc in lege nostra prohibita esse, non solùm iis, qui eiusmodi idola faciunt, verùm & illis qui hoc modo ex vrinis diuinant, ita & tibi & aliis omnibus, qui eos ac dæmonum præstigias consulunt. An nescis pœnam à Mose ex Dei voluntate, sub lege veteri, eius farinæ hominibus constitutam fuisse? Magis illis pythonis spiritu inflatis, qui artem illam diuinandi ex vrinis hoc modo profitentur, atque in annulo vel vitro captiuum circumferunt dæmonem, qui hoc modo diuinant morbos, res perditas, si quis furatus fuerit, aut vbi lateant & reconditæ sint, & alia abdita, vel etiam dubia quæque, se manifestare posse iactant. BRVT. Non scio, qualis illa pœna est. PHIL. Hæc ipsa, vt eius verba sonant. Vir & mulier in quibus pytho vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, vel capitali pæna digni sunt. Item anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Sic & 18. Denteronomij. Nō inueniatur diuinus nec veneficus, nec maleficus, nec incantator, nec consulens pythonem, nec magus, nec à mortuis suscitans. Abominatur enim Dominus quicumque ista facit, & ob istas abominationes excindit eos Deus tuus ante te. Sic interiit Ochozias Rex Israël, quia infirmus spreto Deo vero & legitimis mediis, hoc est medicis veris, misit ad consulendum Beelzebub Deum Accaron. Sic Diuus Hieronymus in Hieremiam cap. 12. rectè scribit. Non exaudit Deus in tempore necessitatis & angustiæ, quia & illi vocem Domini audire noluerunt: quod & Saul passus est. Cùm enim Pelisthim agmina reformidans, verbum Domini non

Leuitic. 20. pœna Diuinis, Magis & veneficis à Mose constituta.

4. Regum 1.

meruisset

meruiſſet accipere, eſt conuerſus ad Pythoniſſam, vt ab idolis diſceret, quod inſtantia orationis ac fletuum à Domino debuiſſet extorquere. Per quæ diſcimus, etiam ſi Dominus non exaudierit, nequaquàm ob id eſſe confugiendum ad dæmones, qui cultores ſuos adiuuare non poſſunt, ſed ad Domini auxilium. PHIL. Diabolus cùm immundus ſpiritus exiſtat, atq. mirus artifex ſit, eiuſmodi homines impuros eligit, & tamquam in ſeruos ſuos ac famulos recipit, vt commodiùs reliquis hominibus imponat: eiuſmodi impios inquam & incredulos in ſuum ſeruitium allicit, vt Iudæum perfidum, aut monachum apoſtatam, aut omnium artium ignarum parochianum, agyrtas, circulatores, ardelionem, aut anus incantatrices, vel id genus hominum, qui nihil non audent, quíque etiam iactant annulum talem ſe habere, tantum φιλαυτίας fumo inducti, vt aliquo ſaltem habeantur numero, ſibi artem vendicant occultam, & ſcientiam, quam ignorant: vel propria compulſi malitia, vt fraudent: ſiue auaritiæ illecti ſtudio, vt quæſtum fraudulenter faciant: qui nihil non audent, quo ab afflictis ægtis per fas & nefas pecuniã emungant, etiam ſi interdum per ſatanæ cooperationem nihil aut parum nouerint, glorientur nihilominus de diuinandi cognitione, ſiue etiã aliquibus exorciſmis, execrationibus, votis & ceremoniis, quod polliceantur, peragant: Vtrique mendaciis & mendaciorum auctori, velut teſti certiſſimo innixi, confiſíque, quum etiam quidam ex iis præter vrinæ inſpectionẽ, quum furti aut alterius ſceleris, vt veneficij (quod ex vrina etiam ſe ſpeculari perſuadent) inurant iis, qui his vt innocentiſſimi agnoſcũtur, ita & illæſi nominis inter vicinos antea ſemper vixerunt pacificè: at hoc notati

In ſceleratos medicaſtros ariolos.

cauterio præter meritum, calumniam in posteritatem inultam sustinent, vt hac ratione graui simultate & odio diuellantur conturbenturque numerosæ familiæ, & celebres viciniæ antea continuò pacatissimæ: Discordiæ huius exitialis & calumniarum execrandarum auctores, non alio habendos esse loco, quàm seditiosos, reipublicæ turbatores & falsarios, quidam rectè sentiunt. EVL. Talem ego vromantem noui, medicinam factitantem, qui ex lotio iudicabat ægros ex veneficio infectos esse, aut ex fascinatione decumbere audacter pronuntiabat, vt iis præstigiis duplam mercedem reciperet, cùm eos se curare posse promitteret. PHIL. O nefandissimum pecuniæ aucupium! Auri sacra fames quid non mortalia cogis Pectora? Hi sacrosanctam medicinam, præclarum summi Dei donum (vt Iohannes Langius etiam conqueritur) temerariis ex vrina de morbis vaticiniis, ac nefariis superstitionum nugis & incantationibus, arte magica & idololatriæ superstitionibus, prophanare & conspurcare non erubescunt: quos non obsecro morbos curare, quas denique præstigias se posse efficere non promittunt? quibus & incantamenta, & fascina ac fascinationes tollere, imò dæmones cogere posse perfricta fronte nugantur, quæ omnia antè in vrinis spectarunt. EVL. Certè isti effrontes homines omnem pudorem abiecerunt & pietatem, ita vt nulla non scelera perpetrare audeant. Si enim occulta indagatione dum vrinas inspiciunt, aut per tertiam personam cognoscere possint, aliquem longo tempore ægrotasse aut lecto decubuisse, hic fascinum causam esse iudicant, atque in corpore nescio quæ non absurdissima latitare prodigiosè nonnulli mentiuntur, & si apud ægrotum veniant, specioso fuco vtuntur, adhibita

bita colocinthide aut alio pharmaco vehementiore, quod aluum egregiè laxet, per ſubſellia clàm ea ipſa in feces dimittunt, quæ in corpore latitare prius prædixerant. quæ vbi ægroti ſpectauerint, quanquam deluſi ſint, eos non aliter quàm vates ſuſpiciunt. PHIL. Cæterú vt eò, vnde digreſſi ſumus reuertamur, vnuſquiſque aucupia ſua exornat, vt in caſſem non ſolùm ruſticos & plebeios homines, verùm & ciues, & eos qui paulo peritiores videri volunt, trahant: Sic alij vrinas prope ſpeculum nitidum inſpiciunt, vt maior auctoritas accedat: ita audiuimus de quodam Empirico, qui ſpeculum artificioſum compoſuerat, vt intus aquam puram contineret, in qua ranæ viuentes hinc inde fluctuabant, ita vt dæmones viderentur eſſe, qui Erroni, vrinas inſpicienti, ſuggerebant de morbo ægrotantium, & de rebus, quæ à fure ablatæ eſſent. Non deſunt, qui ex ſolis punctis Geomanticis, dum vrinas inſpiciunt, de morbo, vita ac nece iudicant, quam tamen impiam diuinationem ad ſortilegium referimus. BRVT. Sunt tamen medici aſtrologi quidam veſtri ordinis, qui per quæſtionem, vt vocant, ex ſola figura erecta cœli, idem quoq. faciant. PHIL. Id quidem & nos ſcimus, & quemadmodum illi Geomantes ſortilegi & non medici de vrinis augurantur: ita & hoc tempore nos alios nouimus, qui Geometras ſiniſtrè tamen imitantur, & circino vrinas metiuntur, & demum de vrinis neſcio quid vaticinantur, qui & medici haud infimæ ſortis videri volunt. EVL. Qui eiuſmodi tamen coniectura ſortilega vtuntur, vel geometrica, præter quàm quod ſæpe in pudendos errores incidunt, hanc partem medicinæ Semioticen, inconſtantem & coniecturalem reddunt. PHIL. At alij præclariore oſtentatione id luculentiùs agunt, qui

Variæ impoſturæ, quibus Empirici vromantes dum lotia inſpiciũt, vtuntur.

Vrinæ diuinatio ex punctis Geomanticis & quæſtione Aſtrologica.

Qui prope depictas figuras lotia inspiciũt.

chartas vel libros præ manibus & oculis habent, in quibus reperiuntur omnes vrinarũ colores ad viuum depicti, iis matulam admouent (vt nuper Iudæus quidam, quem noui in illis imposturis egregiè exercitatum) dum vrinas speculantur, cum maiore admiratione, tamquam doctiores essent, quamuis sint magistri ex libris. Nonnulli seorsim cubiculum habent, mira quadam astutia vrinas iudicantes: hac ratione medicastra valdè celebris ob vrinarum iudicia habebatur, quæ seorsim in cubiculo prope ostium sito, sedebat, dum filia morbos, doloresque à deferentibus lotia altiore voce expiscabatur; quod mater fatidica, in propinquo latibulo sedens, audiebat: quæ postea per remotius ostium euocabatur, vt vrinas inspiceret: illa verò tamquam Delphica Python celebris, quæ antea per filiam audierat, ex vrina diuinabat & recensebat, cum magno stupore multorum, vt similem in diuinandis lotiis non haberet. Evs. Quidam & hæc de Iudæis, medicis circumforaneis narrát, quanquam ego nouerim quendam medicum alioqui titulo doctoratus gloriantem, in principio suæ praxeos, vt pro egregio vromante haberetur, simili impostura vsum fuisse, qui tamen cum Empiricis circumforaneis comparari minimè vellet, licet iisdem imposturis, auaritia & sordicie illectus ob vnum atque alterum nummum, vt cæteri sycophantæ, implicaretur. Phil.

Callida medicastra impostura.

Ceremonias quas in diiudicandis vrinis Empirici quidam vromantes ad maiorem ostentationem obseruant.

Præter hos plurimi alij sunt, qui dum lotia inspiciunt Iudæos imitantur admodũ superstitiosos: hinc multas ceremonias in diiudicandis vrinis habent, modò in hanc, modò in aliam cubiculi partem cursitantes, modò ad candelas ardentes in media luce, modò foras ad aërem serenum, aut ad solem deflectentes, denuò verò ad cubiculum reuertentes, lotium mira

astutia

astutia contemplantur: iam quoque matulam agitantes, mox vrinam odorantes, iamque guttatim effundentes, nonnulli & vrinas ponderantes, aliasque nugas præseferentes, vt ita meliùs hominum mentes perturbent, & eò confidentiùs mentiri possent; & vt eorum iudicia apud plebem maioris fiant, quæ facilè eiusmodi strophis capitur. Perinde eiusmodi præstigiatoribus est, quouis modo sibi auctoritatem conciliant, & ideò in hoc omnes fere laborant, vt se ipsos extollant, medicos verò doctos deprimant, & sic vbi olfecerint, & certò cognouerint medicum, quantumuis peritum aut doctorē aliquem ad ægrotum vocatum antea fuisse, vel eundem adhuc circa ægrum versari & curationem instituere: hac occasione arrepta, hîc ex oblata vrina audacter pronuntiabunt, ægrotum ab eiusmodi medicis quantumuis exercitatissimis non posse curari, sed ægrum ipsum per se facilè sanitatem pristinam recuperaturum, aut solùm eorum industria ac opera, modò æger iis committatur, conualiturum. Et vt ignauæ plebeculæ medicos optimos ignominiosos reddant, eos omnibus modis tum eorum præsidia detestantur: mox se ipsos tum alios sibi similes adeò extollunt, vt nullus sit medicus quantumuis celebris, imò ne Hippocrates quidem si adesset, tales curare posset, quos se curaturos bis carnifices pollicentur: & si non curent, collum ipsum in sponsionem rusticis ac plebeis hominibus tum aliis, sycophantæ promittunt. Si enim toties caput, quoties in sponsionē dederint, amitterent; videres hos Thrasones medicos prope infinitos sine capite incedere ac obambulare: ita vt vix amplius vromantas circumforaneos inueniremus nisi detruncato capite hinc inde oberrare. EVL. Non alia quoque de

Sponsiones Empiricorum.

causa, vt maioris æstimationis apud plebem fiant, Errones, Iudæi, Mahumetani, atq. Turckiatri appellari gaudent, tamquã illi alios medicos præcellant. Iactant deinde (vt Euritius Cordus refert) se parentes Doctores habuisse, quamuis eos priùs contempserint, licet plerique tamen, pellionum filij, aut eorú qui vile aliquod artificium exercuerint. Hi inquã omnes egregij impostores, cùm per pagos, tum vrbes passim diuagentur, ad se vetulas quasdam mulieres alliciunt, & subornant, nummis aliquot ab iis acceptis, quos ex vrinarum imposturis antea corrasere: quæ huc atque illuc cursitent, vbi ægros decumbere norunt, quibus nuntiant nouum aliquem doctorem, aut gentilem medicum vel Iudæum aut Mahumetanum iam recens ex Turcia aduentasse, ac secum pretiosa medicamenta asportasse, Balsamum, Rhabarbarum, ambram, margaritas, lapides exquisitos, aliaque aromata, quæ in officinis Pharmacopœorum non ita inueniantur, (vt egregiè mentiri norunt) quique in vromantia reliquos medicos superent. atque sic ægroti à sagis illis garrulis inducti, iis quoque vrinam suam ad medicum deferendam exhibent: mox redeuntes, vt sunt vafræ ac astutæ, referunt medicum illum morbum ad vnguem ex vrina prædixisse. Vnde maxima hominum turba ad eundem confluit, quamuis hoc ad mensem vnum atque alterum perduret, donec hæc fides, quam tantisper habuere, auferatur: tunc aliò commigrant, eadem impostura, qua prius, semper vtentes. Quòd in vno loco non diu hæreant, in causa est, cùm pharmacis admodum violentis & potius venenis, magna ex parte ægri, qui illos consultarunt, succumbunt, ita vt vix vnus atque alter, nisi casu quopiam ex manibus illorum sycophantarum euadat.

Circumforanei vetulas subornant vt vrinæ ægrotantium ad illos deferantur.

euadat. Non desunt tamen, qui hos excusent, maximè vetulæ illæ de quibus diximus, quæ eorum præcones agebant, & in cœlum vsque extollebant, si eorum ægri moriantur, id fato euenisse prætexunt, cùm & in nosocomiis, qui à doctis medicis tractātur, etiam moriantur. Interim si doctus aliquis medicus etiam si mortem ægris suis prædixerit, aliqui ex iis moriantur, eædem vetulæ non hîc medicum excusabunt, sed potius incusabunt, ab eo interfectos esse: & non alia de causa illos, qui artem probè cognitam habent, apud plebeculam ignominiosos reddunt, vt hoc modo circulatores maioris fiant, licet non alia arte instructi sint quàm impostura. BRVT. Admiror, cur adeo infesti sitis meis Empiricis, quanquam multos ab iis curatos nouimus. EVL. Credo equidem hoc casu potius euenisse quàm vera arte, cùm nulla methodo curandi instructi sint; sed tota medicina istis tuis triobolaribus medicis ex solo vrinæ stultiloquio dependeat. BRVT. Non desunt tamen aliqui ex vestris medicis qui his & similibus strophis vtuntur in diiudicandis lotiis, ex quibus etiam ditentur. PHIL. Scio me tales etiam medicos quosdam, inter nostros cùm ex Italia in Galliam veneram, in qua aliquamdiu praxim exercuissem, ac deinde in patriam redissem, comperisse: qui ex perdita illa lotij inspectione quoque, vt Empirici, abuterentur. Verùm quomodò illi sint redigendi in ordinem, vix aliqua spes est, quamquã & de iis postea dicturi sumus. Nunc ad Empiricos tuos Brute reuertamur, quos rectè dixit Eulogus nullam aliam artem diuinatoriam ex lotiis habere, quàm imposturam, qua simpliciores homines in retia sua trahunt, quemadmodum istis diebus de circulatore quodam nobis relatum est, qui cùm aliquando

Dordraci

Duorum circulatorum egregia impostura.

Dordraci (quæ vrbs celebris Hollandiæ eſt) ageret, atque illi alius adeſſet collega in impoſturis priore non minus clarus. Conſumptis, quas habuerant, pecuniis, certatim nouum quoddam inuentum excogitare ſtuduerunt, quo denuò pecunias corradere poſſent. Tandem ille, qui callidum conſilium inuenerat, ita ſociū alloquebatur. Ego doctorem & medicum agam, atque vrinale (vt vocant) homines alliciendi cauſa, foris propendam: tu interim œnopolium combibonibus frequens accedito, & cum iis genio operam des, & liberaliter viuas, & vino indulgeas: vbi autem vino incaluerint, iactabis medicum ita excellentem aduenifſe, qui abdita quæque ex vrina calleat prædicere: imò licet ipſi omnes in vno eodemque poculo mingant, hoc ipſum quoque medicum agniturum affirmabis, atq. contendes, niſi hoc ipſum præſtiterit, quicquid illo die impenſi factum fuerit, pro omnibus te ſoluturum: ſi autem ſcopum attigerit, ἀσύμβολον futurū. Sed diligenter obſeruato, quot numero ſint, qui in poculum ſtanneum mingant: tot enim fiſſuras leues ſub poculo clam trahito, vt mihi numerus eorū ſit perſpicuus. Combibones pactum ineunt, ſed dolum ignorantes, hoſpitæ poculum, in quo minxerant, ad medicum deferendum tradiderunt. Hoſpita huius fallaciæ ignara, nec fraudem ſubeſſe ſciens, nouum medicum adiit. Impoſtor omnia iam dicta præcognoſcens, vultu compoſito vrinam in matulam transfuſam inſpicit, mox indignabundus, hoſpitam increpat, inquiens: Quid nam hoc rei eſt, vt me tentares, & meam ſcientiam hoc ſiniſtro modo experireris? at quid huc impudēs mulier aduenifti? quis nebulo te ſubornauit, vt me deciperes? Mox lotium cū grauitate inſpiciens, Sex, inquit,

numero

numero ſunt,(quod clam ex fiſſuris iam dictis animaduerterat,) qui vrinam hanc minxere, pro quibus omnibus vt ſoluas oportet. Hoc audiente hoſpita,obſtupefacta eſt,dolum ipſa ignorans,eundē placidè alloquitur,Neſcio, inquit,quid his verbis velis. Amice, ſi res ita ſe, vt diuinas, habeat, condona quæſo : nam mihi ignoranti poculum, in quo tot minxere, obtruſere,vt vrinam ad te transferrem : & tandem ei poſt multa verba pro lotij inſpectione(vt aſſolet)ſex nummos dedit : domumq́ue reuerſa hoſpitibus & combibonibus rem geſtam narrauit. Demirabantur omnes tam inſignis vromantis iudicium , eumq́ue magnifaciebant , atque hoſpitæ, ea quæ ipſi inſumpſerant ſimul & pro altero quoque, cùm quo certauerant, ſoluêre : atque nummos, quos hoſpita in inſpectione lotij expenderat, rurſus dabant. Ob huius rei famam tanta cōfluxit ciuium copia ad ſycophantam, qui vrinas ad eum ferebant, vt multos eodem die ex diuerſorum vrinarum inſpectione nummos corraderet. Verùm timebant ſibi, ne quis tandem dolum olfaceret, ideò vno atque altero die peracto, clam ſeſe ſubduxerunt. Ita enim ſpecioſis fraudibus imperita plebecula decipitur,& iis fidem habet,vt commodius nummis ſuis emungatur. Evl. Hinc tot vroſcopos in vnaquaque vrbe videmus, qui lotia certatim inſpiciunt; quos autem vulgares conſulunt, & medicos optimos in arte ſua peritiſſimos, qui licet ad manum ſint,planè negligunt. Nec mirum,cùm iſti blaterones admodum loquaces & iactabundi, ex lotio non ſolùm impia atque illicita, ſed immodica atque ſtulta blaterant : quæ optimus medicus non tantùm abhorret, verùm etiam contemnit. Brvt. Ego tamen aliam cauſam eſſe puto,veſtros medicos de vrina non

na non tam bene posse iudicare, atque vromantes meos, eo quòd in cautelis vrinarum probè instructi sint. Evl. Melius dixisses, & imposturis. putás ne illam esse egregiam diuinationem, qua iucunda garrulitate, quamuis occulta, prius omnia expiscantur, antequam eadem diuinent, vt iam dictum est? Br. Sciunt tamen hoc dicere. perinde enim est quouis modo hoc faciant, modò rectè diuinent. Phil. Frustra Æthiopem lauando Euloge dealbaueris, ita nec Brutum facilè humanum facies, aut eum à sua opinione diuelles. Mundus decipi gaudet; & ideò dolendum quòd etiam quidam ex nostris medicis, dum vrinas inspiciunt, vsque ad imposturas quoque procedant. Sic cùm ex Italia Galliam accessissem, & in vrbe Pithueriensi praxim exercerem, narrauit mihi pharmacopœus, medicum quendam nuper è viuis excessisse, magni nominis ob vrinæ iudicium, quanquam ille omnes catarrho laborare ex lotio prædicebat, quem modò ad guttur, modò ad pulmonem, modò ad hepar aut stomachum vel lienem, vterum, renes, vesicam, vel totum corpus fluere pronuntiabat. Ex ridiculo hoc iudicio à plærisque idiotis mirum in modum extollebatur. Phil. At hæc inter minimos errores censenda sunt. Sed cùm à longè intellexerint aliquem mania, delirio vel melancholia affectum, ex lotiis iudicant eos dæmoniacos esse, ita vt homines à fide aberrantes exorcistas consulant: & omnes morbos curatu difficiles & quos ipsi curare non possunt, ad incantamenta & sæpius ad illusiones dæmonum referant. Brvt. Quid ni & hoc possunt scire aliquem dæmone obsessum esse, cùm & sacra Scriptura testetur dæmones esse, & homines dæmonibus obsessos? Si igitur illam artem habent diuinandi ex lotiis,

Medicus ex lotij inspectione catarrhum semper incusans.

ex lotiis, cur idem dicere non possunt? Phil. Non inficias imus, spiritus immundos esse, & simul dæmoniacos ab iisdem obsessos, cùm & Christus seruator noster dæmonia (vt sacra Scriptura habet) in porcos expulerit. Verùm vtrum tales ex lotio dignoscere possent, plurimum dubitamus, nisi id prius ab aliis intellexerint. Cùm morbos iam prædictos nō solùm, sed & Diui Iohannis, Diui Cornelij, Huberti, quos medici ad Epilepsiā referunt, sic apoplexiam, ephialtem, conuulsionem, oris torturam, caron Arabibus subeth, morbum vterinum, catalepsim, lethargum, & Herculeos morbos olim à veteribus dictos, tum lunaticos, ac eius generis infinitos, ad illusiones dæmonū referunt, vel potius incantamēta & fascinū, vti clinicos qui diu lecto decubuere, vel phthisi aut tabe cōficiuntur, vel hydrope annua vexantur, aut dysenteria, ex lotij inspectione iudicabunt. Evl. At hi videntur nostris tonsoribus imperitis similes, qui omnia vlcera maligna, aut fistulas, mala sancti Quirini esse dicunt, vt hoc modo suam ignorantiam subterfugiant, cùm sciant hæc à vulgaribus insanabilia iudicari, ne videantur imperiti esse, tales ad alios ablegant. Phil. Dolendum est quòd sub prætextu religionis quasi vrinæ iudicio abutantur: id quod nunc viuo quodam exemplo ostendemus. Vxor fratris vxoris meæ Aemstelrodami habitans, quæ & hoc tempore viuit, laborabat quondam, quantum ego potui percipere, melancholia hypochondriaca. Hæc cùm non ita diu viro nupsisset, vtrum grauida foret dubitabat, ita vt ob sæuissima huius morbi symptomata, nequaquam se grauidam esse arbitraretur. Ideo diuersis in locis (vt mos apud nostrates, præsertim in morbis longis, inoleuit, at planè detestandus) medicis vrinam spectan-

Historia Sacrificis impostoris exorcistæ, qui falso mulierem grauidam, fascino affectam, unà cum circulatore, iudicauit.

ſpectandam mittebat. Putabat enim hoc modo ſeſe miſeram ab hoc morbo liberatum iri. Inter cæteros verò medicos, etiam nouus quidam in vrbem aduenerat circulator, qui ſe doctorem (vt hoc genus nebulonum egregiè mentiri nouit) iactabat. Inſignis enim cuiuſdam medici famam de ſe ipſo ſpargebat, & hoc præcipuè inter plebeios. Huius autem mulieris vrina ad eum quoque deferebatur; quam quidem dum inſpiceret cautè admodùm eam rogando, quæ vrinam detulerat; intellexit tandem non exiguo tempore ægram malè habuiſſe, quodque varios quoque conſuluiſſet medicos, qui opem nullam attulerant. Vnde vafer vulpeculæ inſtar inſpecta vrina mira de ſe iactabat & promittebat, nullumque doctorem eſſe qui ægram curare poſſe affirmabat: addebat ilicò præſtigiator, faſcino affectam eſſe. At illa quæ vrinam deferebat, inter cætera eum rogabat, numquid ex lotio animaduerteret ægrotam grauidam eſſe. Cui reſpondebat circumforaneus, eam minimè grauidam aut imprægnatam eſſe, ſed faſcino atque veneficio laborare, idque per talem hominem, quem numquam tale ſcelus perpetraſſe crederet; & deierabat neminem eſſe præter ipſum, qui illam curare poſſet. Interim in curatione ſibi comitem exorciſtam adiungi volebat, qui apud illam neſcio quæ quotidie legeret & ſuper caput ægrè muſſitaret ac murmuraret. Deinde verò is ipſe medicas potiones exhiberet, quibus iam ebibitis, ita ſana euaderet, vt ne morbi veſtigium vel huius paſſionis relinqueretur; & ſi, inquit, velis, ægrā ſtatim accedam. Hoc famula noluit annuere, quæ vrinam attulerat, cùm illud in mandatis non haberet, quamobrem ſe hæc heræ renunciaturam dicebat. Quæ cùm audiſſet, valetudinaria verè pia ac Chriſtiana,

Exorciſtam

Exorciſtam minimè admittere volebat, ac Deo potius committere morbum ſuum, tum medicis optimis inſtituit, quàm cum eiuſmodi præſtigiatoribus rem habere: quanquam non deerant ex amicis ægrotantis, qui fruſtrà eam ad hoc vrgerent. Tandem poſt aliquot dies, cùm ipſe tunc Alcmariæ praxim exercerem, ad me & huius vrinam ſpectandam detulit ſororius, morbumque deſcripſit, & ſimul ſymptomata addidit, quibus hactenus miſera detinebatur. Ego autem Symptomatis omnibus conſideratis vrinã inſpiciens, quæ tenuis ac clara erat, cum circulo quodam plumbeo, hypoſtaſi exigua, maximã cruditatem adeſſe iudicabam, & ventriculi malam coctionem: Solet enim talis vrina ſæpe obſtructionem in liene arguere, cùm propter obſcuritatem, tum plumbeitatem, quam circulus præ ſe ferebat: præterea & talis melancholiam inſinuat, & eo nomine de hoc humore ægram infeſtante maior mihi fuit ſuſpicio, cùm audirem omnia ſigna, quæ de hypochondriaca melancholia apud Galenum lib. 3. De loc. affect. cap. 5. & 6. deſcribuntur, adeſſe. Vnde facilè quoque ex ſororij relatione coniectabam, hoc malo vxorem ipſius laborare. Inter multa verba quæ vltrò citroque inter nos fiebant, ſororius ex me rogauit, numquid conſilium medici circumforanei perſequeretur, nec ne. Cui reſpondebam nihil tale agendum eſſe; ac certis diſſuaſi rationibus ne vxor medicamenta fortiter aluum ſoluentia ac conturbantia ab Empirico, nec etiam ab aliquo medico quantumuis docto præſcripta, reciperet, potiſſimum cùm de impraegnatione maxima ſuſpicio eſſet. Propterea conſului vt aliquantiſper non ſolùm ab iis medicamentis quæ leuiora eſſent, verùm etiam ab iis quæ nauſeam inducunt abſtineret, ne abortus ſubſe-

queretur, nisi fortasse ob vehementem passionem accidentibus cogeretur optimi medici consilio, subueniri: tunc etiam iis vteretur, quæ naturæ vim inferre non possent. Vnde & nos victus ratione proba præscripta, etiam quædam leuia remedia, ad rem tamen facientia, adiunximus, quæ partui minimè obessent, quibus & generum ad tempus relegauimus. Eo verò ad vxorem reuerso, non diu pòst, illa peperit filiam pulcherrimam, quæ & nunc viuit, & simul post partum matri cessauit passio illa melancholica, cùm in puerperio satis per se purgata, optimo victus genere vteretur. Vbi nam erat illud fascinum & genus incantationis? quod impius præstigiator ex vrina prædixerat? Quid si eius pestilentissimis remediis prægnans mulier vsa fuisset, nonne facilè & matrem & prolem suffocasset nebulo? quæ nunc vnà cum prole Dei beneficio euasit. Plura exempla horum vroscoporum sycophantarum hîc recensere possemus: at satis est vel hoc vnum exemplum huc attulisse, ne eiusmodi nugis oratio nostra in volumen excrescat, ne & tibi ô Brute oneri simus, cùm satis iam constet artem tuorum Empiricorum circumforaneorum de vrinis iudiciariam, meram imposturam esse; quod & nobiscum, modò mica salis in te sit, iudicabis: quamobrem si sapis, non amplius eorũ iudiciis adhærebis. BRVT. Ægrè quidem adhuc à mea opinione diuellor, quanquam videor me meis Empiricis plus tribuisse, quàm possent præstare. PHIL. Verùm istis nugigerulis omissis, stilum nostrum in eos conuertamus, qui nimium cõfidentes huic stultæ diuinationi, à callidis & vafris circulatoribus decipiuntur. Et ideo omnibus modis operam dabimus, vt eos vnà tecũ ô Brute deuiantes, in rectam viam deducamus. EVL. Posse-

mus

mus quidem omnes noſtras vires intendere, quamquam metuam nos fruſtrà in hac re laboraturos.

CAPVT V.

De peruerſa ruſticorum ac idiotarum & aliorum ſimplicitate, & nimis ſtulta in vrinarum diuinationem confidentia & credulitate.

PHIL. Quis non derideret ſtultum hoc genus hominum, qui à circulatoribus dementati aut faſcinati (vt opinor) ſibi perſuaſum habent, nihil tam abditum, occultum, abſtruſum in homine, quin ex lotij inſpectione cognoſci poſſit? Quamobrem rectè officium ſuum præſtare putant, dum vrinam ægrotantium ad varios deferunt medicos, cùm bonos ac peritos, tum ſycophantas, circumforaneos, mulierculas, & quicumque inter hos omnes acu (quod dici ſolet) rem attigerit, & rectè diuinauerit, eum reliquis omnibus anteponunt, atque huic fidem habent. Hoc enim modo doctrinam & ſcientiam medicorum experiuntur & explorant; ignorant enim miſeri quid illos & quid demũ medicos exercitatos deceat, cùm medicina omnium artium ſit difficillima, quæ probè exerceri non poteſt, niſi medicus præſto ſemper adſit ægris. BRVT. Cùm etiam inſpectio vrinæ pars medicinę ſit haud exigua, vt vos ipſi antea declaraſtis, nonne is qui inter reliquos rectiùs diuinauerit, reliquos doctrina ſuperat? & ideo hic modus experiendi peritiam medicorum, mihi ac multis placet. Et tu eos ſtultos aſſeris, cùm & optimi quique, neque vulgares tantùm aut tenuioris fortunæ homines, ſed & ditiſſimi quique hac in regione id faciant, & vrinam ſuam ad diuerſos medicos deferendam curent. EVI.

Stulti homines credunt abdita quæque ex vrina poſſe videri.

Non minus nimium creduli homines culpãdi, quàm impostores ipsi.

Propterea Brute vix ſcimus, numquid impoſtores potius culpandi ſint, quos tu ob vnius vrinæ ſtultiloquiũ pro medicis habes, an illi ſimplices ac nimium creduli homines, qui tam facilè cuiuis ex lotio mentienti fidem adhibent. Si tales non inuenirentur, qui præſtigiatoribus credunt & vltrò eos adeunt, vix impoſtores reperirentur. Nunc verò cùm multi ſint incircumſpecti neque dolum animaduertere poſſunt, vtpote rudiores aut ignauiores, cùm fraudes minus aduertant, eorum de vrina diuinationi indubitanter credunt, & ſic ſeſe ipſos ſæpius in præſentaneum exitium præcipitant, & agyrtis maiorem imponendi anſam præbent. Brvt. Cui igitur vrinam deferri vis ac ſpectandam præberi, nonne & illi qui inter reliquos rectiùs prædicit? Phil. Non inhibemus tibi optime Brute, ad quemcumq. velis vrinam tuam vel vxoris vel alterius deferas: intereà præſtantius eſt, vt ſuo loco dicturi ſumus, vt medicus perpetuò ægrotantibus adſit. propterea admiramur hanc inſcitiam & ruditatem illorum ac tibi ſimilium, qui ex ſola vrina noſtris naribus obtruſa, omnia diuinanda eſſe exiſtimatis, ita vt nuper ſtolida quædam mulier ad me accedens, annorum numerum ægrotantis, vt prædicerem, ex vrina, efflagitabat: quem cùm ex lotii inſpectione diuinari nõ poſſe dicerem: imò, inquit, hoc mihi à doctiſſimo errone perſuaſum eſt, & tot cruces in vrina innatare quot decennia æger habeat. Conuerſus ad ruſticam quæ hæc inquirebat, nullam crucem inquam in vrina conſpicio: ideo maritus tuus nullum vel vix annum exceſſit, tu verò ſi me oculatior es, vrinam diligenter contemplare, num tu aliquas in vrina fluctuantes videas, aut in fundo matulæ ſubſidentes. Hìc illa ore aperto ac hiante magna

cum

cum animaduersione vrinam inspiciebat: Verùm tandem coacta est palàm confiteri nullam crucem se quoque spectare. Evl. Quis medicus sincerus has nugas ferret, qui neque illa in lotiis videre possunt, (vti etiam ferunt de feretro, in vrina eorum qui moriuntur, innatare) tamen circulatori hæc mentienti fidem habent, fascino oculorum obstricti, vt fateantur illa se quoque vidisse, quæ equidem numquam ostensa fuere, quemadmodum vulgares fabulantur de Vlispigelio qui aliis persuadebat parietes depictos esse, cùm nullæ picturæ in iis cernerentur: nemo tamen ausus erat ei contradicere, præter innocentem quandam mulierem quæ pro stulta habebatur. Verùm hîc quisque tacet & simul credit, quanquam numquam viderit. propterea vulgares isti homines non erubescunt inquirere, num æger ex equo ceciderit, aut à curru in terram prolapsus, vel sclopeto ictus aut alio modo vulneratus: hæc omnia medicum ex diuinatione vrinæ, certa coniectura posse assequi putant. Phil. Hanc ob causam non possum non Bruto lepidã hanc referre historiam, licet ridiculam, mihi quondam à Pharmacopœo in Galliis relatam, veram tamen. Rusticus quidam hyeme & tempore admodum frigido, vt gelu aqua concreta foret, vrinam vxoris iam igne solutam ad medicum deferebat. Is simplicitatem rustici animaduertẽs, cœpit eum interrogare, numquid vxoris eius vrina foret. Respondebat rusticus ita esse: sed numquid & alia in ea animaduerteret, iubebat vt lotium diligenter inspiceret. Medico verò vrinam inspicienti suspicio oborta est de dolore aliquo externo cùm vrina optimi coloris videretur, de dolore cùm inquireret (vt rusticus putabat) vera coniectabat, papæ clamans rusticus, rectè diuinasti. Sed vnde

Lepida historia Rustici qui ex medico suo lotium spectãte, rogabat num vxor è cubiculo decidisset.

dolor, inquit ille, quem in latere nunc liuido facto sentit? Medicus verò audiens de colore liuido exterius apparente, non fuit illi difficile diuinare, eundem ex casu quopiam aut percussione contigisse. quam obrem rogauit, numquid vxor cecidisset? Rusticus medicum demirabatur, quòd hoc ita ad vnguem prædixisset. Vnde rursus se ad medicum conuertens, Magister, inquit, si mihi poteris dicere, vbinam illa ceciderit, habeberis à me inter omnes alios medicos facilè primus. Hanc verò stupiditatem, tum crassitiem coloni animaduertens medicus, & ædium rationem euoluens, diuinabat vxorem per trabes aut scalas dilapsam esse. Per Iouem, rursus inquit rusticus, si noueris ex lotio mihi enarrare, per quot scalas ipsa ceciderit, te planè artificem apud omnes decantabo. Hic verò medicus non potuit sibi temperare, quin in cachinnum ob rustici stultitiam vel potius simplicitatem dissolueretur: attamen se compescens apud se ipsum imaginabatur quòd eiusmodi cubicula, apud rusticos non admodum essent alta. fortasse (inquit) per duodecim scalas cecidit. Cui rusticus, diligenter inspicias vrinam, nam plures esse debent. Medicus verò oculos in terram defigens, aliquid noui præmeditabatur; deinde vultu composito, rustico dicebat: Lubrica admodum via est, præ nimio gelu, numquid in terram ex improuiso prolapsus, vrinæ nonnihil effudisti? Rusticus auté vt erat homo simplicissimus, medicum non aliter quàm vatem aut prophetam aspiciebat, & admirabatur eius de vrina iudicium: Cecidi, inquiens, ac nonnihil vrinæ effusum est. Medicus vbi hoc audisset, grauem se ostendebat, & cum auctoritate hoc modo rusticum alloquebatur. Amice, eo in loco in quo te cecidisse ais,

reliquas

reliquas ſcalas inquiras, nam hîc in matula eas non habeo. Ruſticus autem medici eruditionem & experientiam extollens, ſummas ei egit gratias, & ſecum deferens aliqua remedia ad caſam domumque rediens, ſibi ſimilibus rem geſtam cum magna admiratione & applauſu narrauit. EVLOG. Adeò ineptum hoc genus hominum eſt, vt non ſolùm hæc ex vrina ambiant cognoſcere, imò ſibi perſuaſum habent medicum quoque poſſe prædicere, numquid vrina quæ adfertur, peregrini ſit, vel cuius, vel quo nam in loco idem agat: cuius argumenti non minus lepidam hiſtoriam (quàm tu attuliſti) hîc quoque adferre poſſim, rem quoque geſtam ab hoc noſtro inſtituto non alienam. Habitabat aliquando Bruxellis medicus quidam ob vrinarum diuinationem maximi nominis: cui ruſtica cùm vrinam mariti deferret, prius deflectebat ad domicellam, cuius maritus colonus erat. Poſtquam autem Domicella cognouit ſibi oblatam occaſionem fallendi medicum, obnixè rogauit ruſticam, vt vrinam mariti ſibi deferendam traderet. Annuente ruſtica, medicum accedit. Is verò diligenter animaduertens poculum (in quo vrina erat collecta) herba quadam obturatum, quam nouerat in vno loco ac certo creſcere, aſpiciens domicellã, quam cognoſcebat callidam, dolum ſubeſſe ſuſpicabatur. Quare ſtudens hoc præuertere, deliberatione quaſi matura dixit cùm vrinã ex poculo in matulam tranſfundi curaſſet: Hæc vrina minimè nobilis aut ciuis eſt, ſed ruſtici potius aut coloni, neque ex hac ciuitate defertur: imò per talem portam, quicumque vrinam detulit, intrauit. Hoc audito attonita eſt domicella, & vltro morbum coloni depinxit, & medici eruditionem non poterat ſatis demirari: exiſtimabat

Alia Hiſtoria etiam lepida de medico qui iudicauit ex quo loco lotium allatum eſſet.

 enim

enim stolida, medicū ex vrina hæc certò prædixisse. Phil. Quid, per Deum immortalem, hoc hominum portentoso genere magis ineptum? Nescio quæ absurda non credit, cùm omnibus ex æquo fidem habeat, etiam nuganti ac mentienti ea quæ nunquam fieri possunt. Cui docto & pio illud stultiloquium vrinæ non displiceret? Narratum est nobis aliquando Gissibertum Longolium medicum Coloniensem suo tempore expertissimum, cerebrum, à rustico quodam ei vrinam deferente, adeò fuisse commotum ac perturbatum, vt matulam vnà cum vrina ex ædibus per fenestram eiecerit: inquiens se medicum esse, qui curaret ægros, non autem vroscopum vel vromantem, qui ex vrinis mendacia proferret. Brvt. Vrinas tamen inspicere medici officium est. Phil. Id quidem verum, si in ædibus ægrorum fiat. Sed dic, quæso Brute, numquid stupidissimi sunt homines, qui medicum vt prophetam accedunt, vt de lotiis ea diuinet, quæ reuera diuinari non possunt, nisi quibusdam imposturis, vt exempla iam dicta declararunt, quanquam hæc ipsa ex cerebro simplicium hominum excutias nunquam, qui neque interroganti de morbo, non aliter quàm muti aut stipites essent, quicquam respondere velint, dicentes nos ea à te quæ interrogas, inquirimus, vt ex lotio ea iudices, ob quam causam te accessimus. Nonne digni sunt eiusmodi homines à præstigiatoribus circumuenti in grauius malum incidere, à quo posteà neque à doctis medicis curari possunt? Helideus Paduanus Foroliuiensis clarissimus medicus, quondam præceptor meus venerandus, cum quo subinde ægrotos visitabam Bononiæ, vt morbos ab eodem rectè curatos obseruarem, sæpe tales rusticos & simplices homines, qui ad

Gissibertus Longolius medicus.

Helideus Paduanus Foroliuiensis medicus.

cert am

certam horam, in nosocomio Vitæ sic dicto, cui præerat, vrinas inspiciendi causa deferebant, increpare solebat, cùm ad eius interrogata quis obmutesceret: inquiens, se non in corpore ægrotantis esse: ad illos quoque pertinere vt morbos declarent, deinde illius esse vrinam inspicere, ac postremò cognito morbo, eundem rectè curare. Et ideo neque verbis eorum confidens (cùm pauperes tantùm cum vrinis ad nosocomium veniebant, neque moris in Italia sit cum lotiis ad medici ædes accedere, quæ ne videre quidem in ædibus suis dignantur) nos aliquando ablegabat ad pauperes illos decumbentes, vt omnia symptomata ac affectum diligenter obseruantes eidem rursus renunciaremus, & tunc demum medicamenta iis præscribebat. At ego deinde in patriam reuersus, hunc modum inspiciendi lotium in ædibus ægrorum comperi, & adeò insolentes homines inueni, qui ad me lotium deferebant, & si eos de morbis interrogarem, admodum procaces respondebant, id à te scire cupimus, alioqui lotium inspiciendum huc non detulissemus. Brvt. Rectè quidem opinor. ad quid enim lotium ad medicum adferrent, nisi vt ab eodem scirent, quo morbo ægri detinerentur? Si enim ipsi affectum medico indicarent, quid opus erat eidem vrinas offerre spectandas? Evl. Quid quæso Brutus differt ab hebete & insensato? Phil. Plurimum quidem, cùm sapiens ei opponitur, teste Diuo Cypriano ad Demetrianú sic scribente: Nullus effectus offert lumen cœco, sermonem surdo, sapientiam bruto: cùm nec sentire brutus possit, nec cœcus lumen admittere nec surdus audire: quare neque nos Bruti opinione offendemur, neque eius verbis mouebimur, quamuis nos malè habeat & Brutum hunc & alios Cyprianus.

rudiores homines, sæpius à circulatoribus istis vroscopis circumuentos, ac pecuniâ pridie emunctos, altero die aliis rursum fidem dedisse. Hinc temeraria fama vulgi, multis errantibus necandi homines impunè occasionem tribuit. cùm enim sycophantæ ob vnius sordidæ vrinæ stultiloquium, apud hos maioris auctoritatis, quàm optimi medici sint, præstigiatoribus quoque his errandi & trucidandi maior licentia impune conceditur, cùm ex vno vrinæ stultiloquio, ne dicam impostura, quiuis repente fit medicus: Miranda hercle est vulgi inscitia, ne dicã insania, quum vitæ suæ, cuius omnes creaturæ sunt cupidissimæ, tædio capi videatur, quum eam committat Empirico insulsissimo, qui relicta arte sutoria, fabrili aut alia, quam toto vitæ tempore exercuit, ocij aut maioris lucri causa, tribus diebus vromantia tantùm imbutus, fit medicus. Ad tales confluunt omnes. Nonne stultum sine dubio diceremus, si quis graui pressus siti ex limpido fonte, qui ei demonstrabatur, bibere nollet: sed ad riuulum se conferat limosum & ab impuris animalibus non omnino tutum? An non eodem modo stolidi iudicandi, cùm medicos penes se habeant exercitatissimos, eos quærunt qui ne literas quidem vnquam inspexerunt? Nec vllo modo ista ferenda est dementia vulgi, quòd à mulieribus, quibus ad res serias nihil est ineptius, sanitatem expetãt, ob id quòd aliquot certorum morborum medicamenta peculiaria se habere iactent, quæ aut à maritis vel aliis longo vsu potiùs, quàm aliqua arte ipsis tradita sunt: cùm tamen iisdem nulla contigit eruditio, nulla experientia, nullum iudicium nisi mendax ab vrina inconstanti sumptum. B R V T. Imò talia plærumque habent remedia leuia, licet non iuuent, tamen

Ex vno stultiloquio nunc multi repente fiunt medici.

Simile.

Nihil est ineptius sanitatẽ à mulieribus petere cùm doctissimi medici ad manum sint.

men nocere non poſſunt. PHIL. Nonne ſtulta eſt illa medicatio & fruſtranea, qua homo non iuuatur, ita vt occaſio iuuandi etiam præterlabatur, vt poſtea æger curari non poſſit? Cur non in principio medicum optimum conſulunt, vt ſtatim ſanari poſſint? Dic mihi ô inſulſiſſime Brute, ſi calcei tibi diſrupti ſint, numquid fabro lignario conſuendos eos trades? Si domus tua minetur ruinam, ac eandem velis trabibus ſuſtentari, numquid hanc rem committes calceario? Hæc tamen cum vita comparanda non ſunt. Si domus malè ſuſtentetur, ac deinde rurſum cadat, noua conſtrui poteſt. Si calcei malè conſuantur, nihil niſi corium deſtruitur. At ſi in curando hominem delinquatur, hoc ad ipſius interitum ſpectat. Non enim ars noſtra medica præclariſſima, quemadmodum reliquæ artes mechanicæ, vno atque altero anno addiſcitur, imò pluribus fit ſutor, faber, textor, aut calcearius. Si enim eiuſmodi artes, quæ ferè circa vnam & eandem materiam verſantur, pluribus annis addiſcantur, quanto magis ars medica, quæ circa materiam nobilem & circa diuerſas eaſque grauiſſimas ambages verſatur, adeò vt feliciſſimi ingenij homo ſit oportet, multiſque annis ei incumbat, idque ſedulò, qui eam rectè dignoſcet, & ſine periculo exercebit: tu tamen adeò ſtupidus à circulatoribus faſcino obſtrictus, vt exiſtimes artem adeò difficilem vel momento alicui imperitiſſimo inflari poſſe. BR. Quouis modo tamen infletur, parum intereſt, modò rectè de vrinis diuinent. EVL. Laterem hîc lauamus, & cæcis viam demonſtramus Philiatre: nam adeò caligantes oculos habent, vt vel media luce cæcutiant, & mentem ita quidam obfuſcatam ſortiti ſunt, vt id quod rectũ aut honeſtum ſit, perſpiciant numquam.

Si ars mechanica nõ vno addiſcitur anno, multo minus medicina cùm grauiſſima exiſtat & multas ambages habeat.

quam. Quis non rideret ſtultum hoc genus hominum, qui vel cæco vrinam ſpectandam exhiberent, modò is de ea iudicare vellet? Phil. Quanquam hoc eſſet ridiculum, refert tamen Euritius Cordus hoc ipſum eueniſſe, de quodam cæco Iudæo perfido & impoſtore, qui vrinas non ſine magna admiratione hominum (ſtultorum vt arbitror) inſpiciebat. Hic totus holoſerico indutus inſtar ſimiæ purpuratæ (quemadmodum nunc nebulones auro, gemmis, annulis & purpura medicos mirantur) ſellæ inſidebat, & vrinas iudicabat, famula omnia ei ſuggerente. Evl. Splendidus iſte ornatus veſtium obfuſcauit oculos credentium cæco vrinas inſpicienti. Quemadmodum veſtis (vt dici ſolet) monachum non facit, ita nec medicum quamuis ſplendidiſſimè veſtibus ornetur: ſæpiſſimè enim ſub eiuſmodi habitu ineptiſſimi homines & præſtigiatores latitant. Non tamen hoc argumento oſtendere volumus, vt quiſque ſacco aut veſte cineritia induatur, cùm, vt conditio exigit, vnuſquiſque veſtiendus ſit. Dux & princeps aliter quàm plebeius; medico etiam debetur veſtis decora, qualem dignitas ſua admittit. nequaquam verò, eiuſmodi ſycophantis, qui tali ornatu ſtudent plebi imponere. Phil. Eſt ne dolendum rudiores hos homines, nimium credulos, vltrò in retia horum impoſtorum ruere! quamuis tamen quotidiana exempla harum impoſturarum videant, quibus minimè doctiores aut ſapientiores euadunt. Sunt enim brutis animalibus multo imperitiores, cùm illa non modò ſua commoda, verùm & hoſtium aduerſa & ſua tela norunt & occaſiones lędendi. Sic enim lacerta à vipera læſa herbam quandam quæ in Italia *Graliga* vel *Gralega* dicitur, comedens vires recuperat, quod equidem caſu obſeruatum

Iudæus cæcus impoſtor, vrinam inſpiciens.

Pulcherrima hiſtoria de lacerta à vipera læſa.

tum

tum constat, vt mihi à quodam Bononiensi medico fide digno, cùm in alma Bononiensi academia admodum celebri studij causa agerem, relatum est: quam quidem historiam non minus vtilem quàm lepidam hîc referam. Senex quidam, quondam circa fluminis ripam deambulans, forte fortuna videns lacertam cum vipera dimicantem, humi sese prostrauit, vt pugnam aptiùs, bestiis non animaduertentibus, specularetur. Lacerta vtpote viribus infirmior ictu validissimo à vipera sauciatur, adeo vt moribunda pedibus cespitaret: verùm paululũ ad se rediens, per gramen longiusculum, vipera non vidente, lacerta repsit per ripam fluminis ad herbam quandam in proximo ibi crescentem, qua equidem deuorata, vires ex tempore pristinas recuperauit, atque denuo ad viperam se conuertens, eandẽ non aliter quàm antea, adoritur. Sed vulneratur rursum à vipera ictu non minus lethali vt priùs. Mox lacerta denuo ad hanc herbam clàm digreditur, vt viribus recuperatis atque refectis cum hoste capitali rursum congrederetur. Sed frustrà: eodem enim modo, vtpote vipera longè inferior, quo antea, excipitur. Animaduertens autem senex, non minus herbam ipsam, quàm pugnam, demirabatur, & vt periculum faceret vtrum herba tales vires occultas & sublatentes in se complecteretur, eandem clanculò, dum lacerta iterum cum vipera pugnaret, radicitus euellit. Lacerta denuo saucia, ad herbam redit: quam cùm in loco consueto non inueniret, statim occubuit atque expirauit. Senex verò huius herbæ vim expertus, medicis ea quæ viderat narrauit: Est ea non solùm Bononiæ, verùm etiam in Italia officinis satis nota, contra venenum, vermes & pestem celebratur; fortè veteribus incognita, quan-
quam

Galega herba. quam nonnulli hanc Galegam appellant: cuius fit mentio in Pandectis sub finē. Verum vt eò vnde digressi sumus, reuertamur, quid aliud nobis hæc historia insinuat, quàm quòd bruta animantia multò exactiùs ea quæ nocere possent, fugiant, quàm nostri idiotæ? & ea rursus amplecti norunt, quæ iuuare queunt. Ob hoc meritò plebeij homines erubescent, ab impostoribus semel illusi, si denuò in eorū casses incidere (vt Brutus noster) non recusant. Brvt. Quid ita? nos ne animalibus brutis comparas, cùm tamen homines simus ac mente vtamur? Phil. Non comparamus te cum animalibus brutis, sed vt recta mente vtamini, animalia irrationabilia vobis proponimus imitanda, quæ suos hostes norunt, & ideo mala quantum possunt auertunt, id idem vt facias, docemus. Cùm enim ex nostris dictis perceperis vrinæ iudicium incertum esse, & quomodo impostores huius diuinatione abutantur, & nimium creduli illis fidem habeant, à quibus quoque decipiuntur; ideo operam damus, ne vulgares ac nimium simplices homines, ad eorum imposturas denuo dilabantur, cùm fraudes eorum iam satis detectæ sint. Nunc verò restat vt ostendamus, quàm vtile & necessarium sit, vrinas in ædibus medicorum non inspicere, sed potius apud ægrotum, vt reliqua signa vnà cum vrina diligenter animaduertantur, ad veram curationem inueniendam. Brvt. Nescio quibus modis hoc præstare poteritis: cùm enim nūc inspecto lotio apud medicum in ædibus suis, & vnà medicamenta mihi præscribantur, vno aut altero nummo exposito, si medicus quotidie apud ægrum veniat, magno constabit, & sic malim meis vrinarum speculatoribus adhærere, qui vilissimo precio semel inspecto lotio,

nos

nos etiam curant. Evl. Modò non occidant. Interim si in grauem morbum incideris, etiam inuitus medicum vocabis, vt eius præsentia rectè cureris, quem nunc ad nauseam vsque auersaris, atque illum versiculum Græcum Amphionis Sicyonij poëtæ tandem canes à medico docto curatus: *Sanitatis Encomium.*

Μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγιία, τέθηλε πάντα
Καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ. σέθεν δὲ χωρὶς
Ουτις ἐυδαίμων. id est,
O beata Sanitas te præsente amœnum
Gratijs ver floret, absque te nemo beatus.

Brvt. Quid facturus sim ignoro, quanquam prius lotium meum ad Empiricos mittam, vel etiam, ad vestros medicos, qui lotia quoq. inspiciunt, num hoc modo curari possem. Illud mihi permirum videtur, quòd aliis non admittitis lotia in ædibus circulatorum esse inspicienda, cùm vestri medici idem faciant. Phil. Hæc non prohibemus; sed instituimus docere præstantius esse vt lotia ad medicorum ædes cõtemplanda non mittantur, sed in ædibus ægrorum spectentur. Fatemur etiam libenter nostros quoque medicos idem facere, quanquam hic abusus detestandus, ob multas ac varias causas vt declarabimus; vnde & hic error initium cœperit, & deinde in prauam consuetudinem peruenerit. Brvt. Vereor tamen, nihil vos in hac re effecturos, & quòd frustra iudicia vrinæ ex manibus vroscoporum excutietis, cùm nec tui medici id permittent. Evl. Scimus graue hoc futurũ: interea nemo doctus & exercitatus medicus, qui omnia nouit quæ ad medicinã faciendam spectant, hac in re nobis aduersabitur, si abusus conamur corrigere, qui paulatim in hanc partem iudiciariam irrepserunt, & ad verum vsum reuocare,

quo veteres olim ac medici præclarissimi vtebantur. Et quanquam falsæ opiniones animas hominum obsidentes, eos non modò surdos & cæcos reddunt, ita vt non facilè rationibus nostris acquieturi sint: tamen beneuolentia doctorum virorum fretus, cotis vice vnà cum Philiatro fungemur, & si eò non deducantur Vromantes, vt omnino hoc stultiloquium vrinæ relinquant, erit tamen aliquid prodire tenus, si non datur vltrà: & viri boni nostra voluntate saturabuntur. BRVT. Montes de sua sede moliri paratis. Agite vt libet, videbimus quid noui rursum adferetis.

FINIS.

ARGVMENTVM LIBRI TERTII.

Hoc Tertio libro Philiatrus & Eulogus Bruto rationem reddunt, vnde sit natus error inspiciendi lotia in ædibus medicorum, quæ incerta diuinatio agris maximum damnum intulit, & medicinam coniecturalem, & contemptibilem fecit. Propterea Bruto demonstrant, vrinas non esse spectandas in ædibus medicorum, nec eò transferendas, sed in ædibus ægrotantium præsente medico esse contemplandas. Mox docent neque ex hac sola inutili & inconstanti diuinatione, medicamenta esse præscribenda, nisi & ægrum prius viderit medicus; cùm ex certis scopis & indicationibus curationes sumantur, non autem ex sola vrina fallaci inspectione. Postremò addunt neque lingua vulgari medicamenta esse præscribenda, ob errores qui inde nascuntur. Tandem verò concludunt Bruti quæstionem fuisse incultam, incertam, fallacem & inconstantem,

ſtantem, vt Philiatrus oſtendit, ac pronunciat penes Eulogum eſſe victoriam, qui vrinæ iudicium incertum eſſe ſuſtinuerat, neque ſufficiens fuiſſe, ad omnem conſiderationem de morbis.

CAPITA

LIBRI III.

DE INCERTO VRINARVM IVDICIO LIBER TERTIVS:

PETRO FORESTO Alcmariano Medico Auctore.

CAPVT I.

Vnde error natus sit de vrinæ inspectione in ædibus medicorum, quæ incerta coniectura existit, quæ plus damni & periculi, quàm vtilitatis, plærumque ægro accedit, adeò vt medicinam, artem quidem præclarissimam, apud multos contemptibilem fecerit.

EVLOGVS, BRVTVS, PHILIATRVS.

PHILIATRVS. Ne quid igitur diei huius tam præclaræ nobis pereat, ad frugiferã, fructuosamq; disputationem nostram reuertamur, cùm iam ostenderimus, quàm inanem fidem idiotæ ponant in mendaciis circulatorum, qui sese iactabant omnia ex vrina posse diuinare. Quã falsum hoc sit, demonstrauimus, & quàm malè sibi consulant, qui eiusmodi confidentiam in re tam futili posuere, quos & nunc adhortabimur, ne amplius eiusmodi imposturis impliciti, delirent, sed potius eò animum intendant, vt veriora semper sequantur. BRVT. Quid hîc spermologus dicere vult? numquid hactenus falsa sequuti sumus? an putas te solùm rẽ multis annis, ac tenacibus vnguibus (quod dici

dici ſolet) vſurpatam, in aliam à vulgari vſu conſuetudinem poſſe transferre? PHIL. Id quanquam ſolus facere non poſſum, non dubito alios quam plurimos optimos medicos vnius animi nobiſcum eſſe, qui & veri ſtudio teneantur, & exoptent medicinam ab erroribus aliquando purgari poſſe. BRVT. Ergone inſpectio vrinæ in ſe errorem continet? Quod ſi ita ſit, ars veſtra & manca, & pro mutila arte habebitur. PHIL. Quanquam vrinarum inſpectio in ſe errorem continere videatur, is non ad veram artem pertinet, ſed ad eos qui hac parte medicinæ abutuntur. BRVT. Vterque veſtrum antea dixit vrinam incertam & fallacem eſſe, quæ & peritis medicis imponit. PHIL. Verum eſt, neque id negamus, cùm vrina non tantùm incerta ſit, vt iam longo ſermone demonſtrauimus, neque opus eſt idem repetere, imò docuimus quòd neque ſit ſufficiens ad conſiderationem de omnibus morbis: non tamen hunc eſſe errorem, quem putamus. Etenim vrina licet ſit incerta, id aliunde venit vt diximus, & aliquam cauſam habet, quam conſiderandam eſſe etiam propoſuimus, ne in errorem veniremus. Et ſi ex lotio inſpecto decipiamur, tunc ſcimus quidem lotium incertum eſſe, vel eius iudicium, ſi mauis dicere, attamen ex cauſa aliqua præcedente, ſubinde etiam occulta, vt exemplum de peſte poſuimus. Cæterùm errores de quibus nunc loquimur, ſeu potiùs errata, intelligimus de iis quæ non in vrina, ſed in medico ſunt, ipſam vrinam inſpiciente: dum ſcilicet lotia, quæ tamen multas ob cauſas incerta nouit, aliter de iiſdem iudicat, quàm iudicare debeat; vnde & lotij iudicio abutitur. Ideò cùm optimus medicus omni diligentia veritati adhærere debeat, quod ſi non faciat, iam bis

Vnus non poteſt corrigere errata, quæ in artem medicam irrepſere.

Qui ad inueteratos errores conniuent, plurimum peccant.

peccare videtur, quemadmodum & illi, qui ad inueteratos errores conniuent, cùm videantur consentire erroribus, & plebi, quæ facilè erroribus impostorum implicatur, imò sycophantis ipsis ad pernitiem aliorum, calcaria adiiciunt. Propterea neque optimus medicus publicè errata sua cõfiteri erubescet, si fortè ex vrinæ iudicio decipiatur, cùm multis modis decipi posset (vt demonstratum est:) & huius deceptionis causam inquiret, neque satis esse putabit ita lotium in ædibus spectasse suis, sed curabit, vel saltem admonebit, vt ad ægrotum accedere possit; cùm sæpius falsa & temeraria sit diuinatio ex vrina, si huius inspectio (vt paulo pòst ostendemus) apud ægrotos, eo modo quo veteres fecerunt, non fiat. Atque ideo optandum est omnibus modis, ne hunc communem modum medicorum sequamur, qui huic diuinationi, (proh dolor) plus tribuunt quàm ferre possit. Atque hic error multos non solùm à recta via aberrare fecit, sed & conscientiæ cauterium inflixit, quòd præter mentem cum multitudine errare maluerint, quàm cum paucis ab hoc stultiloquio abstinere, vel saltem ab imposturis sese cauere, simplices admonendo non satis esse vrinam inspexisse, sed ægros quoque videre admodùm necessarium esse: & ita publicis peccatis nequaquam conniuere oportet, aut iusiurandũ quod Deo ac Musis præstitum est, violare. Quod equidem licet ad professores maximè pertineat, nos tamen noxios reipublicæ errores minimè silentio præterire debemus, ne circumforaneis illis atque circulatoribus ansam imponendi magis magisque præbeamus: propterea non desistemus indoctam plebeculam admonere, quàm periculosum sit ex solo vrinæ iudicio tam incerto, ægro non viso, medicamenta præscribere. Hæc

Hæc omnia,inquam,nos errores ſeu errata vocamus, quæ paulatim in medicinam irrepſerunt, nō tantùm illa, quæ circumforanei veſtri analphabeti ex lotij diuinatione perpetrant, ſed & ea quæ nonnulli quoque medici & medicinæ titulo decorati,dum lotia in ædibus ſuis inſpiciunt, committunt, & iiſdem impoſturis, vt cæteri vromantes,implicantur. BRVT. Quæ igitur fuit cauſa, (quam & nobis pollicitus eras explicare) ob quam medici tui, hanc quoque communem conſuetudinem inſpiciendi lotia in ædibus ſuis, à multis annis vſurpatam, amplexi ſunt? & in ea adhuc perſeuerant, vt etiam lotia quæcumque ad eos ferantur, in ædibus ſuis, non cognito ſæpe nec viſo ægro, ſimiliter inſpiciunt? PHIL. Hæc ipſa videntur diuerſam habuiſſe cauſam. Nam quidam à plebeis hūc errorem cœpiſſe arbitrantur, quod & Memmius quidam nuper ſcripſit. Vulgus ſemper Principum in republica veluti ſimia, Veterum laudabilem vrinæ intuitum conſiderans, qui proſpero fiebat ſucceſſu, quòd coram examinatis ægris, eſſentiam morbi, ex iis quæ apparebant, & ratione inſecuti collegerint, vnde veluti vltronea prouenit curatio, credidit ilicò talem curationis euentum, vrinis eſſe aſcribendum. Nam rationis expers, cuius virtute veteres omneſque dogmatici medicinam peragunt, quæ oculus cernit ſolùm iudicat, nihil ratione adiutus. Qua de cauſa veteres in rebus euidentibus æmulatus, vrinas inſcrutari cœpit. Ad quod acceſſit de vrinis, remediiſque pariter in lingua vernacula conſcriptio. Huic paulatim accreuit audacia, quòd quæ tentarunt, fecere impunè. Nam omnes licentia (vt ait Terentius) deteriores ſimus. Vnde tandem vſque adeò hominum ingeniis imbuta eſt hæreſis, vt ægrè extirpari queat.

Vnde error natus ſit de vrina inſpectione in ædibus medicorum.

Omnes licentia deteriores ſimus.

 BRVT.

BRVT. Hæc verò cauſa videtur pertinere ad circumforaneos, qui ita paulatim peruenerunt in cognitionem eius partis medicinæ, quæ de vrinis iudicat. PHIL. Rectè ais Brute: quanquam iis primùm anſam dederunt frugi illi ſcriptores, qui medicinam mutauere, quo quiſque vt quadam Thaide, citra vllum diſcrimen abutatur, ita vt nunc diuinam hanc profeſſionem quilibet impoſtor, vel temulenta obſtetrix, vel impudica meretrix, aut impurus ganeo ex illis libris lingua vernacula ſcriptis exercere poſſet, ſumpto initio ab vrinæ inſpectione, adeò fallaci, quæ mortem ſæpe pro ſalute propinat. BRVT. Ad quid igitur medici tui, qui adeò ſinceri ac pij videri volunt, hunc errorem, quem fortè & primò ante impoſtores inuexerunt, ſimul quoque cum Empiricis noſtris exercent, & ſeſe huic inſpectioni inani ac futili (vt vos dicitis) ſubiiciunt, quam & hæreſim eſſe velis? PHIL. Imò maxima hæreſis eſt in medicina tam præclara arte, quam veteres vitabant. Verùm quæ fuerit cauſa, quæ medicos noſtros adegerit ad vrinæ inſpectionem in ſuis ædibus, hanc ego, quam præcipuam exiſtimo eſſe cauſam, nunc declarabo. Poſtquam enim plebeij homines (vt iam diximus) putarent curationem ex lotij inſpectione procedere, arbitrati ſunt totam medicinæ artem, etiam ex eadem inſpectione pendêre. Hinc quoque ſatis ſuo officio functos ſeſe arbitrabantur, ſi modò vrinas ad medicorum ædes detuliſſent: hoc enim peracto nihil reliqui ſupereſſe, quod in rem ægri foret, exiſtimabant, cùm medicum ex eiuſdem lotij inſpectione & morbum & locum affectum dignoſcere crederent, quodque etiam ſimul oportuna remedia ex ea præſcribere poſſet: adeò vt putarent, quòd medicus ex ſolo lotio non tantùm morbos prædiceret,

Cauſa cur medici inceperunt vrinas ægrorum in ſuis ædibus inſpicere.

diceret, ſed & vires ægrotantium, & (vt vno verbo complectar) ſimul omnia, quæ ad totius medicinæ artem pertinēt, perfectè agnoſceret. Perſuaſum etiam ſibi habebant vulgares, quòd quilibet, etiam mulier, hæc ex libris lingua vernacula deſcriptis de vrinis, tum de remediis, facilè addiſcerent & ſubitò doctores euaderent. Hanc quoque ob cauſam omnes medicos eſſe putabant, qui vrinas inſpicerent, licet multi ex iis eſſent, qui relicta mechanica arte, hoc modo medicinam facerent. Hinc prima totius mali origo, quæ magis magiſque radices egit, donec tyrannidem occuparet (nam mos vtpote malus verè Tyrannus eſt,) quaſi certa lex poſita eſſet, quam immutare non poſſemus, quemadmodum fraterculi à capitulo ſuo Conſueuimus (vt aiunt) nunquam diſcedere volunt, etiam ſi meliora proponerentur: & eò vſque proceſſit malum, vt non ſolùm pauperes, ſed & diuites lotia ſua ad medicorum quoque ædes deferri curarent, ſi in morbum aliquem incidiſſent, aut valetudinarij eſſent. Quo factum eſt, vt via etiam aperta ſit ſycophantis, agyrtis & præſtigiatoribus, dum cautelas vrinarum medici palàm facerent, ſubitò facti ſunt medici, etiam circulatores ipſi, ita vt in inſpiciendis lotiis vulgi quoque iudicio optimos quoſque medicos anteuerterent. tantùm poſſunt cautelæ & impoſturæ, quibus egregiè imbuti fuere: ita vt hi quoque principatum in eiuſmodi ſtrophis obtinuerint. Huic diuinationi & vromantiæ vnicè operam dederunt atque omnes vires intenderunt, qua induſtria & qua diligentia cautelas illas vrinarum perdiſcerent, quibus paulatim & ſuas impoſturas atque fraudes adiunxerunt, ita vt ſimpliciores mortales indies magis magiſque dementarint, adeò vt quidam ex vri-

Quibus modis medici circulatoribus anſam dedere inſpiciendi lotia.

narum mendaciis ditiſſimi euaſerint, quanquam plures præſertim circumforanei & agyrtæ occiderint, quàm curauerint; cùm præter impoſturas eiuſmodi imperiti vroſcopi nullam aliam artẽ haberent. Cùm autem optimi quidam medici animaduerterent, hanc ſtultam & planè inutilem de vrinis ſpectandis cõſuetudinem, maximum progreſſum habere, multi (vt credo) auaritia illecti, veterem illum modum, cùm lotia prius niſi apud ægrotos ſpectarent, paulatim reliquerunt, & hanc conſuetudinem, licet malignam, tandem ſuſceperunt: quidam verò & inuiti (vt non dubito) eò deducti, ne ſine praxi vacui ac ocioſi haberentur. Exiſtimo aliquos etiam fuiſſe coactos, qui ita diuites non eſſent, vt vitam ſuſtentare poſſent, ſi ita vrinas allatas, vt inſpicerentur, ab ædibus ſuis ad alios, qui id libenter faciunt, ablegarent: & ita lotia inſpexere, & ex iis medicamenta præſcripſere, quæ tamen cauſam mortis ſæpe præbuere, præſertim vroſcopis circulatoribus magis quàm circumſpectis medicis, temerariè medicamenta præſcribentibus. Adeò deinceps maiori licentia accreuit hoc malum; inſtar hydræ, capite vno detruncato plura emerſerunt, & virus ſuum in plurimos exſpuit, adeò vt viribus Herculeis opus ſit, vt medicina in ordinem redigatur: nam & Medici quoque docti, non ſolùm hanc conſuetudinem amplexi ſunt, verùm etiam quidam ex iis non infimæ notæ de cautelis vrinarum tractatus compoſuere, vt magis ſtolidæ plebeculæ opinioni indulgerent, ita vt non ſolùm ſycophantis anſam dederint, ſed etiam plebem in hac falſa opinione retinuerint. Appellauerunt verò cautelas honeſtiore vocabulo, quas & viri docti ob malam conſuetudinẽ, cui etiam indulgebant, deſcribere coacti fuere, & inter cæteros

etiam Gordonius medicus haud contemnendus, qui hinc à ducentis & octuaginta annis, vel paulo plus, de eiusmodi cautelis mentionem facit; ita vt horum medicorum temporibus & fortasse multo anteà, hæc peruersa consuetudo optimos quoque medicos torserit. Magis tamen laudandi fuissent, alioqui in artis operibus eximij, si contra prauam illam consuetudinem scripsissent, neque de quibusdam friuolis cautelis vrinarm mentionem fecissent, & si illis cautelis callidè ab vrinarum latoribus dignoscitur sexus: quas inquam cautelas postea malè feriati medici auaritia plusquam sordidi illecti, in linguam vulgarem transtulerunt, & occasionē præbuerūt circulatoribus, tum medicastris, vt plebem magis deluderent, & hominibus nimiū credulis callidiùs imponerent. EVL. Quid non efficit sordidum illud lucrum, vt etiam coëgerit optimos quosque medicos huic stultiloquio vrinæ fauere, & ita obnixè eius diuinationi adhærere, vt etiā nunc plurimi inueniantur, qui hāc vromantiam non solùm admittunt, imò quidam ex ipsis totos dies in iis cautelis versantur, quò possent maiori commodo ac lucro lotia spectare. Ego celebrem medicum noui, ante multos annos, qui dudum mortuus est, etiam in Academia haud vulgari, qui omni mane (vt fide dignus mihi retulit) ex lotiis, quæ ad ædes eius inspicienda quotidie apportabantur, plus quàm sex florenos nec multo minus singulis diebus lucraretur. Adeò dulce sordidum illud lucrum est, vt Vespasiano Imperatori, qui vectigal lotio imposuerat, non sorderet. Ita nec istis medicis illud lucrum, quamuis ex inconstanti vrinæ iudicio, imò mendaciis plerumque corrasum, sordet, licet sciant eiusmodi inspectionem vrinæ reipublicæ perniciosam esse, & sæpe ægris peri-

culoſam, ſi ex tam fallaci iudicio remedia porrigant. Propterea magis quã circumforanei incuſandi ſunt, quorum proprium eſt plebi imponere. At docti palàm potiùs errata ſua confiteri deberent, quæ in arte medica ab impoſtoribus exercentur, tum etiam corrigere, quàm iiſdem impoſturis implicari, aliter à ſuis præceptoribus inſtructi. Hippocrates enim (vt iam dictum eſt) neque Galenus aut veterum medicorum aliquis, hoc modo vrinas in ædibus ſpectarunt. Ab hac perdita vrinarum diuinatione & peruerſa conſuetudine Italia libera eſt. Brvt. Neſcio, vtrum Italia ab eiuſmodi inſpectione vrinæ, quæ ad ædes medicorum deferuntur, omnino libera ſit: cùm & Poggius Florentinus orator in facetiis ſuis dicat morem eſſe in vrbe Roma, vt infirmi vrina mittatur ad medicum. Evl. Sed qualem, non addis. ſcribit ibi de impoſtore: nam medicos probos & doctos id nequaquã facere, nos Romæ agentes vidimus. Quare audiamus ipſum Florentinum Poggium loquentem; qui ita ſcribit: Mos eſt in vrbe Roma, vt infirmi vrina mittatur ad medicum, cum vno aut duobus argenteis nummis, vt conſulat ſanitati. Quidam medicus, quem ipſe noui, varia nocte remedia morbis ſcribebat in ſcedulis (quas receptas vocant) eas omnes ad ſacculum ponebat: manè cùm vrinæ ad eum referrentur, poſtulato remedio, ille manum ponebat ad ſacculum, caſu quæ in manus inciderat ſumpturus, dicens inter capiendum petenti vulgaribus verbis, *Prega Dio telamandi bona*, id eſt, roga Deum vt ſortiaris bona. Miſera eorum conditio, quibus non ratio, ſed fortuna opitulabatur. Eadem ferè feruntquidam, vt aliquando mihi relatum eſt, de Empirico vroſcopo tres tantum formulas deſcriptas habenti:

benti: modò vnam, modò duas vel omnes, poſt lotium inſpectum præbenti, quæ ad Pharmacopœum dein ferebantur. At vt eò reuertamur vnde digreſſi ſumus, profeſſores ipſi, tum alij medici clariſſimi in Academia Patauina, aut in Bononienſi admodum celebri, vrinas ad ſe allatas ne dignantur quidem inſpicere, & antiquam illam auctoritatem adhuc retinent, vt nos ſpectauimus, quod & Langius epiſtola prima ad Lectorem teſtatur. PHIL. Vtinam & noſtri medici hanc auctoritatem retinuiſſent, nunquam circumforanei in artem medicam illotis pedibus irruiſſent: nam hæc ſola cauſa eſt, quod ex hac fallaci vrinæ diuinatione à vulgaribus pro medicis habeantur & fidem apud eos conſequantur (licet impoſturis) quam per fraudes & mendacia tantum retinent. Hoc malum à noſtris inquam proceſſit, & nemo eſt qui huic malo obuiam eat, aut medeatur. Et ita (vt ingenioſus artifex eſt venter) apparet, hanc ſpectandi conſuetudinem lotij, in ædibus medicorum ab auaris medicis ipſis inuentã eſſe, vt eſſet captandæ pecuniæ aucupium. Sic omnes ſunt ad fœdum quæſtum propenſi, vt bonam partem reſcindere neceſſe ſit, ſi efficere volumus, quo minus profana & ſacrilega conſuetudo in medicina exerceatur. EVL. Hinc fit Philiatre, vt tot vromantes medicos vbique inuenias: nulla ciuitas vel pagus iis caret, quamuis peſtilẽs ſit hæc ſtulta vrinæ diuinatio, omnibus modis explodenda, quæ in ædibus medicorum paſſim adhuc exercetur, quæ hanc artem, vt paulo antè diximus, & contemptibilem & coniecturalem fecit. BRVT. Quid aliud ſcribunt veſtri medici, quàm artem medicam coniecturalem eſſe, & ideò minus certam? PHIL. Illud non ſcribunt Brute, quanquã Medicina quandoque

quadam

quadam coniectura indigeat, ea tamen coniectura arte non caret, & ideò quoque artificialis coniectura nominatur, quam neque idiotæ percipiunt; verùm tantùm ij qui artem ipsam certa & vera methodo addiscunt & rectè etiam exercere possunt. Propterea quanquam medicina ob errores, tum imposturas maximè Empiricorum circumforaneorum, quibus in vrinarum inspectione vtuntur, habita sit tamquam ars coniecturalis, id artem non infamem reddit, sed eos qui hac abutuntur. BRVT. Hac tamen ratione videtur vel maximè coniecturalis, iuxta vestram hypothesim, cùm diuinationem ex vrina quæ coniecturalis est & incerta, partem medicinæ esse dixistis: nam si vnius vrinam ad diuersos mittamus, apud omnes non idem erit iudicium, ideò oportet vt ars vestra planè sit incerta. EVL. Hæc ad artem non sunt referenda, & si inspectio vrinæ apud ægros, etiam pertineat ad Semioticen partem scilicet medicinæ, reliqua signa aduertit medicus, & ad inuicem facta comparatione, certiùs iudicat medicus. At illa diuinatio ex vrinis in ædibus medicorum sæpe fallax est, & multo magis apud vestros circulatores, quorum iudicium nihil aliud est quàm callida inpostura, & verborum captatio & extorsio, quæ nullo modo ad partem medicinæ pertinet. Præter alias partes medicina etiam alias artes quamplurimas sibi adiunctas habet., Sed quibus scientiis vestri vroscopi insigniti sunt, optime Brute, & quas artes medicinæ subiectas callent? BRVT. Eam ipsam, qua rectè vrinam speculantur. EVL. Hoc modo & cœca mulier vrinam probè inspiceret, modò intellexerit dolorem aliquem in latere adesse, iudicabit statim pleuritidem esse, siue is sit in parte exteriore aut musculis, vel dolor circa hepar,

Contra eos qui artem medicam incertam esse volunt.

hepar, lienem, renes hæreat, id non conſiderant, cùm omnis dolor lateris apud eas pleuritis erit. Hæc eſt egregia illa diuinatio, omnium impoſtorum tutiſſimus portus in medicina. Ad hunc portum confugiunt bullati doctores, mulierculæ pannoſæ, ganeones, & qui bonis ſuis emuncti ſunt. quibus homines adeò confidunt, licet quotidie ab illis decipiantur, ſæpiuſque admoniti æquè ſtupidi manent, tamquam dementati, & Circes poculo inebriati, vt ſocij Vlyſſis in beſtias commutantur. BRVT. Id quod Empiricis circulatoribus obiicis, eò quòd vrinam inſpiciant in ædibus ſuis, id etiam non minus in veſtros medicos vroſcopos detorquere poſſumus, qui vrinæ diuinationi inſiſtunt, & non minus quàm noſtri inſulſa ex vrina blaterant, garriunt atq. inepta loquuntur. EVL. Fatemur, quòd lotia in iſtis regionibus ob conſuetudinem iam innatam, & inueteratam, etiam in ædibus ſuis inſpiciunt, neq. hoc laudamus; interea tamen alio modo id faciunt, quàm veſtri circumforanei; abſtinent ab illa fatua loquacitate, & ab impoſturis, dum lotia ita inſpiciunt, & liberè aliquando confitentur præſtantius eſſe ægrum videre, quàm ita de lotio ſolo iudicare. Inſuper diligentiores medici noſtri hac in re ſe oſtendunt, vt non pudeat eos ſubinde de morbo ac ſtatu ægri inquirere, antequàm ex lotio iudicent: quod ſi ſciolos plebeios homines nacti fuerint, qui ad interrogata ipſorum reſpondere non volunt, iis quoque medicamenta non tam facilè præſcribunt, donec quid certi de morbi eſſentia intelligant. Et licet hæc ſint tolerabiliora, nemo eſt ex iis qui non optarent hanc peſſimam conſuetudinem abolitam eſſe, vt coram ægris rectè curationem inſtituere poſſent; licet adhuc in iis plebi obtemperent, multo tamen

Circe.

Medici docti vrinam in ædibus ſuis inſpicientes plurimum adhuc differunt à circulatoribus & ſycophantis.

tamen aliter quàm ſycophantæ tui faciunt. Hi enim nullo iacto (vt aiunt) fundamento, hanc diuinationem temerariè aggrediuntur, nec ab his, qui vrinam ad eos ferunt, neceſſaria inquirunt, ſed ea tantùm referunt, quæ verbis aliorum captare poſſunt, atque cæco vrinæ iudicio contenti, impoſtura quadam, venena ſua miſeris mortalibus obtrudunt, & per hominum mortes experimenta agunt. Ad hos autem maximè ſimulachrum vromantis à Langio aliquando deſcriptum, verè pertinet, quibus & Moria pro Dea eſſe poterit. Brvt. Eſt ne hoc deſipere, cùm diuites fiant? Evl. Malè partum, malè dilabitur. quæ enim ex mendaciis, impoſtura, fraude, corraſerunt, eadem fortuna vel meretriculis alendis, vel in veſtibus holoſericis comparandis, vel luſu aleæ, aut crebris potationibus, inſumunt. qui nullo modo cum medicis doctis conferendi ſunt: nam & omnium rerum ſuarum rudes ſunt, atque ignari, tantùm quæſtus auidi, vt quid eos deceat, nõ curent; quid famam perſtringat, neſciant. Ideo huic diuinationi ſeſe tantum dedũt, cùm reliquas partes medicinæ nunquam inſpexerint; nec ea inquirunt, dum lotia inſpiciunt, quæ optimus medicus nequaquam negligit. Brvt. Imò in hoc diligentiores ſunt, quàm medici veſtri! Evl. Circa cautelas dixiſſe voluiſſes. Verùm quid quæſo Brute inquirerent, cùm ne illud quidẽ poſſunt? Ignorant enim morborum differentias, & horum cauſas, atque ſymptomata: quibus modis igitur hæc, quæ nec cognita habent, probè inquirent. Omnis dolor qui in ventre hæret, apud eos colicus dolor erit. ſic & pueri apud eos ſemper vermibus laborant. mulieres morbo vterino ſemper affligantur. Si tuſſim habeant ægri, pectus frigore cõcretum diuinabunt, licet pleuritis,

Vromantis ſimulachrum.
Lib. 2. epiſt. 41. epiſtola.

pleuritis, pulmonia, aut phthisis adfuerint. Si circa iuncturas quis dolorem sentiat, ex lotio diuinabunt Gallicam luem esse: non aliter quàm medicastræ vestræ chirurgiam simul & medicinam factitantes, omnia vlcera cancros appellant, quemadmodum nuper impostor interrogatus, quo morbo æger suus decumberet, respondit, Non possum vernacula lingua explicare, quamuis Latinam non calleret. Habent igitur nostri medici in iis lotiis iudicandi aliquid prærogatiui magis: interea quoque nobiscum sentient, vrinas ita in ædibus suis inspectas, plus aliquando incommodi quàm vtilitatis attulisse, dum ex iis medicamenta præscripta fuere, & aliquando mortem pro vita propinatam fuisse. propterea omnibus modis nobiscum optabunt, quòd vrinæ numquam posthac in ædibus medicorum inspicerentur ob periculum quod ex eiusmodi fallaci iudicio vrinæ contingere posset. quod illud verum sit, spero nostrum Philiatrum id quoq. demonstraturum. PHIL. Id quidem spontè ac libentissimè aggrediar, cùm minimè dubitem aliquem esse bonum medicum, qui non veri studio capiatur, velletque hanc partem medicinæ non sanè minimam, vt & reliquas alias omnes partes, ab omni fraude ac impostura liberatum iri. Nisi enim hæc prodigiosa diuinatio de vrinis, quæ artem medicam non solùm coniecturalem reddidit, sed omnibus imposturis nebulonum expositam (vt nunc ferè ab omnibus contemnatur, vel ludibrio habeatur) nisi enim hæc, inquam, futilis vromantia corrigatur, nunquam in pristinum statum reponetur medicina. Et, vt ingenuè fatear, neque ego vnquam id spero futurum, nisi hac extirpata opinione de vrinis ad medicorum ædes deferendis. BRVT. Quomodò autem eam extirpa-

extirpabitis non video, & quibus modis demonstrabitis has inutiles esse diuinationes, quæ adeò in consuetudinem venerunt, vt multis sæculis vestri medici iisdem quoque vtantur. PHIL. Scimus quidem annosos canes loro difficulter assuescere: attamen instigabimus viros optimos, vt vnà nobiscum officium suum præstent, ægrosque vnà nobiscum admoneant multo pręstantius esse vt eosdem quotidie inuisamus & vrinam apud eos inspiciamus: etsi hanc consuetudinem in totum aboleri non poterimus; tamen laborabimus vt non solùm hi errores, sed omnes alij qui vi quadam medicinam occuparũt, quantum fieri potest, à nostra professione auertamus, vel saltẽ eam ipsam in meliorem formam redigamus. Et licet penes multos incredibilis adsit potentia dirimendi omnes errores, qui difficilè ob multas causas inter se non cõsentiunt, attamen nostrum conatum viri probi non vituperabunt. Interea nunc quantũ ad præsens negotium attinet, facilè demonstrabimus, multo esse vtilius, magisque necessarium, vrinas in ædibus ægrorum tantùm inspicere, omnibus aliis signis inter se comparatis, priori illa consuetudine abrogata, licet longior præscriptione in tyrannidem mutata sit. EVL. Probè facies: nam hac solùm in re apparet inspectio vrinæ erronea, cùm non in arte, sed eius cultoribus error insit.

CAPVT II.

Quàm necessarium sit vrinas ægrorum, non ampliùs ad ædes medicorum spectandas transferre, sed quòd ipsæ in ædibus ægrorum tantùm spectari debeant.

PHIL. Vel hanc solùm ob causam ô Euloge, vtile ac necessarium esset ob Empiricos circulatores, qui

qui vrinæ diuinatione abutuntur, vt iam diximus, vrinas quæ spectandæ offeruntur, ab ædibus nostris omnino depellere, nec alias, quàm eas considerare, quæ in ædibus ægrorum, eo modo, quo dictum est, collectæ essent. Taceo nunc alias causas admodùm perniciosas, quæ vel maximè nos vrgere debeant, ne eiusmodi fuco proximis imponamus, qui illam confidentiam de medicis ceperunt, quòd ex eiusmodi diuinatione admodum fallaci veritatem diuinare possent: quod planè falsissimum est, vt nunc satis superque ostendimus. Et iam certò scimus quòd hominum affectus nequaquam ex sola vrina prædicere possimus, cùm & alia signa sint consideranda apud ægrum ipsum, antequam verum & rectum iudicium de ægrotantibus pronuntiamus. EVL. Quid enim aliud est hæc vrinæ diuinatio, quàm totam artem medicam nudæ fortunæ committere? quæ vento modò in hanc, modò in illam partem inclinat, & in alto mari fluctuat mox submergenda. Quod si hæc impostura tantùm actorem læderet, tolerabilior fortè hæc res haberetur: verùm cùm plus lædat ægros, quàm iuuat, & iis quoque imponit, qui huic stultiloquio adeò confidunt, vt totam medicinam in hac inani & inutili sæpe & periculosa cõiectura posuerint. *Plebei totam medicinam in stultiloquio vrinæ posuere.* Et ideò sese (vt antea meminimus) omni officio probè functos arbitrantur, modò vrinas ægrorum ad ædes medicorum deferant, tamquam medicus omnia ex lotio diuinans, commoda deinde præscriberet remedia. Mox cùm quilibet in re seria nunc ludat, maximè ob auaritiam (vt arbitror) ad quam quidam, imò plurimi natura inclinati sunt, postquã viderunt, quòd vno atque altero oblato nummulo, hoc est vno aut duobus stuuerulis, tam vili inquam & sordido

pretio, & medicum consulere possint, & ab eodem simul medicamenta ac remedia petere, quæ eisdem quoque describuntur: sibi tunc persuasum habent, satis iam omnia in ægri salutem perfecisse: quanquam paulo pòst, proh dolor, occasione præterlapsa, quæ à posteriore parte calua est, & minus arripi potest, æger in deteriùs vergit, ita vt postea neque curari possit, quantumuis medicus tunc vocetur & præsens sit, quem tamen facilè curasset, si in principio eidem adfuisset. Adeò vt nescias, stultos ne istos homines auaros, aut medicum quoque sordidum, & ad rem attentum accusare debeas: hunc quòd tam vili pretio plebi indoctæ acquiescat, & lotium pro duobus nummulis inspiciat, nec cognito morbo, nec viribus ægri perspectis, remedia potius lædentia quàm iuuantia præscribat: illos verò ne accito medico, plus nummorum impendant pro sanitate recuperanda.

In Auaros ægrotantes qui medicum non accersunt.

Videmus enim quosdam ita sordidè auaros, vt si medicum ad se accerserent, & in illum vnum atque alterum nummum expenderent, existimarent se planè exhauriri: quanquam hi ipsi tres aut etiam plures auri libras in scorta, aut aleæ lusum vel in commessationes profundere non grauarentur: imò quandoque si ægrotauerint, in stercorarios medicos & impostores, quatuor aut quinque auri pondera facilè pessundabunt, vbi medico licet peritissimo & in sua arte expertissimo vix decem solidos numerarét. Phil. Tam iniquum hoc genus hominum est, tamque suæ sanitatis negligens, vt nec sibi ipsi prodesse velit: quomodò igitur aliis proderit? Hinc quotidiana experientia exploratum habemus, hos ipsos cum ob auaritiam, tum ob ignorantiam suæ stultitiæ pœnas luere, & sæpe in pernitiē quandoque & mortem inopinātam ruere.

ruere. Aliis verò id pertinacia quadam euenit, dum ſatis ſe functos officio putant, medico tantùm vrinam ſemel per tranſennam oſtendiſſe: ita vt non ſit dubitandum, quin delira hæc ac fatua diuinatio plurimis mortem attulerit: qui fortè non ſuccubuiſſent, ſi medicus præſto illis adfuiſſet. BRVT. Non tamen omnes mortui ſunt, quorum vrinæ ad medicorum ædes tantùm allatæ ſunt, & ex cuius inſpectione medicamenta præſcripta ac propinata ſunt. Ideò non eſt planè abroganda hæc diuinatio, quæ multis abhinc annis vſurpata eſt, vel ſaltem toleranda, quemadmodum & veſtri medici faciunt. PHIL. Quamuis ita ſit, non dubito multos id inuitè agere: non tamen ob hoc medicorum negligentia inexcuſabilis exiſtit, qui non ſolùm nictantibus oculis errores pertranſeunt, verùm etiam errabundæ multitudini acquieſcunt. Nec ſatis id eſt, quòd in ſuo cœtu ſatis debacchantur in Empiricos & vroſcopos, ſed ſemper inter parietes permanet eorum ſermo, nec foras erumpit. Interea ſeſe non reſpiciunt, qui magis in noxa ſunt, quàm Empiricorum vllus. Etenim omnis durat ad vltionem animaduerſionemque malignitas. Atque noſtrum eſt, & ſi non animaduertere in malos, patefacere tamen errores Sycophantarum, omnemque operam dare, ne nos ipſi iiſdem impoſturis & ſtultæ vrinarum inſpectioni nimium acquieſcamus; & ſaltem admoneamus eos hac in re peccare, quòd lotia ad ædes medicorum mittant, multoque feliciùs nos curaturos ægros, ſi præſentes apud illos vrinas inſpiciamus, & apta deinde remedia exhibeamus. Quicunque enim hanc vrinæ inſpectionem (quæ domi fit tantùm apud vroſcopos, & ex medicina fundamentum non ſortitur) ſequatur, errores facilè committet,

Medicorum ad errores cōniuentium negligentia inexcuſabilis.

mittet, & mirum in modum rempublicam aggrauabit, ita vt optandum esset, quòd à medicis non ampliùs vsurparetur. BRVT. Hanc ipsam tamē tolerant medici vestri eximij, alioqui de cautelis vrinarum non scripsissent. PHIL. Causam iam enarrauimus, cur de cautelis coacti fuerint scribere. interea scio quid dicere velis,& nos agnoscimus quorundam medicorum effugium & subtilitatem,& cautelas,quibus in diiudicandis eiusmodi lotia vtantur, quodque etiam meticulosi sint ex hac tam fallaci vrinarum diuinatione aliquid remediorum vel medicamentorum præscribere, cùm de morbo hæsitent: tamen vt plebeis illis hominibus acquiescant, præscribunt syrupum aliquem aut iulebum & præterea nihil: quæ si non iuuerint, nocere tamen non possunt, & sic exhibent pomum, vt vulgò dicitur, quo ludere possint. Quòd si fortè casu (vt etiam contingere potest) illi curentur, illud egregium factum,vel potiùs insignis ille lusus, iisdē syrupis ascribitur. Tamen cùm multi sine medicis curantur: ita tamen curantur, vt natura eos iuuet absque ope medicorum: sic & isti, potiùs bona sua fortuna curantur à natura, & non à medico ipso. BRVT. Si tu curationem velis ascribere naturæ, id tibi permitto. interim curantur, dum ex lotio inspecto medicamenta qualiacumq. illa sint, præscribunt. PHIL. Hoc tamen velis nolis concedas necessum est, periculosam esse medicamentorum præscriptionem ex solius vrinæ diuinatione, viribus ægrorum incognitis, quas vrina (vt aliâs diximus) ostendere non posset. Quicumque igitur ex cæca illa coniectura sanguinem demere iubet, vel purgationem præscribit (quæ duo maxima & generosa sunt remedia medicorum) in quibus si medicus aberrauerit, nonne

Casu quis curari potest.

Medicamentorum præscriptio ex solius vrina diuinatione, periculosa.

nonne ægrum facilè occidet, vel in maximum discrimen coniiciet? BRVT. Possum tamen numero plures proferre, qui cùm pleuritide aut angina, aut alia febre acuta laborarent, & vrinam ægrotantium ad medicum deferri iussèrint, atque ex eiusdem iudicio, & sanguinem fuisse detractum, & purgationem fuisse exhibitam, & tamen iis remediis euasisse. PHIL. Id & ego credo, cùm medici interrogauerint de circunstantiis morbi, quo ægri detinerentur, dum vrinas inspicerent, in quibus rebus plus prærogatiui quoque habent, quàm tui circulatores: deinde cùm intelligerent morbum adhuc principium habere & non diu incepisse (in quo vires valent, & minimè deiectæ esse solent) hæc ipsa & consuluerant & rectè peragenda iusserant: Tamen quotquot sumus medici, id ingenuè fateri debemus, hæc ipsa cum minori periculo fieri solere, si medicus præsens apud ægrum fuerit, & omnes indicationes mittendi sanguinem aut purgandi probè animaduerterit. Metuo autem & præstantissimos medicos ab erroribus non esse immunes, qui solo inspecto lotio medicamenta præscripserũt, quantumuis oculati fuerint; mihique persuasum habeo aliquos esse extinctos, quos facilè seruassent si in principio iisdem adfuissent. Crede mihi multos esse probos medicos qui dolent, quòd hac perdita consuetudine in diiudicandis lotiis vti cogantur, & magnopere optant, vt lotia ita ad ædes eorum allata numquam inspicerent, cùm sciant & palàm profiteantur sæpe apud plebem præstantius esse semel vidisse ægrum, quàm vigesies lotium eiusdem inspexisse, ob periculosam coniecturam, si ex ea sola pharmaca præscribantur vel exhibeantur. BRVT. Vidi tamen Empiricos meos ex vrinæ inspectione, non solùm

leuia remedia adhibuiſſe,ſed & vomitum procreaſſe, & ventrem largiter euacuaſſe, & ſanguinem copioſe demiſiſſe, & plurimos ita curaſſe. PHIL. Eos verò quos occiderint vel læſerint, bellè quidem omittis. Ego nō miror naturam fortem, in quam inciderunt, & morbum & imperitum medicum ſuperaſſe,& medicamenta fortia deſpexiſſe. BRVT. Perinde eſt quid in meam cutem agatur, modò poſſim curari: ego non tam facilè ab Empiricis meis diſcedam. PHIL. Quanquam mea non refert quid in tuam cutem aut aliorū agatur, cùm vnuſquiſque id quod libeat agere poſſit, ſed vtrum quæuis illi liceant, neſcio. & vtrum illa quæ agat,illi ſint vtilia,prius conſiderandum. & ideò tibi tum aliis qui hæc vel ſimilia nobis obiiciunt,paucis reſpondendum exiſtimo,cùm id noſtræ profeſſionis ſit, vt medicinam ab impoſtoribus defendamus,& abuſus deteſtemur,& qua poſſimus diligentia explodamus errores, qui in noſtram præclariſſimā artem irrepſerunt. Quin te ipſum quoque harum rerum ignarum falsò nos deprehendentem, in rectam viā reducere ſtudebimus, vt in poſterum ab Empiricorum impoſturis tutus eſſe poſſis. Quid enim aliud medici nomen in ſe continet,quàm vt languidos & ægrotos omni cura & diligētia ad ſanitatem priſtinam reducat; quod equidem non caſu fieri poteſt, vt hi putant, qui nimium vrinarum impoſturis adhærent, atque ægros ne videre quidem vtile exiſtimant. Quare hæc tuorum circulatorum de vrinis coniectura, ſtolida, inutilis, & pernicioſa diuinatio eſt. BRVT. Eodem modo & tuorum medicorum. PHIL. Id agnoſcimus, ſi iiſdem impoſturis ſe implicant: & ideò omnibus modis nos optamus, vt ab ædibus noſtris extirpari poſſit. BRVT. Id

Medici officiū eſt arguere impoſtores, & errata in medico imperito, aut in medicina corrigere.

equidem

equidem & nos credimus, cùm hoc esset è re vestra. Iam enim duos nummulos admodú viles vel vnum tantùm ex vrina inspectione accipitis; vbi verò ad ægrum accederetis, ad minus quatuor plures ve, singulis visitationibus exigeretis, & hoc pretium vile existimatis, tamquam vobis sex plurésve pro quaque vice numerandi forent. EVL. Et tu sordide Brute non pluris æstimas sanitatem tuam? quæ neque auro comparanda est. Interea cùm nummis parcere studeas, & vrinam ad medicum tantùm adferri cures, eo ipso nō accito, sanitatem quam optabas, cùm perdideris, tuæ auaritiæ facilè pœnas dabis, vti aliquando diuiti cuidam euenit hîc Delphis, qui cùm lotium ad medicum alioqui doctum misisset, cùm tertiana febre intermittente laboraret, medicus purgationem præscribit, quam æger sumpsit in paroxysmo, & pessimè ex medicamento se habuit, & nimia angustia oppressus, ex Haga Comitis Harwerum amicum nostrū & insignem medicum euocat. Hic æger medicamentum alterius medici incusat: Antonius verò iubet ad se formulam adferri, eaque inspecta medicamentum laudabat. At rogat num medicus illi adfuisset: negat æger, aitque se ad medicum tantùm lotium misisse. Hic subridens Antonius respondit: Medicum alioqui doctum ne incuses, neque medicamentum ipsius ab eodem bene præscriptum, cùm tu potius culpandus venias, qui debito tempore non sumpseris. res probè peracta est: stuuerulum dedisti, & pro stuuerulo consilium habuisti, Si enim medicum ad te vocasses, febrem ipsam tam curatu facilem, contempsisset, atque medicamentum extra paroxysmum die quietis propinasset, nec opus fuisset, quòd ipse ad te venissem, ob symptoma adeò leue,

Antonius Harvuerus.

quod tua culpa irrepsit,& ideo iuxta stuuerulum hæc tibi iustè acciderunt. Age igitur ô Brute, & huius rei quoque iudex esto, num pœna ad medicum qui lotium inspexit, vel ad auarum, qui lotium ad eum transmisit, referenda sit? qui si medicum priorem admisisset, vel eundē ad se vocasset, secundo carere potuisset, ac multo minori precio tum molestia sanus

Obiectio. euasisset. BRVT. Nondum tamen vobis palmam concedo, quanquam id fateri debeo, si statim adhibuisset medicum priorem, viliori precio restitutus fuisset, ita vt culpa penes illum sit, quàm medicum. Interim tu quoque nobis respondeas, si fortassè æger vt sæpe euenire solet (dum medicus solā vrinam inspexerit & medicamenta præscripserit) curetur, quid opus erit tunc alium vocare medicum, nisi etiam rursum concedatis hoc in rem vestram fore? Si enim vrinam solùm inspiceretis, vnus atq. alter nummus dabitur, si ad ægrum fiat accessus, præmium duplicabitur vel triplicabitur. Interea adeo inuidetis meis Empiricis,qui cùm lotia inspiciunt,nummulum tantùm accipiunt, atque pro eodem nummulo etiam medicamenta præscribunt,quibus & ægri sæpe curantur, vos tamen ex eorum manibus hanc vrinæ diuinationem, quæ tam paruo constat, excutere nitimini: quis enim non diceret, hoc (præter inuidiam) etiam in

Responsio. commodum vestrum cedere? EVL. Erras Brute: non enim inuidemus vestris circulatoribus, eò quòd lotia inspiciant, cùm & nostros medicos simul accusamus, qui idem in ædibus suis faciunt, neque illud nostro commodo, vt refers, agimus. cùm enim, hi lotium inspiciant, atque perperam (vt exemplo nunc demonstratum est) nudæ fortunæ rem committant, si in præscribendis pharmacis aberrauerint: quāto magis Empirici

pirici veſtri in hac futili inſpectione vrinæ errores committunt, qui magna ex parte multo craſſiores ſunt,vnde & plus lucri optimis medicis accedit,dum acciti eoſdem errores coguntur corrigere. Quod autē ais, quòd vna mercede vromantes veſtri & lotium inſpiciunt, & medicamenta præſcribunt & curant,id palam ſæpe fit,vbi antimonium vel aliud quippiam dederint, qualia enormia ſymptomata ſæpe ſubſequuntur,quæ ab aliis medicis ad ægrum vocatis maiori moleſtia & duplo præmio corriguntur. quod ſi aliquando circulatores ex inſpecto lotio & medicamento præſcripto curent, id plærumque caſu contingit, vti demonſtratum eſt. Deſine igitur nobis obiicere quòd noſtro commodo hæc faciamus, dum hāc inſpectionem inutilem & ſæpe pernitioſam eſſe dicamus. PHIL. Quis non periculoſam & inconſtantem coniecturam diceret Euloge; cùm certò affirmare poſſim, quod & mihi, tum aliis medicis ſæpe euenit, dum vrinas aliunde allatas in ædibus meis inſpexiſſem,& etiam medicaméta præſcripſiſſem, paulo pòſt ad eoſdem ægros accitus, eadem reperi ex diametro ægrotanti contraria eſſe, & morbo minimè conuenire, ita vt ilicò formulas mutare coactus fuerim, atque deierare auſim infinitos optimos medicos idem mecum ſentire,modò veritatem ambiant. Propterea multo libentiùs etiam gratis ad pauperes accedo, qui vrinas ad me deferunt,quàm ex lotio tam temerariè medicamenta præſcribere; quod pluſquam millies feci, vltrò eos accedens: diuitibus quoque idem proponés,vt potiùs honeſto precio illos inuiſerem quàm ex ſolo lotio inſpecto medicamenta præſcribens fortè errarem. Quod ſi non admitterent, id auaritiæ eorum adſcribendum erat;quę adeò ſordet,vt nulla ex-

cuſatio iis prodeſſe poſſet, & ideò magis deridendi ſunt, ſi vrinas ſuas ad medicum tantùm transferunt, digni vt ab Empiricis imponantur, ſi etiam ſtultitiæ ſuæ pœnas luant, dum cœcus cœcum ducit, & ambo in foueam cadunt. BRVT. Eſto. hoc ipſum vobis concedo: quòd diuites quique medicum ad ſe accerſant, cùm ſatis habeant, quod illi perſoluant. Verùm ſi ita res ferat, vt ægrotum minimè accedere poſſit medicus, cùm ægrotus magno interuallo itineris diſtet, atque is ipſe non ita opulentus ſit, vt magnos ſumptus ferat: eſſet enim minimè honeſtum, neque in rem medici, ſi eiuſmodi iter longum perficeret, ſimulque ædibus ſuis tam diu gratis abeſſet: Quid tandem, numquid ob hoc talem ęgrum permittemus mori? PHIL. Nequaquam: ſed potius deceret villicos iſtos & ſuburbanos, tales ægros non admodum opulentos, antequam morbus incrudeſcat vel inualeſcat, in ciuitatem vbi medici ſunt transferre, vt eos ipſos quotidie non aliter quàm diuites inuiſant: nullus enim bonus ac pius medicus huic operam ſuam negabit. Vel ad noſocomia ſunt transferendi, in quibus medici ad hoc munus deſtinati ſunt, vt gratis miſerabiles & pauperes quoſq. homines curent. Vel ſi deſint eiuſmodi noſocomia, ſi in vrbe amicos non habeant, neque alicui noti ſint, ſaltem ſemper aliquot homines in pauperes liberaliores inuenient, qui & de hoſpitio proſpicient, & medicum procul dubio pium inuenient, qui eundem quoque ægrum pauperem gratis curabit, quemadmodum & præcepit Hippocrates in ſuis præceptis; inquiens: Quandoq. verò gratis cures, ita vt gratitudinis memoriam potiorem, quàm præſentem exiſtimationē auferas. Si verò occaſio ferendæ opis ſe obtulerit, & peregrino, & egeno, maximè

Alia obiectio.

Reſponſio.

Hippocratis præceptum vt medici aliquando gratis curent.

maximè talibus opituleris. Si enim affuerit erga homines amor, adeſt etiam amor erga artem. Et ideo illæ ciuitates maximè extollendæ ſunt ac laudandæ, quæ publica noſocomia habent: ad quæ ægroti pauperiores non aliter quàm ad aſylum ſeſe cōferre poſſunt, aut in tutum portum, in quo vt nautæ à tempeſtate maris ſeruantur; ita & ſeruari ope medicorum poſſint. Et non minus laudatur ea Reſpublica, qui medicos publico ſtipendio alunt, vt commodiùs iiſdem miſeris mortalibus pauperibuſque ægrotantibus auxiliari poſſint. Brvt. Sit ita: neque hîc ego reluctari volo. Cæterùm cùm in omnibus vrbibus eiuſmodi noſocomia non reperiantur, & fortè quoque deeſſent homines illi liberaliores, de quibus dixiſti, qui de hoſpitio minus prouiderent: deinde quoque etſi noſocomia aut hoſpitia apta inuenirentur, tamen ad ea pauperes ægri transferri non poſſent, vel quòd longiùs ab vrbe habitationem habeant, vel quòd morbo acuto laborent, ita vt tales transferri minus tutum eſſet, vel ob vires debiles non poſſent, vel quòd mora quæuis exigua id non ferat, vt in vrbem veherentur, in qua medici degunt, neque medicum ob pauperratem, quæ hoc vetat, ad ſe vocare non valent: vel fortaſſe quòd adeò ægrotarent, vt non conſultum foret tales ægros in alium locum transferre: quid igitur in hoc vel ſimili caſu agendum erit? num & hîc fatum vento (quod dici ſolet) committemus? quin potiùs huius vrinam deferemus ad medicum, atque ex eiuſdem inſpectione conſilium petemus, nec ita ſinamus ægrum mori: præſtat enim aliquo modo prodire tenus, ſi non datur vltrà. Phil. Si talium vrinas ad medicum deferrent, atque æger illis curæ eſſet, vt morbi naturam, quando quoque is inceperit,

Alia obiectio.

Reſponſio.

quo

quo tempore ſeſe remittat, aut validior fiat, quàm diu quoque morbum habuerit, & vt ſummatim dicam, ad omnia medici interrogata ſe faciles præbeant, ne minimum quid ſubticendo, omnibus intellectis accidentibus, fortè & hic medicus aliquo modo prodeſſe poſſit ægro & conſilium eidem præbere. Verùm cùm omnes ferè homines tuæ ſortis hanc conſuetudinem habeant, & admodum ſcioli ſint, ſi vrinam ægrotantium ad medicum deferant, volunt vt hæc omnia iam dicta à medico diuinentur ex lotij inſpectione: quo fit vt medicus rectè conſulere nõ poſſit, neque apta medicamenta præſcribere, cùm ad interrogata non probè reſpondeant, qui vrinas adferunt, & difficiles erga medicum ſe præbeant, quamuis res nimis ſeria ſit, quàm vt in ea ludatur. Nam ſi quid eorum, quæ apud ægrum ſunt, vel adſunt, inter narrandum omiſerint, ægro perniciem adferent, aut mortis occaſionem præbebunt. Si verò omnia ſincerè medico aperiant, fortè aliquid auxilij is præſtabit: quanquam, vt diximus, multo præſtantius eſſet coram ægro adeſſe. Neque ego credo aliquem pagum eſſe, quin & ruſticos aliquos diuites habeat, cui hæc cura pro pauperibus curandis demandata eſſe deberet, vt ſaltem medicum ad tales pauperes quoque vocarent, cùm facilè medicum veterinarium ad boues ſuos malè habentes vocent, ita & medicum vocabunt ad ſuos pauperes, cui præmium ſi non ſufficiens, ſaltem mediocre pro eiuſdem expenſis conſtituerent: non dubito defuturũ medicum pium, qui proximo ſuo operam denegabit. De villicis verò ditioribus ac ruſticis opulentis, aut aliis qui in pago commorantur, ſi in morbum inciderint, nulla quæſtio eſt, quibus ſat eſt diuitiarum, quas ſæpenumerò etiam

Ars medica nimis ſeria res eſt quàm vt in ea ludatur.

etiam in curandis ſuis brutis animantibus expendũt, veterinariis medicis ab iis accitis: quanto magis ſibi ipſis de medico ſi ægrotauerint, proſpiciẽt, tum vxori, ac liberis, ſeruis quoque & ancillis ſi in aliquem morbum inciderint! Quod ſi illud ob ſorditiem (quæ multis innata eſt) non fecerint, digni ſunt vt ad ſanitatem numquam reducantur, Dei donum contemnentes eiuſque præceptum, cùm is dixerit, ægros medico egere, & medici præſentiam neceſſariam eſſe. Nam de pauperibus hoc præceptum eſt, vt eos gratis curemus, qui in vrbibus decumbunt, vbi medicus ad manum eſt, quos inuiſere quotidie poſſit, neglecta ſtulta illa diuinatione vrinæ, qua non contenti ſola (vt quidam faciunt) ſed vt de morbo quid certi non ſolùm ſtatuant, verùm & feliciùs curent, eos ipſos inuiſent, nullam inde expectantes mercedem. Atque ob hanc etiam cauſam, nec eos medicos laudare poſſum, qui vrinæ inſpectionem, hac vnica tantùm ratione moti, retinere volunt, vt minùs à pauperibus moleſtentur, cuius opinionis nuper erat medicus alioqui doctus, cùm de hac re apud nos ſermo fieret, alio tamen medico idem nobiſcum ſentiente, cùm fraterna charitas aliud exigat, vt id præſtemus, quod ab altero fieri volumus. Propterea neque ſatis eſſe arbitror, etiam ſi gratis in ædibus noſtris pauperum vrinas inſpiciamus, cùm certò ſciamus hanc inſpectionem & inanem, & pernitioſam eſſe: quare & eos quoque gratis inuiſemus, in hoc imitantes Diuum Coſmam & Damianum, medicos & Chirurgos inſignes martyres & Chriſtianos, qui nobis pium exemplum reliquerunt, abrogata ſtulta vrinæ diuinatione, medicinã ipſam (vt decet) piè & ſanctè exerceámus.

Pauperes ægri gratis inuiſendi.

BRVT. Vis ergo, vt nunc intelligo, vrinam ægrotantium

tium ad ædes medicorum ita temere non esse deferendam? Evl. Rectè.& illud quidem optamus omnibus modis, ô Brute, atq. hæc vera mens est Philiatri & omnium medicorum præstantium, & veritati adhærentium sententia,qui id ex animo quoque desiderant, cùm sciant hanc diuinationem periculosam esse, ne ex ea fallantur in describendis medicamentis. Brvt. Multi tamen sunt, qui vrinam medico inspiciendam tradunt, vt tantùm ab eo audiant, quid dicturus sit? non enim ad consultandum, tamquam ab eo medicamenta expectent, veniunt, sed quid ex lotio diuinaturus sit, scire ambiunt. Evl. O inconsiderata μωρολογία stolidorum,licet nummulo vno eam emant. Quid enim hoc aliud est ô Brute, quàm si dicerent, libenter affectum meum dignoscerem, sed volo eundem retinere: quemadmodum si & vulneratus quispiam Chirurgo vulnera sua ostenderet, sed ab eo sanari non desideret. Si ægrotant, & in hac re ita ludunt,videant ne occasio sanandi præterlabatur, vt cogantur medicum postea vocare, cùm curari deinde non possent. Brvt. Hoc tamen denuo inquirere libet, si quis malè habeat, & nondum lecto decumbat, sed obambulet valetudinarius, hic si cum lotio suo ad ædes medici accedat, & vnà consilium ab eo petat,numquid & is errorem committit? Phil. Nulla ratione, modò affectum suum sincerè medico aperiat, neque imitetur rusticos aut rudiores, quos anteà diximus, ad interrogata medicorum obmutescere. Sanè qui interrogati nihil respondent,sed omnia permittunt vaticinio, seu,vt veriùs dicam,stultæ diuinationi vroscopi: ij profectò non sine summo suo malo ac inscitia, in extremum periculum dilabuntur. Quid enim existimas miser,medicum rectè consultu-

consulturum, nisi originem atque causam morbi probè intellexerit, quam numquam fallax vrina indicabit? Et ideò qui prudens medicus, & artem suam quam profitetur sine dolo exerceat, cùm hæc ignorauerit, lotij iudiciis nunquam confidet, vt medicamenta præscribere velit. Præstantius enim est etiam consilium denegare, quàm ægrum temeritate quadam in præcipitium trahere, aut casu eundem, non arte curare, quod imperitorum ac stultorum circumforaneorum est. Quicumque igitur cum suomet lotio ad consultandum venit, neque morbum suum aperuerit, sed medicum tanquam prophetam accesserit, vt morbum suum diuinet, hic optimo consilio frustrabitur. Prudens verò vltro detegens morbum suum, fructum artis, & sanum consilium consequetur. Ex supradictis iam satis patet, si æger lecto decumbuerit, nec medicum ipsum inuisere possit, non mittet lotium suum ad ædes medici, multoque minus ad circulatores, sed medicum doctum & in artis operibus peritum quamprimùm ad se vocabit, nulla interposita mora, qui non solùm lotium tunc inspiciet, sed & reliqua signa obseruabit coram ægro, & illum rectè curabit. Hoc idem quod Ecclesiasticus præcepit: Da locum medico, etenim illũ Dominus creauit, & non discedat à te, quia opera eius sunt necessaria. Non dixit, Mitte lotium tuum ad medicum, sed iniunxit, vt medicus tibi adesset, neque à te discederet, cùm eius ope indigeres. Age igitur ô Euloge, ne domi desidentes (vt Erasistratei Alexandrinorũ medici ex sola librorum lectione morbos obseruabant, & ex picturis herbas exactè dignoscere temerè confidebant) ex sola lotij diuinatione ad musæum nostrum allati, medicinam amplius faciamus, cùm hos medicos

Cap. 38.

Desides Alexandrinorum medici.

cos

cos Galenus noster ſcitè, me Deus amet, ἐκ τοῦ βιβλίου κυβερνήτας, id eſt ex libro nautas appellet, qui ex ſolis Geographiæ chartis nauigationis docti, ſcopulis prius non exploratis, nauem illidunt: quemadmodum nunc non ſolùm circumforanei, ſed & illi medici quoq. faciunt, qui adhuc vrinæ diuinationi acquieſcunt. Sed nos hac deſidia excuſſa, ægros noſtros non in muſæo, ſed præſto eos accedamus, opem ſtatim allaturi. EVL. Bellè admones Philiatre, vnde & Heraclides Tarentinus rectè publicis prætoris præconibus, huiuſmodi medicos comparauit, qui pro concione in foro ſeruum fugitiuum, ſuo veſtitu, facie, corporis habitu, capillorum colore graphicè depingunt & deſignant, quem ſibi ipſis aſſiſtentem non agnoſcunt: ita & noſtri vroſcopi, ex lotiis homine non inſpecto, eum tamen coloribus ſuis depingere volunt, atque temperaturam eius non ſolùm, ſed & morbum eius ac quemlibet affectum, cõiectare, cùm hominem numquam viderint: quem ſi viderent, eundem non dignoſcerent, nec morbum eius, cùm & aliter reperirent, quàm ipſi ex fallaci lotio iudicarunt. Valeant igitur cum ſua vromantia, & quicumque mentes hominũ peruertunt, quamuis hæc tyrannis difficilè ex manibus medicorũ excutietur. BRVT. Neque ego hoc futurum video, etiam ſi multi vnanimi conſenſu id approbent: non deerunt tamen, qui lotia in ſuis ædibus inſpicient, vt ſic deinde ad ægrum admittantur, & vocari poſſint. At Empirici mei hanc conſuetudinem à multis annis vſurpatam, numquam relinquent. PHIL. Credo equidem: nam hoc vnico vrinæ ſtultiloquio ſi caruerint, tota arte medica eos iam ſpoliatos videres: hac enim diuinatione & impoſtura inſtructi per fas nefaſque diteſcunt; ea verò

Heraclides Tarentinus.

deſtitutos,

destitutos, vt olim per plateas incedentes nudos, vel vt prius ganeones in prostibulis habitantes nonnullos spectares. scimus hanc imposturam nos abrogare non posse, qua in iudicandis vrinis vtuntur: interea doctis probisque viris satis constabit quàm perniciosa & inutilis sit eiusmodi diuinatio, si non fiat in præsentia ægrotantis. Nihil enim in Republica perniciosius, quàm ex solo vrinarum iudicio, medicamenta temerariè præscribere,& si huic errori non adhibeatur medela, ars medica neq. artifices pristinum vigorem recipient,qualem veteres illi medici habuerunt. Si abusus isti tollantur,nulla fides ampliùs circulatoribus adhibebitur, qui & spoliati hac diuinatione, pro imperitissimis ab omnibus haberentur. Et ideò qui ex solo vrinarum iudicio ægros malè feriati medici nitantur curare aut sanitatem(more impostorum) promittant, facilè ægros lædunt, nonnullos quoque occidunt, præsertim si vehementia medicamenta non viso ægro, vt agyrtæ temerarij, præscribāt,quod deinceps ratione & exemplis probabimus.

BRVT. Agite vt libet, nemo ob hoc vromantiam hanc ab ædibus suis depellet. quod si quis fecerit,duplici fœnore ad vroscopos nostros reuertetur. EVL. Tu interim Philiatre rem optimam quā proposuisti prosequere, & si eò res non deducatur vti optas, satis erit quòd officium boni medici præstiteris: re ipsa facilè probabis, quòd perfecta curatio medicum præsentem postulet.

CAPVT III.

Ex vrinæ inſpectione, ægrotis medicamenta non eſſe præſcribenda, niſi medicus apud ægros præſens, reliqua ſigna, quæ ad morborum cognitionem ſpectent, prius animaduerterit.

PHIL. Quòd medicus ex inſpecto lotio medicamenta præſcribere non debeat, facilè ex iis, quæ cap. 4. libri primi diximus, Brute intelliges, in quo abundè demonſtrauimus, quàm incerta ſint vrinarum iudicia, quibus nec fides ſit adhibenda, cùm nec omnes morbi ex iiſdem præuideri poſſint, vt cap. 5. eiuſdem libri abundè quoque docuerimus, quòd vrinæ iudicium non ſit ſufficiens ad vniuerſam conſiderationem de morbis. Non minus & hæc ex ſecundo libro manifeſta apparent, cùm varias cauſas, quæ iudicium vrinæ impedire ſolent, potiſſimùm cap. 1. & 2. enucleauerimus, quod optimi quoque medici in inſpiciendis lotiis deciperentur: Quæ, inquam, omnia ſi adhuc memoriæ tuæ inſculpta ſunt, non difficile erit, ea quæ nunc præ manibus tractanda ſuſcepimus, intelligere: ſcilicet non eſſe medicamenta ægrotis præſcribenda (quamuis quis in ædibus ſuis, non ægri, ægrotantiũ vrinas inſpexerit) niſi prius & ipſos viderit & coràm contrectauerit, omniaque diligenter perſcrutatus fuerit, quæ curandi rationẽ demonſtrẽt, & modum quaſi digito indicent, quibus remediis rectè vtetur, præſertim cùm vrinarum iudicia (vt nunc ſatis audiuiſti) fallant. Temerarium enim eſt & valdè periculoſum, ſtatim quaſi caſu aut fortuita pharmaca ægrotis propinare, vel quæuis medicamenta vel remedia ægris obtrudere, aut venam ſecare, vel aliud quodlibet remediũ præſcribere morbo non

Temerarium non viſo ægro medicamenta præſcribere.

non cognito, nec viribus ſatis exploratis, quas vrina nequaquam ita nec omnes morbos indicare poſſit; vt longa oratione oſtenſum eſt. Quibus modis igitur defendes tuos vromantes vel alios quoſcumque, qui vrinæ confidentes omnia ex tumultu agunt, ægro nec viſo, aut eius morbo inueſtigato nec morbi cauſa probè cognita, neque temperatura, nec ætate, ſexu, nec victus ratione, neq. morbi temporibus, conſideratis, formulas ſuas quas quidem memoriter didicerint (vulgò receptas vocant) paſſim in omnibus morbis & ſine delectu, vrina tantum inſpecta præſcribunt: non aliter quàm Notarij certis verborum conceptionibus, in conficiendis publicis inſtrumentis vtuntur: quibus tamen ſi rem penitius introſpexeris ô Brute, plures enecatos forſitan quàm curatos deprehendes. *Formulæ Empiricorum.* BRVT. Quomodò hoc deprehenderem, cùm & viderim, vti priùs dixi, aliquos ex ſola lotij inſpectione medicamenta præſcripſiſſe, & ab iis deinde curatos fuiſſe, & ideò hanc diuinationem ex vſu publico non eſſe tollendam arbitror. EVL. Eò quòd ars medica à recto vſu digrediatur ob vulgare vrinæ ſcrutinium, huius diſputationis nō pœnitet, cùm plebeij homines ſint admonendi, ne in illa falſa perſuaſione ſemper maneant, quaſi vrinæ conſideratione abundè medicus inſtructus, ægrum vt videat, illi non ſit neceſſe. propterea id nō vrgemus noſtri cauſa ac noſtro commodo, vt heri obieciſti, quòd ægrotos inuiſamus potius, quàm eorum lotia ſpectemus. BRVT. Si non in commodum veſtrum id fiat, cur adeò viſitationes vrgetis? PHIL. Deliras Brute: an putas bonos medicos tantopere vili lucello inhiare, vt magis pecuniæ ſtudeant quærendæ, quàm ægrotantium ſaluti? Num exiſtimas omnem curam tranquillioris animi eos abieciſſe,

Empirici circumforanei magis compendia ex vrinis sectantur, quã ægrotantium sanitatem.

iecisse, vndecumque lucrũ venentur, quo quo modo corradant, idque in ægrotantium dispendium? Absit. aliud enim eis suadet sanior mens. Quin è diuerso, quotidie exemplis docemur, perditos istos nugigerulos, magis compendia ex vrinis sectari, quàm sanitatem ægrotantium: imò nihil pensi habẽt, proximum suum medicamentis inoportunè adhibitis occidere. At profectò succurrendum magis erat miseriæ humanæ, tot & tam variis periculis expositæ, tot morborum generibus obnoxiæ, vt abundè satis calamitatis futurum sit, etiamsi ipsi desinant, miseris mortalibus præmaturam mortem accersere. Non enim imperitiori plebeculæ hæc adeò imputãda sunt, vt quæ imposturas non capiat: & ideò necessarium est rudiores instruere, quamuis difficile futurum sciamus, ob persuasionem quam habent de vroscopis, quòd quæuis ex vrina diuinari possint. Quod tamen impetum & zelum boni medici nequaquam remorari debet (cùm hoc nostræ professionis sit) ne quid ad salutem desit ægrotantibus, palam facere, quamuis verendum ne stupidi eôdem deuoluantur more suis, quæ ad volutabrum, vt in prouerbio, cœni reuertitur. Nullo modo eos calamo acriter perstringimus nostri causa, neque ex inuidia; eò quòd eiusdem artis nobiscum homines sunt, cùm figulus, vt vulgare habet prouerbium, figulo inuideat. Hoc inquam nullus sinceri pectoris homo putabit. Nulli enim derogamus, nulli artem inuidemus: imò optamus, vt multos medicos percelebres ad se vocent, vt eo commodiùs curentur, cùm hoc certò sciamus in rem ægri fore, & ad eius sanitatem recuperandam conducere. Quòd impostores alios vromantes corripimus & eos acerbiusculè tractare videmur, id neque ex inuidia, neque ex æmula-

ex æmulatione aut rancore contingit, imò ex proximi zelo, quem ita miserè hisce oculis videmus decipi ac perditum iri. An non mali corripiendi sunt? an non imperitiam & imposturam explodere licet? Nunquid lolium ex optimo frumento seligendum est? An bonos & simplices à fraudibus sycophantarum speciosis præseruare, indecorum est? Iudex enim, qui causas discernit, malos quidem punit, vt bonos tueatur; non ex inuidia hoc facit, sed ex amore proximi; ne innocentes, viduæ, ac pupillæ lædantur, opprimentúrue. Pater filium non alio nomine castigat, quàm ne quid mali perpetret, vt cùm adoleuerit idem & probus esse possit. Si filij tibi sunt, erudi illos, inquit Ecclesiasticus, & curua illos à pueritia eorũ. Numquid & hęc inuidia videbitur esse, si ignorantes instruamus? si astutias, fraudes imperitorum medicorum palam faciamus, vt rerum imperitus & minus circumspectus horum subdolas & occultas imposturas fugere possit? & si qui sint, qui à via recta in arte medica, in semitas declinant prauas, eos in ordinem redigamus? Perperàm ille agit qui cæco obicem aut scrupulũ obiicit, quo faciliùs offendatur. Quare cùm errata & errores in medicinam irrepsisse cognoscamus, si ea ipsa non corrigamus, nonne nostram professionem videbimur prophanasse, cùm eam tueri debeamus contra eos, qui errores in artem tam diuinam & præclaram inuehant? quam nemo sibi arrogabit nisi ad vnguem quoque exploratam habeat. Et ita ab vroscopis licet magni fiant, plus emolumenti nobis accedit, vt dictum est prius, quàm si abessent, dum prius ex inspectione lotij malè præscripserunt medicamenta, vel etiam ad ægrum in principio vocati, optima quæque euerterunt, vel quidam ex illis, dum res non suc-

Mali cur corripiendi & explodendi.

cedit, ægris ſemimortuis relictis, aufugerunt, præcipuè, ſi prædam quam ambiebant, prius quoque abſtuliſſent: Dum & alij dimittantur, antequam clàm ſeſe abducant, cùm ægri ab ipſis magis læduntur, quàm iuuantur. Iam quoque mora quantumuis leui, aut quòd agyrtæ morbum non rectè curent, indies ægri magis magiſque in deteriorem ſtatum dilabuntur, vt tandem inuiti nos cogantur vocare. Si illud autem ab initio feciſſent, minori moleſtia & minori precio antequam morbus inualuiſſet, eos curaſſemus. Cùm verò iam multò difficilius curentur & longiore tempore in curando opus ſit, ideò ob difficultatem, tum frequentes (vt vocant) viſitationes, plus nummorum, non immeritò nobis accedit. Multum enim intereſt (Cornelio Celſo teſte) ab initio perperam quis vel rectè curatus ſit. Vnde etiam fit, vt plurimos ægros, ab Empiricis vel vroſcopis, vel medicaſtris malè curatos, tandem acciti rectè curauerimus, tum eos quos reliquiſſent, vel qui ex acribus medicamentis in dyſenteriam incidiſſent, vel perperam ſectionem venę adhibuiſſent, aut aliud præter rationem feciſſent, vnde febres & alia maligna ſymptomata oboriebantur, quæ in principio non aderant: quibus ſi ab initio adfuiſſemus, minori negotio & ſumptu quoque minori tum periculo, eos curaſſemus. Quare & hoc certò auſim affirmare, plus lucri ſæpe ex arte medica mihi acceſſiſſe ab ægris & valetudinariis, quos alij ante me perperàm & malè curationem inſtituiſſent, quàm ab his, quibus ab ipſo morbi initio præſens adfueram. Id & reliqui medici omnes, qui in hac noſtra regione, in qua plus fidei tribuitur circulatoribus & medicaſtris, praxim exercent, mecum ſentient, & in noſtram ſententiam pedibus (vt dicitur) ibunt.

Multum intereſt, quomodo quis ab initio curetur.

bunt. Propterea neque ex re noſtra eſt, neque ex hoc plus emolumenti expectamus, eo quòd ſycophantas & errones medicos, tum vroſcopos in ordinem redigere velimus, atque eos corripiamus & ex optimorum choro depellere ſtudeamus, vt & praxim medicam iis interdicere videamur, cùm hi ipſi vromantes multum commodi nobis adhuc adferant, quæ ſi diligẽter perpenderes ô Brute, eadẽ nobiſcum facilè ſentires. EVL. Modò mentem hic adhibere vellet: Si ea ſententia vera eſt, bonum quo communius, eò melius, facilè & huic ſententiæ acquieſceret, & intelligeret quòd omnibus ex æquo prodeſſe velis, quòd magis vtilitati reipublicæ ſtudeas, quàm proprio tuo commodo: nam & malum quo communius, omnium rectè de rebus iudicantium ſententia, eo quoque peius eſt: Cùm enim artis medicinæ opem deſiderent omnes, ſi ſycophantæ & homines ignaui ac imperiti eam exercuerint, non vnum iuuabunt, ſed infinitos lædent. BRVT. Attamen multi ex veſtris dogmaticis medicis ab hac vrinæ diuinatione non deſiſtunt, & medicamenta leuia ſi non iuuent, tamen obeſſe non poſſunt, vt antea diximus, præſcribunt. EVL. Sicuti tuos Empiricos, ita nec hos laudare poſſum, qui ne, ſi nihil præcipiant, videantur rem ignorare, vt interim quoque habeant quo ſpem foueant ægrotis, talia præſcribunt: quod ſanè adeò abſurdum eſt, vt ſi quis nauem in maxima tempeſtate vento committeret. Non enim aut reducendæ aut ſeruandæ ſanitatis notitia ex vrina prouenit, quanquam fortè alterationem caloris indicet. Etenim ſi ita ſecum in animo cogitarit, ſi vriniferas remittamus, ad Empiricos ibunt vel alios medicos, qui nobis bolum ex faucibus præripient: quare perinde eſt à quibus impo-

nantur:tam enim nobis ſuaue eſt,quàm aliis lucrum. Hac etiam de cauſa potius admonere deberent, non ſatis eſſe ita vrinam tantùm vidiſſe, ſed opus eſſe vt ægros inuiſant: hoc dogmaticorum eſt,à quibus aliena eſt fallacia; ratione eos diſpicere decet, vt quæcumque rationis præſtantiam obſcurent,eiuſdem virtute illuceſcant. Huic ſi auſcultare velint, non ſolùm vrina hanc diuinationem, ſed & quam plures errores condemnabunt. Nemo enim meliùs morbo occurret, quàm cui malum penitiùs cognitum eſt: quod numquam futurum eſt, quin prius omnia medicus præſens apud ægrum obſeruauerit, & ea quæ lateant inquiſiuerit:qui enim morbum ſuum aperire nolunt, præſtat tales vt ſtupidos à ſe abigere, nec quicquam conſilij dare, ne ſimul ægrotum ad emigrationem ex hac vita minimè compoſitum perdat, & animæ ſuæ periculum ſubeat. Phil. Rectè dicis Euloge.illorum eſt medicum accerſere: noſtrum autem & morbum cognoſcere, & recta cõſilia dare, & ægrum ad ſanitatem, ſi fieri poſſet, reducere. Si autem ſua culpa non ſatis tempeſtiuè medicum vocent vel tenaces aut ignaui homines, ſe ipſos incuſent, nequaquam verò medicum paratiſſimum, qui nemini ſuam opem negat. Fac medicum adeſſe: non ſatis eſt quòd ſuo officio fungatur, verùm & æger & aſtantes, vt diuiniſſimus Hippocrates nos docuit, tum etiam exteriora quæ curationem impedire poſſunt, quæ nec ipſa vrina indicabit. Peſſimè itaque faciunt qui ex ſola vrinæ diuinatione incircumſpectè medicamenta præſcribunt. quod exemplis etiam priùs demonſtratum eſt in phrenitide,ſi vrina alba ac tenuis ſpectetur,& medicus non viſo ægro calida præſcribat medicamenta, nonne ægrum perdet? Si vomitus adſit bilioſus,& morbus

Quis medicus omnium optimè morbũ tollat.

morbus calidus bile ad vias vrinæ nõ tranſeunte, vrina apparente cruda & indigeſta, nonne medicus ſi calida propinabit, ægrum in maximũ vitæ periculum trahet? Eodem modo ſi æger hydrope affectus, vrina rubra exiſtente ob iecoris imbecillitatem, lotium ad medicum miſerit, & is venæ ſectionem præſcribat, nonne repentè ægrum interficiet? ſanè quidem. & huius erroris ſi libet viuum exemplũ referam. BRVT. Vt vt res ſe habeat, placet illud à te audire. PHIL. Cùm Pithueris in Gallia praxim exercerem, inter cæteros tunc quos prope ciuitatẽ ægrotantes curandos ſuſceperam, oblata eſt mihi cuiuſdam ſacerdotis vrina, qui iam dudum viribus planè exhauſtis decubuerat: erat autem vrina admodum rubea & craſſa, vt ſuſpicarer hominẽ febre vehementiſſima, tum acutiſſima laborare, quæ ex nimio calore, ſanguiniſque ebullitione originem traxiſſet. Quam ob rem ex famulo, qui vrinã deferebat, diligenter percontatus ſum, An is, cuius lotium famulus attulerat, iam diu ægrotaſſet? reſpondit eum per tres continuos menſes iam lecto decubuiſſe. Quod cùm audiuiſſem, non potui non mirari vrinæ ſpeciem eiuſque formam: eaque de cauſa rurſus ab eo quærere cœpi, Nihil ne ſub dextro hypochondrio doloris aut ponderis ſentiret? ad quod famul⁹ annuebat. Interrogaui denuò, An aluus ſolito laxior eſſet, aut intumeſceret, pedes ne tumidi forent? Referebat famulus ſanguinolenta plurima cum excernere, ventrem planè gracilem, corpus aridum, neque pedes tumentes illi eſſe. His intellectis, dixi conſultiſſimum mihi videri, vt priùs hominem inuiſerem, quàm de pharmacis præſcribendis deliberarem, ne ſi fallaciſſimis lotij iudiciis confiſus, venam aperiri ægro iuſſiſſem, præſentiſſimum exitium inueherem.

Sacerdotis hiſtoria cui ex vrina, vena secta fuit, quã mors ſubſequebatur.

Famulus libenter ſe illi hoc renuntiaturum affirmabat; verùm non audere ſe me coràm adducere, quòd hoc ab hero iniunctum ipſi non eſſet. Eo poſtero die reuerſo, ad ægrum accitus, equum aſcendo vnà cum famulo meo: addit famulus ſacerdotis ſe comitem. Cùm tandem quò deſtinabamus peruentum eſſet; offendi ſacerdotem, vt cui mors penè in primoribus labris eſſet. Erat enim facies ei, qualem Hippocrates in prædictionibus deſcribit: ſcilicet nares acutæ, prolapſa tempora, oculi concaui, cum quibus & ſanguinolenta in modum loturæ carnis deiiciebat: quæ potiſſimùm ſolent euenire in alui profluuiis ob iocinoris imbecillitatem. Erat autem & pulſus eius exiguus, languidus & mediocriter citatus, qualis ferè phthiſicorum aut hecticorum. Quæſiui ex eo, quàm diu hoc morbo laboraſſet, & quod habuiſſet initium. Narrabat inter cætera, ſe in principio vſum fuiſſe conſilio circulatoris cuiuſdam, qui infinitis medicamentis neſcio quibus corpuſculum eius miſerè attriuerat; aſſerens eum morbo Neopolitano aut Gallico affectum eſſe. Hic enim admodum diu me curare conatus eſt, iis potiſſimùm pharmacis, quæ ventrẽ maximè conturbant: vnde hic tandem fluxus mihi ſubortus eſt, nec adhuc hunc à curatione remoui, quamuis alui fluxum confecerit: qui duobus adhinc menſibus in hunc vſque diem perpetuus mihi fuit: Et quantum re ipſa experior, miſerabiliter magiſq. indies affligor, viribuſq. deſtituor: ita vt eundem in animo habeam derelinquere. Cæterùm ſigna quæ in morbo Neapolitano accidere ſolent, nulla inueniebam, & quantum ex relatione ægri coniicere poteram, nunquam adfuerant. Dum inter nos ita colloqueremur, circumforaneus ſuperuenit, lupus (quod aiunt) in fabula. Erat autem

Facies ab Hippocrate deſcripta mortem indicans.

autem, quod ad artificium eius attinet, pistor. hic elato animo non aliter quàm Thraso quispiam ægrum obiurgabat, seque ægrè ferre dicebat, quòd me vocasset: causa satis vehemens ad obiurgandum Pamphilum! & addebat insignis iactator, quòd præter eum nullus esset qui ægrotum curare posset. Nescio quæ non sesquipedalia verba proferret impostor, vt solet hoc genus pernitiosum iactatorum. Iam enim calculo obnoxium esse ægrotum dicebat, quem sanctè deierabat ouo non minorem esse, seque paratum esse capitis suppliciũ subire, ni res ita se haberet. Iam verò luem veneream incusabat, ac alia vociferabatur, quæ ne relatu quidem digna existimo. Quamobrem cùm animaduerterem nihil me efficere acerbiore increpatione posse, maximè apud eum, cui nec mens neque vlla rationis mica erat, blandè hominem compellabam. Quid, inquam, bone vir, non vltrò huc veni, sed accersitus, & quantum ego intelligo, ægrotus hic tuus præsentissimo remedio opus habet: proinde ea quæ paulatim fluxum cohibeant, inprimis illi necessaria puto, alioqui breui euenturum, vt viribus exhaustis pereat. Signa quæ luem Gallicam ostendant, vel calculum indicent, nulla in eo inuenio. Hæc me loquente, subitò Empiricus admodùm stomachabundus, & animo valdè irato, prorumpit foras, & me apud ægrotum solum relinquit. Cui verò victus rationem & remedia quæ mihi videbantur necessaria postquam præscripsissem, domum redij. Tertio autem die ad me rursum redit famulus, ex quo intelligebamus ægrum paulo meliùs habere, qua de causa imperaui, vt iisdem remediis vteretur, quæ antea à me præscripta erant. Verùm hic nostro consilio ne tunc satis confidens, alteri quoque medico vrinam in-
spiciendam

ſpiciendam miſit, qui vrinæ iudicio deceptus, cùm nec hominem vidiſſet, venæ ſectionem fieri iuſſit. Quod ſtupidiſſimi homines, quanquam antea diſſuaſeram (quantumuis vrina hoc indicante) executi ſunt. Æger verò à ſanguinis miſſione iam iam moriturus apparebat, & in peius magis magiſque morbus mutatus eſt; ita vt confeſtim æger denuo famulum cum lotio ad nos remiſerit. Quem cùm non ita vt ſolebat hilarem vidiſſem, ſtatim ſiniſtri quid accidiſſe penes ægrum ſuſpicabar: augebat ſuſpicionem lotium iam immutatum. Rogaui igitur quid ægro feciſſent? reſpondit venam alterius medici conſilio pertuſam eſſe. Quod cùm audiuiſſem, inquam ego, amice, medicum vrina fefellit, & ægrum perdidit. An ne prius interdixeram nihil eiuſmodi faciendum, quamuis vrina ſectionem venæ requirere videbatur? Quamobrem quantum potes citiſſimè domum contende, cureſque vt æger Deo totus ſe commendet, iiſque inſtruatur, muniaturque, quæ ex hac vita emigraturo neceſſaria ſunt. Nam periculum in foribus eſt, nec quicquam ſpei repoſitum, in medicorum arte & induſtria. Famulo vixdum reuerſo, animam iam efflabat Sacerdos. Amici autem exploraturi an calculum in veſica geſtaret, quod impoſtor affirmauerat, iuſſerunt poſt eius mortem corpus incidi. At nihil tale inuentum eſt, quamuis impudentiſſimus ille carnifex caput in ſponſionem dederat. BRVT. Agnoſco errorem illius Empirici: attamen cùm vrina eius craſſa eſſet & rubra, cur malè ſectionem venæ medicus ſecundus iniunxerat, cùm tamen Auicenna tuus medicorum princeps dictus, ait, ſi vrina rubra & craſſa ſit, audacter phlebotoma, maximè in febre tertiana. PHIL. Omiſſum tamen hoc remedium à Græcis & omitten-

Vrina rubra & craſſa non ſemper indicat phlebotomiam faciendam.

omittendum quidem, si exquisita tertiana est, vt diximus in libris Obseruationū nostrarum De febribus; quod & Holerius sentiebat: alioqui admodum salutaris, quam tamen temperare oportet prout tertiana, quam curamus, vel ad exquisitam accedit, vel ab ea recedit. Arabes ex vrina rubra consilium sumunt phlebotomiæ, fallaci quidem coniectura. Talis enim vrina aliquando infirmo hepate (vt huic sacerdoti euenit, cùm nec tertiana, sed hectica simul & fluxu laboraret, ideò ei mortē intulit) vel rene affecto ac debili, aut aliis de causis, non ex natura febris. Vnde malè illi sentiunt, Iohanne Langio medico doctissimo teste, qui nullam vrinam rubram volunt esse indicem cruditatis, cùm tamen ob copiam bilis flauæ, aut crudi sanguinis copiam, aut ebullitionem rubra apparere potest: quæ morbi cruditatem quoque indicat. Ob id Galenus lib. 2. Prognosticorū, Quoties, inquit, sanguinis serum pariter cum vrina excernitur, vrina colore rubra apparet: indicat bilis sanguinisque copiam, non exquisita ratione confecti. Sic non in febribus modò, sed in hydropisi quoque vrina rubra & cruda apparet, quamuis hepar ob spirituum & probè concocti sanguinis penuriam sit refrigeratum & calore naturali destitutum. ita & hîc hepar infirmum erat, & sic missio sanguinis non conueniebat. Eodem modo si ἐξανθήματα appareant, neque vrina nobis ea indicabit, &, si medicus rubedine vrinæ admonitus venam incidi iubebit, vel purgationem exhibuerit, nonne materiam foris expulsam intrò rapiet, mortisque ansam præbebit, quanquam ante eruptionem ob febrem in principio, venæ sectio conueniat; in fine verò nequaquam, satis probè expulsis: nam quæ iudicantur & iudicata sunt integrè, neque mouere,

Epistol. 41. lib. 2.

mouere, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere oportet. Quid hic facient vroscopi tui, qui vel sanguinem dement, vel fortiter purgabunt (vt in peste quoque malè faciunt) ita & in hydropisi vel iecore infirmo, vel rene debilitato & ægrum procul dubio interficient. Quam obrem si sapis ô Brute, agyrtarum imposturis & ex lotio vromantum nugis ne ampliùs fidem habeas, idolo morionis relicto. BRVT. Quale illud idolum est? PHIL.

Epist. 41. lib. 2. Vromantum, à doctissimo Langio descriptum, huius enim lepidam historiam refert. BRVT. Explica. qualem obsecro? PHIL. Prope Aquisgranum in pago Porceto, mille ab oppido passus à thermis scaturientibus in vestibulo myropolij sculptile morionis idolum erat, versicolore veste, rubro capitis galero, vestitum: qui dextra manu exerta matulam vitream, diductis labris subridens, vt moriones assolent, spectatoribus ostentare videbatur. Attonitus medicus insignis Echtius, qui tunc vnà cum Langio erat, ingressus myropolium, à Iudæo pharmacopœo, quid hoc insolens morionis simulachrum ridiculum portenderet, quæsiuit. Tum sanè Iudæum respondisse, se à parente, auoque medicis accepisse, medicos, qui ex solo fallacis vrinæ iudicio discernere morbi causam & locum affectum conarentur, hos esse morioni huic simillimos: qui temerarium illorum de morborum causis ex lotio iudicium irrideret, quem eo nomine vulgo spectandum ante myropolij vestibulum statuisset. EVL. Tam fidam, tam deniq; ingenuam veritatis confessionem in re medica, nec apud Christianorum vromantes comperi vnquam: quorum foribus vt simile morionis idolum affigeretur, fas æquumque esset. BRVT. Non solùm foribus Empiricorum

ricorum meorum affigi deberent, verùm etiam tuorum medicorũ, qui hanc morologiam etiam sequuntur. Evl. Diuerso tamen modo vt prius dictum est, cùm à fatua illa loquacitate, & ab imposturis, quantum possunt, abstineãt, & libenter fateantur inutilem hanc esse diuinationem, exhortando etiam vriniferas, vt apud ægrotos illis introitus pateat. Phil. Rectè quidem: nam in hoc omnes celebres medici consentiunt, ægros curandos suscipiendos non esse, ob periculosum vrinæ iudicium (vt nunc ostendimus) nisi illi ipsi quotidie inuisantur: nam & Hippocrates in libro De præceptis admonuit non cunctandum esse, & ab idiotis inquirere debere, quæ ad curationem spectare videtur, Et in libro De decenti ornatu, ægros crebrò inuisendos esse ait, Ingressu (inquit) vtere frequenter. Visita diligentiùs, his quæ à deceptis per errorem fiunt occurrens, vt mutentur. Faciliùs enim cognosces, simulque expeditior eris. Instabilia enim sunt, quæ in humidis consistunt. Quapropter etiam facilè & à natura, & à fortuna transmutantur. Neglecta enim ea quæ circa temporis occasionem administrare oportebat, impetu suo progressa occupant ac perimunt. Non enim est quod opem ferat. Multa enim sunt, quæ simul mali aliquid faciunt. Nam quod singulatim iuxta cõsequentiam fit, magis opportunum, & frequentius est, faciliùs peritia tollet. Evl. Quid si sola vrina spectanda sufficeret absque ægri præsentia, quæso per Deum immortalem, an ne superuacuum omnino erit, quod Galenus per pulsuum & arteriarum contrectationem morbos distinguit, nisi concedas medicum ægroto adhibendum, ô Brute, vt præsens sit? Et cùm certissima iudicia habeant egestiones, sputa, sudores, sanguinis profluuium: ita & horum

Ægri crebro inuisendi sunt.

Medicus cur præsens esse debeat ægro. horum inſpectio ſæpiſſimè neceſſaria ſit, quid aliud abſens de his iudicabit, quàm quòd cæcus de coloribus? Si enim vel ſola vrina ad morborum genera probè cognoſcenda ſufficeret, quid opus fuiſſet tot tantaque medicos volumina tam non paruo ſudore de reliquis ſignis atque iudiciis conſcripſiſſe, quibus cognoſcuntur morbi, & eorum accidentia. Hinc videmus Hippocratem diuinum & Galenum eiuſdem interpretem fidelem (vt reliquos omnes veteres taceam) pauciſſima de vrinis ſcripta poſteris reliquiſſe, vt nos commonerent, ne incertis vrinæ iudiciis & ei ſoli inhæreremus, ſed alia ſigna ab iiſdem ſcripta apud ægrum conſideraremus. Brvt. Quanquam certior ſum multo quàm dudum, vbi tamen valetudinarius exiſto, non poſſum ferre moroſas iſtas interrogationes: nam exiſtimarem quòd optimus quiſque medicus hæc per ſe ſcire deberet, & quòd ita in arte ſua exercitatus eſſet, vt non opus eſſet illa inquirere. Phil. Aliter tamen ſentit Iohannes Damaſcenus in Aphoriſmis ſuis ita filium admonens. *Iohannes Damaſcenus.* Glorioſorum ſuperbiam & vrinale multiloquium (ſi ſapias) contemnas, neque te ægrum per ſingula interrogare pudeat. Vrina enim niſi morbus intra venas extiterit, fallax nuntius eſt. Evl. Sic & Rhaſes in ſuis *Rhaſes.* Aphoriſmis ſimiliter medicum exhortatur, vt omnia diligenter ab ægroto inquirat, quo faciliùs cauſam morbi intelligat, & iudicium de morbis certius fiat. Neque pudeat (inquit) omnia ab ægroto, quæ neceſſaria ſunt, inquirere, vt ſciat an morbus in venis, an extra has latitet. Addit non eſſe temerè de morbis iudicandum, neque vrinæ iudiciis facilè credendum, priuſquam ægris quis adſuerit, & ab his omnia, quæ ad morbum faciunt, pleniorem cognitionem inquiſierit.

fierit. Ad omnium enim morborum intelligentiam, præuia requiritur inquisitio. Quamobrem, nulli dubium est, multos ob vrinæ inconstantis iudicium (quod sæpe medicos fefellit) ante diem fatalem extinctos, quos tamen seruare, non fuisset difficile, si medicus peritus his ipsis adfuisset. PHIL. Huius & ego æquè dolendum ac prius exemplum adferam. Cùm in meatu vrinario, cuidam tuberculum enasceretur, tonsor quidam ineptissimus (vt ferè fit) pro chirurgo sese venditabat, cathetere adacto meatum vrinarium perrupit, existimans lapidem in vesica esse: quo factum est, vt suborto fluxu sanguinis, inflammatione & febre superueniente, ex incuria eiusdem tonsoris mortuus sit æger. Huius autem vrinam, cùm in primoribus labris mors illi esset (nam tunc demum vulgares medicum consulunt) ad me miserunt. Erat autem vrina tenuis clara, hypostasi admodùm exigua (nam tunc desierat dudum sanguinis fluxus) subaurei coloris, parum tendentis ad croceum: ita vt talem inflammationem, neque febrem acutam ex ea quis percipere posset, licet aliquo modo tincta esset. Cùm autem ex famulo, qui vrinam adferebat, audissem, testes ægrotantis supra fidem inflatos, quod ex vrina nemo vnquam intellexisset, eum adij, offendique pudenda mirum in modum tumescentia, & testes, vt maiora antea non viderim: & tandem supprimebatur vrina, vt ne gutta effluere posset. Aderat & tunc tonsor ille eximius, qui ægrum calculo laborare dicebat, iamque illi certum erat ferro lapidem seu calculum, quem vocant, in moribundo eruere, nisi dissuasissem. Exhibuerat illi & medicamenta valdè acria & calida ad lapidem conterendum, quæ & febrem & inflammationē auxerunt, deinde ægrum viribus exhaustum

Historia Tonsoru qui meatum vrinariū perrupit.

dolore confecerunt, adeò vt antequam vix de remediis cogitaremus, hic ſtatim vita functus ſit. Eo verò mortuo, explorarunt propinqui an lapide laboraſſet: & inciſione peracta, nec in veſica nec in vreteris nec in renibus lapillum inuenêre, ita vt tunc prius prognoſtico meo, ſcilicet quòd calculo non laboraret, fidem habuerint. Poſſim eius generis infinita exempla in medium adferre, vt in laborantibus phrenitide, pleuritide, pulmonia, angina, aliiſque morbis innumeris, in quibus cernere liceat, longè alia eſſe vrinarum iudicia, quàm vt ex iis morbus cognoſci poſſit. Verùm ſuffecerit nunc duobus iſtis exemplis demonſtraſſe, vrinarum iudicia & incerta eſſe, nec ex ſola eius inſpectione medicamenta præſcribi debere, niſi & præſens fuerit medicus apud ægrũ vt omnia quæ ad totam artem medicam ſpectent, diligenter conſideret. BRVT. Video Empiricos meos Vromantes contortis & aculeatis ſophiſmatis torqueri, non tamen patiar captionibus eludi. EVL. Ita tibi appellare liceat, quæ fugere non poſſis. Sed ſi per ocium tamen apud te ſingula diligentius expendes, cernes profectò, quanto hæc Philiatri tuis illis præponderent. Non enim hæc de Empiricis tantùm veſtris dicimus, ſed de aliis quibuſque medicis, qui ſola vrina indice, de morbi ſubſtantia eiuſq. cauſa temerè pronunciant, contra quos nõ ſolùm hanc diſputationem exorſi ſumus, verùm omnes quotquot ſunt præſtantiſſimi medici nomen ſuum etiam noſtræ huic ſententiæ ſubſcribunt. Vide Largium doctiſſimum De parte medicinæ diagnoſtica, quæ non ex vrina, ſed ex aliis ſignis dignoſcitur, quibus vrinariorum medicorum impudentia ſatis tibi conſtabit. Neque dubito quin tibi iam ſatis notum ſit ex iis quæ iam dudum diximus,

Libro 1. de medicis, qui ſola vrina indice, de morbi ſubſtantia temere pronunciant, epiſt. 11.

De differentijs signorum, quibus medici morbos discernunt, & futura præsagiunt. Epist. 83.

diximus, quòd vrina nec genera morborũ omnium, nec differentias eorum, nec causas horum, neq. symptomata aut eorundem causas indicare possit. quæ cùm ab aliis rebus petuntur, facilè quoque intelliges, quàm necessaria sit medici præsentia apud ægrum, cùm sine signis ac indiciis pathognomicis, vniuersaq. symptomatũ morbi syndrome, causam & substãtiam morbi minimè cognoscere valeat. BRVT. Instat sanè ac vrget hæc ratio, vt quò me vertam, ignorem: & video me plus æquo Empiricis meis fauisse. Cùm etiam existimarem & locum affectum, & affectum ipsum, tum eius causam, deinde & curationẽ ipsam, medicum posse ex lotio solo non solùm indagare, sed ad vnguem cognoscere. EVL. Quòd nec locum affectum, nec affectum ipsum, neque causam eiusdem ex lotio diuinare possint medici, id iam dudum ostensum est. Sed nunc restat vltimò declarare lotium ipsam curationem non indicare, sed præter lotium certos quoq. scopos esse, à quibus & tandem indicationes curatiuæ sumuntur, quæ non minus medici præsentiam exigunt apud ægrum, quàm ea de quibus nunc diximus. quod etiam vt spero Philiatrus tibi ô Brute non grauabitur declarare. PHIL. Quanquam aliâs de indicationibus passim egimus in libris nostris Obseruationum & curationum medicinalium de febribus, cùm res ita exigeret; tamen vt Bruto ac tibi complaceamus, nonnulla & hîc ad hoc institutum pertinentia denuo referemus. BRVT. Quanquam durũ sit de sententia decedere, meosq; ita relinquere Empiricos: attamen cùm rerum naturalium veritas in occulto lateat, & natura veritatem in profundo (vt ait Democritus) penitus abstruserit, hãc inquirere, inuestigare, rimari conuenit: id enim cũ maiori æqui-

Lotium non potest curationem indicare.

tate, & modestia coniunctum, quàm sententiam, quam temerè adamauerim, peruicaciter defendere. Et harum quidem, de quibus est inter nos controuersia, opinionum vtra vera sit, nos ita (vt Deus) non nouimus, cũ potiùs verisimilia inuestigemus: quanquam Empirici & circumforanei, vulgares homines vt fautores habent, & etiam alij multi illis patrocinantur, cui & ego hactenus plurimum confidebam, sed nunc vt ingenuè fatear, mollior est & infirmior mea opinio, proindeque rationibus pressa cedit. Tamen libet audire vos tamquam meos aduersarios, quare ex vrinarum iudiciis non sint petenda remedia. EVL. Vt hoc demonstretur, laborabimus.

CAPVT IIII.

Quòd certa sit methodus signorum & causarum, tum morborum & symptomatum, & certi sint scopi, ex quibus denuo indicationes curatiuæ sumuntur, quibus curatio ipsa perficitur, & non ex vrinæ solius iudicio. quibus & vtilitas & necessitas medici præsentis apud ægrum, probatur.

PHIL. Postquam intellexisti Brute, quàm necessaria sit ægroto medici præsentia, ob signorum syndromen, quibus medici morbos discernunt & cognoscunt, & futura præsagiunt, facilè percipies non solùm ob Diagnosticam, verùm etiam ob Therapeuticam medicinæ partem medicus ægroto adesse debeat. Et cùm Diagnostica, licet in se inspectionem vrinæ complectatur, alia omnia signa rimetur, nempe epiphænomena, & synedreuonta vel morbo assidentia dicta, & pathognomonica dicta, & concoctionis, & decretoria, quæque tempora morborum distinguunt:

guunt; quæ nullo modo ex ſola vrina dignoſci poſſunt, ita vt hydromantes hæc penitus ignorent, aut non intellecta flocci pendant: tamen poſtpoſitis omnibus ſignis, præter illa quæ ex vrinis tantùm capiunt, nec mederi morbis, nec ſe profiteri medicos pudet: ſigna itaque priùs cognoſcenda, antequam curatio inſtituatur. BRVT. Credo equidem quòd cognitio ſignorum præcedere debeat curationem: verùm putabam, quòd vtriſque ſufficeret ſolius lotij inſpectio. PHIL. Nequaquam Brute, non ex vrina, ſed ex variis fontibus, vt mox dicemus, ſumuntur, & qualiacumque illa fuerint, ſiue demonſtratiua, ſiue prognoſtica vel memoratiua, ſemper requirunt medici præſentiam apud ægrum, cùm ea quæ præceſſerunt, non tantùm ex interrogationibus ſcire licet, ſubinde etiam aſpectu: cùm enim cicatricem videmus, vulnus præceſſiſſe iudicamus. Horum ſignorum vtilitatem & neceſſitatem alibi demonſtrauimus. BRVT. Ex quibus igitur rebus ſi non ex vrina capiuntur, ea inueniemus? PHIL. Quod ad ſigna itaque attinet dignoſcenda, varios quoq. fontes inuenerunt medici, ex quibus ea inuenirent & dignoſcerent: quos & primus omnium inuenit ipſe Hippocrates, qui fundamenta omnium primò ſectæ rationalis iecit, admirabilis profectò hoc vno, tantum ſcilicet profeciſſe in ea hunc virum, vt omnibus non ætatis ſuæ modò, ſed & poſterioribus ætatibus ſummus haberetur. Hæc autē rationalis ſecta ab ipſa igitur rei natura ad inueniēda ſigna & cauſas & remedia procedit. Vnde neceſſe eſt, huius ſectæ medicum, corporum temperaturas, atque elementa callere, mox & partis cuiuſque fabricam, atque vſum & facultates, quibus reguntur. Adde quòd morborum differentias *Hippocrates.*

rentias omnes, & ſymptomatum noſſe, atque eorum cauſas indagaſſe oportuit: Demum & in affectis partibus deprehendendis diligentiſſimè exercitari. Huic

Galeni laus.

diſciplinæ poſt multos celebres viros Galenus ſummam manum impoſuit: atque ita effecit, vt poſteris omnem gloriæ anſam adimeret: priores verò luce ſua obſcuriores reddidit. Cuius laudes hîc referre nolo, cùm Andreas Lacuna eas luculenter deſcripſerit, & eiuſdem vitam ad longum declarauerit. EVLOG. Sed vnde hæc præclara Hippocratis ars tam citò poſt Hippocratem negligi cœpit, atque inſtar malæ radicatæ plantæ tam breui inaruit, adeò vt noſtra ætate vix tenuis quædam ipſius vmbra extet? Siccine in media luce cæcutiebant, ô Philiatre? An eadem illa cauſa fuit, quæ & Galeni tempore, de qua etiam aliquando conqueritur? Cùm enim ſemel medicinæ profeſſores ad luxum & gloriam animum intenderunt, nihil ſibi his diſciplinis opus erat, quin potius impedimento erant permaximè, quòd liberum & expeditum animum exigerent. Itaque ad epitomas & compendia, quæ ſibi priſci illi medici ad memoriam comparauerant, omiſſa methodo, confugerunt. PHIL. Cauſam ipſam rectè diuinaſti ô Euloge. Hinc factum quoque eſt, vt apud hoſce, qui nomine ipſo rationalem ſectam profitebantur, multo deterior me-

Qui hodie rationales videri volunt quidã, Empiricis illis veteribus deteriores ſunt.

dicinæ conditio fuerit, quàm olim apud Empiricos illos veteres: quanquam enim illi veterum experientiæ totos ſe mancipabant, ea tamen non ſine diſtinctione, ac diligenti, vt ita dicam, limitatione proponebant. Sic enim illis, vt Galenus ſcribit, proponere mos erat. Sarcoticon medicamentum ad pueros, mulieres in ocio degentes, atque in ſumma ad molles carnes. Rurſus aliud ad ſenes, ad agricolas, atque in

ſumma

ſumma ad duras carnes: quam ſanè diſtinctionem longa obſeruatione comperiſſe ſe aiebant, nos verò eandem rationali methodo comperimus. Noſtri verò multo Empiricis iſtis veteribus deteriores; ſine vlla diſtinctione omnia proponebant, atque omnes, vt in prouerbio eſt, vnico calceo calceabant, & vno collyrio omnia vitia oculorum perſanabant. EVL. Qualem faciem nunc medicina induit ô Philiatre; quæ ſolius inſpectione vrinæ nunc exercetur, & etiam medici hoc tempore, qui rationales eſſe volunt, huic vrinæ ſtultiloquio adhuc adhærent. PHIL. Verùm iſtis omiſſis, tandem & noſtro tempore bonis artibus fortuna arriſit, & quæ diu ſepulta latuit rationalis ſecta, modò in lucem rurſus prodire cœpit, talemque de ſe ſpem præbet, vt numquam aliâs poſt Galenum, vel ſincerior, vel ornatior prodierit, Iam paſſim auditur Methodi nomen, apud eos quoque, qui nihil minus quàm methodum ſapiunt, quibus tamen gratiæ habendæ ſunt, quòd bonis ſectis faueant. Hanc autem methodũ Montanus ille doctiſſimus noſtro tempore maximè excoluit: & hiſce diebus Iohan. Heurnius noſter nouo faciliq. ordine illuſtrauit. Tentauit id quoq. Iohannes Argenterius: ſimiliter & Fernelius medicinam cultiorẽ in lucem edidit. Et practici quidam iſtis diebus, inter quos & Leonardus Iacchinus & Donatus ab Altomari egregiè ſudarunt. Hinc quanquam diuerſos fontes ponere videantur, ex vera methodo tamen omnes procedunt, quibus pars affecta, tum affectus ipſe dignoſci poſſint. Sic Donatus in ægris primò partem affectam cum Galeno inueſtigat, numquid ea per ſe afficiatur vel alteri cõſentiat: quam tamen ante cognitionẽ anatomię nemo vnquam rectè inuenerit. A quinque igitur fontibus partem affectam

Montanus, Argenterius; Fernelius, I. Heurnius. Leonardus Iacchinus. Donatus.

Signorum diuerſi fontes.

inquirit, ab actione læsa, ab excrementorum specie, à positu, à doloris specie, & symptomatum proprietate. *Donatus.* Similiter & affectũ ipsum ab excremẽtis, proprietate doloris, accidentiũ proprietate, loci natura, ab his quæ præcesserũt, scilicet victus ratione, cõsuetudine, ætate, anni tempore, regione, aëris constitutione, seu statu cœli, totius corporis dispositione. Sed & proprius affectus perpetuus est: per cõsensum verò interualla habet. *Leonardus Iacchinus.* Ita & Leonardus Iacchinus. Cùm etenim medicus ad ferendã ægro opem accersitur, primùm quod statim occurrit, est læsa actio. Eam & vulgares aliquo modo cognoscunt cùm corpus ægrũ est: Sed cognito corpore ægro, de sede affecta inquirit, atq. affectiones modò, vtrum proprio affectu, an per consensum laboret, demum qualis sit eius partis affectus, postremò causas. A quatuor verò fontibus affectas partes desumit, ex læsa operatione, ab excrementis, à dolore, à qualitate mutata. Affectum quoque ex supradictis, & propriis symptomatibus; & ad eius cognitionem iuuare ait, causas, temperaturas, ætatem, corporis habitum, & similia. Vide methodum eius vniuersalem cognoscendi affectus atq. eorum sedes cap. 1. in nonum lib. Rhasis. De vi & natura signorum consule quoque Montani methodum vniuersalem cap. 56. & Argenterium lib. 1. De signis medicis, de vtilitate signorum cap. 1. & de vi signorum cap. 6. & lib. 2. cap. 1. & 3. Montanus autem redigit signa ad duos fontes, & capit signa ab affectibus & passionibus, siue symptomatibus, quæ sequuntur morbum per actiones læsas, vt methodo vniuersali cap. 57. *Montanus ex quibus fontibus signa sumit.* Nam vbi læsæ actiones sunt, accidentia corporis mutantur, & ea quæ excernuntur per secessum, vrinam, & per alias corporis partes excrementa in quantitate,

qualitate,

qualitate, ſubſtantia. Atque iſte primus fons accidentium ſequentium operationes læſas, immutatio ſcilicet exeuntium, pro ratione loci affecti, reliqua accidentia ſequuntur ſecundùm ordinem prædicamentorum. Circa qualitatem verò ſunt plurimæ mutationes in corpore. Incipiamus à corpore & à paſſionibus vel paſſibili qualitate. Sic circa qualitates ſenſibiles & obiecta ſenſuum, mutantur colores. Ita in facie ſi palleſcit, ſanguinis priuationem notat. ſi rubeſcit, ſanguinis dominium. Ita & obiecta auditus, vt ſonus in inteſtinis, auribus, actiones & operationes læſas indicant. ita & odoratus. Fœtor putredinem in humoribus & per aluum exeuntibus, per nares, per vrinam circa illas partes affectas, indicat: & ita obiecta guſtus ex ſaporibus humores iudicantur. Ex tactu, vt calore percepto vel frigore, vel dolore. Ex qualitatibus verò ſecundis naturalibus potentiis, vt durities, aſperitas, lenitas, raritas, denſitas; ſi appareant, varios affectus arguunt. Ex figura: videmus enim ſæpe tumorem rotundũ vel forma pineali, vel longum, laxum, vt in ventriculo ex longitudine eius, vel cùm tranſuersè ſe habeat, rectè, obliquè, vt in muſculis. Iam & quantitas conſideranda, ſi tumidum, arefactum. Ex motu, vt ſi æger percipiat humorem agitari, moueri de parte in partem: idque velociùs vel tardiùs. Hinc cognoſcitur differentia læſionis & morbi natura, atque hæc ſigna ſunt ipſæmet operationes; quæ ſequuntur morbum. Ipſimet affectus ſunt ſigna prognoſtica, ſi ſumimus ab ipſis relationem ad euentum morbi. Exempli gratia, ſi conſideremus aliquod genus operationum & accidentium, & læſionis magnitudinem, & magnitudinem ſymptomatum, & comparemus cum corpore affecto,

pronuntiamus de futuro, num ſuccumbet æger vel liberabitur ex qualitate, quantitate horum ſymptomatum; ſi & his adiungemus diem decretorium: non tantùm artem prædicendi habebimus, ſed ſciemus & diem & horam, vt Galenus latiùs in lib. De criſ. & diebus decretoriis diſputauit: quæ ex lotio non poſſunt indicari ſolo. Sic igitur ex duobus fontibus ſcilicet, actionibus & paſſionibus totius, accepit omnia ſigna. Animaduertit igitur num actiones animales, vitales, naturales, ſint ablatæ, diminutæ an corruptæ. Naturales habentur ab excrementis mutatis: animales ab excrementis cerebri. Vitales, ex pulſu. Eodem modo & paſſiones conſiderandæ, vt de actionibus dictum eſt. Sic primò conſideramus paſſiones cerebri, vigiliam, ſomnum, deliria. Vitales, diffidentiam, timorem, pudorem. Qui enim pudorem vel verecundiam amiſit, rarò ſeruatur: ſic & iracundiam & reliquas paſſiones & animi motus: Naturales, vt voluptatem, appetitum, ſitim & ſimilia, qui etiam ad affectus ventriculi referuntur. Idem Montanus alibi quoque ſigna à ſex fontibus iuxta Galenum ſumit, quos poſteà ad tres tantùm fontes reducit, vt de cephalea facit cap. 1. in Rhaſem. Sex, inquit, ſunt fontes & veluti principia apud Gal. 2. De locis affectis, à quibus hauriuntur omnia ſigna indicantia: primum eſt actio læſa; ſecundum propria accidentia: tertium humores præter naturam: quartum, dolor: quintum, exeuntia: ſextum, qualitates mutatæ. Hos tamen rurſus reducit ad tres fontes, ad actionem læſam, accidentia, & exeuntia, à quibus ſubinde eadem capit ſigna. Vide loco citato horum omnium fontium declarationem, qui tibi locorum aliorum morborum exemplo eſſe poſſent. ſatis nobis eſt locum oſtendiſſe.

Montanus ex actionibus & paſſionibus totius, accepit omnia ſigna.

Montanus alibi a ſex fontibus ſigna ſumit, aliquando à tribus.

Iohannes

Iohannes Argenterius mira dexteritate omnia ſigna ſumit ex quatuor fontibus, egregia quadam methodo. primò à rei ipſius eſſentia: ſecundò à cauſis: tertiò ab effectibus: quartò ex ſimilitudine. Si quis plura de his deſideret, videat eundem libris duobus De officiis medici,& præſertim cap.18. lib.2. BRVT. At vnum hîc admiror, quòd tam varij ſint medici veſtri, vt in numero fontium, ex quibus ſumunt ſigna, non concordent: quod artis veſtræ inconſtantiam arguere videtur, cùm vnus duos fontes, alij tres, alij quatuor, alij verò ſex ponant. PHIL. Nullo modo Brute artis inſtabilitatem hæc deſignant, cùm illud potius artis excellentiã, præſtantiam & magnitudinem & profunditatem declaret, quæ nunquam exhauriri poſſit, & quæ varia methodo, eaque tamen certa conſtet, quanquam omnes ad vnam viam tendant, eamque firmam & conſtantem ac certam, ad omnia ſigna inuenienda: licet vnus alterum videatur excellere, quiſq. tamen ingenium ſuum pluſquã diuinum oſtendit ad artem tam præſtantẽ & profundam excolendam. Sed nunc ad cauſas quoque progrediamur, quæ ex lotij diuinatione minimè petendæ ſunt. Cauſę igitur breuiter aliæ internæ, antecedentes dictæ vel προηγουμέναι in ipſo corpore noſtro natæ: vt ſunt ſanguis, pituita, vtraque bilis præter naturam affecta. Externæ primitiuæ προκαταρκτικαὶ, extra humanum corpus poſitæ, vt frigora, æſtus, venena & innumera alia &c. Iam quoque quæ externæ ſunt ſeu euidentes, quædam ſunt neceſſariæ, vt aër ambiens, cibus, potus, quies, ſomnus, vigilia, animi perturbationes, vt metus, mæſtitia, ira, gaudium, agonia, verecundia. Non neceſſariæ, quas declinare licet, vt ſunt æſtuaria, balneæ, vnctiones, veſtes, odores, venus, clamores,

Argenterius omnia ſigna capit à quatuor fontibus.

Quare medici ſint varij in numero, ex quo ſigna ſumuntur.

Cauſa.

clamores, dolores, nauigatio, vectio, gestatio, ictus, casus, morsus bestiarum, attritus, diri immanesque cruciatus, externi motus, contusiones, vulnera, & alia infinitá, quæ fortuitu in nos irruunt, quæ si ex vrinis petere vellemus, stulti homines diceremur.

Causæ ex vrinis non sunt petendæ aut sumendæ.

Interiores autem causæ ab euidentibus defluunt, de quibus ad longum vide Fernelium, &, si libet, Galenum De causis morborum & symptomatum, tum alios omnes medicos præstantes, qui de iisdem scripserunt. Quod ad causam finalem attinet in arte medica non obseruatur: efficiens verò maximè cùm alterat & deducit corpus ab æqualitate ad inæqualitatem, atque hæc ipsa est aut interna vel primitiua: & intus alterant, cibi, potus, medicamenta: extrà, animi affectus, ira, motiones, coitus, somnus, vigilia. Materialis causa etiam efficiens causa morbi esse potest, eaque duplex: vna, materia ex qua, vt humores: alia, in qua, vt membra recipientia morbos & indispositiones. Formalis, vt in febre calor extraneus. Sic & causam morbi vocamus, quæ quocumq. modo morbo conferunt, vel quod constituant, gignant, augeant, genitum conseruent; & ita in morbis consideramus formam, efficiens, instrumentum, materiam, subiectum & causas cum quibus & sine quibus.

De causa coniuncta.

His & Neoterici quidã adiungunt causam cõiunctam, de qua adhuc sub iudice lis est. Sed nõ opus est vt illam quæstionem hîc moueamus, cùm præter nostrum institutum sit, ideò & hæc pauca de causis admonuisse satis erit. Arabes autem eam admittunt; Galenus & si de hac meminit, id quidem non ex propria sententia fecit (teste Donato) sed Stoicorum more locutus est, vt in lib. aduersus Iulianum fatetur. Vide latiùs methodum Donati.

Vario modo causæ sumuntur.

Vario tamen modo hæ causæ sumuntur-

ſumuntur, tam ex Galeno De cauſis morborũ, quàm De cauſis ſymptomatũ. Conſule de his, ſi libet, vniuerſalem methodum Montani,& tres libros inſignes De cauſis morborum Argenterij & eiuſdem librum De cauſis ſymptomatum. Fernelij quoque medicinam de cauſis morborum ac ſymptomatum. Cæterùm Argenterius authoritate Galeni ſumit omnes cauſas à quatuor fontibus, ab his quæ aſſumuntur, ab excretis & retentis, ab iis quæ geruntur, & ab illis quæ extrinſecus nos afficiunt,vel adhibentur. Atque hæc obiter de cauſis hîc dixiſſe ſufficit. Hæc autem curationem præcedere debebant: quæ inquam omnia ex lotio minimè dignoſci poſſunt:ita nec Therapeutica ipſa, quæ curationem continet, cùm ex certis ſcopis ea ipſa inuenienda eſt, à quibus deinde ſumuntur indicationes curatiuæ, vt ita methodus curanda inueniretur & abſolueretur: quæ ſimiliter ab vrinis non ſunt colligenda. Et quod ad ſcopos attinet, pauca hîc adiiciemus. EVL. Id maximè optamus, cùm vario modo & iſti ſcopi ac numero diſpares, à medicis accipiantur, ſimul & indicationes. PHIL. Rectè quidem. Nam & Galenus in his varius eſt, cùm aliquando quatuor ſcopos, aliquando plures ponat, modò qualitatem, quæ requirit ſelectionem remediorum, quantitatem ſeu menſuram, occaſionem adhibendi, modum vtendi: Hanc autem methodum & Iacchinus ſequitur, interim in curando ſpectans primò temperamentũ ipſius partis, partem ipſam, vtrum princeps ſit vel ignobilis, ſitum, colligantiam. Sed de his pleniùs 3.7.10. Methodi medendi agit Galenus. Montanus autem quinque ſcopos ponit, Quid ſit agendum, quantum agendum; quomodò, vbi, quando. idque cap. 54. in methodo medicinæ

A quibus fontibus cauſæ ab Argenterio ſumuntur.

Therapeutica.

Scopi vario modo à medicis ſumuntur, à quibus deinde indicationes curatiuæ capiuntur.

medicinæ vniuersali. Alij verò ex Galeni methodo proponunt, quid sit agendum; an id quod agendum primus scopus seu indicatio docuit, sperandum sit; deinde quibus id perfici debeat. Fernelius verò artem medendi ad tres scopos quoque reduxit, ad remediorum genera, quantitatem, vtendi modum. Iacchinus autem sex scopos posuit: quid, quali, quanta, quando, quo nam modo, quo ordine. Argenterius qui hanc rem fusiùs tractauit, hanc methodum in nouem scopos digessit, qui & aliis omnibus actionibus communes existunt. Iohan. Heurnius noster plenè pertractauit. Cæterùm hæc omnia si ad longum enarrare vellemus, in integrum volumen excresceret nostra oratio, quod præter nostrum institutum est. Sed cùm illi auctores de quibus nunc diximus, hanc rem optimè enuclearint, nos quàm paucissima adferemus, & præcipuè ea, quæ manifestè declarant, hæc minimè à lotio inspecto posse indicari. Et vt hoc ordine fiat, priùs indicationem, coindicationem, contraindicationem, correpugnationem declarabimus, cum his scopi iam dicti perficiuntur, vel non. Sed præ omnibus quoque dicendum quid scopus sit. BRVT. Explica igitur quid hæc nomina sibi velint. PHIL. Scopus autem est terminus in quem dirigitur actio. Indicatio verò ratio agendi, quam ostendit speculatio scopi. Vel indicatio est cognitio eius, quod conferre potest vel nocere. Coindicatio est illud, quod non primò, sed alio loco, siue per accidens ostendit, quod monstrat ipsum indicans. Sic vires victum indicare dicuntur vel missionem sanguinis; temperies verò, corporis ætas, sexus, consuetudo idem coindicant, quod scilicet ostendant, qualis sit virium conditio, quarum interuentu nec primò nec per se victus rationem

Scopus quid. *Indicatio.* *Coindicatio.*

nem declarant. Contraindicatio est illud, quod primò impedit fieri quod ab indicante suggeritur, veluti in vacuatione, quam multitudo humoris indicat euacuandum. Contrà indicans erit virtus, quæ propriè & immediatè illud reluctatur, si quidem infirma fuerit, vt pote quæ magis, quàm alia omnia, quæ in nobis secundùm naturam existunt, à vacuantibus prosternatur. Correpugnatio est illud, quod secundo loco indicantibus sese opponit, quæ & Correpugnantia dicuntur: qualia in vacuatione ætas, sexus, corporis habitus, anni tempus, & cætera huius generis, quæ quum vires infirmas monstrent, ideò vacuationem non admittunt, aut eam moderari dicuntur. Quatuor hæc iam dicta, scopos prædictos perficiendos vel nõ perficiendos declarant. Quæ enim hortantur per se sunt indicantia: quæ eodem modo reluctantur, contrà indicantia. Quæ illud per accidens coindicantia: quæ hoc correpugnantia: quæ autem nec suadent, nec dehortantur, ea tamquam non essent, haudquaquam considerantur. Exempli gratia, dicimus victum indicari à viribus: contraindicari à morbo: coindicari à temperamento, ætate, sexu & aliis, quæ quales & quantæ sint vires ostendunt: illis verò correpugnari, quæ morbos ipsos declarant. Galenus tamen hæc subinde, & alij omnes qui illum sequuntur, maximè confundunt, & sic infinita ponunt, quæ indicent. BRVT. Si sibi ipsi contrarientur medici in illis, quid tandem certi statuetur? EVL. Quanquam hæc subinde confundant, & minus propriè loquantur de his rebus, omnia tamen hæc consideranda sunt tamquam ad curationem conuenientia. Hinc etiam doctissimi illi medici superiores hæc ad curationem rati conferre, etiam pro indicantibus posuere

Contraindicatio.

Correpugnatio.

posuere & Montanus & Fernelius ac alij infiniti, vnde etiam Donatus Galenum defendit aliquando contra Argenterium De medendis febribus parte 1. qui scrupulosiùs hæc inquirit, vt ipsemet perlegere poteris. Interea si cui magis placeat exacta & magis scrupulosa harum indicationum inquisitio, is perlegat lib.2. Argenterij De officio medici. PHIL. Rectè ais ô Euloge, & quoscumque auctores Brutus legere velit de omnibus istis scopis & indicationibus, facilè ex iis dignoscet, non ex vrinis, sed aliis rationibus colligi debere. quos inquam scopos neque indicationes sui Empirici vnquam intelligere poterunt, quum medicum in logicis disciplinis versatissimum requirant. Si quis igitur scriptis Argenterij & Donati adiunxerit ea, quæ & Montanus in sua vniuersali scripserit methodo, facilè intelliget, quòd medicus optima methodo imbutus esse debeat, si rectè ægros curaturus sit: nam & in particularibus sese quoque exercere debet, vt suos discipulos circa indicationes egregiè instruxit in suis commentariis in Rhasem, vt vno exemplo atque altero ibidem posito, reliqua facilè quæ ad hanc rem spectant, inueniet. Sic præcipuam curationem sumit à morbo, & naturam huius in sex rebus scrutatur. primò morbi essentiam, eiusque formam seu naturam, an in solo temperamento, aut cum affluxione materiæ vel sine, vel in compositione vel in solutione continui, simplex ne sit an compositus, diligenter examinat: vnde variæ resultant indicationes. Secundò terminum eiusdem inquirit, an factus, fiens, aut in facto esse. Factus indicat curationem, quî fit quod factum est vt curetur: quod futurum vt prohibeatur. Tertiò morbi accidentia inuestigat, vtrum cum febre, dolore capitis, virtutis debilitate &c.

A quibus Montanus curationem sumit.

Quartò

Quartò conſiderat motum, an præceps, tardus &c. Quintò tempus. Sic in principio euacuamus, in ſtatu quieſcimus. Sextò mores animaduertit, an bonorum vel malorum, vt vlcera maligna, febres peſtiferæ: ab his ſumitur curatio conſiderando naturam morbi. Secundò ſumit à cauſis, & quia variæ, modò internæ, modò externæ, à quibus non ſumitur indicatio curandi niſi cũ adſint: quia ab eo quod non adeſt nulla ſumitur indicatio. Sic in morbo frigido, ab aëre frigido: ſi aër cauſa ægritudinis adhuc adeſt, tunc ab illo ſumitur indicatio, vt corrigatur. Cauſæ verò internæ cùm duplices ſunt apud eundẽ, quædam coniunctæ proximè adhærentes morbo: quædam antecedentes. ab vtriſque variæ ſumuntur indicationes. Si antecedentes, euacuari indicat per loca communia conuenientia, per ſeceſſum, vrinam &c. Si coniuncta, indicat à loco affecto, vel deriuationem vel ſimplicem euacuationem factam per ſcarificationem vel ſomentationem &c. Hæc vniuerſalia ſunt præmittenda, à quibus deinde particulares indicationes curatiuæ ſumuntur. Tertiò principalem curationem capit à corpore affecto ſeu loco affecto vel membro ipſo, idque octo modis: primò à ſubſtantia membri, an carnea, muſculoſa, neruoſa, an chordæ, ligamenta, membranæ, plurimi ſanguinis, vel exanguis. Secundò à modo ſubſtantiæ, an membrum durum, molle, denſum, laxum, compactum. Tertiò à temperatura: Sic ſicca conſeruatur in ſicco: frigidum cum moderatè calidis eſt reducendum ad temperamentum. Quartò à plaſmate ſeu compoſitione, ſi habeat ductus vel non. Quintò à colligantia. Sextò à ſitu. Septimò à paſſibilitate vel ſenſibilitate. Octauò ab operationibus. Verùm & ſupra Rhaſem varias indicationes

proponit, quales & nos in libris noſtris Obſeruationum & curationum medicinalium poſuimus. At vide caput De ſpaſmo, vbi plures indicationes ponit Montanus; Primam indicationem à forma. Secundam à termino. Tertiam à ſymptomatis. Quartam à motu morbi. Quintam à natura morbi. Sextam à cauſis. In capite De cephalea tres tantùm ponit indicationes communes, à morbo, membro, virtute.

Indicatio à membro. Rurſus quæ fit à membro, primo à nobilitate membri: ſic nobili citò occurrendum. Secundò ab operatione illius membri: ita ſi vitæ neceſſaria, vt cordi membra corroboranda, & ſpiritus recreandi. Tertiò à ſenſibilitate: ſic adurentia magis applicanda inſenſibili membro. Quartò à ſubſtantia, idque ſecundum temperaturam vel eius habitum. In temperatura opponuntur gradus oppoſiti, ſed bilioſus incidens in tertianam minori reductione eget quàm pituitoſus. Quod ad habitum attinet, ſcilicet laxitatem, duritiem, raritatem, mollitiem. Siccioribus membris ſicciora conueniunt. Quintò à communicantia: Sic os ventriculi licet non ſit nobile membrum, propter communicantiam à cerebro minimè negligendum, ideò non fert elleborum, aut laxantia fortia, niſi odorata & roborantia apponantur. Sextò à compoſitione & viis. Si viæ anguſtæ, laxantia & emollientia conueniunt: ſi amplæ, non indigemus apparatu. Septimò à ductu viarum: ſic in gibbo hepatis cum prouocantibus vrinam: in concauo per inteſtina. Octauò à ſitu; in profundo fortiora: in

Indicatio à virtute. ſuperficie debiliora. Indicatio à virtute: cùm autem conſiſtat (teſte Galeno 12. method.) in ſpiritibus & membris ſolidis 1. de diff. feb. Tria eius ſubiecta poſuit, ſolida membra, impetentia, & fluentia. Solida

(teſte

(teste Hippocrate) vt spermatica. Impetentia, vt spiritus. Fluentia seu contenta, humores. Ex horum intemperie & amissione virtus deperditur. Igitur indicationes à virtute, ab his tribus sumuntur: quot ergo modis spiritus (vt ab his incipiamus) afficiuntur, tot modis indicationes sumuntur. Possunt autem affici & resolui ob nimium coitum, inediam, labores, ob dolores multos, vigilias, tumores, animi accidentia, ob euacuationes immodicas à natura vel arte factas: ita quod quando deuenitur ad conseruationem virtutis, inde sumitur maximè indicatio: Si autem spiritus erunt tantummodò inaniti, exhausti, vt contingit in laboribus, animi angore, & dolore; aut ob fœtorem aliquem, aut ob gaudium dissoluti sunt: indicatio est vt restaurentur, cum his, quæ subitò sanguinem generent, vt sunt anhelare odorata, & odorari vina aromatica, & quæ à proprietate virtutem cordis roborant. Si verò spiritus affecti sunt, non quòd sint exhausti vel inaniti: sed quia in qualitate alterati sunt & seipsis frigidiores facti, vt in tremore & paralysi, vbi spiritus non sunt apti ad mouendum propter frigiditaté, vel si admisceantur eis flatus crassi & corpulenti, corrumpent temperaturam illorum. Et ideo cùm vario modo affici possunt, variæ etiam indicationes sumuntur. Vnde si pauci fuerint, multiplicandi sunt: Si autem cum flatibus permisti, euacuandi sunt flatus isti per halitum. Semper enim per contrarium sumendæ indicationes. Si ratione humorum virtus fuerit affecta, cùm multipliciter hoc fieri potest, multæ quoque indicationes sumentur. Si sanguis fuerit paucus, pauci etiam erunt spiritus. Si crassus, pituitæ & melancholiæ vel etiam bili permistus, bonos spiritus non generabit. Si multitudo quo

Spiritus quomodo resoluantur.

Spiritus vario modo afficiuntur.

ad vasa & plethora fuerit causa vt spiritus lædantur, per talem plenitudinem sæpe ad subitam suffocationem deducuntur ægri,quia arteriæ non possunt euentari,cùm sint ita obstructæ, nec etiam sufficeret tantum aëris, vt tantæ moli sufficiat. ideò habitus athletarum qui ad summum deuenit, vt dicebat Hipp. periculosus est,& citò soluendus: propterea indicatio est vt per phlebotomiam sanguis minuatur. Si verò pituita vel alius humor fuerit, euacuandus est per pharmacum. Et ita quot erunt causæ virtutis debilitatem facientes,tot etiam indicationes sumentur. Similiter si propter solida id contingit, vel erit ob nimiam laxitatem corporis,& dilatationē,& spirituum exhalationem, qui difflati in syncopas multoties deducunt. Si verò ob nimiam corporis soliditatem,tum quia spiritus colliduntur & penetrant ad profundum, virtus debilitatur,& variæ tunc sumuntur quoque indicationes. Si quidem ob nimiam strictionem & soliditatem si virtus fiat debilis, aperiemus. Si ob nimiam laxitatem, constringemus. Et ita ex Montano habuimus tria capita, à quibus indicationum fontes deducuntur, prætermissis iis, quæ à regione, temperie anni, consuetudine, exercitiis sumuntur, quæ potiùs secundùm Argenterium coindicationis conditiones sunt, quæ limitant operationes nostras ac sunt veluti frenum.Iam plusquam satis vidisti Brute,quòd indicationes curandi non sumantur ex lotij inspectione, vt hactenus malè arbitratus es, & sic multò plura attribuisti vroscopis vestris, quæ nec ipsi sciunt nec obseruare possunt. BRVT. Video medicinam captum meum superare. PHIL. Quàm malè autem tuis Empiricis circumforaneis, &, quod magis ridiculum est, tuis medicastris eam ascripseris, nunc experiris,

periris, & quòd vromantes ea quæ nunc diximus, ne cogitatione quidem capere, & complecti possint, tantum abest vt rectè medeantur. Quare vt hæc (quæ nunc demonstrauimus) clariùs adhuc intelligas, contra illos medicos nunc agemus, (quamuis antea id ex parte probauimus) qui medicamenta ex solo lotio præscribere nituntur, tamquam ab eo solo indicationes sumerentur, quod veteres medici nunquam tentare ausi sunt: & vt hoc ordine fiat, omnes scopos ex quibus indicationes sumuntur, percurremus, iis adductis, quæ nobis ad hanc rem adhuc necessaria videbuntur. Evl. Probè facies, si hæc Bruto paulo diligentiùs ostenderis. Nam hoc ipsum aliter fieri non potest, quum ipsa medendi ratio semper veluti in scopum, in morbi intendit causas, differentias, ac id genus alia, quæ ex morbi dispositione & loci affecti natura semper conflari debet. Ex quorum cognitione princeps oritur indicatio, & non à lotio. Vires enim ægrotantium hera est medicorum, quæ à morbis indicationes remediorum moderantur, quarum robur non ex vrina, sed ex aliis rebus indicatur, vt nunc ex parte demonstratum est. His adduntur, ætas, locus in quo decumbit æger, temperamentum, consuetudo, & id genus alia: quorum omnium gratia coguntur medici, iis addere, aut abstrahere, quæ in morbum agenda animo conceperunt. Quod cùm ita se habet, manifesti errores vrinæ inspectionis existunt; quæ vt morbi diuinare essentiam non potest; ita nec vires, neque alia indicantia, coindicantia, contra indicantia & correpugnantia ægerrimè augurio assequitur: quorum omnium maxima habenda est ratio, si ægris rectè consulendum aut medendum putamus. Brvt. Ex rationibus vestris quasi impellor, vt mens quodammodò

Vires ægrotantium hera est medicorũ.

dammodò in veſtra opinione conquieſcat, vel in veſtra ſententia (ſi ita libet appellare,) quòd recta medendi ratio ægri præſentiam deſideret: verùm cùm ſciam opinionibus omnia teneri, deſperatam eſſe cognitionem certi, id tamen ſequi lubet, quodcumque veriſimile videatur: quocirca expecto, quem exitum iſta diſputatio ſit inuentura. Si enim ſint aliqui ex veſtris medicis, qui eadem mecum ſentiunt, quòd medicamenta ex ſola lotij inſpectione præſcribi poſſunt, id pro me faciet. Interim ſi quid habeas contra eos, explicabis, & de mea ſententia decedam, quanquam durum ſit de ſua auctoritate deiici. PHIL. Id quidem ijs, qui rationem ſequuntur, durum non eſt; at obſtinatis omnia dura ſunt, qui nullis rationibus à ſuis opinionibus, quamquam malis, diuelli ſe patiuntur. Verùm operam dabo, vt iis poſthac minimè acquieſcas, qui nobiſcum de hac re non conſentiunt. BRVT. Hoc aggredere dum voles, me docilem ac beneuolum præbebo, modò non obſcuritatem & quaſi tenebras ob ſenſus offundas, quas illuſtrari velim. EVL. De ea re non dubites, quin idem & Philiatrus præſtabit.

CAPVT V.

Contra medicos qui medicamenta temerariè admodum, ex ſola inſpectione lotij præſcribunt: cùm remedia à ſcopis certis & indicationibus petantur.

PHIL. Quod verò capite ſuperiori oſtendebamus mi Brute, id & nunc vero verius eſſe comperies, videlicet quòd ſine ſcopis prædictis & indicationibus nemo vnquàm rectè curabit, quantumuis iam multis annis libellus Iohannis de Tornamira Iſagogicus

gogicus dictus circumferatur, qui ex vrinæ iudicio medicamenta præscribere videtur, tamquam indicationes curatiuæ ab ipso lotio sumerentur: quod tamen de tanto viro non potui non admirari, qui suo tempore celebris medicinæ Doctor fuerit & in schola Monspeliensi celeberrima Cancellarius extiterit. Qui ita in suo Introductorio dicto, nobis scriptum reliquit. Si ergo vrina cum rubore aliquali vel magno, tibi præsentetur, talis arguit sanguinem abundare, in hepate & in venis de communi cursu. Pete ergo, cuius ætatis sit, & an sit consuetus vti phlebotomia, & finaliter dices, Dubito quòd oporteat ipsum phlebotomari, si vult præseruari, ab vna tertiana vel alia magna ægritudine. Sed interim vtatur tribus vel quatuor diebus aqua endiuiæ. Et ponit deinceps multa remedia & lenientia pharmaca. Et ita quoque de vrina citrina & pallida agit, quibus adiungit & medicamenta quædam, vt ad longum quis videre potest. EVL. Et tales habebantur antistites. O tempora, ô mores! qui ita cautelis vrinarũ indulgebant, vt ægros sæpe in periculum præcipitarent. BRVT. Videtur tamen hoc ipsum in dubiũ trahere, & ea ratione addit aliquas circunstantias esse considerandas, ætatem scilicet & consuetudinem. PHIL. Interea relinquit præcipuam indicationem, quæ tam in venæ sectione quàm in pharmacis adhibendis consideranda venit, Num vires admittant, quas lotium indicare non posset: & vt prius quoque demonstratum est; nec lotium rubrum semper indicat venæ sectionem. Quid igitur aliud fecerunt eiusmodi cautelis, quàm quòd vniuerso orbi miserè imposuerint, cùm potiùs palàm profiteri deberent, lotium in hac re sæpe medicum posse fallere, & ideò alia quoque consi-

Contra Iohannem de Tornamira qui ex lotij inspectione præscribit medicamenta.

deranda esse. BRVT. Quid ais eiusmodi celebres, hominibus quoque imponere, cùm antè id meis Empiricis & circumforaneis imputabas? adeó ne hoc commune malum est? PHIL. Maximè quidem tum huic ac omnibus, qui ex solo inspecto lotio indicationes curandi ac remedia petunt. Qui verò Dogmatici medici sunt, indicationes mittendi sanguinis sumunt ex morbi magnitudine, & virium robore: per quas quoque vias instituenda sit purgatio, id vitij sedes & naturæ motus seu inclinatio indicabunt, non autem lotij inspectio, vt Tormamira asserere videtur. Quin potiùs nos si rectam curationem instituemus, omnes scopos percurremus, à quibus & indicationes sumemus, atque ex iis remedia apta maiori confidentia, quàm ex lubrico vrinæ iudicio solo, præscribemus. EVL. Rectè ais: quare vt Brutus hæc ad vnguem percipiat, ea diligentiùs explicato. PHIL. Faciam, eò quòd hæc vrges, licet de iis alibi dixerimus; tamen his quædam subiungam in gratiam Bruti ac iuniorum medicorum, quæ partim ex Argenterio, partim ex Montano, partim ex aliis præclarissimis medicis collegimus, cùm hæc maximè ad hanc nostram disceptationem conueniant. Primus itaque scopus erat, an agendum sit: hoc enim prudentis est signum, primum, num illud quod attentemus, sit possibile. Si enim possibile, agemus. Si impossibile, nequaquam. quæ ex vrina non sunt, sicuti & reliqua iam dicenda, petenda. Vt autem agat, vel non agat medicus, duo scire oportet, nempe causam efficientem, & materiam seu instrumentum, in quo medicus operetur. Si igitur agere debemus, hæc oportet scire: istis cognitis deueniemus ad modum curandi. Quando enim dicimus posse agere vel non, fit duplici de causa: vel

Primi scopi indicatio an agendum.

quando

quando deficit poteſtas, vel quando inſtrumentum. Et tunc ſi agere volumus, malè operamur. Cùm igitur agere poſſumus, oportet vt adſit cauſa materialis: nã ſi materia deficiat, vt ſi aliqua pars corporis auferatur, vel naſi vel oſſis, illã reficere nõ poſſimus, quia deficit materia. Ergo ſi operari velimus, oportet quòd adſit cauſa materialis. Iam quoque ipſe medicus deficit, propter ſuam imperitiam, ignorantiam, vel minus probatam experientiam, quòd non ſcit operari, quemadmodũ Empirici tui, ac circumforanei, quum multi ex iis potiùs ad ſtiuam apti ſint quàm ad medicinam, qui etiam præter impoſturam nullam aliam artem aut experientiam habent. Adde quòd medicus etiam expertus deficere poſſet, propter operationes quaſdam à medicis præſtantiſſimis deſcriptas, quas ipſi facere ſolebant: tamen nullus hoc tempore eas attentare audet, vt ſunt inciſiones hydropicorũ: vel ob ignorantiam eius rei vel difficultatem. Et ita imbecillum tale erit remedium ex parte medici aut potius chirurgi, ad quem talis inciſio pertinet. Vel etiam quòd vires ſint deiectæ, neque tutum ſit eas adminiſtrare. Contingit etiam aliquando, licet materia & inſtrumentum adſint, vt medicus operari poſſit, tamen non licet ob alias circumſtantias, quæ interius aut exterius ſubiecto eſſentialiter aduenjunt & operationem impediunt: intrà verò vt ſunt temperaturæ, motus animi, ætates. aliquando & ægrotantes ſunt obſtinati, vt nulla remedia admittant, vel iam ſupradicta illud vetant. Nam ſi victu tenuiori vtendum eſt, modò talis non adſit temperatura bilioſa, quæ hunc nõ ferat: quæ temperatura quoq. vel eſſe poterit in parte corporis, vel in toto: in parte, vt qui habent ventriculum debilem, tales & facilè incidunt in

ſyncopē,ſi ſanguis mittatur, vel clyſter iniiciatur,cu-ius exēpla aliquot habes in noſtris Obſeruationibus de febribus, quare & ab iis remediis licet neceſſariis cauebimus cū natura aut temperies corporis id negat: ita nec puero tuta eſt adeo venæ ſectio nec decrepito,neque prægnantibus in principio & fine,quibus & purgatio vehemens ſuſpecta eſt. Quod ad animi motus attinet,puſillanimis hæc tuta non ſunt. ita nec iis quibus valdè aluus fluit,aut quibus menſes ſuperfluunt aut hæmorrhoides. Quæ verò exteriùs adueniunt,eſt aër,ſic in mollibus corporibus ſi æſtiui calores excedant,aut frigora vehementiora adſint,hæc eadē prohibēt,vti & regio nimis calida vel frigida. Plurimum etiam valet cōſuetudo: nam alij ter aut quater in die aſſueti ſunt comedere, tales plus in die reficere oportet;nam ab inedia,vires facilè deiiciuntur. ita qui & venæ ſectioni aut pharmacis conſueti ſunt, minus ab iis læduntur. Sed & hîc ratio morbi præcipuè habenda, qui ſi adeo proceſſit, vt nullo modo auxiliari poſſit,nihil tunc agendum eſt, ne medicus infamiam incurrat, aut optima remedia calumnientur. Cùm verò Argenterij ſententia duo ſint maximè quæ agere poſſūnt,natura & medicus:inprimis proſpiciendum, an aliquid à nobis agendū ſit nec ne,an totum negotium cōmittendum naturæ: qui hoc ignorauerit,grauiſſimos errores incurrit, cùm imperitus medicus ea impediat,quæ ſolius naturæ opera ſunt,& in deſperatis morbis aliquid aggreditur pręſidiorū auctoritatem minuendo, cùm locus prædictioni ſit relictus & non curationi. Evl. Quàm ſtultū igitur eſt,imò temerarium & audax hoc genus medicorum,qui tam ſubitò ex lotio ſemel inſpecto medicamenta præſcribunt, & victum iniungunt, ne viſo quidem ægro, aut eius morbo

morbo cognito: hinc ſæpe naturam impedientes, ægros infinitos & inſperatos ad orcum demittunt. PHIL. Non ſciunt iſti impoſtores & flagitioſi vromantes, quòd indicatio huius ſcopi prædicti ſumatur ab ipſa rei eſſentia (non à lotio) num talis morbus, vel affectus ſit curabilis, nec ne. Si autem natura affectuum de quibus agimus, huiuſmodi eſt, vt de iis nec deſperetur; nec adeò leues ſunt, vt ſolius naturæ beneficio curari poſſint, indicãt planè à medico quid agendum eſſe. BRVT. Hoc opus, hic labor eſt. EVL. Bellè quidem, ſed nunc Philiatre ſecundum ſcopum, quid agendum ſit, aggredere. PHIL. Bene admones, cùm cognitum habeamus an à nobis ſit aliquid agendum, ſtatim emergit ſecundus ſcopus, ſcilicet quid agendum: nam cùm multa variaque præſtare poſſit medicus, plurimum refert intelligere, quid ab eo fieri debeat, an ſcilicet vacuandum, replendum, digerendum, reſoluendum, nutriendum, alterandum, refrigerandum, calfaciendumq́, & innumera alia; aut aliquid aliud faciendum: quod qui ignorat, dum vnum pro alio ſæpè aggreditur, homines vehementer lædit. Cauſa igitur indicat, quid ſit faciendum, vt dicebat Montanus, ſed efficiens maximè præſeruationem, cùm cauſa efficiens ad præſeruationem pertineat: cauſa verò materialis aut corporea aut incorporea ad curatiuam ſeu curatorem. Iam & iſtæ duæ cauſæ materiales inter ſe etiam differunt: quia cauſa materialis corporea, ſibi vendicat euacuationem: incorporea verò alterationem. Quid igitur agendum ſit, ſumitur à cauſa efficiente & materiali. Vel hæc indicatio (vt breuiter concludit Argenterius) ſumitur ex numero & differentia malorum. Quamobrem cùm ſtatus noſtri corporis actionem indicet, diuerſæ illius differentiæ

Secundi ſcopi indicatio, quid agendum.

rentiæ, vt conſeruationem & mutationem, ſic alias differentes actiones monſtrabunt. Quod enim vehementer affligit, vehementem actionem quoque vehementer agere poſſe indicat. Corporis ſtatus qui præter naturam eſt, ſui ablationem, cauſæ præſeruationem, morbus curationem, ſymptomata quæ vehementiora ſunt, mitigationem: ita & in ſtatu ſecundùm naturam, quod cita eget actione vt nutritione, eam, & id quod citò conſeruare nutrireq́ue poſſit: nam omnia quæ ſunt ſecundùm naturã, quòd ſeruare ſe poſtulét, nemo eſt qui ambigit: Hinc enim ſanitas, imò vita ipſa conſiſtit: ſimilia ſimilibus ſeruantur: quæ enim ſimilia ſunt, non alterant. Sed cauſa morbi, & morbus ipſe, & ſymptomata cùm præter naturam ſunt, ablationem ſui indicant. Vel ſymptoma mitigationem ſui, vt diximus. Quod autem tolli ſine dolore nequit, indicabit & ablationem ſui cum dolore. Illud tamen præferendum alteri, quod mitiùs agere aptum natura eſt: Sic ſanè putrefactæ partes dolorifica ſæuiſſimaq́ue requirunt auxilia, à quibus, quod eſt corruptum, reſcindatur. Eadem ratio in aliis & genere præſidiorum. EVL. Hæc etiam ſecundùm Galenum à partis dignitate, natura actionis, ſubſtantia, ſitu ſumuntur, quem & alij ſequuntur. Sic Iacchinus ex temperamento partis, eiuſq́ue præſtantia, ſitu, colligantia, huius ſcopi indicationem ſumit. Eodem modo & Donatus primam indicationem ſumit à temperamento ipſius partis, cùm & ſubſtantiam ſimul cum affectu genus medicamenti commonſtrare ait, vt quinto Methodi, velut vtendi modus ab ipſius forma ac ſitu. Eodem modo & Galenus iubet naturalem temperiem ſeruare ſimilibus, vt ſicciora ſiccis natura partibus, & humidiora humidis adhibeamus.

Similia ſimilibus ſeruantur.

Indicatio à temperamento partis affectæ.

Et

Et ideo 6. Methodi ad aures purulentas Galenus ſiccisſimis vtitur deterſoriis medicamentis. Secundò etiam Donatus ab actione ex Galeni ſententia indicationem ſumit. Sic ventriculum & iecur, cuius actiones toti corpori inſeruiunt, cum cautione euacuandum iubet & roboratione: Sic & præſtantiam partis obſeruat.2. ad Glauc. Aliter enim principes partes tractare oportet, ſi phlegmone laborent, aliter ignobiles vſu, idque ob actionis præſtantiam: cuius rei exempla habes à Gal. 13. Methodi, vbi docemur, principum partium & earum omnium, quæ actionem toti communẽ habent, robur eſſe quàm maximè ſeruandum. Tertiò indicationem capit idem Donatus à figura affectæ partis. Hac ratione cognoſcimus modum euacuandi, quod venter vomitu, deiectione; inteſtina deiectione tantùm, ſicut iocinoris caua expurgantur. Renes verò, iocinoris gibba veſica per vrinarios meatus. Cerebrum per palatum, nares & aures: pulmo, pectus, per aſperam arteriam, fauces. Quartò indicationem accipit ſecundum mentem Galeni ex ſitu, atque hæc partis affectæ indicatiò ſanè non leuis eſt, cum ad ſolidarum partium intemperiem, tum ad ſuccorum vitium. Nam qui per ſumma corporis intemperie laborant, iis medicamenta, quæ intemperies requirit, applicabimus. Quibus autem in profundo corpore intemperies eſt, in his rationẽ interualli habebimus, vehementioribus vtentes medicamentis, quàm intemperies requirit. Nam ſi eis vtaris quæ intemperies poſtulat, multo imbecilliora quàm vſus exigit, ad locum peruenient. Ad euacuationes quoque ſitus non nihil indicat, ſocietatem, cum aliis particulis, laborantis partis docens, & propterea per quæ loca, ac quomodò euacuare oporteat,

Ab actione partis eiuſque præſtantia.

A figura affectæ partis.

A ſitu.

teat, ipsa partis positio præcipuè demonstrat, vt liquet 2.De art.curat.ad Glauc. & 5.ac 13.Methodi. Quæ enim ad situm & colligantiam pertinent. multum enim refert, an pars affecta in sublimi sita sit, an aliis partibus obtecta lateat. Nam quæ latent, vehementiora desiderant, ne interim vis medicamenti languescat. Huc verò & distantia spectat, vt si per ebibita sananda vlcera renum, quòd longè absint, remedia vehementiora poscunt, & vna quæ eorum vires deferunt ad longinqua. itaque detergentibus diuretica admiscebimus. *5. Methodi.* Ad situm quoque partis pertinet nosse, vt prona pars sit, vt facilè inhærere medicamenta possint. Hinc est inuentum, vt eclegmata viscida, in pectoris vitiis conficiantur, quo gutturi diu inhærentia aliquid ex his intra viscus exudet. Sed & applicandi ratio hinc inuenta, vt resupini diu in ore teneant, laxatis gutturis musculis. *Ex partium consociatione seu colligantia.* Ex partium verò consociatione, seu colligantia maximè habetur, qua via corpus euacuandum sit, si quando vacuationem exposcit. Etenim vacuatio quàm maximè fieri potest facilis, & sine noxa esse debet, & celeriter prodesse: quocircà per determinatas quasdam partes non temerè ex vnaquaque fieri debet: quod sanè præceptum tum ad purgationes, tum ad sanguinis missionē est cōmune. *7. Methodi.* Nam ita præcipit Galenus fieri per communes venas, tum vacuationem, tum auersionem. Sic & purgatio (vt diximus) iocinoris optimè per intestina perficitur, quibus per venas mesaraicas iungitur, præsertim ipsius caua. Sic ventriculus vomitu: renes vrinis. Etenim præcipiebat Hippocrates dolorum per proximum ventrem purgandum, id est, per proxima loca fieri debere. Quintam indicationem nō spernendam idem capit ex mente Galeni ex sen-

ex ſenſibilitate partis: nec ſpernenda eſt hæc indicatio, quam ſenſus partis acuitas, hebetudoque ſuppeditant, quando omne medicamen contemnunt, quæ tardi ſunt ſenſus, etiam ſi non leuiter rodant. At quæ acuti ſunt ſenſus eorum vires dolore reſoluuntur. Expedit igitur has non confertim, nec ſemel valentioribus auxiliis mederi, ſed tutò potiùs in tempore. At vbi tardus eſt ſenſus, in his etiam celeriter obire quod iuſtum eſt, licet ſemel vtendo remedio, quod ſit idoneum. PHIL. Quanquam hæc ita ſe habeant ſecundùm Galenum, quem & alij ſequuti ſunt, quòd à partis dignitate, natura, actione, ſubſtantia, ſitu, tum reliquis iam dictis indicari poſſunt, nempe remediorum genera, non tamen hæc (ſi propriè loqui velimus cum Argenterio) ſunt, quæ diuerſa remedia indicant, ſed ea quæ præter naturam ſunt diuerſa, vt Galenus exactiùs & magis propriè docuit lib. De opt. ſecta, & 12. Methodi. BRVT. Videntur igitur veſtri medici rurſus hac in re non conuenire. EVL. Licet confusè aliquando loquantur & propriis nominibus aliquando abutantur, vt etiam anteà audiuiſti; tamen in re ipſa conueniunt, quòd hæc ſingula ſint expendenda ſiue ſint indicationes propriæ dictæ vel coindicationes: hæc tamen omnia ſcitu neceſſaria ſunt & examinanda, vt rectè curationem abſoluamus, & ita hunc ſecundum ſcopum principalem non ex inſpectione lotij ſumemus, vt vroſcopi faciunt, qui remedia & præſidia malè inquirunt ex vromantia, atque ex lotij tam incerto indicio medicamenta præſcribunt, cùm ipſi nondum ſciant quid agendum ſit verè, & ſic omnes vno calceo calceantes, vt habet prouerbium, vnicè in hoc ſunt, vt perpetuò ventrem egregiè perturbent, potiùs veneuis, quàm veris pharmacis, inſequentes veſtigia

Indicatio quã ſenſus partiũ acuitas & hebetudo ſuppeditant.

vestigia Chimistarum, qui metallicis indesinenter vtuntur. Verum tu Philiatre ad tertium scopum accede, tum eius indicationem aperias. PHIL. Tertius scopus principalis erat, qua re operari oporteat: Nam cùm sciamus quid agendum, ilico in mentem venit, qua re id poterimus præstare. Cùm enim ad agendum materia sit opus & instrumentis (si quidem medicina victu & remediis vtitur) tertius scopus statuitur, qui genus materiæ complectitur: multum refert, si vnum pro alio remedio sumamus. Admonet enim hic scopus in electione commodæ materiæ delectum adhibendum. Non hæc Brute in putido lotio inquirenda. Sed cùm hic scopus materiam medicam requirat: hanc indicabit partim morbus, partim causa. Si morbus, qui sine præsentia medici dignosci non potest, multoque minus æger curari, si medicus illi non perpetuò adsistat, vel saltem sæpius illú inuisat. Desine igitur delirare quòd medicus apud ægrum præsens esse non debeat. BRVT. Experior quidem deliria vroscoporum magis innotescere. Sed tu pergas hunc scopum enarrare. PHIL. Hic scopus vtilissimus est, qui à morbo vel causa eius vel symptomate indicatur. Sic obstructiones vehementes indicant ea remedia, quæ valdè aperire possunt: copia humorum, quòd multum euacuet. Crudus, vacuationem ante coctionem non admittit. Pessimè igitur vromantes faciunt, qui inspecto solo lotio ilico ad purgationem confugiunt, quamuis Hippocrates dixerit, Concocta autem non cruda medicari oportet. Et sic vnumquodque proprium remedium indicat, siue sit causa, seu morbus, seu symptoma. Intemperies alterationem indicat, multitudo humorum euacuationem, cruditas concoctionem, dolor mitigationem, fluxus vehemens

Indicatio tertij scopi qua re operandum sit.

vehemens conſtringentia. Ex iſto ſcopo cùm & certus numerus malorum cognoſcitur, certaque in ſingulis ratio præſidiorum. Cùm medici in conſultationibus vel actionibus præſidia petunt ex ſex rebus non naturalibus primò, poſteà à medicamentis, certè in hoc reprehendendi ſunt, quòd in grauiſſimis affectibus à leuiſſimis auxiliis exordiantur, veluti ſi quis in phrenitide de aëre & luce diſputet, quum præſtaret ab initio de venæ ſectione & aliis generoſis remediis diſſerere. Deinde eſt, quòd damnemus cum Argenterio hoc inſtitutum, quod ſcilicet illa (nempe ſex res non naturales) non ſemel ſint percurrenda, ſed toties quum aliquid moliri volumus, quæ in ſecundo aut tertio ſcopo ſunt comprehenſa. Veluti cùm fluxionum remedia quærimus ab aëre reliquiſque rebus non naturalibus petenda, docendumque quali aëre, cibo, & aliis eius generis ſit opus. Idem tamen faciendum cùm cauſas fluxionum reſcindere ſtudemus: item quando diſcutere volumus, id quod in parte inſedit, aut cùm febrem curare, illiuſque cauſas abigere cupimus. Illi verò (vt ſatis apparet) non ſine magno errore de aëre, cibo, potu, aliiſque rebus non naturalibus ſemel duntaxat deliberant, quaſi eadem vniuerſis affectibus, qui in ægrotante reperiuntur, diuerſi generis & naturæ: aut iiſdem per vniuerſum morbi curſum conueniret. Alius tamen cibus in principio phrenitidis, alius in fine conuenit, & ita de aliis. Nec præſidia ab illis rebus tantùm non naturalibus ſumenda, ſed à quatuor fontibus, vt Galenus quoque facit. 5. de ſanit. tuenda. Exempli cauſa, ſi fluxionis remedia quærimus, ſciendum eas etiam vehementes reuulſione ſolùm; alias deriuatione ſiſti. Conſulet igitur primum genus eorũ, quæ extrinſecus

Contra eos medicos qui in principio morbi eaſdem res non naturales præſcribunt, vt in fine.

agunt,& inſpiciet an reperiri aliquid poſſit, inter ea quæ impulſu agunt, vel nos ambiunt, vel admouentur, appenduntur, aut circumligantur partibus (hæc enim ſub illo genere continentur) quòd reuellendi deriuandique vim habeat: atque illud in medium proferet. Poſteà ad ſecundum fontem perget,ſpectabitque an aliqua corporis actio,vt ambulatio,fluente humore ad caput & eodem irruente ad pedes fluxionem reuocare ſit apta. quo loco quietem,exercitationes omnis generis, vitæ conditionem, denique animi corporiſque omnes actiones expendet, trahetque ad ſuum vſum ſingula, quæ fluxionibus reuellendo aut deriuando ſuccurrere valent. Tertius ſuccedet poſtea fons, qui continet alimenta, medicamenta quæ in corpus ſumuntur per quamcumque illius partem & quocunque modo: nam quædam immittuntur, deuorantur, manduntur, bibuntur, inſpirantur, lambuntur, paulatimq. deſtillant, ſuguntur, aut aliter in corpus ſumuntur: quorum vim perſpectam habere oportet, & ea capere quæ idem faciunt. Quartus deinde ſequatur fons,in quo continentur quæ aliquid è corpore euacuant ſenſibiliter, æqualiter, inæqualiter, ab vniuerſo, vel à quibuſdã duntaxat partibus;quod cùm educitur, vel retinetur, fluxionibus medetur: iſtis fontibus exhauſtis protinus acquieſcet animus tamquam nullum remediorũ genus omiſerit. BRVT. Maximam artis difficultatem nunc intelligo ac audio. EVL. Audis quidem, modò Antiquum non obtineas, & rurſus ad ignauos tuos vroſcopos reuertaris, qui cùm hanc difficultatem percipere non poſſunt, ſola illa diuinatione vrinæ inutili contenti fuere, vt pro medicis haberentur,cùm tales nequaquam ſint. Sed nunc quartum ſcopum eiuſque indicationes Philiatre

aggredere.

aggredere. PHIL. Æquum postulas, neque recuso. Quartus scopus erat quali re præstandum esset, quod quærimus. Quum eadem agentia diuersis qualitatibus sint prædita, nec parum intersit, hac vel illa qualitate materiæ vti, veluti inter ea quæ bilem purgant, plurimum refert qualia eligere debeas: non satis est scire, quid euacuat, sed quid bilem aut aliud cum vtilitate: igitur quartus scopus materiæ qualitatem spectat. Remediorum qualitas sumitur iuxta Galenum ab actione quam edit, à parte cui præcipuè dicatur, & ab affecta cui medetur, hæc sibi nomen adoptat. Actionem edunt primæ qualitates, nempe caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas: ex hisque natæ, vt quæ emolliunt, indurant, laxant, tendunt, quæque substantiæ concrementum consequuntur: cuiusmodi sunt quæ tenuant, incidunt, & incrassant, & meatus infarciunt, emplasticas vocant: quemadmodum & quæ ex ambabus iis nascuntur, vt astringens, densans, repellens, aperiens, digerens, detergens, & aliæ id genus. Secundò à totius substantiæ similitudine, à qua vis purgatoria manat, quæ humores è corpore trahat, alia alios. Tertiò ab affectu & affecta parte, quibus medentur, vt bechica, id est, tussicularis, quæ tussi; stomachica, hepatica, quæ stomacho & iecori conueniunt. Qualitates igitur primas adhibendas esse ostendunt affectus quidem contrariam, vt calidus frigidam, frigidus calidam, & alij pari modo. Temperatura verò similem, calida quidem calidam, frigida frigidam, humida humidam, sicca siccam. Ad eundem modum aliæ qualitates, tum quæ ex primis nascuntur, tum quæ ex substantiæ crassamento, tum quæ ex vtrisque ortum habent, contrariis affectibus & similibus temperaturis adhibentur: vt emollitæ

Indicatio quarti scopi quali re quod præstandum sit, & quæ qualitatem remediorum indicant.

Remediorum qualitas vnde sumatur à Galeno.

præter naturam ſubſtantiæ, quæ indurant: raræ, quæ denſant: & relique pari modo. Sola vitioſi humoris conditio purgatoriam vim præſcribit, vt bilis, quæ bilem trahit, & ita de cæteris. Quæ à loco & eius affectu nomen accepit, tum loci ipſius, tum morbi natura, quam adhiberi oporteat, oſtendit. Sic ſtomachus, venter, iecur, ea efflagitant medicamenta, quæ robur addunt, vt abſinthium. Vnaquæque pars ſuum peculiare remediũ petit: ita & etiam morbi peculiaribus remediis iuuari creduntur, vt comitialis, pæonia &c. Attamen Argenterius, inquiens, quæ qualitatem indicant Gal. 3. meth. capit à partis ſitu, vt in vlcere exiccantia: id affectus potiùs quàm ſitus declarat. 8. Methodi, à conſuetudine, regione, anni tempore, ab ipſo temperamento, ſed illa potius ſunt coindicantia. Diligentiùs 11. Methodi, à morbi qualitate eam petendam præcipit. Qualitas itaque morbi, qualitatem remediorum indicat. Et ſic etiam quæ morborum cauſis & ſymptomatibus propria ſunt auxilia, ab illorum qualitate indicabuntur. Quamobrem remediorum qualitatem indicabit qualitas eorum, quæ ſunt præter naturam: Victus autem qualitatem, eorum quæ ſecundùm naturam exiſtunt. Sic qualitas humoris vt in ſanguine craſſus ſanguis, latam ſectionem poſtulat. EVI. Bellè quidem, neque hæc indicatio à lotio ſumitur: ſed cùm ſanguis melancholicus fuerit, idem plærumque craſſus eſt, & in talibus latam ſectionem facere iubemus. in linoſis morbis bilem euacuamus, & eius qualitatem calidam & ſiccam refrigeramus & humectamus. Nunc quintum ſcopum ſi placet, explicato. PHIL. Hunc ad quantitatem referimus, cùm iuſta menſura in omni re tenenda eſt. Cùm autẽ ſcopos curatiuos alibi Galenus ſub quatuor generibus

Quæ propriè qualitatem remediorum indicant.

Quinti ſcopi ſeu quantitatis indicatio.

generibus comprehendit, quæ medicus præcipuè inuestigare contendit. Primum est remediorum selectio, secundum mensura, tertium occasio adhibendi, quartum modus vtendi, seu applicandi ea. Nec enim sat est nosse quod vacuandum, aut calfaciendum sit, nisi & vacuationis & calfaciendi mensura habeatur, & tempus quo cōmodè fiat, & quæ sit administrandi ratio ineunda. Nam qui in vno horū deliquerit, facilè poterit ægrum perdere. Vnde & Herophilus dicere solitus est; Nihil magnum præstare auxilia posse, ni commodum administratorem nacta sint. Quin imò sine eo non magis vsui esse, quàm damno. Alij remediorum genere, quantitate, vtendi modo artem medendi comprehenderunt, vt Fernelius. Nos autem nouem scopos omnes declarabimus ad maiorem perspicuitatem indicationum. Quantum igitur ad hunc scopum quintū attinet, nullibi magis peccatur à vestris Empiricis & vroscopis, ô Brute, quàm in mensura, cùm adeò enormiter non tantùm purgent & euacuent, imò vno die contra omnes medicorū præcepta & venam pertundere iubent, & pharmacum vltra modū soluens audacissimi nebulones exhibent, neque in his, verùm etiam in nullis aliis remediis aut præsidiis quantitatem obseruare sciunt: hinc mortes agunt per experimenta, & impune homines occidunt. Brv. Credo hæc lubrica esse & periculi plena, si plus detur quàm oporteat. Tu interim prosequere quomodò hæc indicatio sumatur, cùm tanti sit momenti, si quis in hac errorem committat. Phil. Rectè admones. Quantum igitur sit agendū, teste Montano, sumitur etiā à causa materiali corporea, vel incorporea, & etiā à causa formali. Hinc ars medica tā longa & difficilis est cū cōtrariis egeat; in quantū fuerit lapsus:

Herophili medici dictum egregium.

A causa corporea, incorporea & formali.

in quo & ægri virtus ſpectatur, & quantùm à naturali habitu receſſus ſit, ſiue rerum mole, ſiue gradu agas, ſiue parum, ſiue multum alterandum, euacuandum, infrigidandum &c. Non ſatis eſt quod contraria contrariis pellantur: ſed quantitatem ſcire oportet, ſi morbum calidum nimium refrigeramus, frigidum gignimus: quod ne fiat in morbo, naturam corporis callere oportet, & morbum ipſum & medicamentorũ rationem. Quidam ex his locis deſumunt indicationes, (vt Montanus quoque) à natura morbi, à modo receſſus, à temperamento, ægri viribus, conſuetudine, vitæ conditione, anni tempore, ætate, conſtitutione cœli, motu morbi, vel cauſæ, quiete, loci affecti natura, quam deducunt in temperaturam, ſubſtantiam, functionis dignitatem, ſenſum. Sed & præcipuè ex mente Galeni (quem & ſequitur Acakia familiaris noſter cùm in Gallia praxim exercerem) quantitas remediorum primò ſumitur ex magnitudine affectus: ſub quo nomine affectus, intelliguntur morbus, eius cauſa & ſymptoma. Affectus igitur magnus, non ſolùm medicamenti copiam, ſed & vehementiam poſtulat: exiguus minorem modum, & vim remiſſiorem: atque, vt ſemel dicam, æquali medicamentorum exceſſu, contrarius naturæ propriè exceſſus abigendus eſt. Vbi igitur vehementer immutandum corpus eſt, vehementer immutantibus eſt opus: vbi modicè, iis quæ modicè immutent: vt in primo, ſecundo, tertio, quarto ordine: ita de aperientibus, detergentibus & reliquis. Sic par pondus, & menſura pari morbi magnitudine adhiberi debet. Validus receſſus, valida requirit: Itaq. remedij quantitas, quàm maximè fieri poteſt, affectus magnitudini reſpondeat. Secundò à pertinacia affectus, quæ medicamenti

Cur ars medica longa & difficilis.

Remediorum quantitas ex quibus ſumatur iuxta Galenum.

dicamenti quantitatem variat: si quidem is facilè solui possit, parciùs ac rariùs offerendum esse commonstrat: sin ægrè ac pertinaciter, liberaliùs & frequentiùs. Tertiò à viribus: sin imbecillæ, parciùs & rariùs: si sint validæ, largiùs & frequentiùs. Quartò ex propria priuataque natura: nam vt hæ variæ sunt, ita & varium medicamenti modum postulant. Sunt enim quibus id in alimentum vertitur, si deuoretur: iique liberaliùs ac vehementiùs sumunt. Alij contrà à quouis facilè læduntur, sic vt interdum solo eius olfactu ad vomitum prouocentur, atque iis parciùs & blandiùs dandum est. Quintò à partis conditione, atq. hæc sentiendi præstantiam, ac hebetudinem, crassamentum, officium, formationem, situm ac societatem cum aliis partibus complectitur. Acutus enim sensus, vehemens ac copiosum medicamentum respicit, quod obtusus hebesque admittit. Quemadmodum rara, mollis, & laxa materia mitiùs: densa, dura, ac compacta, valentiùs recipit. Sic partes principes, & quæ vniuerso corpori officium suum præstant, quales sunt ventriculus, iecur, cor, cerebrum, blandiùs ac parciùs. Contrà obscuræ, ignobiles, & quæ munus publicum non habent, acriùs & liberaliùs ferunt. Sextò à partis formatione, eandem habet rationem. Si quidem partes quæ tam intra se quàm extrà vias habet faciles ac patentes, per quas medicamentum ad locum affectum ferri, & morbi materia digeri possit, mitiùs ac parciùs: quæ verò meatibus carent, aut angustas vias habent, vberiùs & acriùs efflagitant. Septimo à situ & societate partium: quæ enim in superficie constitutæ sunt, & quæ societatem cum ventriculo & intestinis habent, paucum ac mite; quæ verò longè à viis purgatoriis distant, largum ac

vehemens exigunt. Evl. Diligenter igitur quantitas præsidiorum exploranda, cùm materiæ præsidiorum dexter vſus, iuxta Gal. ad Thraſyb.& 9. Methodi cap.3. conſiſtat in quantitate, qualitate & occaſione. Phil. Quamuis ita hæc ſe habeant, tamen Argenterius quædam ex his inter propria indicantia non ponit; ſic inquiens: Alterandi autem quantitatem tradit Galenus, ab ægri natura,ſitu,conformatione: vacuationis verò quantitatem ab ætate,natura anni,temperie,regione,conſuetudine,atque qualitate peccantis humoris indicari: nam hæc quidem impedire aliquando poſſunt, ne vtamur ea quantitate remediorum; quam ipſe affectus poſtulat, aut oſtendere ſunt apta quantitatem eius,quod verè id indicat. Erunt igitur aut coindicantia, aut contrà indicantia, & ſic inter indicantia propriè non ſunt ponenda.

Quæ propriè quantitatem indicant ex Argenterio.

Quamobrem cõſentientibus poſitis principiis,quantitatem actionis & materiæ,qua egemus, à quantitate eius quod materiam oſtendit, indicari, victus ſcilicet quantitatem à quantitate naturalis ſtatus: remediorum verò ab exceſſu eius, quod præter naturam exiſtit. Quibus quidem contraindicat quantitas oppoſiti generis, & alia impropriè, quæ omnia prohibent hæc obiri,quæ ab indicantibus ſuggeruntur. Sic vires ſolas teſte Galeno, & illarum quantitatem indicare,quam morborum vehementia impedit. Magnos morbos, magna remedia, quæ vires labefactatæ non ferunt. Cùm autem & quantitatis nomine molem & certam rei menſuram complectamur, vtrumque indicabit moles & menſura affectus. Qui enim magnum ſpacium occupant morbi,molem remediorum requirunt, quæ vniuerſum affectum ambiat: & qui plurimum à mediocritate recedunt, tantùm intendi

tendi auxiliorum vim postulant, quantum est eorum recessus. Quibus pariter refragantur quæ secundùm naturam in nobis sunt: si quidem æstuante ventriculo, septi transuersi vicinitas prohibet, ne refrigerantia toti parti affectæ admoueamus. Et corpore alimenti inopia laborante, imbecillæ vires vetāt, ne tantam alimenti copiam ingeramus, quantam affectus vehementia postulat. Quæ quidem si hoc pacto distinguuntur, omnis confusio tollitur. BRVT. Hæc tamen contrarietatem inter se habere videntur. EVL. Siue confundantur siue non, omnia iam dicta quantitatem remediorum ostendunt, atq. ex iis cognoscemus, non autem ex lotio, qua mensura medicamenta & præscribenda & danda sint. BRVT. Labascit certè animus, ac prælio nondum confecto, superatum me fateri propemodum cogor. Sed nunc sexti scopi indicationem à vobis audire opto. PHIL. Sextus scopus erat, quomodò agendum sit. Cùm autem quantitate rerum diuerso modo vti possumus, nec parum obsunt, quæ confertim exhibentur, si paulatim & per vices partiri debeant, ideò sextus scopus rebus modum constituit. EVL. Quomodò vel quo modo, inquit Montanus, agendum sit etiā considerare oportet: nam alio modo agimus quum morbus malignus est, & alio quando benignus, & alio modo cùm adsint symptomata, vel hæc ipsa desint. Iam & causa materialis in qua id indicat, seu subiectum in quo sit morbus, aliter in cerebro, aliter in hepate. Et vt hæc commodiùs fiant, adiungunt quidam, vt etiam Montanus facit, ægri mores, consuetudinem, vitæ propositum, regionem, anni tempus, ætatem, constitutionem, motum, quietem morbi, naturam loci affecti. Mores consideramus: nam aliter in rusticis, nautis,

Sextus scopus quo modo sit agendum, & à quibus eius indicatio sumitur.

aliter in mollibus,delicatis procedimus:nam isti fortiora ferunt; hi verò mitiora. In consuetudine, quibus pharmacis assueti sunt, hic duris, ille liquidis, alius leuissimis purgationibus offenditur: sunt denique alij, qui citra nauseam omnia admittunt: quidam verò omnia respuunt, iis mille artibus & fucis medicamentum commendandum. Vitæ propositum spectamus: ita fabri ferrarij medicamentis humidis gaudent; fullones, piscatores siccis, vt catapotiis. Regio, anni tempus, constitutio, ætas calida, frigidis &c. Motum & quietem animaduertimus, si materiæ adsit defluxus, ea vel nūc fluit, aut fluxura mox est, vel partim fluxit, partim fluit, vel iam dudū fluxa quieuit. Si fluit aut fluxura sit, ad partes loco ad quē defluit oppositas auertenda materia: indeq. euacuanda est. Sin partim fluxit, partim adhuc fluit, ad locum oppositum trahes auertesque, & à loco affecto euacuabis. Si cōquieuerit, aut à loco affecto euacuāda, aut ad proximam partem deriuanda. Affecti loci natura quo modo agendum sit, indicatur à sua temperatura, vt sit æqualis tamen, quod etiam pro membri temperamento faciat. Sic si cor calefactum, refrigerandum aliquid calidi præsidij addendum, à substantia, vt si durum solidum membrum, quo aditus pateat aliquid tenuis substantiæ medicamento adiungendū. A functionum nobilitate, vt pro corde odora, ventriculo constringentia & calida. A sensu: si locus acuti sensus, mitioribus: si obtusi, vehementioribus. A positu. Chirurgo quidem quomodò ligandum, incidendum, vrendum: medico inungendum, fouendum, medicamentum adhibendum. Si altè positum vt vis penetret, tenuium partium. A situ & figura: profundo fortiora, vt in via nō deficiant. Si fluat materia

teria ad principes partes, intercludenda via, ad ignobilia auertenda. Si longa præceps, vt gula, ventriculus: infundenda. Si vlceratio, quod quieti locus eſt, inſtillanda, præterluenda: gulæ, aſperæ arteriæ, craſſa ne diſfluant, pectori lenta vt adhæreant. Infernis inteſtinis clyſteres; ſupernis medicamenta. Id enim ſitus figuraque patientis loci indicabunt. Ita Galenus quem ſequitur & Acakia ad Glauconem, quinque fontes ponit, à quibus medicamentorum modus ſumatur. Primum ab humoris natura: vt bilis facilè, melãcholia difficilè, pituita mediocri modo educitur, & quibus locis continentur, & ita de reliquis. Item bilis faciliùs ſuperius, melancholia inferius, pituita ambobus modis, qualia & de euacuationibus à medicis ſcribuntur. Secundum à via, per quam humor educitur. vt ſi euacuandus in nobilem partem vergat, hunc retrahere vel deriuare expedit, in locum conuenientem: qualia ſunt inteſtina, veſica, vterus, cutis vniuerſa, palatum, nares: & per conuenientẽ viam, id eſt, rectum tramitem, ac per directum ad locum affectum. Sin in ignobilem, & per commodam viam ſinenda natura eſt, modò par ſit humori vacuando. ſin minus, iuuanda. Quod ſi reſideat humòr in aliqua corporis parte, iſque quantitate magis quàm qualitate delinquat, educi ſanguinis miſſione debet. Sin qualitate, & ad excretionem paratus ſit, protinus educere per idonea (vt dictum eſt) loca, oportet: qui ſi craſſus ac lentus ſit, prius extenuari incidique poſtulat: poſtea, vt modò docui, vacuari idoneis medicamentis. Sin facta via eſt, detergi, aſtricta laxari debet, poſtea humor vacuari. At ſi neque ſtricta neque obſtructa ſit, aut alio quouis modo impedita, quo minus per eam humor fluat, ſi quæ de humore

Ab humoris natura & quibus locis continentur.

A via per quam humor educitur.

humore modò dicebamus cõſentiant: protinus hunc vacuare oportet. Tertium à loco ſumunt, cui remedium adhibetur. Hic enim potiùs medicamenti formam, quàm adminiſtrandi modum docet: ſi quidem alia ano, alia vtero, alia oculis, auribus medicamenti forma adhibenda eſt. Quartum à medicamenti vehementia. vt ſi magnitudo, vehementiſſimum remedium efflagitet, non continuò (vt diximus) illud adhibendum eſt, ſed remiſſiùs primùm, deinde paulatim inauctis eius viribus, tantiſper dum morbi magnitudo æquet, offerendum. Non enim ſubitas vehementeſque mutationes natura ſuſtinet. Ad eundem modum vbi corpus larga euacuatione eget, ſed per imbecillitatem, aut aliam occaſionem, hanc ſemel ferre non poteſt, ea in multas eſt partienda, vt in cacochymia. Quintum ex morbi conditione. iuxta enim morbum diuerſus modus eſt vtendi medicamentis, vt oculi non ferunt pinguedines & olea, & ita de cæteris. Phil. Diligentiam tuam ac induſtriam, quam in perlegendis auctoribus poſuiſti, ô Euloge, rectè oſtendis. Sed hîc tamen admonendum ex Argenterio quod Galenus modum agendi tropon vocat pro vniuerſa ratione agendi, quæ primò poſito ſcopo, reliquos complectitur. Aliquando magis impropriè, quod omnes auctores non animaduerterunt, pro applicationis ratione remediorum ſiue inſtrumentis; vt 5. Methodi ſubſtantiam partis affectæ, genus medicamenti, formam verò & ſitum vtendi modum indicare, quod ſcilicet ex forma & ſitu partium figuram & formam inſtrumentorum excogitemus ad remedia apta. Secundò ad Glauconem & 13. Methodi partis ſitum ſcribit vacuationis modum oſtendere: locum ibi pro modo capit, vt exempla

A loco cui remedium adhibetur.

A medicamenti vehementia.

Ex morbi conditione.

Galenus diuerſo modo, capit modum agendi.

oſtendnut,

ostendunt, quum docet ex situ connexioneque partium ventriculum per os & anum repurgari. Sic & lib. 5. 7. Methodi. vbi ex conformatione, & figura partis, vacuandi modum tradit. Sed omnes illæ significationes sunt violentæ impropriæ. Propria est autem ea,quam docet lib. 1. Aphor. 17. Et quibus semel aut bis, & quibus plura ne sint exhibenda &c. Et quod ibi de victu intelligimus; si enim eodem modo sint vires affectæ, vt vno die semel assumere possent, semel damus, vel plus iuxta quod cōcoquere possint. Eodem modo si ita corpus affectum est, vt semel totam præscriptæ materiæ quantitatem admittat, semel erit agendum: si continuò adsit, continuò succurrendum: si per interualla, partienda res est in crebriores aut rariores vices, & vna plus quàm alia dandum, in qua plus ferre potest. Situs quidem partis impedire & potest exquisitus sensus, ne semel euacuemus noxium humorem: non tamen vacuationem nec modum illius verè indicant. Sic nec temperies similarium partium ne confertim alterationes fiant, vt affectus postulat, admittit: non tamen ob hoc remediorum alterantium modum declarat: id quod duntaxat facit modum eius, quod indicat. Vt enim quantitas illius, & genus materiæ, genus & quantitatem, sic & modus modum indicabit. Si enim humoris multitudo impetu facto confertim suffocat, vna euacuatione, quantum exuperat, educenda: si paulatim affligit, indicat partitis euacuationibus demendum: & quo tempore maior adest copia, quæ promptè extrahi possit, eò vacuantia remedia intendimus. Qua quidem ratione declinante morbo, concoctoque iam vniuerso humore, validiores purgationes, quàm per initia morborum exhibemus. Interim

Quæ impropriè modum indicant.

Quæ propriè modum indicant.

rim tamen illa, de quibus diximus, licet quædam ſint, quæ propriè modum nõ indicant agendi, eadem tamen ad hanc ſpeculationem maximè conferre dicimus, quæ nequaquàm ſunt omittenda, cùm nos ad modum agendi impellunt, vel dehortantur; quod putidum illud lotium facere non poteſt, quare ad ſeptimum ſcopum explicandum properemus. EVL. Probè quidem tu facis, ac immenſas gratias habeo, quòd & hanc interpretationem addideris: reliqua vt cœpiſti proſequere. PHIL. Septimus ſcopus erat, quo tempore eſſet agendum. Cùm omnia prædicta inutilia ſunt, niſi commodè & oportunè fiant, ſeptimus additur ſcopus, qui tempus ad agendum oportunum admoneat. EVL. Rectè ais; nam non ſatis eſt ſcire (vt dictum eſt antea) quod ſit alterandum vel euacuandum, aut aliud quippiam faciendum, & horum omnium menſuram intelligamus; niſi enim ſciamus quando his vtendum eſt, tum tempus, quo commodè fiat, ſitque tunc eius adminiſtratio iucunda, parum proficiemus: nam ſi in hoc delinquamus, facilè ægrum occideremus. PHIL. Verùm quando medicamenta vel remedia offerenda ſunt, varij & in his medici exiſtunt: aliqui & hic motum conſiderant, & à motu morbi indicationem ſumunt, & eundem conſiderant in tempore aut alteratione, ſi vel citò mouetur vel lentè: Alterationem autem quando vel tardè vel citò concoquitur: ſic concocta medicamur, cruda non, niſi turgent, ſtatim. Sic motus morbi indicat quando agendum vel non, & tempus morbi. Motus vt ſi velox præceps, protinus occurrendum: ſic peracutis eodẽ die & victu tenuiſſimo: hic enim procraſtinatio periculo non vacat. Si tardus, materia quoque non turgida, nec circumfluens, ſed quieta, tunc

Septimus ſcopus quo tempore ſit agendum.

Indicatio ſeptimi ſcopi, quãdo & quo tempore ſit agendum.

tunc expectanda concoctio. Tempus morbi indicat, quod in morbi principio, euacuatio attentanda non est, sed in augmento, vbi manifesta concoctionis signa fuerint. In principiis inflammationum à digerentibus, discutientibus abstinendum. In incremento & statu iisdem vtendum. Sic ex mente Galeni tempus oportunum ex morbi temporibus, vi symptomatum & coctionibus sumitur. EVL. Acakia verò in commento ad Glauconem, inquit, Oportunitas medicamenti adhibendi sumitur primò ex præsentia eorum, quæ remedia efflagitant: vt morbus, eius causa, & symptomata. Nullo enim tempore hæc auxiliis non egent: nam quicquid in corpore præter naturam est, quocumque morbi tempore, siue principio, siue incremento, siue statu, siue declinatione, sui ablationem indicat. Secundò ex absentia eius quod potest prohibere: hoc autem est virium imbecillitas. Cùm itaque non omnia omni morbi tempore oportuna sunt remedia, sed alia in principio, alia in incremento &c. itaque à tempore morbi vires, à viribus occasio adhibendi remedij petitur: Sic si adiunctus sit motus, vel humoris, vel naturæ, vel vtriusque, maximè remedia adferre licebit: per initia & declinationes valent vires. Igitur in his licet remedia adhibere. In principio sanguinem mittere, in declinatione maximè purgare aut sudorem elicere motum naturæ imitantes. PHIL. Tempora tamen morborum secundùm Argenterium propriè hûc scopum non indicant, sed coindicant remediorum occasiones. Galenus in lib. De optima secta, melius sentit vniuersalem occasionem sumi ex præsentia eorum quæ remedium postulãt, & absentia eius, quod potest impedire. Nouit enim vnusquisque oportunum illud esse

Quæ impropriè tempora morborum indicant, & quæ propriè quo tempore agendum sit indicant.

eſſe tempus agendum, quum adeſt id, quod actionem poſtulat, & nihil interim impedire valet. Vt cùm malus humor in corpore putreſcens adeſt, remedium indicat quod alteret, concoquat : cùm autem iam euictus eſt, ad expulſionem paratus, tunc vacuationem indicat. Sic nunc ſomno, nunc vigiliæ, nunc exercitationi, nunc quieti incumbimus, quod diuerſo modo temporis interuallo, & eodem tempore adſit, quod diuerſa monſtret eſſe neceſſaria. Proprietates ægri & ſequentia remedia & præcedentia & affectus qui anteceſſerunt & ſubſequuntur, prohibent vel permittunt remedia exhiberi. Si cui ſanguis mitti debeat, ita indicante affectu, præceſſit illo die purgatio, miſſionem differimus. Quæ autem indicant, ſunt affectus, & corporis conditiones. Quæ impediunt, nonnumquam ægri intemperantia, medici peruerſitas, animi paſſiones, hominis proprietates. Occaſio particularis eodem modo vt vniuerſalis indicatur, ſed ſcribi non poteſt, cùm in particularibus potiùs experientia, quàm ratio verſatur. Vides nunc, opinor Brute, illos medicos ineptire, qui oportunitatem temporis ex lotio ſolo inſpecto rimantur, quod adeò impoſſibile, vt ſi cochlearibus totius maris aquā excipere vellent. Quamobrem vromantes in multos errores incidunt, ſi prætermiſſis his ſcopis & indicationibus, lotio tantùm viſo medicamenta ægris præſcribant: cùm pluſquam ſatis indicationes demonſtrent medici præſentiam ægro neceſſariam eſſe. Sunt itaque ſeptem ſcopi iam ſupradicti, omnibus aliis actionibus communes: ſed duo in arte medica adhuc adduntur peculiares, nempe octauus & nonus, locum & ordinem continentes, de quibus & nunc pauca diſſeremus, vt huius diſciplinæ adeò vtilis & neceſſariæ perfectam

fectam cognitionem habeamus. BRVT. Animaduerto vestros medicos in hac re plurimum laborasse, vt methodũ curandi absoluerent : quamobrẽ octauum scopum plenius interpretare. PHIL. Octauus scopus demonstrat, quo loco sit agendum. Cùm enim sciamus quo tempore oportuno remedia adhibeamus, & vt ipsa loco appropriato applicemus, locũ pro octauo scopo ponimus, qui cùm plures sint loci, multum refert, per quos euacuemus, & quibus locis hæc aut illa remedia magis cõueniant. EVL. Hunc scopum Montanus in vniuersali sua Methodo, quarto ordine posuit vbi agendum esset, & dicit, Materia in qua, siue subiectum in quo cõsistit morbus, indicant vbi agendum sit, & membri positura commonstrat. Cùm vterque scopus quomodò & vbi sumantur à materia in qua, id quidem duplici respectu fit : si membrum consideremus morbosum cuius sit naturæ, tunc indicatio sumitur quomodò curandum, vt inflammatio hepatis aliter quàm cerebri curatur. Sed si consideremus situm ipsius membri, tunc indicat vbi agendum: vbi enim affectus est, ibi remedium adhibendum : & sic quo loco agendum, indicat membri affecti positura. Sic pleniori intestino clisma conuenit: tenuiori pharmacum per os sumptum, ventriculo vomitus vel purgatio. Iecoris gibbis (vt dictum est prius) vrinam mouentia. PHIL. Si tamen Argenterij præcepta sequi velimus, quæ verò locum indicant, cui adhibenda sunt remedia, Galenus potiùs & eius sequaces, ea ponit quæ impediant indicantia, quàm verè indicantia. Scribens connexionem partium, situm, conformationem locum docere, per quem vacuare humores noxios oporteat, vsum verò actionesque earundem, locum declarare cui præsidia sint applicanda :

Octauus scopus, quo loco agendum & vbi remedia sint applicanda.

Impropriè locum indicantia.

R cùm

cùm hæc ſecundùm naturam ſui conſeruationem & locum remediis aptum non indicant. Quamobrem ex poſitis principiis locum indicari ab indicantis loco dicendum eſt: nam vbi illud fuerit, quod indicat, illic propria auxilia ſunt adhibenda, toti nempe corpori, ſi totum exigat: parti, ſi pars: extrinſecus, ſi externa ſit: intrinſecus, interna, quæ opem flagitet. Sic profectò vniuerſum corpus alimus, quia omnes partes ſui nutritionem deſiderant: omnes alteramus, quoniam omnes ſibi propria alteratione opus habeant. Vbi verò collectus eſt aliqua in parte humor, qui eam diſtendit, aut alio modo offendit, ei ſtudemus prodeſſe affecto loco remedia adhibentes: atque id quidem perpetuum in omnibus eſſe inueniemus. Verùm vt in aliis, ſic etiam in hoc ſcopo non deſunt, quæ ſæpius prohibeant, nos aſſequi, quod indicantia ſuggerunt, at propterea non indicant. Sic æſtuante ore ventriculi, poſtulanteque quod actu refrigeret extrinſecus remedium, prohibet omnino ei loco applicari ſepti tranſuerſi ſitus: quod vt ſecundùm naturam habet, ita non admittit ſibi adiungi, quod alteri parti affectæ eſt accommodatú. Deſinant igitur vromantes delirare, qui cùm locum affectum ex lotio dignoſcere non poſſunt, ex eodem expiſcari indicationem, cui loco adhibenda ſint remedia. EVL. Magnam certè diligentiam Philiatre impendis, euoluendis non tantùm veterum, ſed & huius ſæculi, ſi quorum aliqua celebritate nomen percrebuit, philoſophorum & medicorum monumentis: hos adiſti, audiuiſti, coluiſti, ſaltem quos tali honore dignos comperiſti, bona orbis parte hac vna de cauſa peragrata. Quamobrem & te rogatum volumus, vt vltimum ac nonum ſcopum eiuſque indicationes nobis aperias.

Quæ propriè locum indicãt.

PHIL. Ad

PHIL. Ad id quidem spontè accingor, neque philautia illa moueor, quòd diligentiam meam extollis, quæ omnibus medicis ac philosophis spontanea esse debeat, vt multis prosit, eosque qui vinculis sic impediti sunt (vt noster Brutus,) ita vt vix illi sese explicandi, spes vlla relicta sit, rectè instruere, & liberare possimus. BRVT. Non possum tamen hanc meam causam victus tam citò deserere, quemadmodum nec Empirici mei, hanc consuetudinem diuinandi lotia, tot annorum approbatione multorum iam confirmatam, ab ædibus suis eliminare possunt. EVLOG. Agant illi pro suo more, cùm certò tamen constet, quòd scopi iam dicti neque eorundem indicationes, ab vrinis petantur, sic neque nonus & vltimus scopus, quo ordine sit agendum, id demonstrabit. cuius indicationes, Philiatre si libet, edissere. PHIL. Faciam quod postulas. Ordo enim vbi plura facienda sunt, quæ inter se serie quadam cohærent, scopum alium nonum & vltimum constituunt, quo docemur, quærendum esse quid primò, quid secundò, quid deinceps fieri conueniat; & hic scopus maximè locum habet in iis affectibus, qui plura requirunt facienda, & tamen vnica vice fieri non possunt. Ordinem itaque agendi suadente posito principio, à rerum ordine, quæ actionem postulant & nostram operam indicari. Et sic aliquando frustra symptomata remouemus, nisi prius ablatis morbis & adhuc prius remotis causis. Sic in febribus auspicamur aliquando à refrigerantibus, deinde obstructionem tollimus. Vbi vires collapsæ sunt antequã aduersus morbos aut eorũ causas pugnamus, cogimur aliquando alimentum exhibere & corpus roborare. quin etiam sordes ab intemperato vlcere, quam intemperiem amouemus. Et sic

Nonus scopus quo ordine agendum sit.

Quæ indicent ordinem in agendo.

videtur Argenterio quòd non ſemper debeamus curare quod magis vrget, vt ſymptomata tollere. Veluti ſi cui ex vaſe multa ſorde ſanieque obtecto ſanguis profluat, vnde vires collabantur, ſanguinem comprimere non poſſumus admotis remediis priuſquam ſaniem amoueamus. Evlog. Hæc tamen videntur ſcrupuloſiùs tractari, quanquã putem illud axioma, hoc vno exemplo, omnino ab eo eſſe inchoandum, quod magis vrget, locum habere, vt illud prius tollatur: deinde ab eo quod efficientis cauſæ rationem obtinet, poſtremò veniendum ad ea ſine quibus reliqua fieri nequeunt. Phil. Probè quidem, & propterea ſi hęc Bruto nõ ſatisfaciant, legat Argenterium lib.2. De officiis medici cap.18. & Donatum prima parte De medendis febribus: & Heurnij Praxis medicæ librum tertium, qui planè omnia, tum alios qui ex profeſſo de his ſcopis & indicationibus tractarunt. Brvt. Vnum eſt quod adhuc me remoratur, de quo prius quoque admonui, quòd medici hac in re ſibi inuicem contrarientur. Evl. Scio quid dicere velis; & nos ſcimus Donatum libro iã citato de his iiſdem rebus contra Argenterium ſcripſiſſe & ſenſiſſe, ac Galenum contra eundem defendiſſe. Attamen quicquid de his rebus in medium adferri poſſet, vterque tamen docet, tum alij medici præſtantiſſimi, qui varia de iiſdem rebus ſcripſere, hæc omnia eſſe obſeruanda, quanquam circa nomina videantur pugnare, de rebus ipſis conſiderandis conſentiunt, ſiue indicant, coindicant, contraindicant aut repugnant, vt anteà quoque hunc ſcrupulum ex animo tuo amoueremus, admonuimus, ſemper eſſe diligenter animaduertẽda, cùm adeò vtilia & neceſſaria ſint, vt nemo vnquam ſine horum omniũ animaduerſione & obſeruatione curare

curare poſſit. Conſtat igitur atque illud pro rato habemus, quòd neque hos ſcopos neque indicationes curandi inuenire poſſemus ex vrinarum iudicio & fallaci illa vromantia. Et ideo noſtri ſeculi medici in maximo errore verſantur, qui ſtatim inſpecta vrina, ægro nondum viſo, de remediis præſcribendis cogitant, morbo eiuſque cauſis nondum inueſtigatis, & his ſcopis tum indicationibus omiſſis. PHIL. Rectè quidem: qui his ducibus iam dictis non procedit, nihil artificioſum & certum proferet, ſed temerè omnia aget. Hæc enim ad medicum ſpectant ô Brute; non temeraria illa vrinæ diuinatio, qua callidè homines imponuntur. Oportet igitur exercitemur in affectis partibus, quod nihil aliud eſt, quàm vt artem curatiuam methodo traditam, ad partium affectus accommodemus. Hanc methodum Galenus quamuis ſparſim in Therapeuticis libris cũ tanta verborum inuolutione tradidit, vt diligentem collectorem deſideret; quod tamen poſt Galenum, qui & methodum rationalem profitentur, vix aliquis fecit. Nam & Auicenna cuncta obſcuriora reddidit, cuncta ſordida, & frigida effecit: omnia fœdat. Nunc autem viri quidam in Galeni doctrina verſati, haud exiguam in hac re operam impenderunt: quamquam plurimi adhuc ſint, proh dolor, qui hac vera ſpreta methodo, impoſtorum erroribus implicantur, & ad remedia non ſolùm vix inſpecto lotio confugiunt, ſed ea lingua vernacula omnibus communia faciunt, vt & mox declarabimus. Atque hactenus de ſcopis & indicationibus curandi pluſquam ſatis.

CAPVT VI.

Contra eos, qui lingua vulgari, aut vernacula remedia & medicamenta præscribunt, & omnibus communia faciunt.

EVL. Cum iam satis longa oratione demonstratum est Bruto, vromantes maximo errore implicari, qui ex vrinis allatis, in ædibus suis, ægro non viso, non solùm de morbo prænuntiant, verùm etiam medicamenta describunt. BRVT. Idem & tui medici quidam faciunt. PHIL. Scimus. & quamquã nostri medici ô Brute, videantur parum cautiores in iudicandis lotiis, quæ ad eorum ædes deferantur, neque & illud inficias imus quòd & aliquando ea præscribunt medicamenta (vt & nos prius confessi sumus) qui si præsentes apud ægrum essent, mutarent: & ideo felices sunt ægri, si bona fortuna ab vroscopis commoda ex lotio ita inspecto præscribantur medicamina: infelices verò si contrarium eueniat. Non minus & illi medici mihi videntur peccare, qui cùm vrinas inspexerint (forsan parũ esset ex lotio nugari, si non ex libro remedia, de quibus numquam periculum fecerunt, ægrotis non visis, dictarent: quibus vetus illud adagium ἐκ βιβλίου κυβερνήτης, id est, ex libro nauta, rectè obieceris) ægrotis formulas suas, lingua vulgari aut vernacula præscribunt, quas vel ad pharmacopolas præparandas, vel ad monasteria relegant, à quibus subinde simplicia vel viridia emendicant vel auferunt, quæ deinde ipsimet, qui ægris assistunt vel inseruiunt, decoquunt; verùm quàm aptè, id alij coniectare possunt: & ita artis arcana (quemadmodum & illi à typographis conducti, qui in linguam vulgarem seu vernaculam libros medicos vel de sim-

Galeni adagium, in sola lectione citra experientiam doctos: Ex libro nauta.

de ſimplicibus aut herbis latinè ſcriptos,conuertunt) vulgaribus hominibus ac idiotis communia faciunt, & anſam magis imponendi & errandi præbent: cùm nulla diſtinctione iis vti ſciant,& præter id quod iam diximus, diuino Hippocratis præcepto abutantur: nam res ſacræ, vt in libello De lege nobis ſcriptú reliquit, ſacris hominibus tantùm demonſtrantur, profanis id fas non eſt,priuſquam ſcientiæ orgiis initientur. Conſtat enim ſi naturalium rerum abdita & naturæ ſecreta hominibus ſceleratis, ac impoſtoribus, & indoctis aperiantur, iiſdem vel maximè offenduntur. Cùm enim rudes ſint, nullis artibus liberalibus, neq. philoſophia, aut logicis ſpeculationibus imbuti, ea rimari neque intelligere poſſunt, nec iis etiam ſi volent,rectè vti ſciunt. EVL. Rectè quidem. & propterea non abs re vetuit Hippocrates ne cui ars medica communis fieret, niſi illi, qui ad hanc artem aptus eſſet, & medicinæ legibus iure iurando aſtrictus, præuidens quanta calamitas, quanta inſperata pernities miſeris mortalibus accideret, ſi artis decreta ac dogmata, nebulonibus aut idiotis communia fierent. PHIL. Hoc labyrintho quidam ex noſtris medicis intricantur, qui formulas ſuas lingua vernacula ſcribunt, vt plebeis complaceant: quas tamen homines pluſquam auari aliquando in ſcriniis ſuis in aliud tempus reſeruant, vt ſibi aut aliis recurrente morbo, non habita ratione vel morbi,vel ætatis,vel ſexus,vel temperaturæ, iuxta eaſdem formulas in ſcedulis deſcriptas,& à muribus iam propè corroſas, denuò eadem pharmaca præparari curant. EVL. Adeò nunc mi Philiatre tenaces & ſordidi ſunt homines, vt non modò illas formulas lingua vernacula deſcriptas, ſed & latinas à doctioribus medicis ſcriptas, quas ad

Arcana artis plebeis hominibus non cõmunicanda.

pharmacopœum deferunt cōficiendas, ac pharmacis iam cōfectis, ſcedulas eaſdem à pharmacopœo repetunt in alium vſum, vt ſi fortè in eundem morbum aut ſimilem recidāt, vel alij quoque eodem videantur laborare, ne opus ſit denuò ad medicum deferre, iiſdem rurſus confectis vtuntur, licet plærunque res malè cedat, pharmacopœi etiam auaro huic craſſo errori conniuentes: ita vt ego ſæpe viderim formulas cuiuſdam medici, iam duodecim annis demortui ad pharmacopœum conficiendas delatas fuiſſe. & nuper incidi in ſcedulam continentem purgationem, quæ oſtiatim vnicuique dabatur, vt pharmacopœus eam conficeret, quæ omnibus ſine diſcrimine exhibebatur. Sed quem hic magis execrandum putas ô Philiatre, pharmacopœum, qui quæuis conficiat etiam medico non conſulente, vel iam dudum mortuo? aut ſtultam plebeculam, quæ tam temerario auſu quouis medicamento, imò vno atque eodem ſoluente pharmaco ſe ipſum ſine medici conſilio purgat? PHIL. Vtrumque & impudentem & temerarium & auarum iudicauero, imò magis quàm quemuis vromantem, quibus vel imprimis placet peſtilentiſſima ac ſordidiſſimi Imperatoris Veſpaſiani vox, quam refert Iuuenalis ſub his verbis: *Lucri bonus odor, ex re qualibet*: Nam & hic verſiculus Ennianus, qui non in ſermonem modò, verùm etiam in animos eorum penitus abiit: *Vnde habeat curat nemo, ſed oportet habere*. Sophocles quoque feſtiua oratione turpis lucri nimiam cupiditatem reprehendit. *Dulce*, inquit, *lucrum etiam ex mendacio profectum*. Id autem vromantibus etiam egregiè conuenit. Plutarchus autem in commentario De audiendis poëtis, refert è Poëta neſcio quo, hos ſenarios, Τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν

Iuuenalis. *Ennius.* *Sophocles.* *Plutarchus.*

κησιν ἄρνυσο, Τάδ᾽ ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς, Μίμνησον. hoc eſt, Interprete Eraſmo, Opinionem ſpernito iuſti, ac virũ quiduis agentem ſequere, cùm ſpes eſt lucri. Ita quoque iſti pharmacopœi ſpe lucelli necem pro vita ſæpe vendunt, cùm non deberent denuò non ſolùm iſtas formulas, imò nullas inconſulto medico parare, aut quoduis medicamentum diſtribuere. EVL. Verùm quid cum iſtis prauis hominibus agas, & cum iſtis medicis, qui eiuſmodi formulas vernaculas præſcribunt, quæ deinde vicatim & per totam vrbem deferuntur, ita vt vulgares artem medicam etiam venalem habere videantur, quid dico artem, imò mortem ipſam ſæpe circunferunt? PHIL. Hæc autem peruerſa conſuetudo apud noſtros quoſdam medicos, proh dolor, qui magni nominis eſſe velint, increbuit. Ita cùm ego Italia iam relicta apud Gallos aliquandiu praxim exercuiſſem & in patriam rediiſſem, comperi quoſdam medicos, qui nõ ſolùm inſpecto lotio tales formulas præſcriberent vulgari idiomate, verùm etiam ſi ægros inuiſerent, idem faciebant, quas modò aſtantes vel amici, modò moniales, modò pharmacopœus conficiebat: ita vt hic mos apud nõnullos ſicuti vromantia iam tyrannidem occupaſſe videretur: ita vt ferè inuitus quibuſdam morem obſequi cogerer: interea tamen adiungens alia quædam, quæ ipſi aſtantes ignorabant, vt ex officina adferrent, ex ſolis ſimplicibus, aut viridibus conſtarent, nec omnia ingredientia formulas dignoſcerent, vt ſibi denuò neque aliis eaſdem formulas parari mandarent. Verùm cùm animaduerterem homines pluſquam ſordidos potius auaritiæ cauſa & non ſanitatis id facere, etiam ditiſſimos quoſque, qui non ſolùm vernaculas illas formulas, verùm etiam latinè

Cur formulæ nec latinè nec vulgari lingua scriptæ ad pharmacopœum deferendæ, sed in libro apud pharmacopœū scribendæ.

conſcriptas, vbi medicamenta confecta eſſent, formulas(ſeu receptas vt vocant) à pharmacopœo repetere, & in alium vſum ſibi ad tempus reſeruare: hoc iugum ab humeris meis excuſſi, vt non ſolùm vernaculas illas formulas ſcriberem, verùm etiam Latinas cùm ægrotos inuiſerem, in ſcedulis ſcribere nolui, ſed apud pharmacopœũ librum mihi reſeruari imperabam, in quo formulas conficiendas ſcriberem, vt optimus mos apud Italos medicos inoleuit, ne formulas more ſolito ſcriptas ſecum deferrent, & ob hoc etiam iubebam pharmacopœo, vt librum illum ſibi reconderet, neque formulas ex eo exararet, aut me inconſulto rurſus pararet. BRVT. Videris mihi & ipſe auaritiæ incumbere, quemadmodum alij omnes tui medici, ne penes pigmentarium ſolùm quæſtus perueniat, quare neq; eiuſmodi formulas lingua vulgari aut latinè ſcriptas nobis communicare velitis, vt rurſus ſi in morbum incidamus, nouus quæſtus etiam vobiſmet accedat: non aliter quàm priùs etiam dehortati eſtis, ne lotium in ædibus medicorum inſpiceretur. EVL. Neque barbaris aut incontinentibus, aut bonorum omnium contemptoribus, nihil magis ſcripta eſt medicina, quàm aſinis, quàm belluis, qui medico rectè monenti non obtemperant, iis nulla conſilia proſunt. Nonne quis Brutum potius ſtipitem quàm hominem dixerit? qui aperta luce tenebras ſectatur, cùm tamen audierit toties lotia nec poſſe quosvis affectus demonſtrare, ſcilicet nec cauſam, nec morbum, nec ſymptomata, nec etiam poſſe indicationes curatiuas oſtendere: Attamen ex lotio medicamenta adhuc præſcribi vult, & nos vrget vt incerto lotij iudicio ſe, ac alios omnes ægrotantes vel perdamus vel malè curemus: Cùm tamen medico-

rum

rum optima conſcientia aliud ſuadeat, quod ille in noſtrum commodum adhuc fieri ſomniat & interpretetur, vult vt quoque gladium porrigamus vulgaribus hominibus, nempe vt & formulas illas vulgares lingua vernacula ſcribamus, vel etiam latinas quibuſuis demus, vt rurſus ad eorum placita reficiantur & denuò conficiantur, quibus ſe ipſos, tum alios facilè occiderent, vel ſaltem læderent, cùm medici optimi ſit officium ſanitatis vniuſcuiuſque rationem habere & rectè curare. PHIL. Deliret Brutus vt velit, nos tamen ab optimo inſtituto non deflectemus, qui in ſordibus eſſe velint, ſordeſcant adhuc magis. licet medicis nullum ob pietatem & probitatem ſtatutum ſit præmium, non tamen ſordidi ac ingrati erga cos debent eſſe ægrotantes, quaſi nullum vel admodum ſordidum ei tantum debeatur. Nos enim lucellum non quærimus, ſed cõmoda ægrotantis, & ideò malè hac in re tum probos medicos auaritiæ ſuſpectos habes, qui tamen inprimis ægrotorum cauſa ſemper laborant, vt ſanitatem illis ſuam recuperent, etiam diſpendium aliquando rerum ſuarum non inuitè facturi, vt finem ſuam medici, id eſt, ægrotantium ſanitatem ſortiantur. Ac niſi hoc præſtari à medicis videamus, non nos ſordidos illos iam, qui in hoc peccent, aut auaros, ſed ſceleſtos potiùs (ſi ægros ſuos auaritiæ aut inuidiæ cauſa relinquerent incuratos) atque ab omni humanitate alienos appellaturi, habiturique meritiſſimò ſimus. Videlicet tam inſignis ac præſtantis boni, quæ ſanitas eſt, quanquam alieni commoditatem, tamque neceſſarium, & ab omnibus deſideratum vſum, tenuiſſimo ſæpenumerò, ſi cum hoc conferatur, ſordidi cuiuſdam lucri, ac quantumuis proprio vſui aut non inſigni, certè alicui rerum

Quod Medicis nullum ob pietatem & probitatem, ſtatutum ſit præmium.

ſuarum

ſuarum iacturæ præferri ſemper debere, communi veluti conſenſu iudicamus omnes. Quod quis vnquam artifex alius facit, vt de ſuo opus ſuum redimat in aliorum vſum? Vnde ſanè factum, vt ob pietatem hanc, ac probitatem, qua præditos eſſe eos oporteat (vt rectè cenſebat Iulius Alexandrinus sereniſſimi Romanorum Regis phyſicus) ſi quidẽ quod profitentur, legitimè tractaturi ſint, nullum medicis, vt in artibus aliis ſtatutum præmium certum ſit, & oblatum illi reiiciant de more, nunquam niſi pro ſpecimine tantùm quodam relatarum gratiarum accepturi. Quis enim vnquam recuperatæ ſanitatis mercedem dederit, etiam vt ſua omnia largiatur? Aut quis medicorum pro laboribus, ac moleſtiis, quas ex aliorum ſemper calamitate, ac miſeriis colligit, præmium dignum ſatis retulerit? aut meritò ſatis ſibi eſſe factum putet, tenuis aliquando mercedulæ cuiuſdam compenſatione? EVL. Rectè inquam cenſes, & quod de relatarum gratiarum ſpecimine dixiſti, verè ſpecimen tantùm eſt. Etenim ſi commerciorum æquabilis illa ſeruanda ratio ſit, qua iuſtitia tota nititur, quæ nam tandem recuperatæ ſanitatis donum æquare compenſatio poterit? Rerum toto genere inferiorum, opum videlicet, aut pecuniæ? Quæ quamuis ſortis ſuæ omnia æquare menſura ſua dicatur, huiuſmodi certè bonum nunquam ſatis penſauerit ipſa, inferioris longè notæ. Itaque pro ſpecimine tantùm quodam meritò ſit & habeatur. Quo ſanè quoque fiat, quod Protagorã ipſum factitare ſolitum ferunt, vt diſcipulis ſuis, eorum quæ didiciſſent, mercedem æſtimandam permitteret: vti idem hodieque à medicis bonis vſitatum recipiatur. Neque tamen multi deſint, qui ægroti quoque ipſius ſalutem, pro mercede maxima

Medici vt ſe gerere debeant in petendo, & accipiendo præmio.

maxima ducant, de quibus dici illud verissimè possit, μισθὸς δ' ἀνδρί. PHIL. Sic est, idque in aliis melius artibus apparet, quàm aliter in hoc, vel ex officio suo agere possint, in quibus mercedem vel ab inuitis exigimus, aliquando etiam paciscimur. Egit in scena Roscius, conuenit sestertiis centum, numerentur ea oportet, aut iudicium fiat. Sanitati suæ restitutus est aliquis, dat beneficium, accipio: nihil dat, non magni refert. Nec petam quidem, certè ab inuito non exigam, nec in iudicium vocabo. Quid enim petam? vitam ne ipsam quam prius dedi, in quo vno paria mecum facere potest? Dicam, humanitas te mea ac pietas seruauit, probitas texit, diligentia custodiuit: Quid tu mihi, vt alia omnia persoluas, pro animi sollicitudine relatum persolues? Hactenus Alexandrinus. Dicat igitur Brutus quod velit, nostro commodo hanc malam & peruersam consuetudinem taxare, atque errores medicorum quorundam nos velle corrigere, qui eiusmodi formulas lingua vernacula scriptas aliis communicent; neque pænitet hanc consuetudinem me statim aboleuisse, quanquam ignaui quidam medici non desint, vt alijs complacere videantur, qui eam nondum relinquunt, atque ægrotantibus plus damni quàm vtilitatis adferant, cùm assistentes & ægroti illis perditè abutantur. Quod verò mussitant & adhuc obmurmurant quidam, vt audio, Barbari homines, tum etiã nonnulli, vt scelerati in re medica impostores, quod delirum, periculosum, ac planè temerarium in discernendis omnibus morbis ex vrina iudicium damnauerim, quorum calumnias, mi Euloge, ne gry quidem facio. Nam qui prodesse non queunt, quomodò obesse possint, non video. Proptereà ne desistamus, neq. in vnum aut alterum latus defle-

deflectemus: quin hoc stolidum iudicium damnemus, quod in ædibus vromantum fit, plebemque incautam & indoctam admoneamus, ne ampliùs incertis vrinarum iudiciis, ac impostoribus & eiusmodi præstigiatoribus fidem habeat, quod si non ab errore eos retrahere possimus, satis est boni medici officio nos functos esse. BRVT. Quanquam video me diutiùs mordicus non posse tenere meam opinationem, meditata omnia multumque ac diu in omnem partem agitata. Si vrina neque affectus, nec eorundem indicationes indicat aut demonstrat, quare huius aspectionem ad tam vtilem medicinæ partem, nempe Semioticen antea retulistis, cùm nunc contrarium demonstrastis? Si vrina nihil significat, quare inter signa à medicis vestris ponitur? PHIL. Id nequaquam nos diximus, cùm & vrinam spectamus, vti & alij omnes medici præstantissimi, & eandem pro signo ac parte medicinæ etiam vtilissima habemus: diuerso tamen modo, quàm tu hactenus existimasti. Verùm eius inspectionem apud ægrotos, non autem in ædibus vromantum, nobis quoque vtilem esse & valdè necessariam longo sermone demonstrauimus, præcipuè ad decernendos hepatis morbos, renum & vesicæ, sed alios quosuis affectus non posse ostendere, neque omnes, nec indicationes curatiuas, apertè confessi sumus. Propterea si chirurgo concedis, quòd is adesse debeat ægrotanti vulnerato, si rectè vulneri medebitur, quod quidem attrectare debeat, si dextrè vulnus aut vlcus curaturus sit, cur idem medico vt præsto adsit ægrotanti, non admittis? BRVT. Vulnera verò tum vlcera cùm hæc externa mala sint, & visui pateant, facilè in iis admittimus & medico & chirurgo vt adsit: Sed in internis malis putabam lotium

Si chirurgus vulneri curando adesse debeat, multo magis vt adsit medicus ægris internis malis laborantibus necesse est.

tium ſolum ſufficere, quòd ex eo omnia medicus diuinaret & medicamenta præſcribere poſſet, nec ægrum videns, aut ei adſiſtens. EVL. Aliud tamen nunc audiuiſti, cùm interni affectus omnes nec ex lotio ſpectari poſſint, nec diuinari, multoque minus dignoſci: nam & hæc quæ intus latent, medicum in omnibus aliis ſignis egregiè exercitatum requirunt, & medici non ſolùm præſentiam exigunt, vt omnia illa (quæ hactenus diximus) conſideret, verùm etiam obſeruet, quæ curátionem indicant vel impediunt: quod viuis exemplis prius oſtendimus, vt qui ſola vrinæ diuinatione ægros curare nituntur, ægros in periculum vitæ præcipitent. BRVT. Conſultius igitur eſſet à quauis diuinatione ſeu inſpectione vrinæ abſtinere, tamquam inutili & pernitioſa etiam apud ægrotos? EVL. Inſanis Brute, qui abiecta ratione, cum furore & impetu omnia facienda eſſe credis: tamen fatuum te eſſe non opinor, quanquam ſtulta inferas, vt rudis qui nunquam didicit. Scimus enim ſtultitiam quatuor modis dignoſci. Aut cùm non venerit in mentem quod oportet: aut ſi venerit, non tenere: aut bonum conſilium non admittere: aut malum admittere. Hinc Heſiodus è conuerſo,

Interna mala maiorem induſtriam curandi requirunt quam externa & viſui apparentia.

Optimus ille quidem, qui per ſeſe omnia noſcens,
Præceptor ſuus ipſe ſibi meliora peregit.
Rurſus & ille bonus, monitus qui recta ſequetur,
Qui non ipſe ſapit, neque credit recta monenti,
Hic nullam in partem vtilis eſt.

Error iſte, de quo malè concludis, non in arte, ſed in eius cultoribus ineſt, vt aliàs diximus. Si enim adſint, qui hoc perdito ſtultiloquio abutuntur, ſolum ad ſuas impoſturas exercendas: non tamen omnem vrinæ inſpectionem, quæ apud ægrum rectè fit, eo modo,

modo, quo iam demonſtratum eſt, omnino abiiciemus, ſed in hoc laborabimus, vt eius ſigna cum reliquis aliis omnibus ſignis conferamus: nec lotio ſoli confidemus, ſed alia omnia quæ ad longum enarrauimus, apud ægrum diligenter obſeruabimus: ſimiliter & omnes ſcopos tum indicationes curandi ſtudiosè percurremus, vt Philiatrus noſter quoque docuit, vt ita quilibet ægrotus priſtinam recuperet ſanitatem. PHIL. Satis ſuperque hæc omnia demonſtrata ſunt, nunc autem in portum tranquilliorem, & ab omnibus procellis tutum nos met ipſos recipiamus. Nec Deæ fortunæ (vt Galenus in ſuo De exhortatione ad bonas artes libello probè nos admonuit) rem medicam committamus, aut huius tam præclaræ artis officia, quæ quomodò tractentur, nunc ex parte & alibi diximus, quæ & latiùs apud Argenterium demonſtrantur. Huic inquam Deæ (quæ in mari fluctuat cæca & oculis priuata, figuræ ſphæricæ innitens) non amplius fidem habeamus, ſed potius Mercurio, (qui pro rationis domino & omnis artis auctore habetur, vt à poëtis fingitur) adhæreamus. Is enim in choro medicorum percelebrium verſatur, in quo neque vrinæ (vt apud eos fit qui nudæ fortunæ inhærent) allatæ ad ædes medicorum ſpectantur, nec impoſturæ aut fraudes exercentur, neq. formulæ lingua vernacula præſcribuntur: ſed ars ipſa diuina & omnium aliarum artium præſtantiſſima, ratione, & vera methodo, ac experientia tractatur. Et ita quæſtionem tuã, ô Brute, quam cũ Eulogo habebas, ſatis ratione, experientia, & auctoritate illuſtrium medicorum diluimus, quòd fallax & incertum ſit vrinæ iudicium: atque hoc cùm demonſtrauerimus, reliqua etiam vera eſſe quæ ſubſequebantur, à nobis probata

Fortuna inconſtans.

Mercurius.

bata sunt, scilicet quòd neque vrina aut eius iudicium omnem tractationem de morbis ac omnibus affectibus in se complectatur: ita vt nec æger absque medici docti præsentia sanitatem consequi possit. BRVT. Videor me apis instar aculeo spoliatum esse, vt ampliùs ferire non possim. EVL. Hoc efficit veritas, quæ te ipsum prodit ac cõficit, & pudore afficit, quòd hactenus tuis Empiricis vroscopis tanta concesseris, atque eorum imposturis & stultiloquio vrinæ fidem habueris. Tandem enim veritas elucescit, & omnia palàm facit. BRVT. Attamen nondum video media, quibus errata iam dicta corrigere poteritis: nam si vnum reperias, qui hoc ex animo optet, & libenter exequi velit, pro vno mille inuenietis, qui lotia in ædibus suis spectabunt, neque hanc diuinationem planè relinquent. PHIL. Scimus & id quidem, ô Brute, quòd vnanimis consensus hoc solùm efficere posset, quod & præcipuum remedium esset, vt quisque pro se ipso errata sua & dignosceret & corrigeret, & in abusibus corrigendis suam ipsius conscientiam pro regula & speculo haberet, in quo quisque se ipsum contemplaretur, ars quidem medica ab omni fuco & impostura faciliùs liberaretur. BRVT. Vereor tamen paucos admodum futuros qui hac nota ab imposturis & præstigiis sese vindicabunt. PHIL. Non omnia possumus omnes, neque nos soli errores medicinæ corrigemus, cùm & alij ante nos frustrà id quoque tentarunt. Intereà hoc satis nobis erit, errores quosdam, qui in medicinam irrepserunt, hîc annotasse, quodque in rem ægrotantium esset, hoc vrinæ stultiloquium ex choro optimorum medicorum eliminari, cùm etiam neque deerunt, vti spero, qui & nostros hos conatus non solùm laudabunt, verùm etiam pro-

Veritas omnia palam facit.

S mouebunt,

mouebunt,quique hæc nostra commentaria aliquando in linguam vernaculam cõuertent,vt singuli idiotæ hæc intelligentes ab imposturis præstigiatorum tuti quoque esse possint. Hanc etiam ob rem Deum maximum oramus, vt & sycophantis omnibus & circulatoribus atque medicastris stolidis, ignorantiæ suæ conscientias opponat, vt tandem præstigiorum & facinorum tam indignorum atque imposturarum pœnitentia ducti, hic dum locus pœnitentiæ est, resipiscant. Medicos quoque omnes oratos velimus, vt nobiscum laborent, & quantum possunt diuinationi vrinæ non adeò insistant, quin & alia signa apud ægrotos diligentiùs animaduertant, ac certa & vera methodo imbuti rectè ægros curent, omni superstitione ablata, & imposturis relictis. Teque etiam admonitum optamus ô Brute, cùm satis demonstrauerimus Empiricorum vestrorum turbam omni arte ac ratione destitutam esse, atque in humana corpora tamquam publicos latrones sæpe grassari, neminem vix sanari, pecuniæ emungere cunctos ex putidi lotij diuinatione, cœlum & terram coinquinare suis superstitionibus, qui adeò à vera methodo curandi alieni sunt, quã infima Plutonis ostia, à supernis Iouis cardinibus sunt disiuncta: ne ijs inquam posthac fidem habeas, cùm & lotij incertum esse iudicium toties audiuisti: Ita vt hanc quæstionem, quam cum Eulogo inceperas, diluerem; & penes quem victoria esset, iudicarem. quam cùm ad finem nunc deduximus, non possum non ô Brute Eulogo adiudicare, & sententiam proferre, quod incertum sit vrinarum iudicium, & sæpe fallax, neque sufficiens ad vniuersam considerationem morborum, tum etiam totius artis medicæ. BRVT. Id iam paulo antè præsagiebat animus,

cùm

cùm vndique me premerent anguſtiæ, ita vt illi victoriam ſine puluere cedere in animum duxeram meum, & bona omnium venia, de hac arena decedere. PHIL. Illud tamen ſtrenuum militem non decebat, cùm finē belli expectare debuiſſet, quanquam exitus huius incertus ſit. BRVT. Licet me ſubtraxiſſem, denuò pugnaſſem, ſed nūc viribus deſtituor, ac palmam Eulogo inuitus dare cogor. PHIL. Scio quòd libenter viciſſes, verùm quòd victoriam Eulogo adiudicauerim, ipſa ratio, quam bonæ leges ſequi debent, me ad hoc coëgit. liberè itaque prout res ipſa dictabat, ſententiā ipſam pronunciaui. BRVT. Rectè tu quidem facis, & propterea fateor me erraſſe. PHIL. Vtinam & Empirici veſtri idem profiterentur, qui ſi noſtris demōſtrationibus tū admonitionibus, quibus hactenus vſi ſumus, ad confeſſionem ſuæ ignorantiæ, duci non poſſent, ſaltem amor, quem proximo ex Dei mandato debent, eò illos impellere deberet, vt ſtultiloquio vrinæ relicto, ad conſueta ſua opificia redirent, cùm Circumforanei & eiuſmodi vromantes vix à limine medicinā ſalutarunt, quam in perniciem multorum exercent: Si non reſipiſcant, videant ne Deus optimus maximus, in eos aliquando regia cenſura animaduertat. Sed iam tempus eſt vt colloquia noſtra abrumpamus, & huic diſputationi, quæ & plus æquo fortaſſe vagata eſt, modum & finem inponamus: iam dudum enim modeſtiæ fines egreſſi ſumus, nimiamq. vobis moleſtiam parauimus. Quare iam ſi libet ſurgamus, & ab hac contentione diſputationis, animos noſtros relaxemus, & domum contendamus. EVL. Non fuiſti nobis moleſtus, neque Bruto, vt arbitror, cùm grata & iucunda ac vtilis fuerit hæc diſceptatio. Verùm ſi vobis vtriſque viſum

est, hac nocte apud me in prædiolo pernoctaturi cænam sumemus: erit enim mihi hoc gratissimum. PHIL. Nouimus animum tuum, ô Euloge, maximè philosophicum; sed cùm nostra familia nos expectet, ante vesperam facilè domum remeabimus. BRVT. Hoc quoque consultum magis videtur, &, si libet, obambulando finem huic colloquio imponamus. EVL. Cùm vtrisque ita vobis placeat, id faciamus. sed tu Brute si verbosior aut vehementior tibi visus sum, veniam des rogo affectui & bono zelo, quo aduersus tam nefarios præstigiatores & imperitos medicos accendor. BRVT. Nihil æquè in votis est, quod libentius ô Euloge ago. Imò & tibi & Philiatro immensas habeo gratias, quòd non solùm vestris confabulationibus animum exhilarastis meum, sed hac disputatione intima mea viscera mutastis; & simul conscientiam meam commonuistis, vt planè sentiam me cum plebeis istis hominibus, à recta via maximè aberrasse, atque in labyrinthum adeò me coniectum fuisse, fateor, vt numquam me extricassem, nisi vestra disputatione admonitus, exitum mihi paratum inuenissem. Ita vt meritò mihi ipsi irascar, quòd adeò erroribus implicitus atque inuolutus, hactenus tantum tribuerim incerto vrinarum iudicio &, tam perditè fidem habuerim & vromantiæ & vroscopis meis empiricis ac impostoribus: Ita vt mirum fuerit, quòd eorum venenosis medicamentis non succubuerim, si in morbum incidissem. Sed quia robustus fui, ac minus morbis obnoxius Dei mira prouidentia, eorum medicamentis minus vsus fui, & nunc in posterum me cauebo, vti spero, vt lotia deinceps ad illos spectanda non feram, & ab eorum medicamentis abstinebo. Et si contigerit me in morbum

incidere,

incidere, aut vxorem vel alium quemcumque ex mea familia, medicum statim optimum vocabo, vera methodo institutum, qui rectè curare nouit. EVL. Id si feceris, ô Brute, meliùs sanitatem consequeris, etiam tui omnes, si aliquo morbo detineantur, & multo tutiùs curabuntur. PHIL. Probè noster Brutus faciet: Nos quoque nostri officij erimus memores, & si ob importunitatem quorundam, adhuc satis inuiti cogamur inspicere vrinas in ædibus nostris: Attamen non desistemus, quosuis admonere, qui hoc modo nos adibunt, vel consilium petent, multo præstantius esse vbi decumbant ægri, vt illos inuisamus. Quòd si nostris monitis non obtemperent, culpa non in nos sed in eos recidet. Et ob hoc æmulis responsum volumus (licet iis numquam satis fiet, cùm & hæc nostra scripta, tum admonitiones canum instar rodent) non propterea nos, neque alij medici eximij (qui eadem præstant, & nobiscũ meliora optant) vnò pede cum vroscopis illis & præstigiatoribus erimus metiendi, cùm illi semper cautelis vrinarum immersi, ab imposturis nec præstigiis abstinent, & miseram plebeculam, more agyrtarum, in hac mala & falsa opinione retineut. Verùm cùm paulatim ambulando vrbem accedimus; Dic optime Brute, quid nunc de hac disputatione sentis? num quid & illa, & nostræ confabulationes tibi graues ac onerosæ fuêre? BRVT. Nequaquam ô Euloge, postquam tandem ex iis veritatem consequutus fuerim. EVL. Difficile tamen palmam concedebas. BRVT. Fateor: existimabam enim prius me pro veritate pugnare, eoque acriùs meam opinionem defendebam, cùm nondum victoria potitus eras. Verùm postquam animaduertissem, aliorum periculo, qui pro aris & focis vsq; ad necem

vel verbera ferè quiduis defendunt, volui potiùs veritati ac rationi cedere, meque totum tibi humiliter dedere, & gratiam apud te inire, quàm acriter pugnando labem incurrere, aut vitam amittere. EVL. Nostra tamen disputatio vitam non contingebat. BR. Tamen multi è vita discesserunt, & ab hac dulcissima luce priuati sunt, qui huic disputationi vestræ vel huic quæstioni fidem noluerunt adhibere, & eam ob caussam in summam pernitiem sese coniecerint, quemadmodum & viuis exemplis Philiatrus demonstrauit. PHIL. Rem ipsam nunc verè intelligit Brutus ô Euloge; cùm procul dubio infiniti vitam amiserint, qui huic stultæ diuinationi & incertæ, nimium, proh dolor, fidem habuere. EVL. Sed & eius mentem nunc quoque percipio: quamobrem cùm ipse victor triumphum consequutus sim, ac te superauerim mi Brute, non tantùm te in gratiam recipere volo, imò posthac maiore amore te persequar, cùm mentē tuā à tenebris exutam, ac per me & Philiatrum illustratam cerno: quare te quoque non ampliùs Brutum, sed βρότειον, id est, humanum appellabo, cùm Bruti naturam iam exueris. Cùm in te non tantū veritas nunc elucescit, verùm, quod magis est, nunc multo meliùs bonum ex malo eligere nosti. BRVT. Quid mecum iocaris ô Euloge? EVL. Absit: nam cùm videam te humanum ac etiā in te reperiam præuidentiam quandam, vel, si mauis, electionem, qua in posterum distinguere scies optimos medicos exercitatos, ab imperitis & impostoribus. BRVT. Si hanc electionem intelligas, iocum transuersè intellexi, & animaduerto te nunc seria tractare. PHIL. Quid igitur sentis de hac nostra disceptatione? BRVT. Quid aliud sentirem, quàm quod priùs dixi: imò mihi ipsi irascor, quòd

Multi vitam amiserunt, qui nimium stultæ diuinationi fidē adhibuere.

quòd hactenus his erroribus circumuentus fuerim,& impudentissimis Vroscopis & Empiricis plus æquo fidem attribuerim: peritis verò medicis vera methodo medendi instructis iustam tam diu gloriam & famam detraxerim. EVL. Sufficit nobis ô Brute simplex tua erroris confessio: nam ille qui ignorantiam suam fateri ingenuè tergiuersatur, vel hoc maximè nomine inscitiam suam & imperitiam prodit: quo enim quisque est doctior & in artis operibus magis exercitatus, eo minus errorem suum fateri eum pudet. Nam & Hippocates ille omnium medicorum Coryphæus, se suturis cranei deceptum fuisse, fateri non erubuit. More (inquit Cornelius Celsus) magnorum virorum, fiduciam & peritiam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, conuenit etiam simplex veri erroris confessio. Qui adeò pertinaces sunt, quemadmodum illi, qui semel se sectis addiderunt, atque in iis, vt dicebat Galenus, educati sunt, adeò in veri cognitione cæcutiunt, & inueterascunt, vt falsæ opiniones eos non modò surdos, sed cæcos reddant, atque pertinaces, vt Erasistratei, qui potiùs patriam prodere volebant, quàm falsam opinionem, quam obnixè defendebant, relinquere. PHIL. Id viuo exemplo nunc videmus in quibusdam iunioribus & nostris tonsoribus, qui Paracelso suo ita addicti sunt, vt eum præ cæteris medicis quantumuis præstantissimis pro Deo habeant, vt ne Hippocratem quidem, multo minus Galenum pro medico agnoscant. Quamobrem illos felices medicos futuros dixero, qui ab optimis præceptoribus in vera methodo medendi instituti fuerint: illos verò econtrà infelicissimos iudico, qui præceptores

Cornelius Celsus lib. 8. cap. 4.

sectis addictos inuenerint vel habuerint, atque erroribus implicitos, tales vix vnquam emergent,& ad sanam doctrinam peruenient. EVL. Propterea non minorem laudem is consequitur, qui errores corrigit,qui in medicinam irrepserunt, quàm qui de nouo aliquid inueniat,& ideò spero quòd hanc disputationem de incerto vrinarum iudicio, ô Philiatre, quam nunc tractauimus,aliquando etiam in publicam prodire sines, vt omnes scire ac cognoscere possint,multo præstantius fore, vrinas in ædibus ægrorum quàm medicorum inspicere,neq.inutile putarem,ob rudem plebeculam,eosdem libros,(vbi otium nactus fueris) in linguam vulgarem conuertere. BRVT. Id valdè consultum videretur atque Reipublicæ non inutile. PHIL. Id tempus docebit. Sed quia iam vrbem ingressi sumus,huic disputationi finem imponentes, te ô Brute oratum velimus,si vltrò tibi molesti fuimus, vel acerbioribus verbis te increpauimus, id propter scelera, præstigia & fraudes vromantum factum putes, quæ maximo dolore nos affecerunt, cùm iis plebem imponerent. BRVT. Nolim ô Philiatre & tu mi Euloge, tale quippiam vel de me cogitare,quòd mihi graues fueritis, cùm hæc disputatio nihil quicquam tædij attulerit, imò maximam inde voluptatem concepi. Multis quidem verbis, iisque seriis, & asperioribus opus fuit,vt scelerati ac contumaces in ordinem redigerentur. EVL. Imò & amor quem proximo debemus talia exigebat: quid enim magis pium est innocentes defendere, sceleratos verò increpare, & errabundos in viam rectam deducere? Quid æquè vtile ac necessarium,quàm illud indicare & omnibus palam facere, quò quisque se tueri possit à fraudibus & imposturis præstigiatorum? quæ & hactenus imperitis

peritis & vulgaribus hominibus in eorum perniciem occultæ latuere; Deum optimum precamur ô Philiatre, ne hic labor tuus frustraneus sit, quem omnium nostrorum nomine, tam libenter suscepistis. Et quoniam inclinata die, ad vesperam deducta est disputatio, huic modum finemq. constituamus, & paulisper relaxatis animis à seueritate ad hilaritatem risumque traducamus, neque amplius tibi ô Philiatre molesti esse volumus, qui vltro ac sponte sine calcaribus admotis, nobis adeò facilis fueris, vt nihil non pertuleris, ac in medium adduxeris, quod ad hanc quæstionem facere videbatur. PHIL. Quod in hac concertationum plena disputatione, satis vobis factum sit, mihi quidem ita gratum, ac iucundum est, vt ampliores gratias mihi haberi aut agi nolim. Vos autem disputationis studio incensi, totiusque memores, ocio maiore concesso, in erroribus medicinæ corrigendis, aliquando acriùs, grauiusque incumbite nobiscum, vt tandem medicinæ artium, imò scientiarum omnium præclarissimæ, sua reddatur diuinitas ac honos. EVL. Id faciemus quàm diligentissimè. Sed hæc tu deinde per otium diligentiùs, ô Philiatrè, meditaberis, & pro tuo præstanti ingenio, præclaraque eruditione, quæ rudia sunt, & imperfecta, perpolies & absolues. Quæ cùm Eulogus dixisset, surreximus, atque hilariori sermone paulisper domos nostras concessimus.

FINIS.

Has subsequentes Epistolas D. Ioannis Langij, illustriss. Principum Palatinorum Rheni medici, hîc subiungendas duximus, cùm sint eiusdem argumenti cum nostro Dialogo.

EX IOAN. LANGII EPISTOLARVM Medicinalium

TOMO I.

De medicis qui ſola vrinâ indice, de morbi ſubſtantia temerè pronunciant. Epiſtola XI.

MIRARIS *mi compater, qui fiat, vt Medicorum Germaniæ nomen apud exteros minus celebre ſit, nec ab indigenis magni fiat: quum tamen, Deo auſpice, Germania omnifariæ eruditionis fœcunda ingenijs, liberalium artium ſtudiis maximè floreat (adeò vt olim generoſus ille Picus, Mirandulæ, ſtemmate & eruditione verè admirandus Comes, Tiberim deflu-xiſſe in Rhenum teſtatus ſit) ſola verò medicina deſpecta iaceat. Cauſas, mi compater, in meo de Republica ſympoſio recenſui quamplurimas, quarùm illa eſt præcipua: quòd primaria medicinæ pars* διαγνωστικὴ, *vel Simæotica, quæ ex ſuis ſignis & hypotheſibus morbi naturam, cauſas & ſubſtantiam docet cognoſcere, vel ignoratur: aut ob deſidiam negligitur, dum vulgus Medicorum ex ſolo fraudulento putidi lotij indicio, morbi eſſentiam diſcernere ſtudet. Atqui apud omnes Medicos in confeſſo eſt, principium inueniendæ curationis morborum methodi eſſe, morbi & loci affecti cognitionem, quæ non ex vrina tantum indicio dubio, ſed (vt*

Galen.

Galen. ait) ἐκ τοῦ πεπονθότος τόπου ἐστὶ, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ διαθέσεως : *id est, Morbi cognitio ex loci affecti, & illius in ipso præter naturã diathesi vel dispositione habetur : quæ quum sit interna morbi causa, vel ipse morbus, actionem lædens, nil mirum, vtriusque signa cognitionis esse ambobus communia. Sic morbus & locus affectus ex ipsius substantiæ partibus, & contentis, adhærentibus, actione læsa, & morbi symptomatis dignoscitur. Ex substantiæ loci passi partibus: vt bronchion arteriæ tracheæ, tussi eiectum, pulmonis exulcerationem & phthisim indicat. A contentis certè : vt si chylus aut stercus per vulnus excernitur, ventriculum aut intestina vulnerata esse coniicies. Adnascentia quoque morbum & locum passum indicant. Namsi fracto craneo fungi, quos* μύκητας *vocant, protuberant, membranam, cerebri inuolucrum, affectam esse testantur. Nec minus actionis læsio, eius organum affectum, & morbum ipsum prodit: vt vrinæ retentio, vreterarum obstructionem, aut illius indigestæ profluuium, quod ad matulam hydropem appellant, renes affectos prodit. Accedunt ad hæc locupletissimi morborum testes, illa inseparabilia morborum accidentia, ob id Pathognomonica dicta, quorum morbus causa est : vt pungitiuus laterum cum febre dolor, non pleuritida morbum modò, sed & membranam costas subcingentem esse phlegmone affectam arguit. His quoque perplexas ex arteriarum pulsibus dignotiones, potius quàm incerta vrinæ indicia adiunges : quæ non in vniuersum reiicimus : nec tantum illis, quantum Medici impostores, deferimus. Quanta verò diligentia Medici veteres in morborum cognitione desudauerint, vel ex hoc coniicere poteris : qui, vt humoris peccantis naturam deprehenderent, sudores in balneis strigili exceptos, & aurium sordes, degustabant : non minus quàm veterinarij Medici, equorum stercora, quos ob id Comicorum lepidissimus Aristophanes* σκατοφάγους *appellat. Quid si, au-*

ægrotis non visis, dictarent: quibus vetus illud adagium ἐκ βιβλίου κυβερνήτης*, id est, ex libro nauta, rectè obiiceris. At Hippocrates, & auiti de genere Asclepiadicorum Medici, non ad ostentationem docti, non ex lotio de morbi substantia statuerunt, nisi aliquando de substantia renum, aut vesicæ, aut in illis contenta, per vrethra vnà profluxissent: sed ex illius colore, substantia, & hypostasi & enæoremate, virtutis naturalis in præcordiis robur, hepatis affectionẽ, & humorum in toto vasorum venoso genere concoctionem obseruarunt: vt in febrilibus morbis illorum tempora scrutari, futuramque crisim, an salubris aut exitialis sit futura, præsagire, & purgandi per pharmaca tempus designare possent. Id quod Galenus, fidus Hippocratis interpres, Medicos iuniores his verbis monet:* ἐνδείκνυται γὰρ τὸ οὖρον διάθεσιν μερίων ἥπατος καὶ νεφρῶν καὶ κύστεως, καὶ τῶν τὸ αἷμα περιεχόντων ἀγγείων ῥώμην τε καὶ ἀρρωστίαν τῆς τοὺς χυμοὺς γεννώσης δυνάμεως. τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, θώρακά τε, καὶ πνεύμονα παθῶν, ἄλλα συμπτώματα ἐστὶ καὶ σημεῖα. *Accipis ne iam, alia esse morborum, qui circa cerebrum, thoracem, pulmonem, articulos, adde & intestina subsistunt, quàm ex lotio, cognitionis accidentia & signa? quæ omnia ab ægro prudens Medicus percontando explorare debet. Rectè præterea Damascenus in Aphorismis ait: De ægritudinibus non facilè proferas iudicium, nec vrinam habeas, nisi postquam ægrum videris in præsenti, & de singulis eum interrogaueris, & examinaueris. Cui Rasis medicus Arabs his verbis perbellè in Aphorismis suis astipulatur: Decet magistrum, ægrum interrogare, vt causam ægritudinis interiorem cognoscat, vt postmodum rationale iudicium præstare possit: nec erubescat ægrum interrogare, vt sciat an ægritudo intra vel extra venas subsistat. At nostrates ex schola Alexandrinorum Medici sedentarij, ne à vulgo inscitiæ arguantur, qui Medicos ex lotio omnia nosse credit: de morborum causis & symptomatis*

matis agrum percontari erubescunt. ac vt se temerario incertis vulgi iudicio accōmodent, de morbis ex vrina indicio nugari non verentur. O vtinam illis veritas esset populari aura potior: & à Persio moniti, si quid turbida Roma eleuaret, illius iudicio non accederent: & quàm fraudulentum, nugax & perniciosum sit de morbis omnibus ex vrina iudicium, ab neotericis Medicis & impostoribus cum execrando mortalium exitio introductum, plebem ingenuè docerent, & faterentur: tum morborũ naturas ex illorum caussis, actione læsa, & signis pathognomonicis diligentius scrutarentur. tunc certè plures curarent, celebriúsque illorum nomen apud suos ciues & exteros in auras efferretur. Similq́; à Medicinæ professione agyrtæ, circulatores, monachi apostatæ, perfidi & Christianis infesti Iudæi, indoctiq́; parochiarum sacrificuli, chymistæ, & id genus nebulonum (anus quoque fatidicas ferè præteriissem) exploderentur. qui cùm nec prima Philosophiæ naturalis aut Medicinæ rudimenta didicerint, impunè per hominum mortes experimenta agunt: quo nihil reipublicæ vtilius contingere posset, quàm vt tandem Christianorum populus ab illorum impostorum latrocinio & tyrannide vindicaretur, qui vulgo ignota vrinæ obseruatione suam celanti ignorantiam, & nomen Medici sibi vendicantes, in Medicinæ professionem, vt fuci in aliena apum aluearia, irrepserunt. Ex his tibi patêre causas arbitror, ob quas Medicina, & illius professores, sub nostro cælo non magnificant. Vale.

De

De differentiis signorum, quibus medici morbos discernunt, & futura præsagiunt. Epistola LXXXIII.

MVSSITANT, *&, vt audio, obmurmurant quoque, barbari & scelerati illi in re medica impostores, quòd delirum ac planè temerarium eorum in discernendis morbis ex vrina iudicium damnauerim. quorum, mi Andrea, calumnias ne gry quidem fecerim. Nam qui prodesse non queunt, quomodo obesse poßint, non video. Perinde ac ignorata morbi constitutione, quid medicus in cura morborum præstare poterit, non intelligo. Ob id veteres non ex lotio tantum, sed ex signis ac indiciis pathognomicis, vniuersáque symptomatum morbi syndrome, causam & substantiam morbi, à quibus remediorum indicationes acciperent, summo studio & obseruatione scrutati sunt: ipsamq́; medicinam primariò diuiserunt in Therapeuticam, cuius communißimus scopus est,* τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, *Contraria contrariorum medicamenta: & in Diagnosticam, cuius primarius scopus est, Sana à similib. ægra à dißimilibus sanis discernere. quæ medicinæ præstantior pars, longo interuallo Therapeuticam præcedit, quæ sine Diagnostica nullius frugi est, aut vsus. Et quia morborum exactam per signa pathognomonica, cuilibet morbo peculiaria, & symptomatum coincidentias, quas empirici* συνδρομὰς *vocabant (*αἳ δέ τινές εἰσι συμπτωμάτων ἀθροίσματα, *quæ erant accidentium aut casuum morbi per obseruationem collectiones) cognitionem tradebat, eam tandem iuniores* σημειωτικὴν *appellarunt. Ob id meritò quispiam admirabitur Galenum illum polyhistorem, qui præter ducentos & quinquaginta libros, quos de varijs disciplinis condidit, de alijs verò singulis medicinæ partibus*

tibus supra quadringentos ediderit, easq́; ad vnum omnes rationali methodo expediuerit: quòd hanc solam præstantiorem medicinæ partem διαγνωστικὴν, nulla exacta methodo excoluerit: sed tantum passim, præcipuè in libello de Artis constitutione, eius semina sparserit. Attamen Auicenna, Rasis, & alij de Arabum schola medici, & posteriores de classe Græcorum, Paulus Aeginas, Aetius, Actuarius, & Alexander Trallianus (quem Mesue iatron appellat) veteres empiricos imitati, signorum & accidentium syndromen in singula morborum capitula congesserunt: sed adeò indistinctè, vt quod illorum sit pathognomicum, aut epiphænomenum, aut synedreuomenum, alterum ab altero discernere non possis: vt illorum medicinam diagnosticam rectè quispiam confusum Democriti chaos dixerit. Adde quòd nec doceant, quod morbi signum vel indicium viribus alteri præponderet. Verùm hu longè ineptiores nostri seculi in Germania quidam logiatri, qui, ac si omnia morborum signa in vrina elucescerent, ex solius lotij inspectione de morbi substantia, patientis salute vel interitu, ob triobolaris scorti salariũ temerè pronunciare (nugari rectius dixissem) non erubescunt. Vt igitur illorum impudentia omnibus innotescat, pauca de signorũ differentiis huic epistolæ inserere constitui: vt iis me doctioribus, quibus hæc absoluta tractare methodo vacet, ansam præbeam: quam & ego, si plus ocij nactus fuero, ob ægrorum salutem, libens apprehendam: vt tandem semel hoc flagitium ex temerario de morbis vrinæ iudicio, facinus certè flagris dignum, ex medicorum palæstra eliminetur, & recta curandi iudicandiq́; morbos methodus instituatur. Atqui cũ apud philosophos, tum apud medicos omnes in cõfesso est, effectus & accidẽtia suã prodere & indicare causam. Constat quoq. symptomata esse morborum διαθέσεως, effectus. Nemo igitur inficiari poterit, symptomata (de quorum numero sunt actiones læsæ, & quædam

essentialiter

essentialiter inhærentia inseparabilia) morbos, & locum affectum quoque velut eorum domicilium & nosocomium, cui applicari & accommodari debent remedia, indicare. Symptomatũ verò quædam Græcis dicũtur epiphænomena, siue συνεδρεύοντα: alia verò pathognomonica, quæ ex essentialiter inhærentibus ac simul cum morbi constitutione orta, cum ea quoque dispereunt. Hæc sunt inseparabilia & certa morborum indicia, quorum syndrome morbi speciem rectius ac verius omni lotio indicat. Sic febris continua cum dolore lateris pungitiuo, ac tussi anhela, cùm simul & quasi vnà irruunt, pleuritida morbum indicant. Alia verò quæ deinceps succedunt accidentia, epiphænomena aut synedreuonta dicta, quasi morbi assessores, cui neque necessariò aut inseparabiliter cohærent, nec vnà oriuntur, sed vtplurimum aut rarò vel ἀμφιδόξως, id est ancipiti ratione morbo assident, nec substantiam illius constituũt, sed proprias morborum differentias faciunt: vt in pleuritide sputum cruentum vel citrinum, dolor ad furculam, vel ad diaphragmatis inferna protensus, vigilia, delirium, somniorum spectra. Hæc sanè accidentia epiphænomena dicta, vel morbi differentiam, aut illius ἐπιεικείαν, id est mansuetudinem, aut κακοήθειαν, id est prauitatem indicant. Oportet certè in tali symptomatũ syndrome medicum singulorum symptomatum vires æqua lance ponderare, & lethalia cum salubribus acri iudicio expendere. Si enim perniciosa vel viribus aut copia, salutaria & naturæ vires superauerint, tum periculum mortis non longè aberit: & vicissim, si salutaria perniciosis potentiora extiterint, tum æger iam ferè Scyllam & Charybdim eluctatus, in crisis impetu saluus, in portu nauigabit. idque eo certius, si inter hæc perfecta concoctionis signa affuerint. De numero verò talium signorum, aliqua sunt decretoria aut iudiciaria, alia concoctionis aut cruditatis indicia, alia salutis aut mortis indi-

catiua. Signa verò concoctionis, finito morbi principio, & eius humore per calorem naturalem probè concocto, & à putridis sequestrato, in augmento vel morbi vigore in vrina sputo, & apostematum suppuratione quoque, digestioni, quæ in venoso vasorum genere fit, simillima, & alijs excrementis apparent: nempe cuiusque partis in corpore & humorum excrementa, quæ sunt concoctionis perittomata, & reliquiæ, eam quæ illis inest dispositionem ostendunt: si quidem cocta fuerint, sanam; si cruda, ægrã arguunt. Vnde in ægritudinibus pectoris, & spirationis instrumentis, sputum album, lene, æquali consistentia concretum, semper est salubre concoctionis signum. Si verò nihil expuitur, integram ostendit cruditatem: si verò sincerum, aquosum, tenue, liuidum, ærugini simile sputum eructatur, non cruditatem modò morbi, sed etiam perniciem minatur. At vrina, secundæ digestionis excrementum, quæ in venoso genere vasorum, visceribus, hepate & præcordijs fit, dum hæc febre, phlegmone, scirrho, aut intemperatura quauis oblæsa fuerint, certus est cruditatis aut concoctionis index. Quippe si hæc colore & substantia sanorum vrinis fuerit simillima, hypostasim albam, lenem, puri exactè concocto similem habuerit, hæc non modò concoctionem morbi præcipuè in febribus, sed etiam virtutes naturales esse, viribus morbi longè potentiores, easque in crisis conflictu victoriam obtenturas, verè testatur. At ea ratione non est vrina signum pathognomonicum: sed cõcoctionis vel cruditatis in febribus, & morbis viscerum, præcordiorum, signum obseruatione penitus necessarium. Proinde Galen. in Prædictionibus Hippocratis concedit, vrinam, diathesim, id est morbum partium hepatis, ac renum, & vesicæ, ac sanguinem continentium vasorum, ac virtutis naturalis humores generantis robur & imbecillitatem indicare: at cerebri, pulmonis, matricis & neruorum, affe-

ctuum

ctuum alia esse signa pathognomonica affirmat. Nec tamen quispiam temere assereret, vrinã esse quorundã morborum, membrorũ per quæ labitur, indicẽ, nõ primaria ratione, sed per accidẽs, ratione contentorũ, quæ sunt membrorũ diureticorum excrementa. Proinde Hippocrates testatur, si quis arenulas, furfures, aut squamulas furfuribus similes, caruncula, sanguinis grummos, pus, aut capillamenta quadam alba, conglomeratis sub cauda cancrorum venulis simillima, eminxerit, hæc vesicam scabie, ac renes lithiasi, suppuratione aut quauis alia nephritide, vel venæ ruptura laborare. At ne quis temerè hæc vrinæ indicia ad alios quàm prædictorum membrorum affectus referat, venerandus ille medicorum parens in fine subiungit: Ne igitur decipiaris, inquit, caue, ne vesica quouis modo affecta, si huiusmodi reddiderit vrinas, te decipiant. tales enim non ad vniuersum corpus, sed ad ipsam duntaxat vesicam referri debent. Est & satis verendus renum morbus, hydrops ad matulam, aut diabetes, siue vrinæ profluuium; ob inexplebile bibendi desiderium dipsacus à Græcis dictus. hic renum vesicæque affectus, intestinorum læuitati, quam lienteriam vocant, similis est. ob idque subinde bibere coguntur. quod tandem, ob virtutis renum retentricis, & alteratricis imbecillitatem, nihil in colore, substantia & odore immutatum, quale biberunt, exuberanter quoque reddunt. Tale verò lotium, diabetes esse proprium & cognobile morbi accidens, quod Græci pathognomonicum appellant, nemo inficiabitur. Reliquum est tertium signorum concoctionis & excrementorum genus, nempe alui ex prima digestione excrementa, quæ mollia & leniter pro coli cauitate figurata & concreta, si consueto tempore egeruntur, & excreta cibo ingesto proportione correspondeant: tum hæc, vt Hippocrates ait, naturalium ventriculi facultatum & concoctionis robur rectè indicant. Tria igitur hæc excrementorum

genera, propriam cuiusque membri, per quod deferuntur, dispositionem, & virium naturalium robur indicant, ventriculi vires, cibi excrementa. Ob id Antonini stabularij, equi eius prasini stercora quotidie olfaciebant, ac etiam degustabant, an probè pabulum concoxisset exploraturi. At venosi vasorum generis, & hepatis, quod ardens humorum concoctionis focus est, vrina: morborum & humorum pectoralium, sputa, sunt concoctionis aut cruditatis signa & indicia. hæc vt plurimum mala, nec rarò etiam perniciosa; illa verò semper salutaria, ac salutiferæ crisis internuncia. Vnde Hippocrates ait, πέπασμοι ταχυτῆτα κρίσιος, ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ, καὶ ἄπεπτα, ἐς κακὰς ἀποστασίας τρεπόμενα, ἢ πόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτέων ὑποστροφάς. *Sunt adhuc alia plurima, vt futuræ crisis signa decretoria, mortisq; & salutis signa prognostica: quorū declaratio non epistolā, sed iustum exigeret volumen, prius ab Hippocrate adamussim descripta, præcipuè ex pulsibus prædictionis ac præsentis morbi & loci affecti signa admodum perplexa: quæ libens ideò prætereo, quòd horum vis, energia, & significatio à signis concoctionis depēdeat, nec vlla sint concoctionis ex signis pathognomonicis scitu medico magis necessaria. Dic enim obsecro, qui medicus potis est ignotos curare morbos, nisi signa pathognomonica illi hos manifestarint? in quorū cognitione adeò veteres medici desudarūt, vt non modò signorum pathognomonicorum syndromen diligenter obseruarint, sed ad exactam morbi cognitionem, etiam sudores in balneis strigili exceptos, ac aurium sordes degustauerint. Verùm cùm non medicus, sed natura concoquat & curet morbos: maximè intererit medici, scire naturalium virium robur, an morbum euincere possint, aut eas sub morborum tyrannide succumbere oporteat: vnde certiora salutis ac mortis accipiuntur signa, quàm vel augures & vates, quos ob ægros Romani alebant, vnquam statuere potuerint*

potuerint. quorum vera esse vaticinia,

Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

At ea quæ à signis concoctionis prognostica accipiuntur, tam firma sunt, vt illis nunquam se falsum Galenus glorietur. At nostrates medici, ex vrina hydromantes, vel hæc ignorant penitus; aut non intellecta, flocci pendunt: qui domi desides, ex solo lotio de omnibus morbis vaticinari non erubescunt: quique alteram præstantissimam medicinæ partẽ, diagnosticã, sine qua Therapeutica subsistere non potest, nec à limine salutasse videntur: tamen nec ignotis mederi morbis, nec se profiteri medicos pudet. Vale: & qua nam methodo compendiaria, medicina diagnostica conscribi docerique possit, aliquando mihi rescribe.

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVÆ IN HIS LIBRIS CONTINENTVR.

Primus numerus librum: Secundus paginam notat.

Arioli

H.

I.

Natura

Sanitatis

FINIS.

AD PETRVM FORESTVM FRATREM.

Vt tibi sit simplex & apertus sermo, nec insit
Verbis nitor magnus tuis:
Re pensas tamen. & medicorum simia fallax
Poscit flagellum durius.
Carpet opus liuor, ridebit & improbus erro,
Lector probet sed candidus.
Quod debes, praestas. Batauo semel exulet orbe
Pestis bonis haec noxia.
Pro votis & Petre tuis Deus vltor agyrtas
Exterminabit perditos.

N. F. A.

PETRO FORESTO ERVDITIONIS NOMINE SIBI NOTISSIMO IGNOTVS S.

Accipe Bataui æ medicorum gloria nostræ
Siluestris qui nil asperitatis habes,
Hoc rude, nam carmen duplex: electio vestra
Sit, vel vtrumque, minus si placet, ignis edat.

In commendationem Dialog. D. D. Foresti.

Dolete, quotquot ad domum Proserpinæ
Imperuiam solaribus caloribus
Istis nece abrepti ante fati tempus, &
Horum imperita diligentia, rude
Quos vsque adorat vulgus vt Machaones,
Qui se popello iactitant Machaones,

Verè Medicinam qui faciunt homines noui.
Fors vita vobis omnibus ſtaret, Deis
Non euocantibus, Foreſtiana ſi
Potens fuiſſet aduocata dextera:
Omnes ſed inclametis Hylam inanibus
Modò vocibus: ſtant vinculis aheneis
Poſtes reuincti Regiæ intractabilis.
Prudentiores eſte ſaltem vos, quibus
Illuminat Sol verticem, & rotantium
Vis deſuper benigna ſyderum affluit.
Precemini Foreſtio labor bono
Sit iſte, vobis maximè qui conſulit
Dum fabuloſa it perditum didagmata.

AD EVNDEM.

RVSTICA mirantur ſint vnde agnomina multi
Petre tibi, illorum pars ego nuper eram.
Nunc quia Chironis puerum duxiſſe ſub antrum
Te Parcas dixit Cynthius, an dubitem?

ALIVD.

GRÆCORVM Hiſtoriæ nunc Epidaurij
Audaces celebrent facta Dei minus:
Cælo Iunius aucto
Lætetur nouus indiges:
Hæredem ſtudiis nunc habet: En ſuis
Incunabula qui iuncta ferè puer
Preſſit debilis artus
Clarum laude Foreſtum,

Inſanæ

Inſanæ inuidiæ temporis obuium,
Noſtri Pantolabis temporis obuium.
Quid præconia Lector
Ceu miracula ſuſpicis?
Vincant ſcripta viros, quæ ratio probat
Offendit ſtimulis horridior liber?
Fracta voce loquendi
Libertas quibus aurea eſt:
Vno qui digito, dum meditatio
Mentem verſat opum, diſiiciunt comas,
His te credere vitam
Auctori dolet optimo.
Quàm multos tumulis abdiderint nigris
Inſanæ affaniæ, compita clamitant,
Has auertere Belgis
Auctori eſt animus ſuis.

D. *Dukins.*

In libros contra ὀυρσκόπυς C. V. Petri Foresti celeberrimi apud Delphenses Medici.

Inviolata diu mansit castissima virgo,
Quæ dolet, ah, stuprum iam Medicina suum.
Cùm fons ille tuæ purißimus artis Apollo
Floruit ingenio maximus, Hippocrates,
Tum primùm Medicina suos agnouit honores;
Culta Dea est, autor cultus & ipse Deus:
Sed quid? Virgo decens paucos sincera per annos
Visa nimis, terris, ah, viguisse diu,
Stuprata, heu, miserùm, & turpi fœdata colore est.
Et quæ numen erat, vix modò nomen habet.
Lucripetæ hoc faciunt Medici, quibus vsus abusus;
Queis auri potior quàm rationis odor.
Qui Medici LOTIO TENVS, *omnem nobilis artis*
Vim statuunt vno scilicet in Lotio.
Hoc vno inspecto, audacter Catapotia miscent,
Dántque parum fausta pharmaca sæpe manu.
Hinc vulgi furor & rabidæ fera spicula linguæ,
Heu, Medicina audit carnificina, dolor;
Ingemit hic Dea mæsta; suóque exuta decore,
Auxilium implorat docte Foreste tuum.
Nec mora, succurris Diuæ; miseratus, egenam
Adseris in priscum quâ potes arte decus:
SOL BATAVVM *exoreris* MEDICORVM, *flos & ocellus;*
Pangis & æternùm quod tibi viuet opus.
Auguror: & famæ nunc alite in æthera vectus,
Notus es Eois, notus es Hesperiis.

Gualterus Ronssæus
M. S.

LIBRO 4. *Obseruat. nostrarum de feb. pag. 279. ita amice Lector, scriptum erat, & ex inanimaduertentia locus ille perperam citatus ex Gal.* Nam in his duobus membris vis naturalis perficitur & vita conseruatur, quemadmodum contigit simiæ apud Gal. 5. De loc. aff. sine causa manifesta extenuatæ, donec moreretur, vt in anatomia eiusdẽ apparuit, omni humiditate in capsula cordis seu pericardio cõsumpta. *ita erit corrigendus in secunda editione, quæ magis emaculata & emendata breui rursus prodibit. Interea locus is ita erit legẽdus.* Nam in his duobus membris, scilicet in corde & hepate, vis naturalis perficitur, & vita conseruatur. Scribit Gal. 5. De loc. affect. cap. 1. de simia indies emaciata, & post mortẽ incisa, & in ambiente cor tunica inuentũ esse tumorẽ, præter naturã humorem in se continentem, qualem pustulæ, quas Græci hydatidas vocant, emittere solent. Loquitur ibi Gal. de palpitatione cordis ex aquositate in pericardio. Sed quomodo ex aquositate sine manifesta causa tales emaciantur, & tabidi fiunt? Galenus ibi nõ dicit causam, quam Iacchinus medicus celebris de tremore cordis supra Rhasem, dicit hecticam fuisse febrem: Nam ex cordis angustia, inquit, febricula fixa necessariò oritur: nam supercalfieri est necessarium, si non liberé attrahat aërem. Sed è contrario rursus hecticam vel marasmum etiam fieri quis dicet, ex consumptione illius aquositatis, quæ in pericardio naturaliter retinetur, vt cor refrigeret? Nam si contingat propter aquositatis diminutionem, eius defectu aresit cor & exiccatur, vt etiam Areusanus medicus insignis supra Rhasem scribens dicebat: Cuius signum est, corporis

consumptio

consumptio cũ nocumento cordis quæ non videntur ab alia causa pendêre. Quod si dicamus hecticã coniunctã fuisse cũ aquositate in pericardio existẽte. Tales quoque minus euadere posse dicemus? Aquositas enim, vt etiam Rondeletius docuit cap. De tremore cordis, euacuantia & attenuantia, & exiccantia postulat? ideò exhibent ea quæ serosos humores euacuant. Quibus si vtamur, rursus consumptio augebitur, si cum macie coniuncta fuerit: alioqui sola extenuantia, tum alia supradicta iuuabũt. Si simiæ igitur emaciatæ ex superflua aquositate in pericardio præter naturam contenta subsecuta sit hectica: quanto magis aquositati naturali in pericardio consumptæ, nõ modò hectica sequetur, verùm & Marasmus.

FINIS.

Candide lector te admonitum rogo, vt hac errata corrigas post impressionem huius nostri libelli de Vroscopis à me adhuc animaduersa.

Lib. 2. pag. 12. *per trabes aut scalas.* *trabes* dele. & loco *scalas*, lege *gradus*. ita & lin. 14. & 21. & pag. 151. lin. 1. *reliquos gradus*. pag. 153. lin. 16. *agrorum*, leg. *medicorum*. pag. 156. lin. 10. *mirantur*, leg. *imitantur*.

FINIS.

AD PETRVM FORESTVM FRATREM.

Vt tibi sit simplex & apertus sermo, nec insit
Verbis nitor magnus tuis:
Re pensas tamen. & medicorum simia fallax
Poscit flagellum durius.
Carpet opus liuor, ridebit & improbus erro,
Lector probet sed candidus.
Quod debes, praestas. Batauo semel exulet orbe
Pestis bonis hac noxia.
Pro votis & Petre tuis Deus vltor agyrtas
Exterminabit perditos.

N. F. A.

PETRO FORESTO ERVDITIONIS NOMINE SIBI NOTISSIMO IGNOTVS S.

Accipe Batauiæ medicorum gloria nostræ
Siluestris qui nil asperitatis habes,
Hoc rude, nam carmen duplex: electio vestra
Sit, vel vtrumque, minus si placet, ignis edat.

In commendationem Dialog. D. D. Foresti.

Dolete, quotquot ad domum Proserpinæ
Imperuiam solaribus caloribus
Istis nece abrepti ante fati tempus, &
Horum imperita diligentia, rude
Quos vsque adorat vulgus vt Machaones,
Qui se popello iactitant Machaones,

Verè Medicinam qui faciunt homines noui.
Fors vita vobis omnibus ſtaret, Deis
Non euocantibus, Foreſtiana ſi
Potens fuiſſet aduocata dextera:
Omnes ſed inclametis Hylam inanibus
Modò vocibus: ſtant vinculis aheneis
Poſtes reuincti Regiæ intractabilis.
Prudentiores eſte ſaltem vos, quibus
Illuminat Sol verticem, & rotantium
Vis deſuper benigna ſyderum affluit.
Precemini Foreſtio labor bono
Sit iſte, vobis maximè qui conſulit
Dum fabuloſa it perditum didagmata.

AD EVNDEM.

RVSTICA mirantur ſint vnde agnomina multi
Petre tibi, illorum pars ego nuper eram.
Nunc quia Chironis puerum duxiſſe ſub antrum
Te Parcas dixit Cynthius, an dubitem?

ALIVD.

GRÆCORVM Hiſtoriæ nunc Epidaurij
Audaces celebrent facta Dei minus:
Cælo Iunius aucto
Lætetur nouus indiges:
Hæredem ſtudiis nunc habet: En ſuis
Incunabula qui iuncta ferè puer
Preſſit debilis artus
Clarum laude Foreſtũ,

Inſanæ

Insanæ inuidiæ temporis obuium,
Nostri Pantolabis temporis obuium.
Quid præconia Lector
Ceu miracula suspicis?
Vincant scripta viros, quæ ratio probat
Offendit stimulis horridior liber?
Fracta voce loquendi
Libertas quibus aurea est:
Vno qui digito, dum meditatio
Mentem versat opum, disiiciunt comas,
His te credere vitam
Auctori dolet optimo.
Quàm multos tumulis abdiderint nigris
Insanæ affaniæ, compita clamitant,
Has auertere Belgis
Auctori est animus suis.

D. *Dukins.*

In libros contra οὐροσκόπους C. V. PETRI FORESTI celeberrimi apud Delphenses Medici.

INVIOLATA *diu mansit castissima virgo,*
Quæ dolet, ah, stuprum iam Medicina suum.
Cùm fons ille tuæ purissimus artis Apollo
Floruit ingenio maximus, Hippocrates,
Tum primùm Medicina suos agnouit honores;
Culta Dea est, autor cultus & ipse Deus:
Sed quid? Virgo decens paucos sincera per annos
Visa nimis, terris, ah, viguisse diu,
Stuprata, heu, miserùm, & turpi fœdata colore est.
Et quæ numen erat, vix modò nomen habet.
Lucripetæ hoc faciunt Medici, quibus vsus abusus;
Queis auri potior quàm rationis odor.
Qui Medici LOTIO TENVS, *omnem nobilis artis*
Vim statuunt vno scilicet in Lotio.
Hoc vno inspecto, audacter Catapotia miscent,
Dántque parum fausta pharmaca sæpe manu.
Hinc vulgi furor & rabidæ fera spicula linguæ,
Heu, Medicina audit carnificina, dolor;
Ingemit hic Dea mæsta; suóque exuta decore,
Auxilium implorat docte Foreste tuum.
Nec mora, succurris Diuæ; miseratus, egenam
Adseris in priscum quâ potes arte decus:
SOL BATAVVM *exoreris* MEDICORVM, *flos & ocellus;*
Pangis & æternùm quod tibi viuet opus.
Auguror: & famæ nunc alite in æthera vectus,
Notus es Eois, notus es Hesperiis.

Gualterus Ronssæus
M. S.

LIBRO 4. *Obseruat. nostrarum de feb. pag. 279. ita amice Lector, scriptum erat, & ex inanimaduertentia locus ille perperam citatus ex Gal.* Nam in his duobus membris vis naturalis perficitur & vita conseruatur, quemadmodum contigit simiæ apud Gal. 5. De loc. aff. sine causa manifesta extenuatæ, donec moreretur, vt in anatomia eiusdē apparuit, omni humiditate in capsula cordis seu pericardio cōsumpta. *ita erit corrigendus in secunda editione, quæ magis emaculata & emendata breui rursus prodibit. Interea locus is ita erit legēdus.* Nam in his duobus membris, scilicet in corde & hepate, vis naturalis perficitur, & vita conseruatur. Scribit Gal. 5. De loc. affect. cap. 1. de simia indies emaciata, & post mortē incisa, & in ambiente cor tunica inuentū esse tumorē, præter naturā humorem in se continentem, qualem pustulæ, quas Græci hydatidas vocant, emittere solent. Loquitur ibi Gal. de palpitatione cordis ex aquositate in pericardio. Sed quomodo ex aquositate sine manifesta causa tales emaciantur, & tabidi fiunt? Galenus ibi nō dicit causam, quam Iacchinus medicus celebris de tremore cordis supra Rhasem, dicit hecticam fuisse febrem: Nam ex cordis angustia, inquit, febricula fixa necessariò oritur: nam supercalfieri est necessarium, si non liberé attrahat aërem. Sed è contrario rursus hecticam vel marasmum etiam fieri quis dicet, ex consumptione illius aquositatis, quæ in pericardio naturaliter retinetur, vt cor refrigeret? Nam si contingat propter aquositatis diminutionem, eius defectu arescit cor & exiccatur, vt etiam Areusanus medicus insignis supra Rhasem scribens dicebat: Cuius signum est, corporis

consumptio

conſumptio cũ nocumento cordis quæ non videntur ab alia cauſa pendêre. Quod ſi dicamus hecticã coniunctã fuiſſe cũ aquoſitate in pericardio exiſtẽte. Tales quoque minus euadere poſſe dicemus? Aquoſitas enim, vt etiam Rondeletius docuit cap. De tremore cordis, euacuantia & attenuantia, & exiccantia poſtulat? ideò exhibent ea quæ ſeroſos humores euacuant. Quibus ſi vtamur, rurſus conſumptio augebitur, ſi cum macie coniuncta fuerit: alioqui ſola extenuantia, tum alia ſupradicta iuuabũt. Si ſimiæ igitur emaciatæ ex ſuperflua aquoſitate in pericardio præter naturam contenta ſubſecuta ſit hectica: quanto magis aquoſitati naturali in pericardio conſumptæ, nõ modò hectica ſequetur, verùm & Maraſmus.

FINIS.

Candide lector te admonitum rogo, vt hac errata corrigas poſt impreſſionem huius noſtri libelli de Vroſcopis à me adhuc animaduerſa.

Lib. 2. pag. 12. *per trabes aut ſcalas.* *trabes* dele. & loco *ſcalas*, lege *gradus*. ita & lin. 14. & 21. & pag. 151. lin. 1. *reliquos gradus.* pag. 153. lin. 16. *agrorum*, leg. *medicorum*. pag. 156. lin. 10. *mirantur*, leg. *imitantur*.